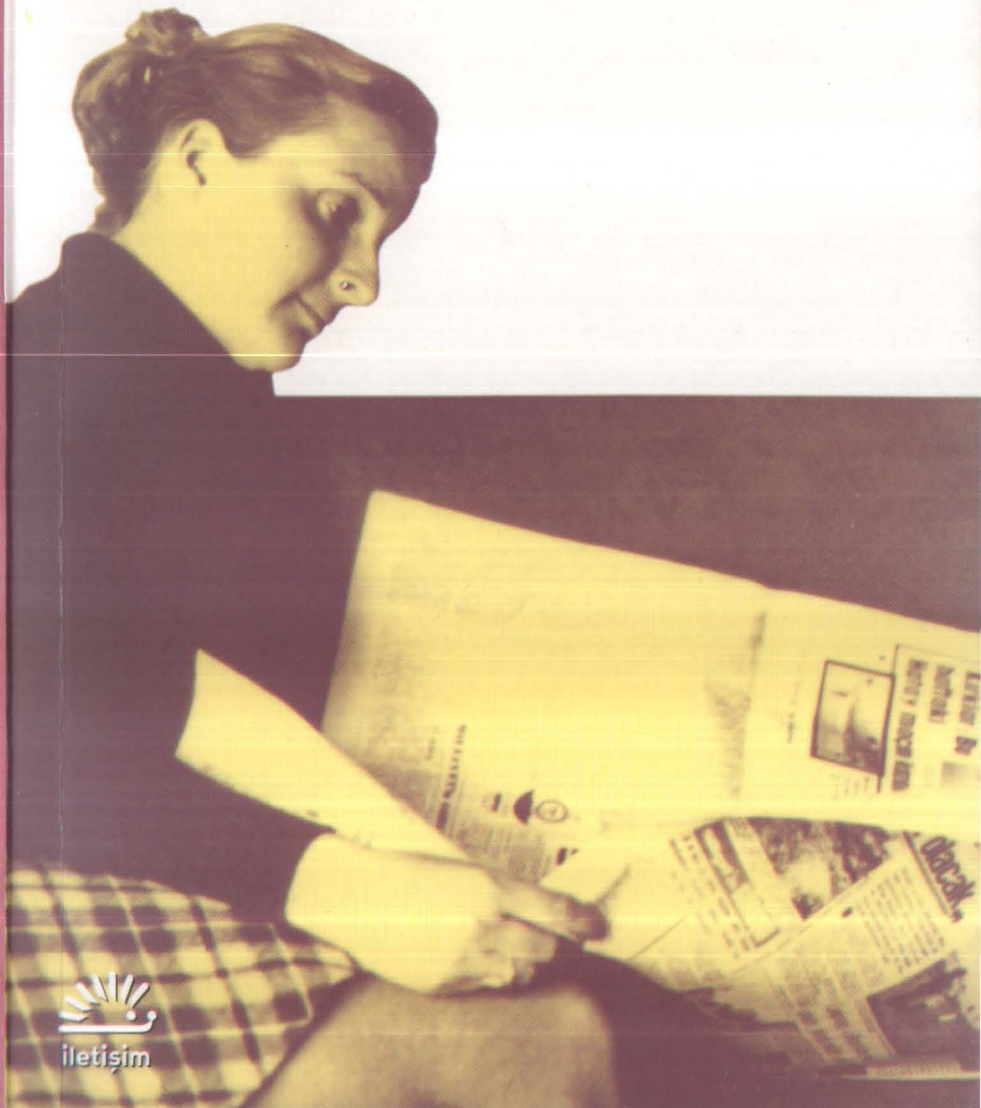
SEVGİ SOYSAL
BÜTÜN ESERLERİ (ON)

Türkiye'nin Kalbi, Kabul Günleri

GAZETE YAZILARI

Derleyen: İpek Şahbenderoğlu

iletişim

SEVGİ SOYSAL BÜTÜN ESERLERİ (ON) *Türkiye'nin Kalbi, Kabul Günleri*

SEVGİ SOYSAL

Türkiye'nin Kalbi, Kabul Günleri

İletişim Yayınları 2005 • Sevgi Soysal Bütün Eserleri 10
ISBN-13: 978-975-05-1545-3
© 2014 İletişim Yayıncılık A. Ş.
1. BASKI 2014, İstanbul

EDİTÖR Bahar Siber
KAPAK Bülent Erkmen
KAPAK FOTOĞRAFI Funda Soysal arşivinden
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Ayla Karadağ
BASKI ve CİLT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11
Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721
Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

SEVGİ SOYSAL

Türkiye'nin Kalbi, Kabul Günleri

Gazete Yazıları

DERLEYEN *İpek Şahbenderoğlu*

iletişim

SEVGİ SOYSAL 30 Eylül 1936'da İstanbul'da doğdu. Aslen Selanikli mimar-bürokrat bir babayla Alman bir annenin, altı çocuğundan üçüncüsü olarak büyüyen Sevgi Yenen, 1952'de Ankara Kız Lisesi'ni bitirdi. Bir süre Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nde arkeoloji okudu. 1956 yılında şair ve çevirmen Özdemir Nutku ile evlendi, birlikte Almanya'ya gittiler. Göttingen Üniversitesi'nde arkeoloji ve tiyatro derslerini izledi (1956-57). 1958'de Türkiye'ye döndü ve Korkut adını verdikleri bir oğlu oldu. Ankara'da Alman Kültür Merkezi ve İrtibat Bürosu'nda ve Ankara Radyosu'nda çalıştı (1960-61). Bu dönemde, toplum karşısında bireyin tedirginliğini öne çıkaran "yeni gerçekçilik" akımından izler taşıyan öykü ve yazıları *Dost*, *Yelken*, *Ataç*, *Yeditepe* ve *Değişim* dergilerinde yayımlandı (1960-64). 1961'de Ankara Meydan Sahnesi'nde Haldun Dormen'in yönettiği "Zafer Madalyası" adlı oyunda tek kadın rolünü oynadı. İlk öykü kitabı *Tutkulu Perçem*, 1962 yılında yayımlandı. 1965'te "Zafer Madalyası" oyununda tanıştığı Başar Sabuncu ile evlendi. Aynı yıl TRT'de program uzmanı olarak çalışmaya başladı. 1965-69 yılları arasında *Papirüs* ve *Yeni Dergi*'de öyküleri yayımlandı. Bu arada tezini vererek arkeoloji diplomasını aldı. 1968'de teyzesi Rosel'in kişiliğinden yola çıkarak, birbirine bağlı öykülerden oluşan *Tante Rosa*'yı yazdı. 1970'te kadın-erkek ilişkisi ve evlilik temasını işlediği ilk romanı *Yürümek*'le TRT Sanat Ödülleri Yarışması Başarı Ödülü'nü kazandı.

12 Mart, Sevgi Soysal'ın hayatı ve yazarlığı üzerinde derin izler bırakan bir dönem oldu. *Yürümek*, müstehcenlik gerekçesiyle toplatıldı ve Sevgi Soysal, kısa bir tutukluluk sürecinin ardından TRT'den ayrılmak zorunda kaldı. Anayasa Profesörü Mümtaz Soysal'la, Soysal'ın komünizm propagandası yaptığı gerekçesiyle tutuklu kaldığı Mamak Cezaevi'nde evlendi. Siyasal nedenlerle tekrar tutuklandı ve sekiz ay Yıldırım Bölge'de, iki buçuk ay da sürgüne gönderildiği Adana'da kaldı. Cezaevinde yazdığı *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti* adlı romanıyla 1974 yılında Orhan Kemal Roman Armağanı'nı kazandı. Kızları Defne Aralık 1973'te, Funda ise Mart 1975'te doğdu. Adana'da sürgünde bulunan bir kadının başından geçen olaylar etrafında 12 Mart'ı eleştirdiği romanı *Şafak*, 1975'te yayımlandı. Bu dönemde Anka Haber Ajansı ve İşçi Kültür Derneği'nin kuruluşunda rol aldı. *Politika* gazetesinde tefrika edilen cezaevi anıları *Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu* başlığıyla kitaplaştırıldı (1976).

Yakalandığı kanser hastalığı nedeniyle 1975 sonbaharında bir göğsü alındı. Hastalık izlenimlerini ve 12 Mart sonrası değişimi anlatan öykülerini topladığı *Barış Adlı Çocuk*, 1976'da yayımlandı. Eylül 1976'da bir ameliyat daha geçirdi ve tedavi için eşiyle birlikte Londra'ya gitti. Üzerinde çalıştığı son romanı *Hoş Geldin Ölüm*'ü tamamlayamadan, 22 Kasım 1976'da İstanbul'da öldü. *Politika* gazetesine yazdığı yazılar *Bakmak* (1977) adlı kitapta toplandı.

Sevgi Soysal'ın kırk yıllık bu kısa yaşamından geriye kalan eserlerinin yeniden yayımlanması, 12 Mart dönemine hapsedilemeyecek yazarlığına hak ettiği değeri vermek olacaktır.

İPEK ŞAHBENDEROĞLU 1984 yılında İstanbul'da doğdu. Kartal Burak Bora Anadolu Lisesi'nden 2002 yılında mezun oldu. Lisans eğitimini, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde 2006 yılında; yüksek lisans eğitimini ise aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeni Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nda "Halid Ziya Uşaklıgil'in Edebî Tenkitleri" başlıklı yüksek lisans tezi ile 2010 yılında tamamladı. *Dil ve Edebiyat*, *Eşik Cini*, *Hürriyet Gösteri*, *Varlık* gibi sanat ve edebiyat dergilerinde Türk edebiyatı üzerine çeşitli yazı ve çalışmaları yayımlandı. Halen Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yeni Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nda, doktora eğitimine devam etmektedir.

İçindekiler

Önsöz · İPEK ŞAHBENDEROĞLU

Hatice Hanım'ın 1970'li Yılları · AKSU BORA - TANIL BORA

Yeni Ortam

GÜNEYDEN MEKTUPLAR *25*

"İnanın, Turist Değilim..." *27* · ***Güney Sanâaaayi!*** *30* · ***Cumhuriyet Bayramı*** *34* · ***Acılıdır Gerçek Adana Kebabı*** *38* · ***Eyüp Büyüyünce...*** *41* · ***Akdeniz Olur Gülümse*** *44* · ***Öte-Yaka*** *47* · ***Kutu Kutu İçinde - Kilit Kilit Üstünde*** *50* · ***Hakları Var Ne Güzel!*** *53* · ***Kestane*** *56* · ***Deryada Yeni Yıl*** *59* · ***Bir Münasip Zamanda, Mesela Saat Onda!*** *62* · ***Hava Cıva*** *66* · ***Kısmet Altın Bir Top Değildir*** *69* · ***Affedilmesi Gereken Sokrates midir?*** *72* · ***Gönlü Yüce Türk*** *75* · ***Bizim Kadınlarımız*** *78*

HATİCE HANIM OYSA *83*

Hatice Hanım ve 19 Mayıs *85* · ***Hatice Hanım ve Ekmek*** *88* · ***Hatice Hanım ve Seçim*** *90* · ***Hatice Hanım ve Af*** *93* · ***Hatice Hanım ve Avrupa Konseyi*** *96* · ***Hatice Hanım ve Kadınlar Partisi*** *98* · ***Hatice Hanım ve Ellinci Yıl*** *101* · ***Hatice Hanım ve Akmayan Musluklar*** *104* · ***Hatice Hanım ve 27 Mayıs*** *106* · ***Hatice Hanım ve Milli Piyango*** *108* · ***Hatice Hanım ve Basın Balosu*** *110* · ***Hatice Hanım ve Yasak Kitap*** *112* · ***Hatice Hanım ve Türk-İş*** *114* · ***Hatice Hanım ve Tutukluluk*** *116* · ***Hatice Hanım ve "Alo Anadol"*** *118* · ***Hatice Hanım ve Adana İlinde Sel*** *120* · ***Hatice Hanım ve Televizyonun Başlıca Yararları*** *122* · ***Hatice Hanım ve Öğretmen Kıyımı*** *124* · ***Hatice Hanım ve Büyük Mağazalar*** *126* · ***Hatice Hanım ve Evlatlığı*** *128* · ***Hatice Hanım ve Solcu Komşusu*** *130* · ***Hatice Hanım ve Sakallı Yabancı*** *132* · ***Hatice Hanım ve Vietnam Savaşı*** *134* · ***Hatice Hanım ve Çocuk Yuvaları*** *136* · ***Hatice Hanım ve Zeki Müren*** *138* · ***Hatice Hanım ve Zina*** *140* · ***Hatice Hanım ve Netice*** *143* · ***Hatice Hanım ve Dünya Prensesi*** *145* · ***Hatice Hanım ve Devlet Güvenlik Mahkemeleri*** *147* · ***Hatice Hanım ve 50. Yıl Marşı*** *150* · ***Hatice Hanım ve Şefkat*** *152* · ***Hatice Hanım ve Fadime Karabacak*** *155* · ***Hatice Hanım ve Güllü*** *157* · ***Hatice Hanım ve FIJ Bildirisi*** *159* · ***Hatice Hanım ve Cevdet*** *161* · ***Hatice Hanım ve İstanbul Sanat Festivali*** *163* · ***Hatice Hanım ve Son Tango*** *166* · ***Hatice Hanım ve Bilimi Savunan Simitçi*** *169* · ***Hatice Hanım ve Atatürk Gençliği*** *172* · ***Hatice Hanım ve Fikir Suçu*** *175* · ***Hatice Hanım ve Üniversiteye Giriş*** *177* · ***Hatice Hanım ve Tatil Köyleri*** *180* · ***Hatice Hanım ve Transfer Piyasası*** *182* · ***Hatice Hanım ve Sınav Tosunları*** *184* · ***Hatice Hanım ve Elizabeth Taylor*** *186* · ***Hatice Hanım ve Soru Piyasası*** *188* · ***Hatice Hanım ve İnsan Hakları Derneği*** *190* · ***Hatice Hanım ve Yaklaşan Seçimler*** *193* · ***Hatice Hanım ve Vatandaş Sahip*** *196* · ***Hatice Hanım ve "İnsanlar El Ele Tutuşsa" Şarkısı*** *198* · ***Hatice Hanımı ve Demokrasi*** *200* · ***Hatice Hanım ve Zoraki Takip*** *202* · ***Hatice Hanım ve Kiralık Kızlar*** *204* · ***Hatice Hanım ve Orman Affı*** *206* · ***Hatice Hanım ve Nükleer Denemeler*** *208* · ***Hatice Hanım ve Karakolda Dayak*** *210* · ***Hatice Hanım ve Fikir Suçlarının Affı*** *212* · ***Hatice Hanım***

ve Atatürk Yolu 214 · Hatice Hanım ve Bulunamayan Anarşi Sorumluları 216 · Hatice Hanım ve Basın Affı 218 · Hatice Hanım ve "Çeken Bilir Ayrılığın Derdini" 220 · Hatice Hanım ve NATO Programı 222 · Hatice Hanım ve İstanbul Köprüsü'nün Açılışı 224 · Hatice Hanım ve Zehir Hafiye 226 · Hatice Hanım ve Büyük Türk Demokratı Feyzioğlu 229 · Hatice Hanım ve Çalınmış Sorular 231 · Hatice Hanım ve Yehudi Menuhin 233 · Hatice Hanım ve Alaman Polisi 235 · Hatice Hanım ve Kıyılan Öğretmenler 237 · Hatice Hanım ve Yeşilaycı TRT 239 · Hatice Hanım ve Toplanamayan Üniversiteler Arası Kurul 241 · Hatice Hanım ve Lokavt 243 · Hatice Hanım ve TİP Oyları 245 · Hatice Hanım ve Elektrikçi Etem 247 · Hatice Hanım ve Metin Toker'in Not Defteri 249 · Hatice Hanım ve P.P. 251 · Hatice Hanım ve Aday Adaylığı 253 · Hatice Hanım ve Fahiş Kâr Etmeyen Türk Sanayisi 255 · Hatice Hanım ve Sarhoş Arap Korsanı 257 · Hatice Hanım ve Ormanları da Yakan Anarşistler 259 · Hatice Hanım ve 120 Binlik Komisyon 262 · Hatice Hanım ve Balyozcu Ömeroğlu 264 · Hatice Hanım ve Eugénie Grandet 266 · Hatice Hanım ve Gençlik Parkı 268 · Hatice Hanım ve İnönü 270 · Hatice Hanım ve Bolşoy Balesi 272 · Hatice Hanım ve Pastane Gençliği 274 · Hatice Hanım ve Çinli Cambazlar 276 · Hatice Hanım ve Seçim Haberleri 279 · Hatice Hanım ve Televizyon Koltuğu 281 · Hatice Hanım ve Türk'ün Cenneti Avustralya 284 · Hatice Hanım ve Ford Grevi 286 · Hatice Hanım ve Yamyamlar 288 · Hatice Hanım ve Sınıfta Kalan Adaylar 290 · Hatice Hanım ve Süleyman'ın Köprüsü 292 · Hatice Hanım ve Harcanan Bakan 294 · Hatice Hanım ve Fiyat Ödemeyen Turist Kız 296 · Hatice Hanım ve Sınava Alınmayan Favoriti 298 · Hatice Hanım ve Dâhi Franco 300 · Hatice Hanım ve Liz-Burton Servet Paylaşması 302 · Hatice Hanım ve Olmayan Kolera 305 · Hatice Hanım ve Şili'deki Cinayet 307 · Hatice Hanım ve Keban Barajı 310 · Hatice Hanım ve Biten Sıkıyönetim 312 · Hatice Hanım ve Sandıktan Çıkan Pahalılık 314 · Hatice Hanım ve Ziyan Olan Elmalar 316 · Hatice Hanım ve Yurtdışına Kaçan Yabancı Sermaye 318 · Hatice Hanım ve Yine Sınav Soruları 320 · Hatice Hanım ve Klakson Sesleri 322 · Hatice Hanım ve Ev İçi Demokrasi 324 · Hatice Hanım ve Dünya Olayları 326 · Hatice Hanım ve Celâl Bayar 328 · Hatice Hanım ve "First Lady" 330 · Hatice Hanım ve Şiddet 332 · Hatice Hanım ve Flaman Ali 335 · Hatice Hanım ve Ahlâk Zabıtası Erbakan 337 · Hatice Hamm

ve Birlik Beraberlik 339 · *Hatice Hanım ve Tuz Sıkıntısı* 341 · *Hatice Hanım ve Silahlı Mücadele* 343 · *Hatice Hanım ve Ak Gelin* 345 · *Hatice Hanım ve Cennetin Anahtarı* 347 · *Hatice Hanım ve Ortadoğu Savaşı* 349 · *Hatice Hanım ve İdamcı Menderes* 351 · *Hatice Hanım ve Politika Odunları* 353 · *Hatice Hanım ve Langırt* 356 · *Hatice Hanım ve Öcüler* 359 · *Hatice Hanım ve Seçmen* 361 · *Hatice Hanım ve Sandıktan Çıkmayan Huzur* 363 · *Hatice Hanım ve TV'de Seçim* 365 · *Hatice Hanım ve Koalisyon Korkusu* 368 · *Hatice Hanım ve Kentauros* 371 · *Hatice Hanım ve Nankörler* 373 · *Hatice Hanım ve Liz'in Bağışı* 375 · *Hatice Hanım ve Kara Günler* 377 · *Hatice Hanım ve Oldu da Bitti Reformlar* 379 · *Hatice Hanım ve Yeni Torpil* 381 · *Hatice Hanım ve Düşen Dostlar* 383 · *Hatice Hanım ve Milletin Seçtiği* 386 · *Hatice Hanım ve Bulanık Suda Havai Fişekleri* 388 · *Hatice Hanım ve Takın Gölgesinde Dilenci* 390

Politika

BAKMAK DIŞINDA KALAN YAZILAR 393

Türkiye'nin Kalbi, Kabul Günleri 395 · *"Konşular"* 399 · *TRT ya da Asiye* 402 · *Yakub'a da Maaşallah, Ooooo!* 405 · *Copaltı ya da "Yaşasın Adalet"* 409 · *Hür Teşebbüse Çıplak Göğüs* 412 · *Korkuluk mu, Bekçi mi?* 415 · *Artık Ben de Güzel Giyinebilirim* 418 · *İnsan Köpeği Isırmaz* 422 · *Halk, Bir Kaçamak mı?* 425 · *Kuyruktan Cosinus'a* 428 · *CHP Ankara İl Kongresi'nden Çizgiler* 431

Ek

Sevgi Soysal'ın Bülent Ecevit'in 1975 Amasya Mitingi'ne Dair İzlenimleri: "Ecevit ve Kadınlar" 437 · *"Evlat Acısına Son" Mitingine Dair Gazete Haberleri* 451 · *Gönül Haksal ve Sevgi Soysal'ın Miting Konuşmaları* 455 · *Miting Üzerine Sevgi Soysal ile Söyleşi* 459

ÖNSÖZ

İPEK ŞAHBENDEROĞLU

"Bir başkasıyla konuşmanın, aynı zamanda
kendimle konuşmak olduğu bir uzam."
– Eve Kosofsky Sedgwick, *Aşk Üzerine Bir Diyalog*

Sevgi Soysal'ın Türk edebiyatındaki yerini saptayarak başlayan bir önsöz kaleme almayı tercih etmeyişim, böylesi bir yazının, onunla kurduğum gönül bağına yer açamayacak, okur deneyiminin içeriğini karşılayamayacak oluşundan. Sevgi Soysal'ın büyülü neşesi yaşamıma değdiğinde, henüz üniversite öğrencisi idim. El yordamıyla yazarlarımı aradığım zamanlarda oldukça yol kısaltıcı olan Handan İnci'nin ufuk açan derslerinden birinde "*Ayı Boyamak*" öyküsünü yüksek sesle okuyup, ertesi hafta öyküyü tartışmak üzere sözleşip ayrıldığımızda, Sevgi Soysal'ın içimde bir yerlerde dirençli bir şeyleri kıpırdattığını, hareketlendirdiğini fark etmiştim. İkinci vurgunu ise, uzun yıllar sonra biricik hocam Seval Şahin ile Sevgi Soysal için bir sempozyum hazırlama fikrinin ardından, metinlerini yeniden okuduğumda yedim doğrusu. Sadece güncelin sarsıcılığını duyuran değil, okuduğunuzda harekete geçmek isteyeceğiniz türden metinlerdi bunlar. Evet harekete geçmek, harekete geçirmek... Üzerinde güvenle durduğunuzu sandığınız zemini ayaklarınızın altınızdan hızla çekerek hem de... Sevgi Soysal'ın metinlerinin temel damarıdır hareket. Kanın damarlardan akışı gibi gerekli bir devinim... Gerçek özgürlüğün ta kendisi olan "ilerleme" eyleminin ve imkânının ne olup ne ol-

madığı üzerine kafa yoran bir okur, kendini Sevgi Soysal metinlerinin "karşısında" değil "tam merkezinde", "yüreğinde" bulacak ve onunla kurduğu diyaloğun eşsizliğine şaşıracaktır kuşkusuz. Dünyayı karşısına alırken bile onu bağrına basan Sevgi Soysal'ın sesini Karin Karakaşlı'nın kıymetli deyimiyle bugün de "*koordinat kılmanın*" ehemmiyeti hemen beliriverir. ("Hep Yürüyen Bir Hayat Eşlikçisi: Sevgi Soysal", *Ne Güzel Suçluyuz Biz Hepimiz, Sevgi Soysal İçin Yazılar*, der: Seval Şahin, İletişim Yayınları, İstanbul 2013, s. 225.) Çünkü Sevgi Soysal'ın *Radyo Konuşmaları*'nda da dinleyenlerine seslendiği gibi "*kazanılmış, kurtarılmış tek bir hayatın bile bir umut olduğunu, daha güzel, daha insanca yarınlara yönelik bir oluşum, her an çatlayabilir bir koza olduğunu*" ancak "*hayat denilen güzelim oluşumun yılmaz ve vazgeçilmez savaşçısı*" olan kadınlar bilebilir. Ve elbette yeniden başlayabilmenin yüce cesaretine vefayla bağlanmayı da...

Doğanın ilerleme hızını, durağan ve katı bir yapılanma görüntüsü içinde bile hareketin mümkün oluşunu gerçek kılan koza, Sevgi Soysal'ın metinlerinin ritmini de yüklenirken, durmayan bir devinimi de çarpıcı biçimde dile getirir: Büyümek, dönüşmek, yürümek, uçmak... Soysal'ın ilerleme olarak kabul ettiği, *Şafak*'tan alıntıyla, "*Tarih... Sanayi... Kapitalizm gibi ileri gitmesi engellenemez çarkların*" vaat ettiği, modernite ile göbek bağı olan bir ilerleme değildir. Bütün bu dinamiklerin kendi bekaları adına zaman zaman altını çizdiği fakat her halükârda çarçabuk susturduğu, ortadan kaldırdığı kendi oluşun, kendiliğin mümkün olduğu bir ilerlemedir. Benliğin yürüyüşü, büyüyüşüdür, büyülüdür. Bütün dayatılan oluşların ardındaki bir görüntüye ulaşmadır. Bütün söylenenlerin ötesindeki sesi duyabilmedir. Çaba gerektirir. Emek ve sabırla hâlelenen yavaş ama derin bir ilerlemedir. Tıpkı kozadaki gibi...

Varoluşu sadece gerilimin, çelişkilerin, savaşımın, gücün alanı değil; dönüşümün ve büyünün de kaynağı kılan, kadim, derin, kendinden yola çıkan yine de kendini sürekli merkezde tutmaktan sakınarak başkasının varlığı karşısında hassaslaşan, dünyanın bütün renklerini, seslerini tanımaya, anlamaya gay-

retli, diri bir kavrayışla tam da yaşamın filizleniverdiği yerden dillenmeyi, konuşmayı başarabilen kadın öykülerine dikkat kesilmek gerektiğini; dişil tecrübenin, insanı anlamaya ve anlamlandırmaya yönelik bir yaşam pratiğine daha çok kucak açtığını düşünmekten vazgeçmemeye karar verişim de, Sevgi Soysal'ın dimağına çarpanlara her daim duyarlı kalabilen sesinin, bendeki yankısıyla yüzleştikten sonradır.

* * *

Elinizdeki kitap, 12 Mart 1971 askerî müdahalesini izleyen dönemin ardından, Sevgi Soysal'ın en üretken olduğu, 1972-1973 ve 1976 yıllarında *Yeni Ortam*, *Yenigün* ve *Politika*'da kaleme aldığı gazete yazılarından oluşmaktadır.

1962'de *Tutkulu Perçem*'in, 1968'de *Tante Rosa*'nın ve 1970 Aralık ayında ise *Yürümek* romanının yayımlanmasının ardından, ilk kez gazete yazarı olarak okuyucu karşısına çıkacaktır Sevgi Soysal.

Adana sürgününde 1972 sonbaharından itibaren "*Güneyden Mektuplar*" başlığı altında *Yeni Ortam* gazetesine yazdığı mektup-yazılar bu derlemenin ilk bölümünü oluşturmakta. 1971 yazındaki kısa süreli ilk tutukluluğunun ardından TRT'deki Program Uzmanlığı görevine son verilen, "orduya hakaret" ettiği gerekçesiyle de Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu ve ardından Merkez Cezaevi, Adana sürgünü ile devam edecek bir yıllık mahkûmiyet yaşayan Soysal'ın 1973 Ocak ayında sürgünden Ankara'ya dönmesiyle seyrekleşen yazılarını da içeren bu bölüm sadece bir kenti en ücra köşelerine kadar yürüyerek kat eden değil, özgürlüğünü imkânlardan ziyade kendi içinde arayıp onu var etmek için çabalayan, yani "*özgürlüksüz günlere*" bildiğince direnmeye gayret eden bir yazarın sesini de duyurur: "*Özgür olmayan kişi için günler, aylar hayattan eksilmelidir bir an önce. Özgürlüksüz günleri, ayları tüketmeye yardımcı olan tek şeyse kendi kendini kemiren zaman. Zamanın tahrip gücüne katkıda bulunmağa çalışıyorum, elimden geldiğince. Çalışmak, okumak, yürümek günleri, saatleri yeterince yok etmiyor.*"

UNESCO'nun ilk İnsan Hakları Öğretimi Uluslararası Ödü-

lü'nü kazandıracak olan, *Anayasaya Giriş* adlı kitabını[1] Siyasal Bilgiler Fakültesi'ndeki derslerinde okutarak Türk Ceza Kanunu'nun 141/1 maddesini üniversite sınırları dahilinde ihlal ettiği gerekçesiyle Mümtaz Soysal'a verilen hapis cezasını "*Prof. Mümtaz Soysal 6 Yıl 8 Ay Ağır Hapse Mahkûm Edildi*" ifadesiyle baş sayfadan duyuran 25 Ekim 1972 tarihli *Yeni Ortam* gazetesinin arka sayfalarında –eşi Prof. Mümtaz Soysal ile ilgili haberin devamının yayımlandığı sütunun hemen altında– "*Sevgi Soysal Adana'ya Yerleşti*" başlığıyla küçük çapta yer bulan sürgün haberi bölümün başına konulmuştur. O dizi içinden örnek bir yazı da bölümün sonunda yer almaktadır.

Gazetenin yazarları arasına Sevgi Soysal'ın da katılacağı haberini veren baş sayfa görseli ile açılan ikinci bölüm ise, Sevgi Soysal'ın *Yenigün* gazetesinde "*Oysa*" adlı köşesinden 1973 Mayıs ayında haftada dört defayı bulacak sıklıkta yazmaya başladığı, gazetecilik tarihinde pek de görülmemiş bir diyalog üslubuyla kurduğu "*Hatice Hanım ve...*" başlıklı dizi yazılarını içermektedir. Hatice Hanım ile gazeteci ses arasında dikkatle korunan ve gittikçe açılan mesafenin ürettiği diyaloğun nasıl olup da zaman zaman monologa dönüşmek zorunda kaldığı sorusu üzerinde ise dikkatle düşünmek gerekiyor. Kendi 'evcil' düzeni için/de yaşayarak "anarşinin" bu düzene sızmaması yolunda tıpkı bir nefer gibi canla başla savaşan, bu uğurda hırçınlaşan, hırçınlaştıkça komikleşen Hatice Hanım, gazeteci sesi de bir tehdit olarak algılar. Gazeteci ses ise Hatice Hanım'a ulaşamayacağını bile bile bıkmadan usanmadan "görünenin ardındaki gerçekleri" anlatmayı sabırla sürdürür. Böylece *Tutkulu Perçem*'in "*Anladığımızı anlatıyoruz, birbirimizi nasıl anlayalım?*" sorusunun alıp başını nerelere gidebileceğini Hatice Hanım yazılarında görürüz. Sevgi Soysal okurlarına, Haziran 1973'te yayımlanan ve 1974 yılında Orhan Kemal Roman Ödülü'ne layık görülen *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti* romanının Mevhibe Hanım'ını çağrıştıracak Hatice Hanım'ın sesini takip eden dönemde yani Mayıs 1975'te *Şafak* yayım-

1 Bkz: Mümtaz Soysal, *Anayasaya Giriş, İlker Ertuğrul/Mümtaz Soysal'ın ve Kitabının Yargılanışı*, İmge Yayınevi, Ankara, 2011.

landığında, *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti* üçüncü, 12 Mart'ın ardından toplattırılan ancak 1974 yılı sonlarında Af Yasası ile serbest bırakılan *Yürümek* ise ikinci baskısını yapmıştır artık. Sevgi Soysal'ın kendi elyazısıyla tashih ettiği "Hatice Hanım ve Liz Burton Servet Paylaşımı" başlıklı yazısı da bu bölümde yer almaktadır.

Üçüncü bölüm ise 22 Haziran 1976 tarihli *Politika*'da "*12 Mart döneminde Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu, Sevgi Soysal Yaşadığı Olayları Anlatıyor*" üst başlığı ve "*Ha Tanık, Ha Sanık! Muzır Kişi Değil misin? Sen Ona Bak!*" alt başlığı ile yayımlanmaya başlayan *Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu* cezaevi anılarının tefrikalarıyla eş zamanlı sunulan köşe yazılarının arasından derlendi. Bu yazıların büyük çoğunluğu, Sevgi Soysal'ın ölümünden sonra 1977 yılında yayımlanan *Bakmak* ile kitaplaşmıştı. Fakat *Bakmak*'ın dışında kalanlarla, bütün yazıların ruhunu taşıdığına inandığım için derlemeye de adını veren "Türkiye'nin Kalbi, Kabul Günleri", 17 Mart 1976 tarihli ilk *Politika* yazısının yanı sıra, 6 Ağustos 1976 tarihli son yazısı da bu derleme ile kitaplaşmış oluyor.

Bölüme yine Sevgi Soysal'ın gazete yazılarına başlayacağına dair bir haber ve kitaba adını veren yazının görseli eşlik ediyor.

Ayrıca Soysal'ın "Konşular" adlı *Politika* yazısında değindiği, 31 Ocak 1976 tarihinde Ankara Tandoğan Meydanı'nda Sevgi Soysal ile tertip komitesi adına Gönül Haksal'ın "Evlat Acısına Son" mitinginde yaptıkları konuşmaların metinleri, Sevgi Soysal ile bu miting üzerine yapılan bir röportaj ve çeşitli gazete haberleri de derlemenin sonunda yer alan ek bölümünde okunabilir. Yine bu bölümde Soysal'ın 17-19 Ekim 1975 tarihlerinde "Ecevit ve Kadınlar" başlığıyla *Politika*'da yayımladığı Bülent Ecevit'in Amasya Mitingi'ne dair izlenimleri de yer almaktadır.

1 Eylül 1976'da *Politika*'da yayımlanan "*Sevgi Soysal Dün Hacettepe Hastanesi'nde Bir Ameliyat Geçirdi*" haberi ise, yazıların niçin sonlandığını açıkça anlatıyor. Sonrası hepimizin malumu... *BBC Radyo Konuşmaları*... *Hoş Geldin Ölüm*... Eşi Mümtaz Soysal ile sonbaharda tedavi için gittiği ölüme direnişinin tanı-

ğı Londra'nın parklarında, sokaklarında, caddelerinde, alış veriş mekânlarında yakaladığı özgürlük anları, Chelsea'den Attila İlhan'a yazılan eşsiz mektuplar...

* * *

Sevgi Soysal'ın gazete yazılarının yıllar sonra okuyucularıyla buluşabilmesinin ardında pek çok kişinin asla göz ardı edemeyeceğim büyük emekleri var. Derleme çalışmasının başından sonuna dek benimle ele ele veren Sevgili Funda Soysal, yıllardır biriktirip özenle koruduğu kıymetli arşivini paylaşarak kitabın görsellerle zenginleşmesini sağladı. Yine gazete taramalarım ile çeşitli araştırmalarım sırasındaki heyecanımı her daim canlı tutacak değerli bilgilerini ve fikirlerini esirgemedi. Her şeyden önemlisi bu yazıların yayımlanmasının altından kalkabileceğime dair inancını, güvenini hiç yitirmedi. Yürekten desteğini her daim yanımda hissettiğim bir diğer kişi, biricik hocam Seval Şahin, yayımlanma sürecini kendi çalışmasıymış gibi dikkatle takip etti. Gazete yazılarını derleme fikri karşısında en az bizim kadar heyecan duyan Sayın Nihat Tuna başta olmak üzere, gayretleri dolayısıyla Sevgili Müge Karahan'a ve son hamlede güler yüzüyle çalışmanın sorunlu bölümlerini sırtlayan Sevgili Bahar Siber'e yapıcı ve çözümleyici yaklaşımlarından dolayı şükran duyuyorum. Emeğin en paha biçilmez olanı, yani gözünün nuruyla yazıların dizilmesinde mucizevi bir hızla yolumu kısaltan Sayın Kadir Abbas ve Hüsnü Abbas'a, son okumada tecrübeli bakışını esirgemeyen Mine Kazmaoğlu'na, döneme ışık tutan giriş yazılarıyla çok kıymetli bir katkıda bulunan Sevgili Aksu Bora ve Tanıl Bora'ya içtenlikle, defalarca teşekkür ediyorum.

Kitabın hazırlık aşamasında bazı sorunlarla karşılaştığımızı da belirtmem gerekir. Sevgili Funda Soysal ve Sevgili Bahar Siber ile dönemin imlası ile bugün tercih edilen imla arasındaki farklılıkların nasıl aşılacağı meselesinde ve de gazete sütunlarındaki dizgi sorunları sebebiyle kaybolan, sırası kayan sözcük, cümlelerin tamiri konusunda çözüm üretmeye gayret ettiğimiz ortak bir çalışma süreci geçirdik. Sonunda bugün artık yerleşen imla kurallarını korumaya, Sevgi Soysal'ın cümleleri-

ne –kolaylıkla tahmin edilebilenler, belli bir açıklıkta okunabilenler dışında– müdahale etmemeye, bu kısımlara dipnot düşmeye karar verdik.

Sevgi Soysal ile henüz tanışan pek çok okuru ona geç kalmaktan yakınıp durur, en azından benim tanıştıklarım öyle idi. Oysa edebiyat sabırlıdır. Bekler, bekleyebilme yetisiyle donanmıştır.

Bu metinler de ne zamandır okurlarını beklemekteydi. Sabırlı okurlarını... Böylesi bir derleme, Nur Deriş'in dediği gibi "*kendi coğrafyasında kimsenin erişemeyeceği özgürlüğü yaratmayı ve korumayı*" gerçekleştiren; kendi okurunun, kendi coğrafyasını –Tanpınar, "*Coğrafya kaderdir,*" der– çizmesine ışık tutan; tecrübeyi baş tacı etmiş yürekli bir yazarın peşindeki iz sürme çabasının ilk adımı olarak kabul edilmeli. Kendini, edebiyatın bütün dalgalarına gönül rahatlığıyla teslim etmiş her okur bilir ki; edebiyat söz konusu olduğunda artık kimse yalnız değildir. (Nur Deriş, "Sevgi Soysal'ı Hatırlamak", *Ne Güzel Suçluyuz Biz Hepimiz, Sevgi Soysal İçin Yazılar*, der: Seval Şahin, İletişim Yayınları, İstanbul 2013, s. 144.) En azından kendi yalnızlığında değildir. Ayırıcı değil bütüncül ve birleştiricidir çünkü edebiyat... Tüm bu yazıların da sadece dönemsel bir kronik olduğunu söylemek yeterli değil, zira okuyanlar görecektir ki; Sevgi Soysal'ın şaşırtıcı bir berraklığa ve cesarete sahip düşünsel haritasını çizen her yazı, edebiyatının bir parçası, hatta ta kendisidir. Tam da bu nedenle yazıların, 1970'li yılların Türkiyesi'ni, Tezer Özlü'nün "*İnsanlarımızın yıllar yılı sesini duyacağı, ileri bir yaşam örneği,*" dediği Sevgi Soysal'ın gözünden izlemeyi seçen okurlarının yaşamlarına değeceği ve böylece yeni araştırmaların yolunu çizeceği umudunu taşımayı sürdürüyorum... ("Ölüm Bir Olay, Önemli olan Sevgi'nin Güzellikleriydi", *Yeryüzüne Dayanabilmek İçin*, Haz: Sezer Duru, YKY, İstanbul 2014, s. 27.)

HATİCE HANIM'IN 1970'Lİ YILLARI

AKSU BORA - TANIL BORA

I.

Sevgi Soysal'ın bu kitaptaki gazete yazılarının ilk ve uzun serisi, 1972 Ekimi'nden 1973 Ekimi'ne uzanıyor. Bir de 1976 yılına ait bir düzinelik küçük seri var. Önce merceği yakına ayarlayıp bu yıllara bakalım. Neler oluyordu? Sevgi Soysal'ın çalışkan kalemiyle üzerine eğildiği gündemin arka planında neler vardı?

1972/73, 12 Mart rejiminden çıkış dönemdir. Daha oradan çıkılmış değildir ama. Zaten 1972, 12 Mart dönemiyle özdeşleşmiş en acı olayların yaşandığı yıldır. 30 Mart'ta arkadaşlarının idamını engellemek için üç NATO görevlisini kaçıran on THKP/C üyesi Kızıldere'de öldürülmüş, katliamdan biri kurtulmuş;[1] 6 Mayıs'ta Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan, Yusuf Aslan idam edilmiştir. Kızıldere'nin ve idamların dehşeti, kederi ve öfkesi, en gevşek tarifiyle "sol eğilimli" sayılabilecek herkesin üzerindedir. Sadece yasadışı sol örgütler değil, yasal sosyalist parti TİP ve birçok yasal dernek yargılanmaktadır, yöneticileri, birçok üyesi tutuklanmıştır.

---

1 Mahir Çayan, Sinan Kazım Özüdoğru, Hüdai Arıkan, Ertan Saruhan, Saffet Alp, Sabahattin Kurt, Nihat Yılmaz, Ahmet Atasoy, Cihan Alptekin, Ömer Ayna öldürülmüş, Ertuğrul Kürkçü sağ kalmıştır.

12 Mart 1971'de kendi içindeki sol-Kemalist bir cunta girişimini bastırarak iktidara el koyan ordunun on ilde ilan ettiği sıkıyönetim yürürlüktedir – ancak 26 Eylül 1973'te, genel seçimlere üç hafta kala kaldırılacaktır. Sıkıyönetim atmosferi ortama hâkimdir. Sıkıyönetim bildirilerinin meşhur ettiği tabirle "Sayın muhbir vatandaş"ların ihbarlarının da katkıda bulunduğu gözaltı ve takibatlar, bir kuşku ve tedirginlik havası yaratmıştır.

Ordu güdümündeki "partiler üstü" hükümetler, bu arada iyice hükümsüzleşmiş durumdadır. 12 Mart'ın ilk kabinesi, Atatürkçü reformlarla ülkenin sorunlarını çözecek "tarafsız beyin takımı" havasında sunulmuştu. Bu ilk kabinenin başbakanı olan, CHP'nin devletçi-muhafazakâr kanadından Nihat Erim'den tarihe kalan, "Gerekirse demokrasinin üzerine bir şal örtülebileceği" lafı oldu. 1972 Mayısı'nda onun yerine Ferit Melen atanmış, o da yaklaşık bir yıl sonra, 1973 Nisan'ında görevini Naim Talu'ya devretmişti. 1972/73'te hükümet, sadece memurlarını idare eder haldeydi. Ordunun gözetimi altındaki parlamentodaki partiler, usulen kukla hükümete destek veriyor, aslında yavaş yavaş yeni seçimlere hazırlanıyorlardı.

1965'ten 1971'e kadar tek başına iktidar olan merkez sağ Adalet Partisi, ordunun "anarşiyle" (o zamanlar "terör" yerine "anarşi" denirdi!) mücadelesinden ve "fazla bol" bulunan Anayasa'yı sıkılaştırmış olmasından memnundu, sadece bunu daha önce, sivil iktidarın yani kendisinin otoritesini tanıyarak yapmamış olmasına bozuluyordu. CHP ise, darbeden hoşnutsuzluğunu belli etse de orduya toz kondurmayan genel başkan İsmet İnönü ile 12 Mart'a açıkça karşı çıkarak görevinden istifa eden genel sekreter Bülent Ecevit'in başını çektiği sol kanat arasında bölünmüştü. 1972 Mayısı'nda Türkiye siyasi partiler tarihinin spektaküler hadiselerinden biri oldu: CHP Kurultayı'nda tarihî lidere, eski Milli Şef İnönü'ye karşı aday olan Bülent Ecevit genel başkan seçildi. İnönü'nün ardından partinin devletçi-muhafazakâr kanadından kalabalık bir milletvekili grubunun da istifasıyla, CHP'nin iyice "havası değişti". 1960'ların ortasında başlayan mahçup "Ortanın Solu" düsturu, açık seçik sosyal demokrat sıfatına evrildi.

12 Mart'tan çıkış sürecinin dönüm noktası, 1973 ilkbaharındaki cumhurbaşkanlığı seçimidir. Cevdet Sunay'ın görev süresinin dolmasıyla başlayan ve 13 Mart'tan 6 Nisan'a kadar devam eden seçim süreci, ordunun süngüsünün düşmesiyle sonuçlandı. Genelkurmay Başkanı Faruk Gürler, apar topar emekli olarak Cumhurbaşkanı seçilmek üzere kontenjan senatörü yapılmıştı. Ne var ki iki merkez partisi, Adalet Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisi, o zamana kadar boyun eğdikleri askerî müdahaleye bu noktada "tamam" dediler ve Gürler'i desteklemediler, yine bir emekli subayı, "bu işlerle alakasız" kibar amiral Fahri Korutürk'ü seçtiler.

12 Mart müdahalesi, 1970'in Genelkurmay Başkanı Memduh Tağmaç'ın "sosyal uyanış ekonomik gelişmeyi aştı" sözüyle meşrulaştırılmıştı. Ancak sadece Cumhurbaşkanlığı seçimi ve CHP'deki değişim değil, sıkıyönetim altındaki toplumda kaynayan hoşnutsuzluk, uyanışın kolay kolay kıskaca alınamayacağını gösteriyordu. 1971 öncesinde gündelik hayata da, sanata da, her şeye de yansıyan müthiş canlanmanın, "dünyaya katılmanın" tadı, bu hareketliliğe bir ucundan değmiş herkesin damağında kalmıştı. 1972'nin "Bu günler de geçer" sebatkârlığından, 1973'te pekâlâ ümitvar bir iklime gelinmişti.

14 Ekim 1973 genel seçimleri, büyük bir politizasyon ve toplumsal seferberliğe sahne oldu. CHP'nin *Ak Günlere* seçim bildirgesi, içeriğiyle Alman veya İskandinav sosyal demokrat parti programlarından uyarlanmış gibiydi, üslûbu da Şenay'ın o günlerde popüler olan "Sev Kardeşim" ve "Hayat Bayram Olsa" şarkılarından daha az romantik değildi! CHP'de ya sahiden bir sola açılma ümidi ya da en azından askerî rejim döneminin izlerinin temizlenmesi ümidi gören solcular, sosyalistler, bu seçimde "Karaoğlan" Ecevit'e enerjik bir destek verdiler.

14 Ekim 1973 seçimlerinden CHP birinci parti olarak çıktı. Bu CHP'nin 1950'den beri –rakibi DP'yi kapatan 27 Mayıs darbesinden sonra yapılan 1961 seçimleri hariç–, birinci parti olduğu ilk seçimdi.

Sevgi Soysal'ın gazete yazısı macerasının kesilmesinden yaklaşık üç ay sonra, yine spektaküler bir hadise olarak, CHP-

MSP koalisyon hükümeti kurulacaktır. Bu hükümet 18 Mayıs 1974'te genel af kanununu çıkararak 12 Mart'ın siyasi tutuklularının serbest kalmasını sağlar,[2] 20 Temmuz 1974'te Kıbrıs'a askerî müdahaleyi gerçekleştirir; sonra koalisyon ortaklarını anlaşmazlığı nedeniyle dağılır, yerine AP-MHP-MSP-CGP'nin yer aldığı Milliyetçi Cephe hükümeti kurulur.

Sevgi Soysal 1976'daki on iki yazısını, bu Milliyetçi Cephe döneminde yazmıştır. Milliyetçi Cephe hükümeti, anti-komünist teyakkuz halinin cezbesiyle hareket eden bir hükümettir. 1960'ların sonlarında olduğundan çok daha kitlesel bir gelişme ivmesi kazanan sol harekete karşı vatan savunması yapıyordur, kendi görev tanımına bakılırsa. Sokakta, hükümetin himayesinden yararlanan ülkücü hareket paramiliter saldırganlığını tırmandırıyor, bu da karşı tepkisini yaratıyordu. Bütün bürokrasiler partizan tasfiye ve sürgün mücadeleleriyle alt üsttü. Politik kutuplaşma hayatın her alanına işlemekteydi; bu defaki 1950'lerin, 60'ların partili kutuplaşması gibi değildi, onun üzerinde, *sağcı-solcu* ayrışması hükmünü yürütüyordu.

II.

Şimdi bir adım geri çekilelim, panoramik bir manzaraya ayarlayalım merceğimizi. 1970'lerin ortalarının Türkiye'sinin genel havasına, "ruhuna" bakalım.

70'lerin en başında 12 Mart darbesine giden süreç vardı, en sonunda ise iç savaş hali ve 12 Eylül'e giden süreç. 70'ler dediğimiz dönemi anlamak için, sadece askerî darbeler girdabındaki o en hareketli yıllara değil, aradaki görece sakin evreye bakmamız gerekir. Ki o kesit de hiç o kadar sakin değildir!

1971-73 arasında Ankara, İstanbul, İzmir, Adana'ya ilaveten sıkıyönetim ilan edilen illerin listesi, bize bir işaret verir: Kocaeli, Sakarya, Zonguldak, Eskişehir, Hatay, Diyarbakır ve Siirt. Kürt uyanışının tehdit ("bölücülük" tehlikesi) teşkil etti-

2 MSP içindeki Nurcu grubun şerhi nedeniyle komünistlikle suçlanan mahkûmlar aftan hariç tutulmuş, ancak Anayasa Mahkemesi eşitlik ilkesine aykırılık bularak affı genelleştirmişti.

ği ikisi dışındakiler, sanayi merkezleridir.[3] Yani işçi yataklarıdır... 1970'ler, modern Türkiye tarihinde işçi sınıfı hareketinin altın çağıdır. 1967'de kurulan Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) 15/16 Haziran 1970'te Cumhuriyet tarihinin o zamana kadarki en kitlesel işçi direnişini gerçekleştirmiştir. 12 Mart darbesi grevleri yasaklamış, DİSK "Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yanında olduğunu bildirmekten kıvanç duyan" bir açıklama yapmıştır, fakat 12 Mart'tan çıkış süreciyle beraber DİSK hızla radikalleşerek gelişecektir. 1977 sonrasında kitlesel grevler toplumsal-siyasal hayatın olağan bir olayına dönüşecektir. İşçi sendikaları etkili bir toplumsal ve politik aktör haline gelirken, meslek örgütleri de hızla politikleşmektedir. Politika sadece partilere ve seçimlere mahsus olmaktan çıkmakta, toplumsallaşmaktadır.

Kısacası, 1973 sonrasında, sol muhalefet, ilk kez geniş kitleleri kapsayan bir harekete dönüşecektir. Sevgi Soysal'ın 1972/73 yazılarını yazdığı günlerde, solun 12 Mart darbesini uğursuz bir parantez gibi kapatarak daha da güçlü bir ivmeyle yükseleceğinin sadece ümidi değil, canlı sezgisi asılıdır havada. 1973'te, gizli/yasa dışı Türkiye Komünist Partisi "Atılım"ı ilan etmiştir ve birkaç yıl içinde tarihinde ilk defa bir "kitleye" kavuşacaktır. 1974 Affıyla hapisten çıkacak olan Dev-Genç kökenli sosyalistler, "bir şeyler yapmak" için kıpırdanan, coşkulu bir öğrenci hareketiyle karşılaşacaklardır.

12 Mart öncesinde "Moskof işgali" tehdidinin aleti olarak gördüğü sol muhalefete karşı "milli refleksi" temsil ettiğine inanarak sokak gücü oluşturan ve devletin gayrı nizamî harp aygıtı tarafından da desteklenen ülkücü hareket, 1972/73'te dinlenmededir. Sol muhalefetin yükselişine koşut olarak 1970'lerin ortalarından itibaren bu hareket de reaksiyoner olarak kitleselleşirken, paramiliter mesaisi şiddetlenecek ve faşist terör biçimini alacaktır. Soysal'ın yazılarını yazdığı günlerin üzerine henüz bu kâbus çökmemiştir.

Bütün dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de sol muhalefetin

3 Hatay'ı da sadece Suriye sınırıyla ve Arap-Alevi nüfusuyla değil, İskenderun Demir-Çelik'iyle düşünün.

önemli bir bileşeni, aydınlardı. Akademisyenler, sanatçılar, gazeteciler... Ve elbette, üniversite öğrencileri. Üniversite öğrencileri sol hareketin örgütleyicileri ve militanlarıyken, gazeteci, sanatçı ve akademisyenler, daha eski bir geleneği dönüştürerek temsil ettiler: Kanaat önderliği.

Osmanlı'dan bu yana devam eden "köşecilik", 1970'lerde hâlâ kanaat önderliğinin en önemli aracıydı. Hem muhalifler hem iktidar yanlıları, gazete köşelerinden gündeme müdahale ediyor, fikir mücadelesini esasen buradan yürütüyorlardı. Sol muhalefetin kendi yayın organlarında da aynı gelenek devam etti. Sevgi Soysal'ın yazılarının yayımlandığı günlük gazeteler, *Yeni Ortam*, *Yenigün* ve *Politika*,[4] sol muhalefetin sesi olmakla birlikte, örgüt yayınlarından farklı olarak, geniş halk kesimlerine hitap etmeyi amaçlıyordu. Böyle bir amaç, sol aydınların dönüştürerek sürdürdükleri bir geleneğin, "halkı aydınlatma" misyonunun yeni biçimlerle sürmesine yol açtı. İnsanların pür dikkat radyoda-televizyonda "ajansı" beklediği, haberlerin ayin gibi dinlendiği o devirde, "aydın sözü" de tabii ciddiyetini koruyordu. Fakat "gerçeği herkese anlatma" iştahı gitgide kabarırken, yeni anlatma biçimleri arayışı da gelişiyordu. Romantik bir sızıyla dert yanılagelen aydın-halk kopukluğunun artık aşılacağı ümidi, belki hiçbir zaman bu kadar güçlenmemişti. Sadece Sevgi Soysal'ın yazılarında değil, başka köşe yazılarında da benzer bir kaygı, halkın dilinden konuşarak onlara hakikati gösterme kaygısı izlenebilir. Çünkü mesele budur: Bir kez hakikatin üzerindeki örtü kaldırılıp olanca çıplaklığıyla gösterilebilse... Prometheus'un yaptığı gibi, ateşi çalıp insanlara getirmektir yapılmak istenen...

Duygusal iklimin önemli bir bileşeninin sinizm olduğu bir zamandan bakıldığında, böyle düşünmenin gülünç bir yanı var; sözlerin dünyayı değiştirebilecek olduğuna sahiden inanmanın. Sözler uğruna hapse girmeyi, sürgüne gitmeyi, öldü-

4 *Yeni Ortam* ve *Yenigün*, genel olarak sol ortama hitap eden aydın-gazeteci girişimleri olarak tanımlanabilir. *Politika* ise 1976'dan itibaren DISK'in gücü ve desteğine dayanarak çıkmıştır. Sevgi Soysal'ın yazdığı 1976'da gazetenin editöryol çizgisi CHP'nin sol kanadı ile TKP'nin rekabetine tabiydi, 1977'den sonra TKP'nin kontrolüne girdi.

rülmeyi göze almanın. Şu kadarını hatırlatmakla yetinelim: 1970'lerin bir yüzü de, sözler uğruna öldürülen, hapse giren, sürgüne giden aydınlardır.

III.

Sevgi Soysal, gazete yazılarına böyle başlar: "İnanın, Turist Değilim"le. Turist değildir. Sürgündür. Bir yabancının gözüyle bakar, dikkatle. Yadırgar. Şaşırır. *Güneyden Mektuplar*, sadece sürgünün değil, Yabancı'nın mektuplarıdır. Turist değildir tabii. Bunca sorumluluk duygusuyla yapılamaz bir şeydir turistlik. Bu mektuplarda biz, Montesquieu'nün *Pers Mektupları* tadı alırız: Yabancılık bir tür yadırgatma stratejisidir sadece; sıradandaki şiddeti, olağandaki saçmayı görmemizi sağlayan bir strateji. Işıklı bulvarların öte yakasında, açıkta akıp duran lağımın saçmalığını, güzel gözlü Nadide'yi boğan sınırların saçmalığını, esrar taşımaktan on sekiz yıl yiyen Güllü çocuğunu hapiste büyütürken esrarın sahibinin dışarıda olmasının saçmalığını...

Yeni Ortam gazetesinde yayımlanan bu yazılardan hem yazarın baktığı yeri ama hem de kendisini okuruz. Yorgunluğunu, öfkesini, sabırsızlığını... Bu yazıların sahibi, *Tutkulu Perçem*'i, *Yürümek*'i, *Tante Rosa*'yı yazan kadındır. Anlarız.

Tante Rosa'yı yazmış kadının baktığı yerde kadınları, onların kıstırılmışlıklarını, çaresizliklerini ve öfkelerini görmesine şaşırmayız. "Kadın meselesi"nin uzun zamandır gündemden düştüğü bir yerde, kadınların hapishaneyi de yoksulluğu da eğitimsizliği de erkeklerden farklı yaşadıklarını bilir, onları görür, şefkatle anlatır.

Bir yandan da şaşırırız: Kadınlık durumunu onca erken, onca derinden mesele etmiş, onu kendi bedeninden geçirerek anlamış, öyle yaşamış bir kadın, gündelik olanın içindeki faşizmi, şiddeti, kötülüğü anlatırken kadınları nasıl bu kadar hırpalar? Bize hakikati gösterirken Hatice Hanım'a bu öfkesi nedendir?

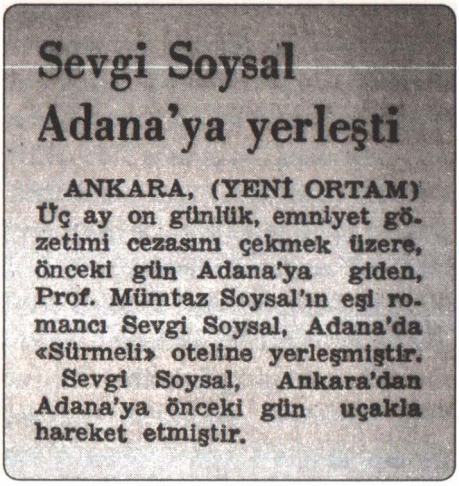
Bu yazıları okurken, 1970'lerin sol muhalefeti içinde yer alan genç kadınların kendi annelerinin gözetiminden kurtulmak,

onların değerlerini reddetmek için verdikleri savaşı düşünürüz. O adı konmamış, varlığı "herkesin bildiği sır" olan savaşı. Öyle bir savaş ki, kazansan bir türlü, kaybetsen bir türlü.

Merak ederiz: Sevgi Soysal'ı öyle vakitsiz kaybetmeseydik, onun o "isyankâr neşe"si Hatice Hanım'a da bulaşır mıydı? Halıların saçakları, yıkanacak yeşillikler, ütülenecek gömlekler de bu isyanın bir parçası olur muydu? Mesela Hatice Hanım bir noktada, bütün bunları kendi silahları değil de prangaları olarak görebilir miydi? Mesela yeşillikleri sirkeli suya bırakıp kendimize birer kahve yapar mıydık onunla birlikte bir gün? Bütün öfkemize rağmen, onu biraz sevebilir miydik?

Yeni Ortam

GÜNEYDEN MEKTUPLAR

Sevgi Soysal Adana'ya yerleşti

ANKARA, (YENİ ORTAM) Üç ay on günlük, emniyet gözetimi cezasını çekmek üzere, önceki gün Adana'ya giden, Prof. Mümtaz Soysal'ın eşi romancı Sevgi Soysal, Adana'da «Sürmeli» oteline yerleşmiştir.

Sevgi Soysal, Ankara'dan Adana'ya önceki gün uçakla hareket etmiştir.

Yeni Ortam, 25 Ekim 1972.

"İnanın, Turist Değilim..."

24 Ekim, Adana

... Otelin penceresinden bakıyorum. Sola giden cadde Mersin'e gidiyor. Orada deniz var, açıklık var. Ama Mersin'e gidemem. Elimde, Adana Tourist Office'in teksir edilmiş bir şehir planı. Gidebileceğim başka yerleri çıkarmaya çalışıyorum. Planda, sadece oteller, PTT, THY terminali, hastaneler, otobüs durakları, karakollar belirtilmiş. Ben kendi karakolumu biliyorum. Gerisi beni ilgilendirmiyor. Bu kentte nasıl zaman geçirilir? Zaman geçirmek doğru bir tanımlamaysa. Resepsiyondaki kadın anlamsız gözlerle bakıyor bana. Hayatında duyduğu ilk soruyu ben sormuşum, dünyanın yaratılışı hakkında görüşünü almak istemişim gibi. "Misafirliğe giderim ben. Oyun oynarım. Dükkânlara bakarım, ne bileyim, sinemaya giderim..." Telefonu açıp arkasını dönüyor sonra. Niçin dönmesin? Oyun oynamamak da, gidecek misafirlikleri olmamak da, misafirliklerden de, oyun oynamaktan da oldum olası nefret etmek de benim suçum. "Peki tiyatrolar var mı?" sorumdaki "lar" ekinin anlamsızlığını ta başından biliyorum. Çoğul sorular iyi sorular değildir. Aslında, soru sormayı, buraya geldiğimden beri hiç istemeden yapıyorum. Bunun çeşitli nedenleri var. Ama en önemlilerinden biri, cevabın herhangi bir yerine, kahrolası, "Madam" sözcüğünün yerleşivermesi. "Evet madam." "Hayır madam."

"Sadece 15 TL madam." Ne madamı? Biz burada... Verilecek cevaplar verilmeden kalıyor. Aslında o kahrolası "Madam" sözcüğünün de bir bildiği olduğunu düşünüyorum. Merkez Cezaevi geliyor aklıma. Günler ve günlerce, Türkçeyi nice su gibi konuşsam da, onlarla birlikte bağdaş kurup aynı şeyleri yapsam da, ısrarla, "Sen Alman? Sen Turist?" sorusundan yakamı kurtaramamıştım. Doğrusu ya, arabacılar, çingeneler, göçebeler, köylü kadınları, genelev kadınları, işçiler vb. arasında bir turist olmadığımı nasıl iddia edebilirdim ki? Onlara göre, kendi coğrafyaları içinde bir yerdi bu Merkez Cezaevi. İyi aile kızları düşmezdi oraya. Benim gördüğüm ve anladığım kadarıyla bütün suçları bu arabacılar, çingeneler, köylü kadınları vb.leri işliyor. Hem yabancı olur, hem turist olur, hem de esrar içer, hem de yakalanırsa, Merkez Cezaevi'ne düşerler.

Buraya, güneyin bu başlıca şehrine bunları unutmak için turistik bir gezi yapmak amacıyla gelmediğime göre, hatırlayabilirim. Ama yine de, Merkez Cezaevi ve Ankara uzakta şimdi. Buradayım. Durmak istemiyorum. Şehri gezmek ve tanımak istiyorum. Gezerek, insanlarını hiç tanımayarak, tanımaktan biraz da sakınarak bir şehir tanınabilir mi? Yürümeyi düşünüyorum. Planda belirtilen bütün caddeleri, sokakları. Sokaklar belirtilmiyor planda. Oysa şehirler sokaklardan tanınır. İstanbul'un güzelim sokaklarını düşünüyorum. Bir şehri değil, bin şehri tanıtabilen. Hem her şehrin sokakları, sokak içleri yoktur; bazı şehirlerin sadece caddeleri vardır. Adana da şimdilik öyle görünüyor; gizliyor sokaklarını. Elimdeki planın sağ tarafında, boylu boyunca, "Seyhan River" yazıyor. Oraya yürüyeceğim. Taksiler geçiyor yanımdan. İlk gün vermek zorunda kaldığım 30 TL taksi parasını hatırlıyorum içim cızlayarak. Taksiler ne kötü şeylerdir, hele bir şehri tanımak için. İnsan taksinin içinde, ister istemez, ya kendi düşüncelerine dalar, çünkü caddeye dikkat etmek şoförün işidir, ya da taksi parasının çok tutup tutmayacağını düşünür. İnönü Caddesi boyunca yürüyorum. Uzun sürmüyor yürüyüşüm. Seyhan Nehri'ne varıyorum. Akan bir nehre varmak çok heyecanlandırıyor beni. Nehrin denize aktığına eminim. Suların akışı, hızı; bu kentte duyduğum ilk sevinç.

Kıyıda palmiye ağaçları var. En sevdiğim ağaçlardır bunlar. Hep, palmiye ağaçlı bir kentte yaşamak istediğimi söylerdim. Söyler misin? Nehrin kıyısı boyunca yürürken yanımdan siyah önlüklü beyaz yakalı öğrenciler geçti. Başlarında öğretmenler, kızlar, oğlanlar el ele tutuşmuş. Karşıya geçiyorlar, trafik duruyor bir süre. Onlara katılarak karşıya geçiyorum. Nehrin kıyısındaki Ulus Parkı'na varıyorum sonunda. Parkın bahçesi ilgimi çekmiyor, sadece böyle parklarda pek görülmeyen heykellerle karşılaşıyorum. Eşeğe ya da ata ya da öküze ya da hiçbirine benzetilemeyecek bir hayvan heykeli, bir de cüce. Herhalde, villa sahiplerinden biri, bahçesindeki heykellerden bir süre sonra kurtulmayı akıl edip onları buraya vermiş. Kimileri niçin cüce heykelleri dikerler bahçelerine? Çevrelerinde cüce görmekten hoşlandıkları, ya da buna alıştıkları için mi? Bir süre, park bahçesindeki cücenin önünde durdum. Birilerine benzetmeye çalıştım onu. Ama çalıştıkça benzettiklerim çoğaldı, amma da cüce tanımışım. Cüce-Toto'dan vazgeçip çay içmeye karar verdim.

Nehir kıyısındaki masalara yürüdüm ve durakladım. Nehrin o güzelim, o esintili kıyısına yerleşmiş masalarda hiç kadın yok. Baktım garson sol tarafı gösteriyor. Gerçekten de sol tarafta kapalı bir salon var, açık kapısının karanlık ağzı düşmanca bakıyor bana. Kapının üstünde bir tabela: "Aileye Mahsus." Aileye mahsus olabilir, ama nehrin o güzelim akışına, esintisine mahsus değil mutlaka; onlara kapalı. Üstelik de teneke bir caz ses geliyor içerden. Garsona, "Ne bu gürültü?" diye sordum. "Akşama nişan var, caz çalışıyor," dedi. Şimdi boyun bükük o havasız, manzarasız yere girip kafa mı şişirtmeli, yoksa o hep yakındığım "turist" sıfatına sığınıp kıyıdaki masalardan birine mi oturmalı? Az önce gördüğüm el ele tutuşmuş kızlarla, oğlanlar geliyor aklıma. Bir gün büyüyecekler ve birileri, bu nehrin kıyısında ayırıverecek onları. Biraz önce karşıya geçerken sığınmıştım onlara. Şimdi de bütün bunları boşlayıp turistliğe mi sığınacağım? Sığınmak hiçbir şeyi değiştirmiyor, değiştirmiyor.

Yeni Ortam, 28 Ekim 1972

Güney Sanâaaayi!

28 Ekim, Adana

... Sıcak sıcak dedim yağmurlar başladı. "Bundan sonra, yağmurlar bitmez," dedi otelci. Bitmezmiş. Bu yağmurlar da bitecek. Yeniden açacak güneş. Sonra, sonra yeni yağmurlar yağacak. Yağmurda seyretmek istiyorum nehri. İnönü Caddesi'nden yukarı doğru yürüyünce varıyorum nehre. Yağmur pek güçlü değil. Kıyıda balık tutanlar var. Onları yakından görmek istiyorum. Eski köprüyü geçiyorum. İki köprü gördüm henüz, biri eski, öteki yeni. Eski köprünün ayakları arasından seyrediyorum yeni köprüyü. Yeni köprü güzel değil, eskisini seviyorum. Dar bir köprü bu. Ardı ardına üç Fruko kamyonu geçiyor köprüden. Adana'da da çok Fruko içiliyor. Köprünün karşısında büyük bir yapı var: Bossa. Her yerde görüyorum bu levhayı. Köprüden karşıya geçmeyi, nehir boyunca yürümeyi istiyorum. Nehir kıyısında, şimdilik, sadece ya fabrikaya, ya da depoya benzettiğim yapılar görüyorum. Ne bir çocuk bahçesi, ne lokanta, ne de pastane. Nehrin kıyıları sanayiye terk edilmiş. Doğru ama önemli bir şey bu sanayi. Kıyıdaki banklardan birinde oturan bir adamın transistörlü radyosundan Çukurova Radyosu'nun reklamları geliyor kulağıma. Bir kadın, en tatlı sesiyle söylüyor:

"Güney sanaaaayi!"

Bir süredir, kendi kendime edindiğim münasebetsiz bir alışkanlıkla, duyduğum her cümleye yaptığım gibi, bu cümleye de bir mısra ekleyiveriyorum:

"Ulan enaaaayi!"

Reklamlar sürüyor: Arçelik Türk yuvalarını çağdaş konfor düzeyine ulaştırır!

Yağmur artıyor. Niyetim postaneye gitmek. Kızılay Caddesi'nden şehir merkezine, postaneye yürüyorum. Solda eski bir cami var. Ulu Cami. Güzel, oldukça eski, başka bir gün, ramazan geçtikten sonra iyice bakmalıyım ona. Caminin yanında, giyim eşyaları satan bir dükkân var: Sofuoğlu Tuhafiyecisi. İçi, başörtülü kadınlar, kasketli erkeklerle dolu. Arzu Sinemasi'nın bulunduğu pasajdaki dükkânda gördüğüm, "Galeri Schubert" markalı gömleklerden burada da var mı acaba? Sofuoğlu Tuhafiyecisi'ni seyredeceğim diye başörtülü bir kadına çarptım. Gözlerim başörtüsünün oyalarına takılıyor. Merkez Cezaevi'nde, Şeker Anne'nin bana ördüğü boncuk oyasının aynı. Kadına doğru, tanışmışız gibi bir hareket yapıyor, sonra vazgeçiyorum: Aynı oyalara sahip olmaktan başka ortak noktamız yokken "hemşerim" mi diyeyim ona?

Postaneye geldim. Kapının önünde iki istidacı. Küçük masaları üstünde daktiloları, ha babam yazıyorlar. Masaları üstünde renkli kartlar, mektup zarfları falan da var. Sıradakiler mektup, kart da yazdırıyorlar. İşte bana göre bir iş. Ama bu işin de bir kuralı vardır. Aklıma, parasını yediği halde kendisini aldatan polis dostunu vuran genelev kadını Güllü geliyor. Gün boyu avluya çıkmaz, karanlık koğuşta, ranzası üstünde bağdaş kurar, öne arkaya sallanarak ağıt düzerdi. Bir gün demişti bana, çok iş yapıp çok para kazandığım bir gün, Ulus'ta istidacılar var ya, oraya gideceğim. Önce kışkışlayıp kuyruğu dağıtacağım. Sonra istidacının yanına bir iskemle çekip, "Nah paran şurda, hadi yaz bakalım ağam şu benim destanı," diyeceğim. Destanında, kocası Avusturya'ya işçi gittikten sonra, kendisine zulmeden kaynı yüzünden köyünü terk edişini anlatıyordu Güllü:

Avusturya'da ana
Yarimi attın
Giyecek köy deller
Çok işsiz yattım.
Kayın da adama mühim mi olur
Yoğurdu harçlığımı, tiftiği sattım.
Sıkı bağla iskarpinin bağını
Dolan da gel Avusturya dağını
Kardeşin gayreti bu kadar olur
Zalim kaynım hozan koydu bağımı
Avusturya dağına uzak diyorlar.
Uzattım saçımı tuzak diyorlar
Altı ay gidene yazık diyorlar
Sene ile giden sılaya döndü
Giyeceğin suyu ne pek kuşular
Ayağında sarı çizme ışılar
Sen niye ağlıyon Menderes oğlum
Avusturya'da seni baban karşılar...

Böyle deyip oğluyla yola çıkmış Güllü. Sonra mı? Sonrası malum. Güllü'ye, istersen bu destanı senin için yazayım, demiştim. Olmaz, demişti. Arzuhalciye yazdırmanın fiyakası başka. Postanenin önündeki sıraya gireceğim. İstidacıya, Güllü'nün ağıtını yazdırıp göndereceğim ona.

Küçük saatin oraya geliyorum. Karakola gitmek için Koza Kebapçısı'nın yanındaki dar sokaktan içeri sapmam gerekiyor. Karşıya geçmeye çabalıyorum. İftar saati çok yakın. Ne arabalar, ne trafik polisi kurallara uymaz oldular. Ardı ardına geçiyor arabalar, taksiler. Yüzlerinde tek, değişmez bir ifadeyle: İftara yetişmek! Beklemekten yorularak yol kenarında, bir oğlan çocuğunun önündeki terazide tartılıyorum. Bir zamanlar İstanbul'a uğrayan Simone de Beauvoir, şuna benzer şeyler yazmıştı anılarında: "Yollarda, bir takım gıdasız yüzlü, üstleri başları dökülen insanlar, durup dururken ceplerini karıştırıyorlar, sonra buldukları birkaç kuruşla tartılıyorlar..." Bu adamların niçin tartılmak gereğini duyduklarını anlayamıyordu bir türlü. Bense

gıdasız sayılmam, üstüm başım da dökülmüyor. Caddenin boşalmasını bekliyorum sadece.

Yeni Ortam, 4 Kasım 1972

Cumhuriyet Bayramı

29 Ekim, Adana

...Cumhuriyet Bayramı bütün illerde olduğu gibi Adana'da da kutlandı. Merkez Cezaevi şartlanmasıyla, Cumhuriyet Bayramı'nı "Af"sız düşünemiyorum. Cezaevinin günlük ve en önemli konusuydu af. Okuryazar biri olarak benden de bu konuda bilgi istenirdi her gün. Ankara'nın tekmil karakollarına kök söktüren ve cezaevini yarı mesken bellemiş olan, Çingene Karabacak sülalesinin sayısız gelinlerinden Fadime Karabacak avluda yolumu keserdi:

Sen baa bahsaaa!

.....

Af ne zaman af?

Bilmem ki.

Affı bilmedikten kelli senin okumuşluğunun çaydanlığına bi milyon...

.....

Fadime bu, yapar yapar. Şalvarından çıkan silahı komiser masasından geri aşıran, cezaevinde kızdıklarının yakınlarını, dışardaki sülalesine Hüseyin Gazi Dağı'na kaldırtan Karabacaklardan o. Yine keserdi voltamı:

Sen baaa bahsaaa!

Yine ne var Fadime?

Sevgi Yenen, Ankara Kız Lisesi'nde (Fotoğraf: M. Taylak, *Eğitim*, sayı 9, Kasım 1951).

Cumhuriyet Bayramı'nda af varmış.
Bu bayramda değil, 50. yılda, belki...
Bunda yok mu?
Yok.
Ben de bu bayramı yandan yaralatmazsam sülaleme...

Af çıkmadı tabii. Fadime bayramı nasıl yandan yaralatacak bilmiyorum.

Bu sabah odama doldu trampet sesleri. Pencereden baktım. Renk renk, biçim biçim üniformalarıyla, çeşitli okulların öğrencileri Atatürk Caddesi'ne doğru trampet çalarak yürüyorlar. Trampet sesleri, kentin dört bir köşesinden gittikçe daralan bir çember çiziyor. Çember daralıyor, daralıyor, merkeze, belediyeye doğru. Dışarı çıktım. Geçit resmini seyredeceğim. Geçit resminin yapılacağı Atatürk Caddesi'nin kaldırımları kalabalık. Bir yerlere sıkışıp seyretmek mümkün değil. Belediyenin önünde, şehrin ileri gelenleri ve resmî geçidi izleyecek zevat için bir tak yapılmış. Demirden bankların çevresi palmiye yapraklarıyla süslü. Çevresinde halk, çepeçevre. Belediye binasının yanındaki çay bahçesine oturuyorum. Etekliklerinin altına pantolon giymiş köylü kızları çay bahçesinin duvarına çıkıp töreni izlemeye hazırlanıyorlar. Çay bahçesinin garsonu hışımla kovalıyor onları. Müşterilerin, parasıyla seyretmeye gelenlerin önünü kapıyorlar. Her palmiye ağacının tepesinde çıplak ayaklı bir çocuk. Alkış sesi yükseliyor. Bir arabanın içinde, ayakta, Mülkiye Amiri, Örfî İdare Komutanı, Belediye Reisi falan geçiyorlar... Oturduğum yerden seçemiyorum yüzlerini, sadece, elde tutulan bir silindir şapkayı görüyorum. Ardından birkaç cip içinde mücahitler geçiyor. Kimi yaşlı, kimi genç, kaytan bıyıklı, kalpaklı. Bazıları madalyalı. Aralarında kara başörtülü kadınlar da var. Bunlar Kuvayı Milliye Derneği'nin mücahitleri galiba. Onun pankartını taşıyorlar. Bir mücahit, tabancadan anlamadığım için, mantar mı yoksa gerçek mi olduğunu anlayamadığım bir tabancayı patlatarak seyircileri coşturuyor. Yanımda ayakta duran köylü kadınlardan birinin oğlu da elini anasının elinden kurtarıp kendi mantar tabancasını sağa sola patlatmaya başlıyor. Ve verdiği rahatsızlıktan ötürü benim celalli garsondan bir tokat yiyor. Kuvayı Milliye Derneği'nin Türkistanlı mücahitleri geçiyor... Eski halkevleri piyeslerindeki oyunculara benzeyen, yaşlı, kalpaklı bir adam, oturduğu yerden nara atarak havaya fırlayıp elindeki kılıcı havada sallıyor. Küçük memur olduğu her halinden belli olan bir adam, masraflarına oğul sahi-

bi olmanın verdiği övünçle katlandığı belli olan dört oğluna balon alıyor. Balonu severiz biz, millet olarak. Millet olarak çocuklarımızdan balonu hiç esirgemeyiz. Hele bayramlarda, hemen patlayacaklarını çok iyi bildiğimiz halde, bol bol balon alırız çocuklarımıza.

Kimi bordo, kimi lacivert, kimi kahverengi ceketleri, beyaz eldivenleri, renk renk kepleri, fularlarıyla kolej kızları geçiyor. Yeni Kolej... Ayas Koleji... Çok kolej var galiba Adana'da. Koyu kırmızı kadifeden, önü sırma şeritli, kostümler giymiş, kırmızı başlıklı bir kız bando takımı geçiyor. Fiyaka dehşet. Beyaz tiril tiril elbiseleri, boyunlarında yeşil ipek fularlar, beyaz eldivenleriyle bir erkek bando takımı. Yapı Enstitüsü galiba. Hepsi kaz adımlarıyla geçiyorlar. Hiç izci yok. Bizim zamanımızda izcilik vardı. Ankara Kız Lisesi'ndeyken, sağ başta trampet çalardım. *Eğitim* adlı bir derginin kapağında, "Türk İzci Kızı" diye trampet çalan resmim çıkmıştı da, anam babam pek övündülerdi. Ama kılıklarımız hiç de böyle fiyakalı değildi. Bayram yaklaştığında, talime başlar, asker ocağında üniforma nasıl dağıtılırsa, onun gibi, torbalar içinde dağıtılan izci elbiselerimizi kapışırdık. Kimimizin eteği çok uzun kimimizin çok bol gelirdi. Kimsenin elbisesi üstüne uymazdı, üstelik ütüleyeceğiz diye canımız çıkardı, lacivert kaba kumaştan, pileli izci eteklerini. Sonra sırmalarımız yoktu; ama mataramız vardı, bir de ipimiz.

Bunlar başka, bunlar sırmalı, beyaz eldivenli, ipek fularlı, renk renk başlıklı kolej çocukları. Aynı, Amerika'da beyzbol maçlarından önce seyircileri coşturan kızlara benziyor bazılarının giyimi. Birbirinden şık, biri ötekinden fiyakalı. Rekabet olumlu sonuçlar vermiş. Trampet sesleri şehrin merkezinden, halka halka uzak, kenar mahallelere yayılıyor. Beyaz eldivenli, yeşil ipek fularlı trampet şefi sopasını savuruyor havada. Yedi yaşlarında, çıplak ayaklı bir simitçi, simit satmayı unutmuş, bandoya ayak uydurarak yürüyor...

Yeni Ortam, 6 Kasım 1972

Acılıdır Gerçek Adana Kebabı

5 Kasım, Adana

... Adana'da bir Atatürk Bulvarı var. Geniş, ağaçlı, uzunca bir cadde bu. Ucu istasyona varıyor. Uluslararası Endüstri ve Ticaret Bankası, Borsa gibi önemli yerler bu caddenin üstünde. Bazı büyük bankalarla belediye de. Şehrin en lüks kebapçıları burada. Ankara'daki Atatürk Bulvarı'nda da kebapçılar vardır. Türkiye coğrafyası üstünde birkaç yıl önce başlayan kebap akınları Ankara'yı da istila dışı bırakmadı elbet. Onun için biz Ankaralılar da kebap çeşitlerini az çok biliriz. Bu kebap çeşitleri arasında çok acı olduğunu sandığım bir "Adana kebabı" vardır ya işte o kebap hiç de sandığım gibi acı çıkmadı. Daha doğrusu, Atatürk Bulvarı'nın lüks kebapçılarının yaptıkları "Adana kebapları" turist ve efendi midelere göre. Garson, bu konudaki sorumu: "Burada acı kebap gitmez hanfendi!" diye cevaplıyor.

Bulvar boyunca, kocaman, lüks apartmanlar, bakımlı bahçeler... Yüksek apartmanların katlarını sayabilmek için kaldırıyorum başımı. En az on katlı hepsi. Yepyeni, bakımlı, lüks yapılar. Kat saymaktan yorulan gözlerim oralardaki villalarda dinleniyor. Pencereler kepenkli. Kepenkler huzurlu ev içlerini dış dünyanın kargaşalığından koruyorlar. Bahçeler ufak birer cennet... Güller, nefis çiçekler... Portakal, mandalina, incir ağaçları, güzelim palmiyeler. Çimler, basketbol sahaları. Bir villa-

nın kapısı önünde, son model Mercedes'in kapısı açık, içinde şoför kestiriyor; herhalde evinde yemek yiyen patronunu bekliyor. Karşıdaki pastanenin önünde koskocaman bir Chevrolet-İmpala durdu, ayağında terliklerle şişman, esmer bir kadın çıktı içinden. Hatırladığım kadarıyla bizim Atatürk Bulvarı bunun yanında, villa, bahçe ve lüks apartman yönünden sönük kalır. İki katlı bir villa: Hacı Ömer'inmiş. Bahçesi güneyin bereketini kanıtlıyor. Evin merdivenleri önünde kocaman, taştan bir aslan heykeli. Taş maş, ürküp devam ediyorum yoluma; bu taş haliyle bile benim gibi nicelerini yutar, eminim. Bulvar üstünde bir sinema da var: Arı Sineması. Soğuk hava tesisatlı. Ankara'daki Arı Sineması ayarında. Sinemanın bulunduğu pasajda, camekânlarında şık olduğu kadar pahalı, pahalı olduğu kadar şık eşyalar olan butikler göze çarpıyor. Bu caddedeki apartmanlardan birinde oturmanın ve bu butiklerden alışveriş etmenin hesabını yapıyorum parmaklarımla. Hesabın üstesinden gelemiyorum, gözlerim apartman katlarında; çekilişte böyle bir kat çıkması için mevduatını acep hangi bankada toplamalı insan? İnsan bu, açgözlü oldu; katla yetinmiyor, bu kocaman apartmanlardan birinin getireceği toptan kirayı hesaplamaya başlıyorum. Kiralar toptan yıllık alınırmış Adana'da. Bazılarının bir değil, birçok apartmanı olduğunu söylüyorlar. Hesap bilgim fazlasına yetmiyor.

Bakına bakına, hesaplaya hesaplaya vardım istasyona. İstasyonun içine girip bir trenin kalkışını bekledim. Kalkan ilk trenle Ankara'ya, Ankara'nın tepelerine, bostanlarına selam gönderdim.

Caddenin karşı kaldırımından dönüyorum. Bildim bu caddeyi. "Umut" filminde de vardı. O filmde olan başka şeyler bu caddede yok tabii.

Yine villalar, yine bahçeler, lüks apartmanlar yine.

Atatürk Parkı'na geldim. Büyük, kocaman bir park bu. Park bahçesi tamamen geometrik olarak düzenlenmiş. Bu tür düzenlenmiş parkları sevmem ben, dinlendirici bir park içinde her şey, ağaçlar, çiçekler, yollar falan rasgele doğal olmalı. Yoksa insan, şehir caddelerinin (trafik akışı için gerekli) dik açı-

lı kesişme noktalarının, düz bir doğru üstünde uzanan yapıların verdiği geometrik yorgunluktan sıyıramaz kendisini. Ama bu parkta her şey düzenli. Parkı ortadan bölüp, terzilerin teyel karşılaştırması gibi ikiye katlasanız, ağaç ağaç üstüne, patika patika üstüne, bank bank üstüne çakışacak. Tam ortada, taş bir set üstünde, Atatürk'ün ayakta bir heykeli. Yüzü bulvara, apartmanlara, villalara dönük. Sette başka heykeller de var. Kurtuluş Savaşı'nı temsil eden... Bir asker... Bir kadın... Setin arka tarafından eski Yunan heykellerine benzeyen, elinde buğday başakları tutan yarı çıplak bir erkek heykeli, köylüyü temsil ediyor olmalı. Setin üstüne çıkmış üç köylü heykele bakıyor. Yanlarındaki kadın merakla dokunuyor heykele. Park bekçisi düdük çaldı, kocası sertçe çekti kadının kolunu.

Türk Hava Yolları terminali de burada. Terminal otobüsüne binerek alana gitmek, çocuklar gibi inen kalkan uçakları seyrederek oyalanmak istiyorum.

Kebapçılar yine karşımda, caddeyi iyice gezdim. Apartmanları, villaları, garajları, Mercedesleri falan gördüm. Bu kebapçılardaki kebabın niçin acı olmadığını anladım. Ama biliyorum ki, acılıdır gerçek Adana kebabı.

Yeni Ortam, 13 Kasım 1972

Eyüp Büyüyünce...

9 Kasım, Adana

... Kamyonlara doluşmuşlar. Her kamyonda bir davulcu. Çocuksu bir neşeyle çalınan davulun sesi, yeni bayram giysileriyle bayram ziyaretine giden ciddi vatandaşları coşturmuyor pek. Oysa kamyonun tepesinde, tıkış tıkış el çırpıp oynayanlar neşelerine herkes katılsın istiyorlar. Çocuklar ellerini patlatırcasına vuruyorlar, başlarını poşuyla sıkmış kadınların şarkısı yükseliyor, bellerine kuşak sarmış iki erkek bel kıvırarak dönüyor, milli irade bayram kutluyor; kırmızı yanıveren trafik lambası yüzünden kamyon zınk diye durunca, içindekiler üst üste devriliyorlar.

Köprüden karşıya geçiyorum: Karşıyaka'ya. Sağda bayram yeri kurulmuş. Sığır Pazarı denen yerde. Bayram yerinin çevresinde simitçiler, seyyar tatlıcılar, kebapçılar, kestaneciler, fındık fıstıkçılar... Bayram yerine doluşan halkı ucuz bayram ziyafetine çağırıyorlar. Kasketli adamlar, başörtülü kadınlar, bıyıklarını buran, kısa kesmeye kıyamadıkları saçlarını arka ceplerinde taşıdıkları işporta malı tarakla sık sık tarayan gençler. Bayram yerinin bütün tozunu, yere en yakın oldukları için en çok yutan çocuklar. Oğlunun elinden tutup, kızını karısının eline bırakmış işçi kılıklı biri, karısına uluorta sövüyor. Mezhebine ... min karısı! Kadın ansızın öfkelenip uzaklaşıyor koca-

sından. Adam sille tokat yürüyor üstüne. Ortalık karışıyor; jandarmalar düdük çalıyor. Yerdeki toz tabakası daha çok kalkıyor, çocuklar daha çok toz yutuyorlar.

Ortada dönme dolap, atlıkarınca. Girişlerindeki birbirinden egzotik resimlerle müşteri çekmeye çalışan çadırlar. Gözleri dönmüş bir siyahiyle devasa bir yılanın boğuşmasını temsil eden bir tablonun yanında şunları okuyorum: "Bir Afrikalı siyahi kendisine saldıran yılana şöyle müdafaada bulundu. Yılan onu boğmak üzereydi. O yılanı ısırarak öldürdü." Yanındaki çadırın girişinde ise kocaman bir deniz kızı... Vahşi hayvanlarla dövüşen kız! Çadırların içinde ise dışarda yazılanlarla hiçbir ilişkileri olmayan birkaç uyuz maymunla, yılan ve büyük bir orijinalite olarak, hayvanları sergileyen Çingenelerden birinin ikide bir sopayla dürtüp oklarını çıkarttığı oklu bir kirpi. Çingeneler aralarında iş bölümü yapmışlar: Kimi çadırın içinde hayvanlara bakıyor. Kimi dışarda müşteri çağırıyor. Kıvırcık saçlı bir delikanlı elinde mikrofon bağırıyor: "İçeri girmekte acele edelim! İlmin ve fennin en son harikasını sizlere sunmakla sayın baylar bayanlar müessesemiz şeref duymaktadır... Bütün dünyanın fen adamlarının en büyük buluşunu görmekte acele edin... Dünyanın bütün bilimlerini aciz bırakan gösterimize buyurunuz!" Yanında on üç yaşlarında bir oğlan çocuğu, yırtık gömleğinin içinden bir yılan çıkarıp halka gösteriyor. İki Çingene kızı göbek atıyor; yüzlerine sürdükleri ucuz boyalar kirle karışarak yanaklarına, çenelerine bulaşmış. Sağda büyük bir afiş: "Bozkurt Harika Akrobat Köpekler!"

Bayram yerinin en göze çarpan çadırının girişinde şunlar yazıyor: Hisseli İzmir Şen Tiyatrosu! Ne de olsa tiyatro deyip merak ediyorum. Tam gişeden bilet alırken arkamda duran biri uyarıyor: Aile yeri değil burası abla! Duymazdan gelip içeri dalıyorum. Erkek tavırlı, kalın baldırı pantolonunu geren bir kadın, ortadaki salaş sahnenin önünde, durmadan elindeki mikrofona bir şeyler söylüyor, öteki elinde de bir sigara. Sahnenin önünde sıralanmış iskemlelerde oturan kadınlar sıralarını bekliyorlar. En başta en şişman olanının üstünde bir sabahlık, önü açık, üstündeki bikini benzeri giysiden karnı, göğüsleri taşıyor.

Onun da elinde sigara. Öteki kadınlar da ya çiklet çiğniyorlar, ya da saçlarını, burunlarını kaşıyorlar, seyircilerle hiçbir ilgileri yok; hiçbir şeyle yok: umursamayan, pişkin, yorgun yüzler. Gösteri başlıyor: Keman, cümbüş, davuldan kurulu bir Çingene orkestrasının eşliğinde kadınlar sırayla göbek atıyorlar. Akrobat köpeklere bakan adam burada kendisi akrobatlık yapıyor. Ellerinin üstünde yürüyüp perende atıyor. Kadınlar biraz göbek attıktan sonra içeri kaçıyorlar. Mikrofondaki kadın, seyircilere "Oldu mu?" diye soruyor. Onlar da "Olmadı!" diye bağırıyorlar. Kadın el çırpışları ve ıslıklar arasında yeniden sahneye geliyor. El hareketleriyle, alkış çoğalırsa daha soyunacağını ima ediyor. "Aç! Aç!" sesleri, ıslıklar. Kadın soyunuyor kabaca. Sonra kadınlar, akrobat erkek; ellerinde çinko tabak, kirli yüzlerinden terin yol yol aktığı suratlarla seyircilerin arasına inip para topluyorlar... Ne kadınlar, ne akrobat, ne de seyirciler, hiçbiri aldığından verdiğinden memnun değil, ama alacak verecek başka şeyleri yok. Çadırdan çıkıyorum. Üzgünüm. Merkez Cezaevi'ndeki Çingene kadınları aklımda. Fatma Yozan, Ülkiye, coştular mı ellerini şaklatarak ne güzel, ne estetik oynarlardı. "Yaylı göbek" derdik onlara. Kavgaları, neşeye dönüşüverirdi. Avlunun ortasına gelip poçularını yere vurduktan sonra, kızdıklarını: "Şimdi burnuna binerim Ulusıta inerim!" diye tehdit ederler. Az sonra coşup oynarlardı. Çingene Karabacaklardan, beş yaşındaki Eyüp yanıma gelip otururdu. Ciddi bir yüzle şöyle derdi: "Abla, ben var ya... Büyüyecem... Sonra askere gidicem... Sonra boyalı bir karı alıcam... Sonra polis olucam... Ceplerim para dolacak... Çingenelerden değerli olucam... Sonra Çingeneleri tutup karakola atıcam."

Yeni Ortam, 18 Kasım 1972

Akdeniz Olur Gülümse

20 Kasım, Adana

... Deniz kıyısında değil Adana. Ama çok yakın Akdeniz. Akdeniz'in o güzelim, bereketli, kıyılar denizinin yakınlığını bilmek güzel şey. Güneş, insan sever halklar denizi Akdeniz; güneş şehirlerinin denizi! Ama bu yakın deniz sanki çok uzağında Adana'nın. Ardı ardına yükselen beton yapıları, bankaları, dokuma sanayisi, Karşıyaka'nın yeknesak, iç kapatıcı işçi mahalleleriyle Adana, denizi hiç tanımamış, bilmemiş bir şehir gibi. Portakal, mandalina ağaçlarından gelen kokular, büyük sulara yakın ağaçlara özgün dolgun, parlak yeşil yapraklar olmasa. Çukurova düzlüğünde güneş aynı denizde olduğu gibi batmasa. İşte bunlar ve şunlar olmasa, Adana'da deniz unutulabilir. Akdeniz'in varlığını, yakınlığını iyi bilen ben bile, Adana'da Akdeniz'i unutmaktan korkuyorum. Orada burada rastladığım yüzler korkumu çoğaltıyor; yüzler, Akdeniz'i unutmuş, unutturmuş, Akdeniz'i unutmak zorunda kalmış yüzler.

Bingöl Kebapçısı'nın üst katında, iki oğlu ve şişman karısıyla "yiyen" Müzereffin Bey'in yüzü. "Yiyen" diyorum; çünkü sadece yemesiyle belirlenen bir yüz bu. Etli kebap geldi, Müzereffin Bey ailesi, pidelerini salçaya bana bana, etleri pidelerin içine bura bura, başlarını tabaklarından hiç kaldırmadan, avurtlarını şişire şişire, çenelerinden yağlar akıta akıta; yediler. Ardın-

dan Adana kebapları geldi; yine kalkmadı başları, yine konuşmadılar; usta parmaklar köfteleri pideye sardı; sanki sadece yemek için var olan ağızlar açıldı; yediler. Sonra lahmacunlar geldi. Durmadan oynayan çenelerin çizdiği yüzleri seyretmekten yoruldum. Yemenin çizdiği, biçim verdiği yüzler; yiyici görünüşlerinden sorumlu yüzler. Yiyici aile, sonda gelen sabun köpükleri içindeki ıslak bezlere en önemli organlarını silip gitti. Akdeniz'i bilmiyordu yüzleri, bilmek de istemiyordu; hatırlatmak mide doyurmayan bir şeyle can sıkmak olacaktı.

Çukurova'da ırgatlıktan dönen, "Türkçe konuşmayan kadın vatandaş"lar, Adana-Karataş otobüsünü durdurdular. Pamuk toplama savaşından paylarına düşen bir çuvallık pamuk ganimetini bağıra çağıra otobüsün tepesine yerleştirmeye çabalıyorlardı. Burunlarında küpeler vardı. Yanaklarında, çenelerinde, alınlarında, yıldız biçimi, siyah dövmeler vardı. Kimisinin ağzında göstermelik altın dişler vardı, bazısının güzel sürmeli gözleri vardı, ama bu yüzlerde yoktu Akdeniz. Hiç görmemiş bilmemişlerdi Akdeniz'i. Urfalıydılar. Kimse onlara Akdeniz'i anlatmamıştı. Otobüse tıkıldılar, şoför muavininin öne yürümelerini yasaklaması üstüne, arkada düşe kalka yola koyuldular.

Nadide'nin yüzüne bakıyorum. Uslu, sıcak, çok çok hüzünlü bir yüz bu. Babası, Adana bankalarının birinde kasiyer. Altı kardeşmişler. Kendisi en büyükleri. Liseyi bitireli iki yıl olmuş. Yazdığı bir şiiri uzatıyor bana. "Bir şey olacağından değil," diyor, "Bunalıyorum, liseyi bitireli ne yapacağımı şaşırdım, iş bulamıyorum, bankalara da paralarını çekmesinler diye hatırlı insanların kızlarını alıyorlar. Her işe torpil gerek. Üniversite sınavlarında Adana'daki tıp fakültesini kazanamadım. Uzağa da ailem göndermiyor. Sadece okumak; bu yüzden gözlerim bozuldu. Konuşacak insan yok. Kafama uygun bir erkek arkadaş bulmam olanaksız gibi bir şey. Çevre baskısı, dedikodu bir yana, bu şartlarda büyüyen erkek arkadaşların çoğu kendi bunalımlarıyla baş edemiyorlar, rahat arkadaşlık edemiyorlar. Bu yaşta sinir hastası olacağım," diyor. Kahverengi iri, upuzun kirpikli, alabildiğine hüzünlü gözleriyle: "Benim için Ak-

deniz yok anlıyor musunuz?" der gibi. Şehir dışındayız, seçtiği yorgunluklarla yorulmuş bir burjuvanın şımarıklığıyla, "Sessizlik ne güzel!" diyorum. Susuyor, sonra yine bakıyor alabildiğine hüzünlü, kahverengi gözleriyle. "Sessizlik; işte beni boğan her şey bunun içinde," diyor. Sessizlik, "Akdenizsizlik" beni de boğar gibi oluyor. Nadide'nin gözlerindeki hüzün, bildiğim bütün hüzünlü gözlerle bir bağlantı kuruyor. Esrardan on sekiz yıl yemiş Güllü'nün yeşil gözleri en dayanılmazı. Birkaç yüz lira için kuşaklarına esrar sarıp, bebeleriyle yollara vuran kadınlardan biri Güllü. Büyük oğlu Cevdet cezaevinde büyümüş, Akdeniz ne demek, Merkez Cezaevi dışında bildiği hiçbir yer yok. Küçük oğlu sarkık memesinde. Ne geleni, ne de götürüp getireni var. Kendisinin ve çocuklarının nafakasını çıkarabilmek için günde 250 kuruşa meydancılık yapıyor. Öbür bebelerin sıçıp sıvadığı helaları temizliyor. "Sen on sekiz yıl yemişsin, peki satıcılara ne oldu?" diyorum; "Ben onları bilmirem, ben birkaç yüzlüğe nah şurada, malı taşirem, bebeler için yapmişem," deyip, daktilo tuşlarının asla anlatamayacakları bir hüzünle bakıyor.

Ah bütün bu, daha nice hüzünlü, acılı yüzler gelip gelip duruyor önümde. Hepsini karşılamaya gücüm yok. Güllü'nün, tanıdığım yüzlerin en çaresizine bakıyorum; usuldan, utanarak tekrarlıyorum yine de: "Akdeniz olur gülümse."

Yeni Ortam, 25 Kasım 1972

Öte-Yaka

28 Kasım, Adana

... Eski köprüden geçiyorum Öte Yaka'ya. Öte Yaka, Seyhan Nehri'nin öbür yakasında oturan halkın Karşıyaka'ya verdiği ad. Bir öğlen sonrası, çoğalan tulum ve kasket kalabalığıyla geçtim karşıya. Yeni bir şehir, yeni bir mahalle, yeni bir sokak, en çok çocuklarıyla ilgimi çeker. Ölü bir geçit değildir sokak, çünkü öncesi, sonrasıyla hayattır. Hayatın geleceğe dönük yüzünü çocuklardan iyi yansıtan bir şey bilmiyorum. Yolun solundan açık bir lağım akıyor. Saçları kirden ve tarak görmemekten taras taras, pazen giysileri renk renk yamalı üç kız çocuğu, çıplak ayaklarla lağımdan karşıya geçiyorlar. Beş yaşlarında olduğunu sandığım kızın sırtında yürüyemeyen kardeşi; paçavralarla beline bağlı; taşlara basa basa geçerken dengesini yitirip lağıma düşmemeye çabalıyor. Sanayi Çarşısı'nı geçip sağa sapıyorum. Yürüdükçe şalvarlar, kasketler, tespihler ve ortalıkta gezinen hayvanlar çoğalıyor. Tıraşlı kafası sayısız yara izlerini açıkta bırakan bir oğlan çocuğu, çamurlu bir su birikintisinin yanına çömelmiş. Kazığa bağlı bir keçiye küçük avuçlarına doldurduğu çamurlu suyu içiriyor. Çocuğun yanına varıp bir soru sormuş olmak için: "Keçi senin mi?" diyorum. "Hayır" anlamında başını salladıktan sonra, belki de sadece bana bir cevap vermiş olmak için: "Aha su benim," diyor. Belli ki biraz önce

ağlamış. Sümükleri ve gözyaşları kirli yüzünden yol yol akmış; siyah izler çekilmiş acıların yaşlı yüzlerde bıraktığı çizgiler gibi. Giderek çocuklar hep birbirlerine benziyor; aynı taras saçlar, aynı kel kafalar, aynı yırtıklar, aynı yamalar, aynı çıplak ve kirli ayaklar; fabrika artığı düşük kalite lastikten imal edilmiş aynı lastik pabuçlar; bu lastik ayakkabılar küçük yaşta romatizma ve siyatik kapmak için birebirdir aynen. Kapı eşiğine önlüklü bir kız çocuğu oturmuş. Okulun varlığı sevindiriyor beni. Adı: Emsal Düşünmez, ilkokul 1. sınıfta. Elindeki defterin etiketinde öyle yazıyor. Hep aynı cümleyi yazıyor defterine: Baba bana yaş günü pastası al! Her bir yanda dolaşan tavuklardan biri kayıtsızlıkla konuyor defterin üstüne; defter yere düşüyor. Açılan sayfada öğretmenin notu: Sayın Veli, Çarşamba günü saat 14.00'de Okul Aile Birliği toplantısına teşrifiniz... "Velin kim?", "Babam", "Ne iş yapar?" Biraz ötedeki Yüreğir Fabrikası'nı göstererek, "İşçi". Emsal Düşünmez'in velisi öğretmene ne sorar acaba? Yaş günü pastasının ne olduğunu mu?

Benzer çamurlar ve çocuklarla git gide daha çok birbirine benzeyen sokakları karıştırmamak için sokak adlarına bakıyorum. Burada da, geldiğim yerde olduğu gibi, önemli, akılda kalır adlar arıyor gözlerim: İnönü Cad., Kızılay Cad., Ziya Paşa Cad. gibi. Ama bu sokakların adları akılda kalır gibi değil; 149. Sok., 131. Sok., 311. Sok., 141. Sok. vb. İrkilip duruyorum; adamın biri sokak köşesinde koyun kesiyor, çevresinde çocuklar, on yaşlarında bir velet kana buladığı parmağıyla duvara yazı yazıyor: Kova Galatasaray! Köşe başında bir bakkal var; lastik, düğme, kolonya, tarak, çeşitli ıvır zıvır satıyor. Yerde, kasa içinde taze hurmalar. Karasineklerden hurmaların turuncusu seçilmiyor. Bakkalın kirli duvarında Filiz Akın'ın mayolu bir fotoğrafı, *Ses* mecmuasından kesilme. Karşı kaldırımda açık bir hela. Sinekler, bakkaldaki hurmalarla açık hela kapısı arasında seyrüsefer yapıyor. Helanın hemen bitişiğindeki tabelada ise "Fennî Sünnetçi" yazıyor.

Evlerin hemen hemen hepsi kararmış, yamru yumru tahta parçalarından yapılma. Tahta aralıkları çamura benzer bir sıvayla kapatılmaya çalışılmış. Ev önlerinde donsuz bebeler, ta-

vuklar, horozlar, kadınlar iç içe. Tek gözlü evin birinden kasketini yana eğmiş, ceketini omuzuna atmış bir delikanlı çıkıyor. Yere çömelmiş, elindeki tahtayla döve döve çamaşır yıkayan bir kadının ve bebelerin üstünden bacağını aşırarak bahçeyi geçiyor. Sokağa çıkmadan önce, cebinden çıkardığı kirli mendille pabuçlarını parlatıyor. Başka bir bahçede, elindeki uzun sopayla taşlığa serili pamukları döven bir kadının salıncaktaki bebesi, belki de havada uçuşan pamuklardan rahatsız olarak ağlıyor. Kadın kaldırdığı sopasını pamuklara indirmekten vazgeçip salıncağa hışımla vuruyor; salıncak çocuğun yaygaralarıyla birlikte yükseliyor havada. Çamur birikintilerinden atlaya atlaya yürüyorum. Çöplüğün döküldüğü bir yere geliyor, çamurla çöplük arasında seçim yapamıyorum. Alışkın ve becerikli bir çocuk, çöplüğü çamurlu suyla ıslanmaya yeğ tutarak geçiyor önümden. Onu izliyorum. Çocuk havada uçan bir jete bakmak için başını kaldırınca, duruyoruz birlikte.

Toprak bir meydana varıyor, göçebe çadırlarını, kevgir satıp fal bakan Çingeneleri geçiyorum. Cezaevi deyimiyle, "tavuk hırsızlarını". Aklımda cezaevinin en beylik, en gündelik cümlesi: Beni sokmayan yılan bin yaşasın! Yılanı, sümüklerin, kirli yüzlerden yol yol akan gözyaşlarının orda bırakarak köprüye geri dönüyorum. Nerden? "Karşıyaka", yani namıdiğer "Öte Yaka"dan. Neyin ötesinden?

Çukurova reklam spikerinin tatlı sesiyle Türk yuvalarını ulaştırdığı "çağdaş konfor düzeyi"nin. Kimler oturuyor orda? İşçiler, ırgatlar, vb. Kimdir onlar? Kimdir onlar?

Yeni Ortam, 2 Aralık 1972

Kutu Kutu İçinde - Kilit Kilit Üstünde

5 Aralık, Adana

... Dün bütün bir öğleden sonra banyoda kilitli kaldım. Otel odamın içindeki banyo kapısını kilitlemenin hiçbir gereği yoktu, ama elim alışmış bir kez kilide. Banyo daracık bir yer: Banyo küveti, musluk, tuvalet arasında kımıldanacak yer bile yok. Kilitlemeye gelince işini pekâlâ gören anahtar kapıyı açmaya hiç yanaşmıyor. Kilitte bir bozukluk var. Yapı anlayışımızın ufak bir cilvesi! Gösterişin yarardan çok önce geldiği anlayışın. Odamda kocaman bir yerli dolap var, ama çekmecelerini açmaya kalktığımda canım çıkıyor. Çekmeceyi kapamak açmaktan da zor. Her gün tekmeyle kapatıyorum çekmeceyi. Kızdığım birçok insanın da kulaklarını çınlatıyorum bu arada. Otel odası da gösterişe uygun düzenlenmiş. Yerlerde halıfleks, yatağın yanında radyo; ama haber saatinde açın radyoyu, ses çıkmaz. Müzik düğmesinden ise çoğu kez yanlış turda çalan bir teybin sesi geliyor. Ufak şeyler bunlar, ama aslında önemli sonuçları olabilecek şeyler, örneğin otelin karşısındaki inşaatta tuğlalar her yanı açık bir tablayla yukarı çekiliyor. Dört yanı açık tabla tepeleme tuğlayla dolu, tabladaki bir sarsılma, ya da tuğlalardaki bir yerleşme hatası bir insanın ölümüne yol açabilir. Aslında tuğlaların nasıl olup da düşmediğine şaşmak gerek. İnşaatın tam karşısında ilkokul var, aşağıdaki caddeden her gün çocuk-

lar geçiyor. Bu tabla, her gün, bir çocuğun ölümüne yol açabilecek biçimde çıkıp iniyor gözler önünde ama kimse görmüyor bunu, yapının ilgiyi çeken tek yönü önündeki şatafatlı levha; kaloriferli, konforlu, lüks daireler!

İnsan hayatı, tablanın dört bir yanında her türlü tehlikeye açık bırakılmış, ama umursamazlık kutu içinde, iç içe kutular dizisi uzuyor, gittikçe büyüyen kutular.

Şu baş belası bozuk anahtar, ya da kilit yüzünden ben de banyoda kilitli kalacak gibiyim. O kadar az çıkıyorum ki dışarı, kimse kilitli kaldığımı fark etmez bile. Kapalı kalma korkusuyla anahtarı zorluyorum, bağırıyorum, kapıyı yumrukluyorum, ama hepsi boş. Otel odası içindeki banyoda yaptığım gürültünün dışarıdan duyulacağı yok. Deli olacağım. Çevreme bakıyorum. Tavana yakın ufak bir penceresi var banyonun. Dışardan yardım çağırmak geliyor aklıma. Tuvaletin üstüne çıkıp pencere pervazına tutunduktan sonra kendimi yukarı çekiyorum. Ufak pencereden başımı çıkarıp aşağıya, caddeye bağırıyorum. Heeeeey! Ama tınmıyor kimse. Bir insanın bir yerde kilitli kalması ilgilerini çekmiyor. Kimi karşıdan karşıya geçmek için kaldırımda bekliyor, kimi otobüse yetişmek için koşuyor, kimi bir taksi çeviriyor, karılarını kollarına takmış dükkânlara bakıyor kimileri. Çocuklarını çeke çeke götüren analar, öndeki kızın peşine takılmış oğlanlar. Herkes bir iş peşinde. Sanki ben kilitli kalmadım ve sanki onlardan yardım istemiyorum ya da bu ufak pencereden her gün bir kadın başını çıkarıp onlardan yardım istermiş gibi sanki, sanki her gün birileri bir yerlerde kilitli kalırmış gibi. Kötü bir düş gibi her şey. Hani sizi canlı canlı gömerler, üstünüze toprak atanlara, "Dur yaşıyorum!" diye bağırmak istersiniz. Ama ağzınızı açtığınızda sesinizin çıkmadığını dehşetle fark edersiniz, sonra kendi sesinizle uyanırsınız. Caddeden umursamadan geçenlerin düşlerle, karabasanlarla ilgileri yok. Günlük alışkanlıklarını sürdürüp bellidikleri yolda gidiyorlar. Kötü düş gören kimse o uyansın düşünden, der gibiler. Kanım tepeme çıkıyor. Var gücümle bağırmaya hazırlanıyorum. Gözüm karşıdaki inşaatta iskeleyi söken iki işçiye takılıyor. Yaptıkları iş özen ve dikkat istiyor. Üstelik de çok

tehlikeli bir iş bu. İkisi de dar iskele tahtası üstünde hiçbir yere tutunmadan cambaz gibi duruyor. Biri, sökülecek iskele tahtasını tutarken, öteki elindeki uzun demirle iki tahtanın arasına bastırıp çivileri sökülüyor. Hani dikkatsizlik edip biraz fazlaca bastırsa, sökülen tahtanın öteki işçiyi düşürmesi mümkün. Çığlığım boğazıma düğümleniyor. Bağırmam bir anlık dikkatsizliğe yol açabilir.

Banyo penceresinden iniyorum aşağı. Kapıyı omuzluyorum. Bütün hırsımla, kilitli kalmanın, kilitli kalanlara aldırmayanların verdiği hırsla. Aklımda Cevdet. Cevdet'in cezaevinde büyümesine, Güllü'nün çocuğu olmaktan başka hiçbir suçu olmayan Cevdet'in dört duvar arasına kapatılmasına duyduğum hırsla. Güllü kızdığı zamanlar helaya kilitlerdi oğlunu, hapisliğin ne olduğunu bilen Güllü bile, suçsuz yere kapalılıkta büyüyen Cevdet'le, onu pis, karanlık helaya kilitleyerek baş etmek isterdi. Oğlu için, elinden onu birlikte cezaevine düşürmekten fazla bir şey gelmeyen Güllü'nün, bütün çaresizliği içinde Cevdet'i bir de kendi eliyle kilitlemesine, kilitlemek zorunda kalmasına duyduğum hırsla yükleniyorum. Kapı kırılıyor; çıkıyorum. Hiçbir açıklama yapmıyorum otel idaresine.

Yeni Ortam, 10 Aralık 1972

Hakları Var Ne Güzel!

11 Aralık, Adana

... İnönü Caddesi'yle Ziya Paşa Bulvarı'nın kesiştiği köşedeki büfenin önünde bekleyip duruyor. On bir yaşlarında, kel kafalı, işçi tulumlu bir oğlan. Kırmızı, şiş, çatlak derili parmakları arasındaki 2,5 lirayı büfeciye göstermek istercesine havada tutuyor; böylece büfecinin ilgisini çekmeyi umuyor. Ondan birkaç yaş büyük olan büfeci ise hiç tınmıyor; garip oğlanın tutuk bekleyişini, sabrını, nimet bilerek ondan sonra gelen müşterilere hizmet edip duruyor. Portakal suları sıkıp tostları tabağa koyarken onu görmezden geliyor. Dayanamayıp karıştım: Şu çocuğa baksana, ne zamandır bekliyor! Her gün uğrayıp meyve suyu içtiğimden beni bellemiş olan büfeci, hatırım için yasak savdı: Ne istiyorsun? Oğlan, tutuk konuştu: İki kamış suyu... Nah şu karşı inşaata! Sanki açıklama gereken bir şey istiyormuş gibi. Sanki karakolda ifade veriyormuş gibi. Sanki kamış sularını ne yapacağının hesabını vermek zorundaymış gibi; sanki şu büfeden gün boyu bir şeyler alanlar gibi, onun da parasını verdiği şeyi almaya hakkı yokmuş gibi, deminden beri sırasını başkalarının aldığını, hakkının yendiğini sezinlememiş gibi... İki bardak kamış suyunu, içindekileri dökmemeye çalışarak, karşıya, inşaata götürmeye büyük bir çaba harcadı sonra. Bir yeşil, bir kırmızı yanan trafik lambasının yönettiği tra-

fiğe akıl erdiremeyerek. Yayalar için yeşil yandığından karşıya geçmeye hakkı olduğuna inanmayarak.

Nasıl inansın? Biliyor mu ki? Haklar; bir dudağı yerde bir dudağı gökte harem ağalarının, kem gözlerden saklı tuttuğu saray gözdelerine benzeyen haklar! Yaldızlı, güzel kokulu harem odalarında, kafes arkalarında. Şimdi artık kafesler, haremler yok, otuz sekiz yıldır kadın hakları var çünkü. Çocukluğumda da vardı; biz memur çocukları, Yenişehir'de tıraşlı kafalı, ayağı nalınlı evlatlık kızlarla iç içe büyürken. Odacılar, bu küçük kızları köylerden evlerimize getirirler, babalarımız da devlet kapısında bu gibi hakların uygulaması için çalışırlardı. Biz okula giderdik. Sokağımızın evlatlıkları gitmezdi; ilkokul mecburiyeti vardı; onlar o eski Ankara apartmanlarının iç kapatıcı, karanlık mutfaklarında, musluğa boyları yetmediği için özel olarak yaptırılmış tahta taburenin üstünde bulaşık yıkarlardı. Biz "Orda bir köy var uzakta o köy bizim köyümüzdür" şiirini ezberlerken onlar kardeşlerimizin kakalı bezlerini yıkar, arada analarımızdan nankörlük tokatları yerlerdi. Devrimler sorulduğunda su gibi sayar, kadın haklarını da unutmazdık; evlerimizdeki bu küçük kadın köleler hiç aklımıza gelmezdi. Birlikte ders çalıştığım arkadaşın evinde "Kâmile" adında bir evlatlık vardı. Biz sobanın başında bir yandan kestane kebabı yapıp bir yandan ders çalışırken arkadaşımın anası, bizim yaşımızdaki Kâmile'ye buyruklar verirdi: Kız şurayı da sil! Kız iyi sıksana bezi! Kız, Allah canını alsın bezi iyi sıksana! O da eğitiliyordu "yer silme" konusunda. Arkadaşımın anası, sokağa çıkarken Kâmile'yi mutfağa kilitlerdi; kaçmasın diye. Ufak penceresi apartman aralığına bakan, dar, karanlık bir mutfaktı bu. Bazen kilitlemek işi arkadaşıma düşerdi. Kötü bir kız olduğu için değil, anası kilitle dediği için. Kâmile'nin de hakları olabileceğini düşünmediği, öğrenmediği, bilmediği için. Sadece Kâmile'ye acırdı bazı.

Oysa Kâmile'nin de nice hakları vardı. Niçin acıyorduk ona; ne güzel hakları vardı. Adana'nın arka sokaklarında yürürken hatırlıyorum o günleri. Burunları küpeli, yüzleri dövmeli ırgat kadınların yüzünde otuz sekiz yıllık kadın haklarını arıyorum. Hakları var oysa, hakları! Burunlarındaki halkayı kulakla-

rına takmaya, yüzlerine yıldız biçimi yerine ay biçimi dövmeler yaptırmaya mı? Şimdi birinin yanına varıp şöyle sorsam: "Otuz sekizinci yılını kutladığımız kadın hakları hakkında bir şeyler söyler misiniz?"

Bundan sonra gelecek soru da şöyle olabilir:

"Serbest zaman faaliyetleri olarak ne yapıyorsunuz?"

Böyle gülünç sorular bir yana, hakları var ya.

Diyarbakır köylerinden birinde, on bir yaşında evlendirilip rahmi parçalanan kızın da hakları var.

Geçenlerde, çok satan günlük gazetenin cinayet sütunlarından sevgilisiyle kaçtığı için babası ve ağabeyi tarafından dağda kurşuna dizildiğini okuduğumuz köylü kızının hakları olduğu gibi.

Merkez Cezaevi'nde zinadan yatan; babası tarafından iki kez satılan; birinci satılışının evlilik, ikinci satılışının 'zina' sayılmasından dolayı hapse düşen Döndü'nün, niçin hapse düştüğünü bir türlü kavrayamasa da, hakları var.

Hakları var ne güzel!

Yeni Ortam, 17 Aralık 1972

Kestane

19 Aralık, Adana

... Hani, mektuplarımdan birinde sözünü ettiğim bir inşaat vardı; tuğlalar dört bir yanı açık bir tablayla yukarı çekiliyordu, tuğlaların her an aşağı düşüp insanın ölmesine sebep olabileceklerini, kimselerin de bu durumu önemsemediğini, yazmıştım hani. Geçen gün tabla yukarı çekilirken iyi yerleşmemiş olan tuğlalar aşağı yuvarlanıverdiler. Hem de bir değil, bir dolu tuğla. O anda dar sokaktan geçen biri olsaydı, karşıdaki ilkokula giden bir çocuk, mutlak tuğla yağmuru altında kalacak ve belki ölecekti. Böyle bir şey olmadı neyse ki, yalnız tuğlalardan biri, inşaatın köşesinde her gün kestane satan adamın ayaklarının dibine düşüverdi. Kestaneci büyük bir korkuyla yana sıçradı. Sonra inşaatın tepesine belirsiz bazı kişilere doğru yumruğunu salladı, bir, iki de sövdü, içini boşalttıktan sonra da, talihin bu kez, tuğlayı başına değil de yanı başına düşürerek yüzüne güldüğünü düşünüp, kestane kebabı yapmağa devam etti. Şu zavallı kestanecinin başına düşmüş olsaydı tuğla, kötü bir haberci, Kassandra gibi hissedecektim kendimi. Aklıma, böyle bir durumda hemen şişinecek olan aklıevveller geldi:

Efendim ben çok söylemiştim.

Efendim yazmıştım ben.

Aklıevvellik yaygındır bizde. Kimileri de böyle bir durum-

da alınması gereken tedbirleri aklıevvel olmayan bizlere duyururlardı:

Kestanecilerin köşe başlarında kestane satmalarına engel olmak gerekmektedir! Apartmanların tuğlayla yapılmasına da. Özellikle tuğlayla yapılan apartmanların dibinde kestane satılmasına behemehal engel olunmalıdır! Kestane satıcıları toplanmalı ve kestane satımı men edilmelidir! Bazıları ise, böyle yüzeyde tedbirlerin yetersiz olduğunu görecek kadar, daha aklıevvel olduklarından sorunu derinlemesine ele alırlardı: Kestanenin zararları konusunda kamuoyu aydınlatılmalıdır. Eğitim sistemimiz kestane zararları açısından yeniden gözden geçirilmeli, müfredatta bu konuya yer verilmeli, kestanenin zararlarını bilen yeni bir nesil yetiştirilmelidir. Sokak başlarında kestane satılmasının zararları konusunu işleyen piyes yarışmaları düzenlenmeli, radyo ve televizyonlarda bu konuda dizi programlar yayımlanmalıdır. Yurtdışına heyetler gönderilmeli ve bu mesele iyice tetkik ettirilmelidir!

Meseleye doğru teşhis konmasına yardımcı olan başka aklıevveller gazete sütunlarında, kürsülerde uyarırlardı bizleri:

Yurdumuza kestane sokmak isteyen iç ve dış düşmanların tehdidi altındayız. Uluslararası bir kestane komplosu tehdidiyle karşı karşıyayız!

Böylesine önemli ve olağanüstü olan durumun suçluları aranırdı hep birlikte. Yol gösteren aklıevveller atılırdı hemen:

Yıllardır kestane satılmasını kışkırtmış olanlar serbestçe ortalıkta dolaşmaktadırlar!

Okullarda körpe dimağlara kestanenin faydalı bir besin olduğunu söylemiş, ya da zararlarından söz etmiş olanlar cezalandırılmalıdır!

TCK'nın seyyar satıcılığın yasaklanmasıyla ilgili maddelerinin gereken şiddetiyle işletilmemiş olması vahimdir ve buna göz yummuş olanlar vebal altındadır. Kestane konusunda bunca uyanan kamuoyu, kestane yiyen, ya da evinde kestane bulunduran komşularını gerekli yerlere bildirmeye başlardı. Bu arada Éluard'ın meşhur:

"Paris üşüyor. Paris aç.
Paris kestane yemiyor artık sokaklarda."

mısralarını beğenenler, açıkça Éluard'ın iyi bir Fransız şairi olduğunu söyleyenler ve de evlerinde Éluard'ın kitaplarını bulunduranlar üstünde de durulmasını öne süren aklıevveller, sözlerinin yerine getirilmemesine fena halde bozulurlardı. Bizim aklımızsa, politik tartışmalara da sıçramış olan kestane konusunda karışırdı iyice. Kulağımızı, hışımla hasmına yüklenen politikacıya verirdik:

Söyle! Çocukluğundan beri kestane yediğini söyle! Kestane satıcılarını korumadığını kamuoyuna söyleyebilir misin? Kestane düşmanı olduğunu açıkla!

Bu arada çoktan ölmüş bulunan bizim kestaneci ise unutulmuş olurdu. Neyse ki başına tuğla düşmedi de, bütün bunlar olmadı.

Aslında tuğlalar böyle, dört bir yanı açık olan bir tablayla yukarı çekilirse, her an aşağı düşebilirler. Genellikle başına tuğla düşen biri ölür. Bu tablanın, böyle tehlikeli bir biçimde aşağı inip çıkması umursanmadıkça, böyledir bu. Ve insan hayatının tehlikede oluşu umursanmayınca da, insanlar pisi pisine ölür, genellikle.

Yeni Ortam, 24 Aralık 1972

Deryada Yeni Yıl

28 Aralık, Adana

... Küçük saatin oradaki sandviççiyle konuşuyor yeni yetme boyacı. Sandığını kaldırıma bırakmış bileklerine kadar kapkara olan elini tostu almak için uzatırken bol keseden atıyor: "Bak büyük ikramiye çıksın ağabey, vallaha söz, dört takım elbise yaptıracağım sana!" Yeni yılda durumlarında hiçbir değişiklik yapma olanağı olmayan yığınlara, piyango biletiyle zengin olacakları vaat edilirken, o da büfeci dostuna bir iki vaatçikte bulunmuş, çok mu? Sinemalarda yeni yıl reklamları, hediyelikler... Beyazsaray Gazinosu'nda geçirilecek nefis bir yılbaşı! Renk renk tuvaletli şarkıcılar, artistler! Atatürk Caddesi'nin kebapçıları da salonlarını yeni yıl için süslemişler; renkli balonlar, fenerler, çam dalları, grapon kâğıtlarıyla. Bu, yeni yılda ortalığı süsleme merakı Batılılaşmamızın görünen sonuçlarından biri. Çocukluğumda, Amerikalıların Ankara'ya ilk sökün ettiği zamanlar, Amerikalıların oturduğu sokaklarda dolaşır, dışarıdan geçenlerin görebilecekleri biçimde pencere önüne yerleştirilmiş süslü Noel ağaçlarını seyrederdik ağzımız açık. Yaldızlı süslerin, bir sönüp bir yanan renkli ampullerin ardındaki daha rahat, daha renkli, daha oyuncaklı bir dünyanın varlığını sezer, için için haset ederdik belki. Ama bu yeni yabancıların varlığını, renkli ampullerle yaldızlı süslere haset etmekten daha ya-

rarlı bir biçimde değerlendirenler çıkmıştı hemen... Samanpazarı'ndan bir miras sonucu Yenişehir'e düşen bakkal Mehmet Efendi, eski Amerikan eşyası satmaya başlayarak yeniliğe açık kafasını kullanmıştı. O zamanki memur komşularının "Ajansa, acans" dediği için alay ettikleri ve eski eşya sattığı için "Eskivci Mehmet Bey!" diye küçümsedikleri Mehmet Efendi bu ileri görüşlülüğünün karşılığını gördü. Yenişehir'in tafrasından geçilmez kimi ailesi, bugün ayın sonunu zor getiriyor, kimi ise Aşağı Ayrancı'ya, "kötü yer" diye çocuklarının geçmesini men ettikleri Bentderesi'nin orada bitiveren apartmanlara taşındılar. Eskici Mehmet Bey'in durumunu ise ballandıra ballandıra anlatıyorlar birbirlerine. Mehmet Bey İstanbul'a, Nişantaşı'na taşındı. Bir değil birkaç dükkânı, daha doğrusu mağazası var. Eski damadı, düşürdüğü çeyiz permileriyle Avrupa'dan getirdiği lüks ev eşyasını, sıfırlara sıfır ekleyerek sosyeteye satıyor.

Çocukluğumuzda pencerelerden göz kırpan renkli, yaldızlı dünyaya kapağı atan attı. Son yıllarda Ankara'da esen yeni havalar nedeniyle, yabancılar pencerelerine Noel ağacı koymaz olmuşlardı. Biri bu konudaki soruma, oturdukları yerler belli olmasın diye ampulleri, yaldızlı süsleri ev içlerine çektikleri, karşılığını vermişti. Fazla göze batmayın, ortalıkta fazla göze çarpmayın, demişler onlara. Bizler için fazla bir şey değişmemişti; çünkü çocukken yaldızlı süslere, yanıp sönen ampullere hasetlenen bizler, büyüyünce, onların oturdukları evlere, mahallelere iç geçirir olduk. Öyle ya, Ankara'nın en mutena mahallelerinde, en lüks apartmanlarında oturmak haddimize miydi bizim? Penceresinde "To Let" levhası asılı apartman katını kiracı pozunda gezmek bile değildi haddimiz. Kapıcı şöyle yukardan aşağı süzüp, size göre değil efendim, dedi mi bitti. Yeni yılların getirdiği yenilikleri değerlendirmesini bilen arsa spekülatörleri, emlakçılar ve eski Yenişehir memurlarından çok daha tafralı olan apartman sahiplerinin yarattığı yeni bir kapıcı tipiydi bu. Bizim mahallelerimizde kapıcılık etmezdi. Mahalleler ayrılmıştı artık, kapıcı haklıydı tavrında, bir zamanlar tercüman olarak çalıştığım bir sefarette, sefaret mensuplarından birinin, Ankara'ya yeni gelen meslektaşına akıl verirken, bizim oturdu-

ğumuz mahalle için, "Orda oturulmaz, Türk mahallesi orası!" dediğini duymuştum, haklıydı kapıcı.

Adana caddelerinde dolaşırken arada renkli ampullü, "Mary Christmas" yazılı pencerelere rastladıkça hatırlıyorum o günleri. Yeni yılı kutluyorlar... Niçin kutlamasınlar yeni yılı, en az eskisi kadar rahat geçirmeyi garantiye aldılarsa? Şimdi köprüyü geçip öte yakaya varsam, soğuk havanın bir yandan girip öte yandan çıktığı, barınakların oraya, yağmur yağmadığı için suyu çekilen kuyulardan birinin kovasına bir tekme savurarak "Yeni Yılınız Kutlu Olsun!" desem. Gripten cayır cayır yanan bebesini, gıdasızlıktan sütü iyice çekilip daha da pörsüyen memesine bastırıp avutmaya çabalayan Nuriye, suratıma şöyle bir bakıp da, "Abooo, delinin gözüne bak; havanın cıvanın yenisinden bize de, sen şu damı göçesine evin, karnımızı doyurmayan maişin yenisinden haber et hele!" demez mi?

Böyle haberler veremeyeceğimden yeni yıllarını kutlamaya kalkmazdım. Dünyada yeni yılları kutlanamayacak o kadar insan var ki! Vietnam'da yeni yıl dolayısıyla ateş kesilmiş, bu arada, her halde Vietnamlılar yılbaşı baloları vererek girmeyecekler yeni yıla. Ateşsiz geçecek birkaç günü, bombalardan yıkılan hastanelerin okulların yenilerini yaparak, yaralıların, hastaların, çocukların yeni bombalardan korunabilmesi için tedbirler alarak değerlendirecekler. Noel'de bombaların durması dinî inançlar nedeniyle düşünülmüş olmalı. Ama bombaların kuyruklarına yaldızlı süsler, sönüp yanan renkli ampuller takarak da Vietnamlıların Noel'i kutlanabilirdi. İş, yeni yılı kutlamak olduktan sonra. Bugünlerde bizim radyolarda yeni yıl mesajlarıyla kutlanır. Yeni yıla girmek zorunda olduğum Adana'da, yeni yıllarını kutlayamayacaklarımı düşüneceğim. Bir yanım yeni yılı kutlayacak, bir yanım deryada çalkalanırken.

Yeni Ortam, 1 Ocak 1973

Bir Münasip Zamanda, Mesela Saat Onda!

... Hapiste gibiyim otelde. Tek dostum, kendisini kemiren zaman. Özgür olmayan kişi için günler, aylar hayattan eksilmelidir bir an önce. Özgürlüksüz günleri, ayları tüketmeye yardımcı olan tek şeyse kendi kendini kemiren zaman. Zamanın tahrip gücüne katkıda bulunmaya çalışıyorum, elimden geldiğince. Çalışmak, okumak, yürümek günleri, saatleri yeterince yok etmiyor. Bir de sinema var. İnönü Caddesi'ndeki Asri Sinema'ya gidiyorum bazı. Hep yerli film oynatan bir sinema bu. Bilet alırken, "aile için" dedin mi namusun tam bir güven altına alınmış demektir. Tabii bu güvenliğe karşılık ense kökünde ve kulak dibinde bebek viyaklamaları dinlemek gibi bir fiyat ödemek zorundasın. Ama hapishanedeyken her çeşidinden bebe zırıltısına öylesine alıştım ki umurumda bile olmuyor. Bebelerin gürültüsünden çok, perdeden bebe beyinlere aktarılan dünya kaygılandırıyor beni. Her ne kadar "beyin çamaşırhanelerinin" üniversiteler olduğu konusunda ulema çoktan fetva vermişse de, yerli filmlerin konuları ve etkileri üstünde de birkaç söz edilebilir. Benim gördüğüm filmler bir dehşet. Birkaç tanesinin konusu şöyle özetlenebilir:

Kimsesizler yurdunda büyüyen ve kumarda hile yapmaktan başka hiçbir hüneri olmayan bahtsız delikanlı bir tüccar kızına

Kerem misali tutulur. Ve aşkın, evet sadece aşkın verdiği akıl durdurucu şevkle kızın babasından daha milyoner olarak vuslata erer. Ortaya çıkan bazı psikolojik sorunlar ayrıntı kabul edilebilirse –ki iyi dikilmemiş bir yama gibi sırıtıyorlar– filmden çıkarılabilecek sonuç: Her öksüz çocuk, kumarda hile yapmasını bilir, bir de zengin kızına körkütük abayı yakarsa milyoner olabilir. Yeter ki sevmeyi bil!

Başka bir filmde, Bavyera kızları gibi giyinmiş sarışın bir köy öğretmeni ile Bolu Dağları'nda kamp yapan bir sporcu arasındaki aşk hikâyesine tanık oldum. Bu cici bayan öğretmen, asla kıyıma falan uğramaz. Çünkü değil köye bazı yenilik ve değişiklikler getirmeyi düşünmek, köylüden çok köylü olmuş. Tabii bir Bavyera kızı ne kadar Türk köylüsü olabilirse. Hayatını, inanışlarını onlara uydurmuş. Çiçekten çiçeğe konan bir kelebek olan sporcu başlarda bu idealist öğretmenin dikenli yoluna katlanamıyor, ama sonunda o da köylü rolünü benimsiyor.

Filmden çıkarılabilecek sonuç: Saadet'in anahtarı geriliktir.

Bu film sporcuyla öğretmen arasındaki aşkı işlediği için yenilikçi sayılabilir. Çünkü en çok işlenen aşk fabrikatör oğluyla şarkıcı kız arasında. Yine bir filmde, şarkıcı kızla evlendiği için babası tarafından mirastan çıkarılan fedakâr, ana baba parasından mahrum edilince elinden bir şey gelmediği de anlaşılan delikanlı, yavuklusuyla bir kulübede yaşayarak balıkçılık yapıyor. Nur topu gibi ikiz oğulları olduktan sonra baba ikizlerden biriyle denize giriyor. Görünüşte hayatta kalan oğlanı zengin hala büyütüyor. Oğlunun istikbaline engel olmak istemeyen asil ana ise, hem sefil hem alkolik hem de esrarkeş oluyor. Ama öteki çocuk ölmemişmiş meğer. Tatlı bir serseri tarafından kurtarılmış olan bu çocuk harika. Bütün yıldız fallarına kök söktürdüğü gibi gaipten sesler duyuyor. Tabii gaipten yalnız sesler değil, mutlu son da geliyor filmde. Dede iki öksüzü ve de sefil anayı bağrına basıyor. Film, medyum oğlanın kurtarıcısı serseriye minnetini unutmamasıyla göz yaşartıcı bir finalle bitiyor.

Filmden çıkarılabilecek sonuç: Eğer tekmil balıkçıların bo-

ğulduğu bir denizde bir çocuk boğulmayıp da cebi delik bir serseri tarafından kurtarılırsa ve bu serseri babaların en iyisi olursa ve de çocuk gaipten sesler duyarsa, imtiyazsız, sınıfsız bir kitleyiz.

Son gördüğüm bir filmde ise, musikişinas bir delikanlı, Beyoğlu'nun en pahalı dükkânlarından alınmış elbise ve paltoların birini giyip birini çıkarmakla birlikte yoksul olduğunu söyleyen ve de bu sözünü oturduğu harap evle kanıtlayan bir konservatuvar öğrencisine tutulur. Kızla oğlanın hem âşık oldukları, hem karakola düştükleri, bu arada delikanlının bir şarkı bestelediği, hem de nişanlandıkları günün ertesinde oğlan, döviz sıkıntısı ve pasaport sorunu gibi dertleri olmadığı için İspanya'ya uçar. Bu arada kaza geçirir, kolu kesilir. Oysa o her bir şeyin olduğu gün, kızın babasının da sakat olduğunu ve kızın sakatlardan nefret ettiğini öğrenmiştir. Kıza dönmez. Bu arada, kumarhane, pavyon işletip türlü karanlık işler çeviren ve örfi idare bildirisine sebep olacak kadar sorumsuzca tabanca kullanan oğlanın ağabeyi kızı şarkıcı olarak keşfettiği gibi ona âşık da olur. Bu yerli "Mafia" için filmde herkes dünyanın en iyi insanı dediği için, biz de buna inanır ve ne olacağını merak ederken, ağabey kızın kardeşini sevdiğini öğrenir. Onları birleştirmek ister, ama musikişinas oğlan, kızın kendisine sakat olduğu için acıdığını sanmakta ve ona inanmamaktadır. Sonunda kız da baltayla kolunu keser ve eşitlik sağlanır.

Filmden çıkarılabilecek sonuç: Dengi dengine!

Sinemadan çıkıp yürüyorum. Karakol zamanı. Perdede gösterilen dünyadan bambaşka bir dünyada. Sessiz çığlıkların sorulara dönüştüğü, karşıtsız kalan soruların havada asılı kaldığı. Kaldırımda sergilenmiş gazete manşetleri Kral Hüseyin'in üçüncü evliliğini puntolarda büyütüp soruları ufaltıyor. Basın yayın araçları cüceleştirdikleri soruların ortasında dev Gulliver gibi uzanmışlar. Bu minik cücelerin onları kıpırdanmayacak biçimde bağlamış olduğunu görmeden. En önemsiz sorulardan biri olan, "Ne zaman?" sorusunu ise, televizyon ekranlarında, pırıl pırıl tuvaletli bir şarkıcı cevaplıyor:

"Bir münasip zamanda,
Mesela saat onda."

Yeni Ortam, 7 Ocak 1973

Hava Cıva

Adana'dan Ankara'ya döndüğümden beri kime rastlasam, "Adana'da havalar nasıldı?" diye soruyor. Gün gün saya saya, yüz günü nasıl geçirdiğimle hiç ilgilenmeyen bu havalı kişiler, ardından ekliyorlar hemen: "Canım hiç olmazsa havası temizdir Adana'nın. Burada kirli havadan canımız çıktı bizim..." Şaşkınlıkla bakıyorum karşımdakinin yüzüne. Şu kirli hava denen nesne, bir çarşamba günü çıkmadı ya ortaya. Ben Adana'ya gitmeden önce de vardı. Benim bildiğim Ankara'nın havası, bir süredir derece derece kirlenmektedir. Her durum gibi, bunun da apaçık, anlaşılır nedenleri vardır. Ve bu nedenlerin üstüne başka apaçık nedenler yüzünden gidilmemiştir; şimdi de gidilememektedir. Ama yok, bu havalı kişilere göre, kirli hava, Toto'da sıfır tutturmak gibi bir şeydir ve bu talihsizlik; "Seni görmek ister her bahtı kara, yetersin onlara güzel Ankara" şarkısına rağmen başkentlilerin başına gelmiştir. Onlar kirli hava nedenleri üstüne gidemezlerse de, kadersizlik üstüne gitmenin yollarını bulurlar. Onun için şehir dışında yeni kurulan "temiz havalı yuvalar" kooperatifine bir akın başlamış aralarında ki sormayın. En iyi, birkaç yüz binlik katı alan Ankara'nın zehrinden kurtulacak. Ne var ki, bugünlerde yeni bir söylenti akıl karıştırmaya başlamış. O "temiz hava yuvalarında" da baş-

lamış hava kirliliği. Eyvah ki ne eyvah! Sadece ev içlerinin, sadece kendi kocalarının beyaz yakalarının temizliğine akıl koyan ev hanımları, sadece kendi ailelerini temiz havada yaşatmaya çabalayan aile reisleri bu duruma akıl erdiremiyorlar ama böyle bu; kendi çemberinin dışındaki hava kirlenmesiyle ilgilenmeyen, bir gün kendisini de kir pas içinde bulur ve karşıdaki kaleye giren topa keyiflenmekten sahada olduğunu unutan kaleci, top kendi kalesine girince nasıl bakakalırsa, işte öyle ağzı açık bakakalır.

Ben çocukken, "sivrisinek masalı" diye sinir bir oyun vardı. Birbirimizin karşısına geçip başlardık: Sana bir sivrisinek masalı anlatayım mı? Anlat demekle olmaz, sana bir sivrisinek masalı anlatayım mı? Anlatma demekle de olmaz, sana bir sivrisinek masalı anlatayım mı? Öf, demekle de olmaz, sana bir sivrisinek masalı anlatayım mı? Ankara'da da aynen böyle:

Üniversite kanunu?

Şimdi hava kirliliği konusunda bir açık oturum dinleyeceksiniz!

Toprak refor...

Hava kirliliği konusunda bir önerge veren...

Düşünce özgür... Basın ö.....

Kirli hava daha da kirlenmektedir!

İşken...

İşkence efendim bu kirli havada yaşamak. Yabancı diplomatlar, maaşlarına ek olarak, "kirli hava" zammı alacaklarmış. Bizim maaşlara da...

"Kirli hava manşetleri" yayılıyor ülkenin dört bir köşesine. Doğudaki dağ köylerinde, bizleri çatlata çatlata, tertemiz havada yaşayanlar, eğer ellerine bu gazeteler geçer ve eğer harfleri de sökebilirlerse, mutlaka biz Ankaralılara "Vah, yazık, zehirleniyorlarmış fukaralar!" diye acıyorlardır.

Eh biraz da onlar fukaralık edebiyatı yapsınlar.

Ama bu şehrin havasını pis yapan nedenler sürüp gittikçe, gazeteler, radyolar, meclisler bu konuya nice eğilseler de Ankara'nın puslu havası sürüp gideceğe benzer. Aslında bir şehrin havasının kirlenme nedenlerinin bilimsel açıklamaları var-

dır ve yine bilimsel yollarla bu sorun çözümlenebilir. Ne var ki kirlenme nedenleri de başka sorunlarla sıkı sıkıya bağlıdırlar ve hava kirliliği meselesi, öteki sorunlardan soyutlanarak çözülemez. Sorunlardan sadece bizi rahatsız edeni halletmeye istekli oldukça, işe kalkıştığımızda, öteki, beğenmediğimiz sorun karşımıza dikilecektir ve biz, sözde "bizi biz" yaptığını iddia ettiğimiz bir tavırla, yarı yoldan çark etmek zorunda kalırız.

Kirli havadan hiç yakınmıyorum ben. Herkes de bana kızıyor. "Yahu, nasıl kirli olduğunu görmüyor musun havanın?" "Görmüyorum." "Yahu, ağzın burnun yanmıyor mu?" "Yanmıyor." Kızıyorlar ki bildiğiniz gibi değil. Ben de inadım inat görmezlikten, duymazlıktan geliyorum. Onların görmezlikten, duymazlıktan geldikleri bunca konu varken, ben de hava konusunda vurdumduymaz kesilmişim, çok mu? Hatta Ankara'da hava kirliliği diye bir şey olmadığını söyleyip daha da kızdırmayı düşünüyorum onları. Onlar da başka şeylerin olmadığını söyleyip beni kızdırıyorlar ya.

İşte böyle, yani Ankara'da her şey havada. Hava ise kirli.

Yeni Ortam, 16 Şubat 1973

Kısmet Altın Bir Top Değildir

Tanrı'nın günü, "Kısmet altın bir toptur, bir tepersen bir daha ayağına gelmez," diye kafalarını karıştıran analarının sözüne kanmış nice aile kızı, önüne ilk çıkan talibe varıvermiştir de, sonra daha balayında yüreciğine taşlar basmış, talihine küsmüş, gerçekleşmeyen rüyalarını fotoroman aşklarında doyurarak ömür tüketmiştir. Ne yanılgı! Aslında kısmet bekleyen "aile kız"larıyla, askerlikleri biter bitmez münasip bir yuva kurmak isteyen "aile oğlan"larının sayısı aşağı yukarı denktir. Yani her aile kızına, anasının umduğu altın top değil, kendisininkine az çok benzer koşullardan gelen bir aile oğlu er geç talip çıkabilir. Her kızın kısmeti şöyle ya da böyle, aşağı yukarı önceden tarif ve tahmin edilebilir. Belirli niteliklere sahip bir kız, o niteliklerine uygun bir koca bulur sonunda. Altın kısmetler ise altın bilezikli kızlara çıkar. Oduncu kızının padişahın küçük oğluna vardığını anlatan hikâyelere de, böyle şeylerin hayatta olmadığı bilindiğinden, "masal" denir. Gerçek hayatta, orta halli orta halliyle, okumuş okumuşla, işçi işçiyle, köylü köylüyle, dönüm dönüm pamuk tarlası olan dönüm dönüm portakal bahçesi olanla, İstanbul sosyetesinin gözde bekârlarından Ali Sekmezoğlu, Köksöker ailesinin kolejde okumuş, Amerika'da antropoloji, sosyoloji ve sosyal psikoloji öğrenimi yapmış

çok cici kızıyla, Hilton'un "roof"unda evlenir. "Dengi dengine" der halkımız ve bildiği bir şey vardır. Gözleri yükseklerde dolaşan kayınvalidelerin sandığı gibi kısmet, gökten rasgele onun bunun başına düşüveren altın bir top değildir.

Şimdilerde cumhurbaşkanlığı da talibi bol bir kısmet oluverdi. Gün geçmiyor ki, bu altın topa yeni talipler çıkmasın. Gün geçmiyor ki yüce partilerimizin yüce üyeleri, öz kızları gibi sevdikleri halkımıza has altından bir cumhurbaşkanı seçebilmek için talipleri ardı ardına ters geri çevirmesinler. Aslında yüce politikacılarımızın halkın saadeti için gösterdikleri bu titizlik ne derece saygı verici olursa olsun, aslında ülkemizde, günün koşulları içinde, hangi niteliklere sahip olan kişilerin cumhurbaşkanı olabileceği açık seçik bellidir. Ve yine, hangi niteliklere sahip olan kimselerin asla cumhurbaşkanı falan olamayacakları da apaçık bellidir. Ayrıca cumhurbaşkanlığının yetki ve sınırları bellidir.

Cumhurbaşkanı seçecek olan parlamentonun kompozisyonu bellidir.

Tek tek siyasi partilerimizin dayandıkları sosyal güçlerin arzuları bellidir.

Etkili olma şansına sahip olan parlamento dışı güçler bellidir.

Bu güçlerin öteki güçlerle olan bağlantıları bellidir.

Kısaca, bir şey istemeye hakları olduğunu kabul ettirebilmiş olanların neyi isteyip neyi istemedikleri bellidir.

Yani, yeni seçilecek olan cumhurbaşkanının adı Ahmet de olsa Mehmet de olsa devlet yönetiminde fazla bir değişiklik beklenemez. Ve Ahmet ya da Mehmet Bey'den başkası da cumhurbaşkanı seçilemez.

Durum böyleyken sanki çok büyük değişiklikler olacakmışçasına, sanki toplum yapısı cumhurbaşkanı seçimiyle tümden değişecekmiş gibi, sanki bu yapıyla bağlantılı uygulamalar tersyüz olacakmış gibi, Müteredditt Mehmet Efendi tarzında sonuç vermeyen hesapların hikmetini anlamak, biz sıradan vatandaşlar için gerçekten zor. Çünkü aslında günün koşulları içinde cumhurbaşkanı olabilecek birini bulmak kolaydır ve bu seçim fazla bir şey değiştiremeyeceği için karar vermek pek zor sayılmaz.

Çünkü zor kararlar, değiştirici kararlardır. Oysa kimin cumhurbaşkanı seçilebileceğine karar vermek az çok kolaydır, evet. Ve nice belirsiz durumun bu kararla çözümlenmeyeceği bellidir. Nedir belli olmayan?

Hayat pahalılığının önümüzdeki yıllarda ne ölçüde artıp halkın daha ne gibi darboğazlardan geçeceği belli değildir.

Eğitimde, sağlık hizmetlerinde, kısaca yaşama koşullarında fırsat eşitsizliğinin daha kaç yıl sürüp gideceği belli değildir.

Önümüzdeki yıllarda kaçımızın özgürlüğünü yitireceği belli değildir.

Ve şu sırada özgürlüksüz olan kaçımızın daha kaç yıl özgürlüksüz kalacağı belli değildir.

Halkımızın, kendi öz çıkarları doğrultusunda seçim yapabilecek bilince ne zaman sahip olacağı belli değildir.

Milletin olan mecliste, yığınlardan yana çıkanların ne zaman çoğunlukta olacağı belli değildir.

Yani halkın gerçek kısmeti açılmamıştır henüz.

Ve bu mutlaka çıkması gereken ve hiç vazgeçilemeyecek kısmet, bir gün gökten düşüverecek altın bir top değildir.

NOT: Bu yazı, cumhurbaşkanı seçimi görüşmelerinden önce yazılmıştır.

Yeni Ortam, 13 Nisan 1973

Affedilmesi Gereken Sokrates midir?

Orta halli bir Atina yurttaşı olan Sokrates, parasız ders verdiği gençleri kışkırtıp kentin bilgiç geçinenlerinin üstüne saldığı için ölüme mahkûm edilmişti. Yirmi dört yüz yıl kadar önce. Sokrates, kışkırttığı iddia edilen gençler hakkında şöyle der savunmasında: Zengin sınıfların gençleri, yapacak pek bir işleri olmadığından çevreme doluşup insanların iç yüzünü açığa vuruşumu dinleyerek zaman öldürüyor, sonra da ortada dolaşan bilgiç kişilere benden öğrendiklerini satarak düşmanlarımın sayısını artırıyorlar... Çünkü insanlar bir şey bilmedikleri halde bilgiçlik taslamalarının açığa vurulmasından hoşlanmazlar. Evet ve ölüme mahkûm ediliyor Sokrates. Bütün işleri köleler yaptıkları için, felsefe yapmaya zaman bulan gençleri kışkırtmaktan. Kölelere gelince, onların ne felsefe yapmaya, ne de canlarını sıkanları yargılamaya hakları varmış o zaman. Bu tarihi davayla hiçbir alışverişleri olamazdı. Atina yöneticilerini bir at sineği gibi rahatsız ettiği için "düzen bozucu" bulunan Sokrates'e kölelerin saygıları vardı belki, ama bu kadim bilgeyi ne mahkûm, ne de affetme konusunda söz hakları olabilirdi. Onlara düşen ve onlardan beklenen, Atina'nın altın çağının parlaklık fiyatını emekleriyle ödemekti. Altın Atina'nın saygıdeğer vatandaşları ise, göz doyurucu bir ziyafetin sarhoşluğuyla, ya

da "demokratia" ve "erdem" gibi konularda dinleyicilerini hayran bırakmış olmanın hoşnutluk duygusuyla kölelerinden birini affederlerdi bazı. Ama genellikle af dışı bir durumdu kölelik.

İşte bu kölelerin karşılıksız emeği sayesinde altın devrini yaşayan Atina'da Sokrates adında bir bilge, köleleri değilse bile erdemi savunduğu için ölüme mahkûm edilir. Düşünmeye zaman ve imkân bulanlara düşünmeyi, gerçeği aramayı öğrettiği için. Sokrates, savunmasında yargıçlarına yakarmaz, soylu ve suçsuzluğuna inançlı bir tavır içindedir. Yöneticileri rahatsız eden bir at sineği olarak tarifler kendisini. Ve ona göre, yöneticilerin böyle sineklere fazlasıyla ihtiyaçları vardır, çünkü uyarılmadıkları zamanlar derin uykulara dalarlar. Bir bilge olarak uyarmaktır onun görevi. Dava süresince başını dik tutar. "Bir şey biliyorsam o da hiçbir şey bilmediğimdendir," diyecek kadar gerçek bilgeliğin peşinde olan Sokrates, cehalet ve noksanlarını mahkeme kararıyla örtmeye çalışan yargıçlarından af dileyemezdi elbet. Şöyle der: "Onur bir yana, yargıca yalvarıp yakararak bağışlanmayı istemek doğru bir şey değildir. Tersine, yargıcı uyarmak, aydınlatmak gerekir. Çünkü yargıç doğruluğu bir bağış gibi vermek için değil, doğru olarak karar vermek için bulunuyor orada. Görevi canının istediğini yapıp gönlünü hoş kılmak değildir."

Yine Sokrates'e göre, kendisine değil ceza vermek, insanlara çıkarcı olmamayı, devletin sırtından yararlanmamayı öğütlediği için armağan verilmeli, Parthenon'da beslenmesi kararlaştırılmalıdır. Stadyumlarda göbekli Atina vatandaşlarını coşturan bronz vücutlu araba yarışçılarından daha çok hak etmiştir bunu. Yaşamı boyunca hiçbir çıkar düşünmeden, çevresine toplananlara erdemsizliğe, bilgiçliğe karşı uyanık olmalarını öğreten Sokrates'e hak vermemek mümkün değil. Sokrates zamanında yaşayan köleler, bu konuda ne düşünmüşlerdi acaba? Onların, Parthenon'da araba yarışçılarının mı, yoksa erdemli Sokrates'in mi beslenmesini istediklerini bilme olanağımız yok pek. Neyi istemiş olduklarının da önemi yok. Çünkü o ünlü Demokratia'da söz hakları yoktu onların. Onlar, 20. yüzyıl uygarlığını yaşayanların bile hayranlıkla seyrettikleri tapınakları yaparlar.

Atina'nın tüm adalar denizine ün salan zenginliği adına karın tokluğuna çalışırlardı. Bu arada erdemli vatandaşlar, erdemsizliklerinin açığa vurulmasından hoşlanmayan vatandaşlar tarafından ölüme mahkûm edilmişlerse, onların dışında olmuştur bu, yani bu işten ne zarar, ne de yarar görmüş olabilirler. Atina ise pek alnı ak çıkmamıştır bu işin içinden. Nitekim Sokrates kendisini ölüme mahkûm eden yargıçlara, "Ben, katillerim olan sizlere şunu bildirmek isterim, çekilip gitmemden sonra, beni uğrattığınız cezadan daha ağırı bekliyor sizleri... Eğer insanları öldürmekle yaşamınızın hesabını soracaklardan kurtulacağınızı, onlarla ödeşeceğinizi sanıyorsanız, aldanıyorsunuz. Denetleyicilerden bu türlü kurtulmak yolu pek etkili ve onurlu bir yol değildir. Onlardan kurtulmanın güzel yolu, başkalarının ağzını kapatacak yerde, kendini yükseltmek, düzeltmektir," derken boşa konuşmuyordu. Sokrates'i mahkûm edenler yirmi dört yüz yıldır suçlarından aklanmadılar. Hâlâ da afları söz konusu değil. Kendisini onurla savunan Sokrates ise günümüzde bile etkileyici. Ölüme giderken: "Ayrılık saati gelince yolcu yolunda gerek, ben ölmeye, sizler yaşamaya. Hangisi iyi, Tanrı bilir," derken haklıydı. "Her şeyi yapmayı, her şeyi demeyi göze aldıktan sonra, ölümden kurtulmak için nice yollar bulur insan. Güç olan kötülükten kaçmaktır," derken de. Ve yargıçları Sokrates'i affetmediler. Yakarmadığı için mi? Yok, affa hiç ihtiyacı yoktu Sokrates'in. Ama onu yargılayanların, hâlâ, yirmi dört yüz yıl sonra bile affedilmemiş olanların, onu mahkûm etmeye ihtiyaçları vardı.

Yeni Ortam, 21 Nisan 1973

Gönlü Yüce Türk

Derler ki; yücedir Türk'ün gönlü, hoşgörü ile doludur, gün gelir suçu unutur, suçluya acır olur, gönlü kimsenin uzun boylu mağdur olmasına rıza göstermez, derler bu yüzden, derler, suçlular –suçlulukları belirtile belirtile– bu geleneksel ve ulusal hoşgörüden yararlandırılsa, derler; derler ki Cumhuriyet'in 50. yılında Cumhuriyet'in öz evlatları, üvey evlatlarını da affediversin tabii, sadece gönülleri adına söz söyledikleri Türk milleti kadar yüce olanlar böyle kelam ederler, ötekiler gönül mönül dinlemezler, çünkü gönül ferman dinlemeyen bir nesnedir ki, gönlü verilmiş olan bir düzenin temellerini af fermanlarıyla çürütecek yerde, hatır gönül dinlemeyen fermanlarla desteklemek gerekmektedir vs. vs...

Gönlü üstüne çeşitli spekülasyonlar yapılan halkımızın hoşgörüsü üstünde gerçekten durmaya değer.

Yüzyıllardır nice efendisinin keyfi yönetimini affetmiş, iliğini sömürene, "Allah senden razı olsun bey," diye duacı olmuştur halkımız.

Dizi dizi, kökü anayasaya dayanan kanunlarla kendisine tanınmış olan fırsat eşitliğinin bir türlü gerçekleşmemesini hoş görür. Hastane kapılarında sürünmeyi hoş ve olağan gördüğü gibi.

Paralı yükseköğretim, her yerde biten özel okullar, okullarda başarıyı sağlayan paralı dershanelerle eğitilmenin paralı ve vatandaşların bir ayrıcalığı olmasını da hoş görmektedir.

Sonra, nice emek sonucu ürettiği mahsulün kendisini ancak geçindirip aracıyı zengin etmesini hoş görmektedir.

Sonra, banka kredilerinin belirli bir azınlık elinde tur atmasını ve sonuç olarak kredi alamayanların tefeciler elinde sömürülmesini hoş görmektedir.

Mahkeme ve devlet kapısında derdini bir türlü anlatamamayı, buna karşılık ensesi kalın dolandırıcıların, vurguncuların, kaçakçıların gerektiği zaman çok iyi dert anlatabilmelerini de hoş görmektedir.

Kendilerine bir zamanlar verilmiş olan hakların kısıtlanmasına doğru gidilirken seslerini yükseltme olanağını bulamayan işçiler, kamuoyu oluşturan ve şartlandıran basın ve yayın araçlarında, politikacı demeçlerinde, sermaye çevrelerinin sesinin bazen bütün sesleri bastıracak kadar güçlenmiş oluşunu hoş görmektedirler. Daha ne sayfalar dolusu gönül yüceliği örnekleri gelmiyor ki akla. Bunları, halkımızın sürekli affına uğramış olan nice durumu, kişiyi düşündükçe ister istemez, bunca af severlikten Cumhuriyet'in üvey evlatları da yararlanıversin deyiveriyor insan.

Merkez Cezaevi'nde yatıp kalkıp affı konuşan nice tanışım geliyor aklıma. Benim gibi, mürekkep yalamış olanların gözünün içine bakarlar, sanki affı veren de vermeyen de bizmişiz gibi bir kızar bir sevinirler. Cezaevinden ayrılmadan önce, onlara ellinci yılda, tabii onlar elli yıl sözünden pek bir şey anlamadıkları için gelecek sonbahara kadar af vaat etmek zorunda kalmıştım. Şimdi çıkmazsa çok mahcup olacağım. Ama yok, onlara, hiç olmazsa onlara çıkacak af. Bilinçsizce suç işleyene koşulları bilindiğinden başka türlü davranmasını nerdeyse imkân olmadığı için, nice Doğu Anadolu kadını gibi kuşağında şunun bunun esrarını taşırken ele geçen anasıyla birlikte mahkûmiyet çeken küçük Cevdet'i düşünüyorum. Cezaevinde büyüyen Cevdet'i. Onun ne çimen, ne kır, ne bir hayvan, ne doğru dürüst oyun, ne oyuncak, ne bu, ne şu görmeden geçen çocuklu-

günu; bu çocuklara karşı duyulan sorumsuzluğu ve bu toplu affedilemeyecek sorumsuzluğun, sonunda Cevdetleri affederek kendi hoşgörüsüne nasıl hayran olabileceğini düşünüyorum.

Düşünüyorum; babaları, ağabeyleri tarafından satılıp sonunda zina suçlusu sayılan köylü kadınlarını, tavuk hırsızı arabacıları, Almanya'ya işçi giden kocası tarafından terk edilen, kaynı tarafından evinden kovulan, bebesi Menderes'le yollara vuran ve bu çok meşakkatli yolun sonunda geneleve düşen Güllü'yü, bütün parasını yiyip bir de kendisini aldatan polis dostunu vurduğu için mahpus yatan Güllü'yü. Daha nicelerini, affedileceklermiş, iyi, ama sevinemiyorum. Cevdet 'Cevdetlikten', arabacılar tavuk hırsızlığı ile yaşamaktan, Güllü sonunda geneleve düşmek zorunda kalmış olmaktan affedilemeyecek çünkü. Ve bu zorunlulukların sürüp gitmesinin sorumlusu olan bizler onları işlemek zorunda bıraktığımız suçlardan dolayı affederek sevineceğiz. Bayramda. Halkımızın daha nice yıllar sürmesini dilediğimiz hoşgörüsünün ellinci yılında, yine onun gönül yüceliğine sığınarak.

Yeni Ortam, 27 Nisan 1973

Ne zamandır üstünde gözüm. Biraz ötemde ya da çok satılan bir gazetenin baş sayfasında. Elinde içki bardağıyla duruyor. Kokteyl gülüşüyle, kimseleri doyurmayan, faydasız ve vitaminsiz yağlıboya meyve tabloları gibi. Şık ve tuzu kuru insanların arasına asılı. İçkiyi içmiyor, gerekli olduğu için tutuyor bardağı elinde, gerekli olduğu için gülümsediği, gerekli olduğu için karşısındakiyle konuştuğu, dinler, anlar gözüktüğü gibi. Elbisesi yeni, olgunlaşmada diktirilmiş, önemli bu, göz ucuyla öteki kadınların giysilerini kendisininkiyle kıyaslıyor. Giysiler, kişiden ayrı, tek başına etken varlıklar oluyor. Kokteyl fotoğrafındaki kadının giysisi de öyle. Kadının şişmanca vücudu hiç düşünülmeden dikilmiş. Moda gibi, gösteriş gibi, hırs gibi, özenti gibi kavramları biçimliyor aslında, kötü çıplaklıkları örtüyor az, çok az. Kadın az sonra içki bardağını garsonun getireceği tepsiye bırakacak, az sonra baş sayfa fotoğrafından çıkacak, şoförlü bir arabaya kurulacak, uzayan ekmek kuyruğuna, görevlerini iyi yapmayan fırın işçilerine kızgınlıkla baş sallayarak, ama ekmeğini çoktan aldırmış olmanın rahatlığıyla bakacak.

Yeşil çuha masanın üstünde çabuk, kıvrak hareketlerle kartları dağıtan iki, bembeyaz kadın eli. Tırnakları uzun, koyu viş-

Sevgi SOYSAL

"Bizim Kadınlarımız,,

Ne zamandır üstünde gözüm. Biraz ötemde, ya da çok satılan bir gazetenin baş sayfasında. Elinde içki bardağıyla duruyor. Kokteyl gülüşüyle, kimseleri doyurmayan, faydasız ve vitaminsiz yağlı boya meyva tabloları gibi. Şık ve tuzu kuru insanların arasına asılı. İçkiyi içmiyor, gerekli olduğu için tutuyor bardağı elinde, gerekli olduğu için gülümsediği gerekli olduğu için karşısındakiyle konuştuğu, dinler, anlar gözüktüğü gibi. Elbisesi yeni, olgunlaşmada diktirilmiş, önemli bu, gözucuyla öteki kadınların giysilerini kendisininkiyle kıyaslıyor. Giysiler, kişiden ayrı, tek başına etken varlıklar oluyor. Kokteyl fotoğrafındaki kadının giysisi de öyle. Kadının şişmanca vücudu hiç düşünülmeden dikilmiş. Moda gibi, gösteriş gibi, hırs gibi, özenti gibi kavramları biçimliyor aslında, kötü çıplaklıkları örtüyor az, çok az. Kadın az sonra içki bardağını garsonun getireceği tepsiye bırakacak, az sonra baş sayfa fotoğrafından çıkacak, şoförü bir arabaya kurulacak, uzayan ekmek kuyruğuna, görevlerini iyi yapmayan fırın işçilerine kızgınlıkla baş sallayarak, ama ekmeğini çoktan aldırmış olmanın rahatlığıyla bakacak.

Yeşil çuha masanın üstünde çabuk, kıvrak hareketlerle kartları dağıtan iki, bembeyaz kadın eli. Tırnakları uzun, koyu vişne çürüğüne boyanmış. Korku filmlerindeki vampir dudakları geliyor aklıma. Gördüğüm en hareketli, ama en anlamsız ve boşa hareket eden eller. Çabasının sonunda hiç bir şey yaratmayan, üretmeyen eller. Sinirli, haris, alıcı, koparıcı kartal gagası gibi parçalayıcı, tüketici parmaklar. Kâğıtlar dağılıp toplanıyor yeniden ve yeniden, parmakları yeşil çuha masanın üstünde trampet çalıyor. Püro dumanları arasında son kotalar üstünde edilen sözlerin altını çizen, böylesi cümlelerin hep daha vazgeçilmez taş dikçisi olan parmaklar. Yepyeni bir sayfiye eviyle yepyeni bir fabrika arasında bağlantı kurmayı bilen, bağlantıları önemseyen ve bu bağlantıları koparmaya kalkacak olanların gözünü oymaya hazır, zarif, beyaz, uzun, kadın parmakları.

Büyük mağazanın ev eşyası bölümünde halıları servis masalarını, sehpaları büyük bir dikkatle inceliyor. Orta yaşlı, güvenli ve sigortalı bir sırtı var. Hesaplı ve ölçülü geçen yıllarını daha iyi halılar, daha iyi yürüyen servis masaları ve daha kalabalık kabul günlerini karşılayabilecek sehpalara doğru değerlendirmeye kararlı. Küçük faydaları, küçük dirsek vuruşlarını, küçük cari banka hesaplarını, çekilişleri ucucuna ekleyerek komşularını geçmeye kararlı olduğu gibi. Kocası emekli oldu olacak. Apartman katının taksidi bitti bitecek, oğlu askerliğini bitirdi bitirecek, kızı bir mühendise vardı varacak, bir ev, bir sokak bir şehir, bir deniz ötesindeki savaşta, sayısız ana yavrusu gaddarca ve anlamsızca ölüp gitseler de, aç çocuk karınları insanları bir türlü utandıramadan şişip dursalar da, evinin temel çivisi sağlamca çakılmış olacak ya. Aşkı, bahar çiçeklerini çoktan unutmuş orta yaşlı kadın, ucuz, sağlam, bencil, içine kapanık umursamaz ve duygusuz çemberini dünyanın vazgeçilmez merkezi sanarken ve yeni gelir - gider hesapları yapıp tenzilâtlı satışlar sayesinde bu çemberi daha da sağlamlaştıracağını umarken, deniz ötesinden, belki de bir sokak öteden, hatta bir ev öteden esiverecek bir rüzgârın kendi çemberiyle birlikte benzer çemberleri kavak pamukları gibi havalarda uçuruvereceğini hiç akla getirmeyecek. Ve böyle bir felâketin vukuundan, damadının maaşını kıskanan komşu karısını ya da kapıyı fazla hızlı çalan sokak satıcısını, ya da oğluna iyi bir iş vermeyerek kötülüğünü çoktan isbatlamış olan akreba genel müdürü tek başına sorumlu tutacak.

Hem yüzüyor, hem seyrediyorum onu. Motorun akrasında, bikinili, ayakta. Ayakları dibinde oturan yaşıtı delikanlının saçlarını ayak parmaklarıyla çekiyor şakadan. Deminden beri şarap içiyorlar, ama sarhoşlukları şaraptan değil. Denizden, güney güneşinden de değil. Birazı, çok azı transistorlu radyolarından yükselen pop müziğinden, daha biraz azı geçlikten, aşk diye adlandırılamayacak olan oynaşlıktan, ama çoğu pek çoğu, hiçbir sorumluluk taşımamaktan, taşıyacak sorumluluğu olmamaktan, her birşeyi hakkı sanmaktan ve bambaşka çileli, çaresiz ve umutsuz gençleri hiç tanımamaktan tanımak ve bilmek istememekten. Kötü, sevimsiz bir sarhoşluk. Hep yeni olan güneşin onu eskiteceğini, tüketeceğini bilerek yamından yüzüp geçiyorum.

Son kez, komiser odasında karşılaşmıştık. İki kadın polis arasında, tutukevine girmeden önce üstünün aranmasını bekliyordu. Hazırol durmak zorundaydım. Beybeyaz saçlı, altmışbeş yaşındaki, hemen hiç boya sürmemiş, çok acı çekmiş, çok düşünmüş, anlamağa, kavramağa, bir şeyler yapmağa, değiştirmeğe çabalamış yüzü görünce, ona doğru bir adım atarak hazırol durumumu bozmuştum. Sonra yeniden hazırola geçerken, bir daha ne zaman rastlaşacağımızı düşünmüştüm. Bir daha, kimbilir ne zaman?

"Bizim Kadınlarımız", *Yeni Ortam*, 4 Mayıs 1973.

neçürüğüne boyanmış. Korku filmlerindeki vampir dudakları geliyor aklıma. Gördüğüm en hareketli, ama en anlamsız ve boşa hareket eden eller. Çabasının sonunda hiçbir şey yaratmayan, üretmeyen eller. Sinirli, haris, alıcı, koparıcı kartal gagası gibi parçalayıcı, tüketici parmaklar. Kâğıtlar dağıtılıp toplanıyor yeniden ve yeniden, parmakları yeşil çuha masanın üstünde trampet çalıyor. Puro dumanları arasında son kotalar üstünde edilen sözlerin altını çizen, böylesi cümlelerin hep daha vazgeçilmez tasdikçisi olan parmaklar. Yepyeni bir sayfiye eviyle yepyeni bir fabrika arasında bağlantı kurmayı bilen, bağlantıları önemseyen ve bu bağlantıları koparmaya kalkacak olanların gözünü oymaya hazır, zarif, beyaz, uzun, kadın parmakları.

Büyük mağazanın ev eşyası bölümünde halıları, servis masalarını, sehpaları büyük bir dikkatle inceliyor. Orta yaşlı, güvenli ve sigortalı bir sırtı var. Hesaplı ve ölçülü geçen yıllarını daha iyi halılar, daha iyi yürüyen servis masaları ve daha kalabalık kabul günlerini karşılayabilecek sehpalara doğru değerlendirmeye kararlı. Küçük faydaları, küçük dirsek vuruşlarını, küçük cari banka hesaplarını, çekilişleri ucu ucuna ekleyerek komşularını geçmeye kararlı olduğu gibi. Kocası emekli oldu olacak. Apartman katının taksidi bitti bitecek, oğlu askerliğini bitirdi bitirecek, kızı bir mühendise vardı varacak, bir ev, bir sokak, bir şehir, bir deniz ötesindeki savaşta, sayısız ana yavrusu gaddarca ve anlamsızca ölüp gitseler de, aç çocuk karınları insanları bir türlü utandıramadan şişip dursalar da, evinin temel çivisi sağlamca çakılmış olacak ya. Aşkı, bahar çiçeklerini çoktan unutmuş orta yaşlı kadın, ucuz, sağlam, bencil, içine kapanık, umursamaz ve duygusuz çemberini dünyanın vazgeçilmez merkezi sanırken ve yeni gelir gider hesapları yapıp tenzilatlı satışlar sayesinde bu çemberi daha da sağlamlaştıracağını umarken, deniz ötesinden, belki de bir sokak öteden, hatta bir ev öteden esiverecek bir rüzgârın kendi çemberiyle birlikte benzer çemberleri kavak pamukları gibi havalarda uçuvereceğini hiç akla getirmeyecek. Ve böyle bir felaketin vukuundan, damadının maaşını kıskanan komşu karısını ya da kapıyı fazla hızlı çalan sokak satıcısını, ya da oğluna iyi bir iş vermeyerek

kötülüğünü çoktan ispatlamış olan akraba genel müdürü tek başına sorumlu tutacak.

Hem yüzüyor, hem seyrediyorum onu. Motorun arkasında, bikinili, ayakta... Ayakları dibinde oturan yaşıtı delikanlının saçlarını ayak parmaklarıyla çekiyor şakadan. Deminden beri şarap içiyorlar, ama sarhoşlukları şaraptan değil. Denizden, güney güneşinden de değil. Birazı, çok azı transistörlü radyolarından yükselen pop müziğinden, daha azı geçlikten, aşk diye adlandırılamayacak olan oynaşlıktan, ama çoğu, pek çoğu, hiçbir sorumluluk taşımamaktan, taşıyacak sorumluluğu olmamaktan, her bir şeyi hakkı sanmaktan ve bambaşka çileli, çaresiz ve umutsuz gençleri hiç tanımamaktan, tanımak ve bilmek istememekten. Kötü, sevimsiz bir sarhoşluk. Hep yeni olan güneşin onu eskiteceğini, tüketeceğini bilerek yanından yüzüp geçiyorum.

Son kez, komiser odasında karşılaşmıştık. İki kadın polis arasında, tutukevine girmeden önce üstünün aranmasını bekliyordu. Hazır ol durmak zorundaydım. Bembeyaz saçlı, altmış beş yaşındaki, hemen hiç boya sürmemiş, çok acı çekmiş, çok düşünmüş, anlamaya, kavramaya, bir şeyler yapmaya, değiştirmeye çabalamış yüzü görünce, ona doğru bir adım atarak hazır ol durumumu bozmuştum. Sonra yeniden hazır ola geçerken, bir daha ne zaman rastlaşacağımızı düşünmüştüm. Bir daha, kim bilir ne zaman?

Yeni Ortam, 4 Mayıs 1973

Yenigün

HATİCE HANIM
OYSA

YENİGÜN

GAZETEMİZ YARIN BÜTÜN TÜRKİYE'DE

MEHMET KEMAL
YARIN BAŞLIYOR

TURHAN SELÇUK
YARIN BAŞLIYOR

RIFAT İLGAZ
YARIN BAŞLIYOR

YENİGÜN Büyük yeniliklerle yarın 8 sayfa

Usta Kalemler
Usta fırçalar
YENİGÜN'ü
yepyeni bir
gazete yaptılar

Talip Apaydın
Yarın Başlıyor

Hüseyin Baş
Yarın Başlıyor

Fakir Baykurt
Yarın Başlıyor

Sevgi Soysal
Yarın Başlıyor

YASSIADA GÜNLÜĞÜ

Yarın Başlıyor

Orhan Duru
Yarın Başlıyor

Derman Akçam
Yarın Başlıyor

Hasan Hüseyin
Yarın Başlıyor

Sevgi Soysal'ın "Hatice Hanım" yazılarının başlayacağını duyuran baş sayfa haberi (*Yenigün*, 18 Mayıs 1973).

Hatice Hanım ve 19 Mayıs

19 Mayıs sabahı, genellikle iki işi bir arada yürütecek kadar hamarat olan Hatice Hanım, hem yün örüyor, hem radyoyla birlikte marş söylüyordu. Hemen kapı önünde tartışan gençlerin mayıs havasına açılmış pencereden ev içine dolan seslerine öfkelendi:

– Azgınlara, hele azgınlara! Bunlar yok mu bunlar, her bir rezilliğin, pahalılığın suçu bunlarda.

– Bugün günlerden ne Hatice Hanım?

– 19 Mayıs Cumartesi.

– Gençlik Bayramı yani. Hani Atatürk'ün memleketi emanet ettiği gençliğin.

– Emanetleri sevsinler! Ben bunlara tenceredeki sütümü emanet etmem, mutlak taşırırlar.

– Gençlik bu, biraz taşkın olur, bazen taşırır, ama gelecek yine ondadır. Ona tahammül edemeyen, bir anlamda ileriye de tahammül edemiyor sayılabilir.

– Ne geleceği, onlardan gelecek gelmez olsun! Eşkıya vallahi bunlar. Demin de söyledim, başımıza gelenler hep bunlar yüzünden. Ne dirlik kaldı, ne de pazarda ucuzluk. Ekmek için bile kuyruklara girer olduk.

– Ekmek fiyatları gençlikle değil, bambaşka şeylerle ilgilidir,

Hatice Hanım. Un fiyatlarıyla, üreticiden buğdayı kapatan aracının kazancıyla, fiyat artışlarıyla, piyasayla...

– Aman, ben şunu bunu bilmem, bizim zamanımızda ne gençler vardı! Ben anamın babamın yanında öksürmeye korkardım. Terbiye her bir şeyin başıydı...

– Terbiyeyle hiçbir şeyin fiyatı inmez Hatice Hanım. Fiyat artışları da büyüklerin yanında ses yükseltmemekle durmaz.

– Hiç de öyle değil. Bizim eski mahalle bakkalı öyle terbiyeliydi ki vallahi veresiye hesabını hiç istemezdi kendiliğinden.

– Size mecburdu belki. Bugün değil.

– Tabii hepsi palazlandı. Sözde aile terbiyesi görmüş gençler büyüklerini saymadıktan sonra elin görgüsüz bakkalı kendini şaşmaz mı?

– Marş seviyorsunuz bakıyorum.

– Bayılırım. Vallahi sokakta bando geçmeye görsün gözlerimden yaş gelir.

– Hiç 19 Mayıs gösterilerine gittiniz mi?

– Aaa gidilir mi? Halk doluşuyor tribünlere, vatandaşa şöyle doğru dürüst oturup seyredecek gönül mü kalıyor? Üstelik de güneş.

– Yaa güneş!

– O güneşte seyredilir mi? Ben, oğlum Murat'ın 19 Mayıs gösterilerine çıkmasına hiçbir zaman izin vermedim. Güneşin alnı kabağında terler yavrucak, üstüne bir de soğuk su içti mi tamam. Allah göstermesin! Başka analar nasıl bırakıyorlar çocuklarını şaşıyorum. Onlara ana demeye bin şahit ister.

– Hele bazıları Samsun'dan toprak getiriyor.

– Eh herkesin evladı aynı değerde olmaz. Yaa vah! Nasıl geliyorlar ta Samsunlardan?

– Duygusal bir anlamı var bunun. Kurtuluş Savaşı'nın heyecanını ayakta tut...

– Doğru doğru! Samsun'a çıkmış değil mi büyük Atatürk? Yurdu düşmanlardan kurtarmak için. İstanbullardan kalkıp.

– O da anasının dizi dibinde oturabilirdi. Belki de, ne yapacağını bilse, izin vermezdi anası, yine gidecekti tabii, buna saygısızlık mı diyecektik?

– Aaa ne münasebet. O başka, bunlar başka. Bu gençler bir başka türlü... Gönlünün dümeni bozuk topunun!

... dedi ve kapadı radyoyu Hatice Hanım. Öğleden sonra, Türk-Amerikan Derneği hanımları için evinde mantı partisi verecekti. Hizmetçisinin başına mutfağa gitti.

Yenigün, 19 Mayıs 1973

Hatice Hanım ve Ekmek

Daha eve gidip mücver pişireceği için telaşlı olan Hatice Hanım, fırının önündeki kuyruğu görünce söylendi:

– Ekmeğini kana doğrayasıcalar!

– Kimler Hatice Hanım?

– Kimler olacak, grev yapıp halkın ekmeğiyle oynayanlar!

– Sıranız gelince ekmeği alacaksınız. Ekmek alacak paranız da var.

– Olmasın mı?

– Olsun olsun, ekmek yerine başka bir şey de alabilirsiniz isterseniz, örneğin taze patates. Hem ekmekten daha yararlı, hem de lezzetli.

– Şu kuyruğu beklemeyip taze patates mi haşlasam bugün? Mücverin yanına da gider mi ki?

– Gider gider. Demek mücver de yapacaksınız. Kabak da turfanda, oldukça pahalı. Ama siz yine de mücver yapmayı düşünüyorsunuz. Yani Hatice Hanım, sizin ekmeğinizle oynamak mümkün değil pek. Şöyle ya da böyle toksunuz.

– Niye aç kalacakmışım? Çok şükür, durumumuz iyi.

– İyi iyi. Belli, işinizden, evinizden olmanız, yarın çoluk çocuk aç, sokakta kalmanız da söz konusu değil.

– Değil çok şükür! Aaa, niye olsun? Nazar mı değdireceksiniz?

– Yok, yok... Sadece şunu demek istiyorum: Bir insanın ekmeğiyle oynamak, onu yarın işsiz, yarın evsiz yurtsuz, yarın aç bırakmaktır. Halkı güvensiz bir yaşamaya kul etmektir yani.

– Çalışsınlar, çalışmayana ekmek yok.

– Sabah erkenden Kızılay'a gidin. Orada çalışmak için, bir günlük ekmek için bekleyenleri görün. Bir günlük ekmek için, sadece bunun için. Bekledikleri, çalışmaya, her türlü işi yapmaya hazır oldukları halde, bulamadan oradan ayrılan mutsuz, yorgun insan yüzlerini... Çalışmaya hazır oldukları halde, yine ekmeğini çıkaramayanları...

– Okuyup adam olsalardı?

– Ya okuma olanağı bulamadılarsa? Kimse onları okutamadıysa! Ya da evlerine daha çok kitap girebilen, evlerinde derslerine yardımcı olabilecek kimseler olan, öğretmenlerin istediği bütün masrafları karşılayabilen ve 23 Nisan Çocuk Bayramı'nda özel giysi diktirebilen çocukların arasında varlık gösteremeyip silinip gittilerse. Ya çocuk yaşta çalışmak, ekmeğini kazanmak zorunda kaldılarsa.

– Aaa ne yapayım? Kabahat benim mi?

... deyip uzayan ve çabuk bitmesi mümkün olmayan konuşmanın orta yerinde Hatice Hanım, hızlı adımlarla evine yürüdü. Mücver yapmak için.

Yenigün, 20 Mayıs 1973

Hatice Hanım ve Seçim

Hatice Hanım seçim sayımı nedeniyle pazar günü sokağa çıkma yasağı konmuş olmasına pek memnun olmuştu.

– İyi iyi. Yasak kondu da çoluk çocuk pazar günü birbirimizin yüzünü görebildik. Gözünü sevdiğimin kanunu! Oğlum sokakta ne var? Evinde otursana, diye ne kadar dil döksem ne fayda! Ama devlet eline sopayı alınca nasıl da oturdu evde.

– Hatice Hanım, oğlunuz ne dedi bu işe?

– Ne diyecek. Söylendi durdu. Bana ne seçimlerden, işlerim yattı, diye.

– Kaç yaşında oğlunuz?

– On sekizini yeni doldurdu.

– Tabii. Seçme hakkı olmadığı için öyle demiştir.

– Elbet olmayacak. On sekizinde bacak kadar çocuğun seçme hakkı mı olurmuş? Ben oğlumu maydanoz almak için bakkala bile göndermem, aldatılır diye. Sen ne diyorsun? Delikanlı kısmının aklıyla devlet gemisi yürür mü? Politika dediğin yemek gibi kapalı olmalı herkese. Açık kaba it değer! Kelli felli adamlar bile politikada kendilerini şaşırıyorlar. Başlarında kavak yeli esen delikanlılar bu işe bulaştırılır mı? Benim oğlum, maşallah hiç politikalara bulaşmadı. Muzaffer Hanım gözünü açmadı da ne oldu? Oğlu hapislerde çürüyor şimdi.

– Belki çocuk doğru dürüst söz hakkına sahip olsaydı, olmazdı böyle. Çaresizlik suça iter insanı. Birçok şeyin değişmesine inanan kişinin önünde bütün yollar tıkalıysa ve bu kişi hem genç hem de hızlıysa...

– Aaa benim oğlum yavaş mı? Bir araba sürer, deli gibi. Diskoteklerden çıkmıyor vallahi. Deli deli danslarda üşütecek de başıma dert açacak diye ödüm patlıyor.

– Seçimde kime oy vereceksiniz Hatice Hanım?

– Aa ne bileyim? Hiç düşünmedim.

– Pazar günü düşünseydiniz bari. Peki, değişmesini istediğiniz şeyler var mı? Yani seçim sonu hükümetlerinden beklediğiniz?

– Olmaz olur mu? Ucuzluk olsun. Biz ailece kabak mücvere bayılırız. Vallahi paraya kıyıp kabak alamadım bir türlü. Sonunda karın doyurmayacak şeye onca para verilir mi?

– Peki hangi partiye oy vereceksiniz?

– Şu Feyzioğlu mudur nedir, onu gözüm tutuyor. Kelli felli, kravatlı, tumturaklı, ağzı laf yapan, mürekkep yalamış adam. Öyle ite uğursuza laf ettirecek takımdan değil. Partisine de "Güven" adı koymuş. Doğru politikacı dediğin güven verici olmalı.

– Peki güvenmek için partinin adı yeterli mi?

– Olsun. Hem pekâlâ adam. Öyle Ecevit gibi ayak takımını baş yapmaya kalkmıyor. Ne o öyle? Ameleyi, köylüyü pohpohlayıp duruyor. Zaten tepemize çıktılar. Eskiden böyle miydi? Vallahi babamın zamanında köylü bulvardan geçemezdi. Şimdi her bir yeri babalarının evi bellediler. Hizmetçisi para beğenmez. Anamın evinde bir evlatlık vardı, boğaz tokluğuna yıllar yılı çalıştı da, sonra evlenip giderken anamın babamın elini öpe öpe nasıl minnetini göstereceğini bilemedi.

– Hatice Hanım, emeğinin karşılığını almak insanın en tabii hakkı. İnsanların haklarını almak için söz hakkına sahip olmadıkları sisteme demokrasi demezler.

– Kim hakkını almıyormuş? Benim bütün gün canım çıkıyor. Grev yapıyor muyum? Kimsenin bana maaş verdiği yok. Sigortam da yok.

– Hatice Hanım siz kendiniz için çalışıyorsunuz. Sigortanız da ailece sahip olduğunuz apartmanla sağlanmış durumda. İsteseydiniz evde oturmayıp çalışabilirdiniz... Şimdi, diyelim ki bir emekçi emeğinin karşılığında kendisine ödenen parayla geçinemiyor. Kendi başına savunamadığı hakkını başkaları savunsun diye kullanmalı oyunu. Yani haklarını savunacak olanları seçmeli...

– Yoo, bana sorarsanız, ben köylüye, işçiye falan oy verdirtmem! İşlerini yapsınlar doğru dürüst. Allah çalışmayanı sevmez. Çalışsınlar kazansınlar...

... dedikten sonra, konuşmadan sıkılmış olan Hatice Hanım, üyesi olduğu yardım derneğinin balosu için devlet dairelerine bilet satmaya gitti.

Yenigün, 21 Mayıs 1973

Hatice Hanım ve Af

Hatice Hanım'ın çamaşır günü bugün. Gündelikçisi gelmedi. Çamaşırı ıslanmıştı oysa geceden ve de öğleden sonra konkene sözü vardı. Sinirlenmesin mi?

– Adam olmaz vallahi bunlar! Yüz buldukça tepesine çıkarlar adamın. Geçen hafta bir yığın eski verdim. Nankör! Tam konken günümde tut da gelmeyiver? Çamaşırlar da suda durmaz ki haftaya bekleteyim. Çıldıracağım, kanı içine akasıca...

– Belki çocuğu ağırlaşmıştır. Geçen hafta belki menenjittir diyordu. Sıkışıp haber gönderemedi belki...

– Yok yok. Aman vermeyeceksin bunlara. Bak Muzaffer Hanım'a. Hizmetçisinin canına okuyor. Bütün gün göz açtırmıyor. Bayramda bile izin vermez. Yine de hizmetçisi köle gibi maşallah!

– Ne yapsın kadın? Kocası hapiste. Muzaffer Hanım'ın tanıdıkları sayesinde adamı Diyarbakır Hapishanesi'nden Ankara'ya getirtmiş. Yani hem minneti var, hem de kocasını gerisin geri göndertiverir diye korkuyor.

– Korkacağına atsın herifi başından. Güpegündüz adam vuran heriften hayır mı gelirmiş? Asılaydı da kurtulaydı kadın.

– Adamın suçu yokmuş pek. Kan davası varmış. O vurmasa öteki vuracak.

– Bu zamanda kan davası mı olurmuş? Cahil adamlar, gözlerini açsalar ya.

– Göz açtırılmıyorsa? Diyelim gözünü açtı, neyi değiştirebilir? Kan davası bir adamın vazgeçmesiyle ortadan kalkar mı? Oraların kanunu bu. Eski köye yeni adet getirmek kolay mı? İşi temelinden almayınca devlet bile gelemiyor üstesinden. Yoksul kişi benzerine dayanmak zorunda. Dayanabilmek içinse benzemek, ayrı düşmemek zorunda. Kısır bir döngü bu. Bizim nutukla, kanunla beceremediğimizi yalnız başına o nasıl değiştirsin? Hem bizim onu kınamaya ne hakkımız var? Nasıl açılacakmış gözü? Okula gidebildi mi bakalım?

– Aaa, ne yapayım? Her koyun kendi bacağından asılır. Ben de üniversiteye gideceğim diye gece gündüz ağlamasaydım, rahmetli babam dünyada göndermeyecekti.

– Gidebildiniz ama.

– Tabii aklımı kullandım. Bunlarda akıl var mı? Akılsız gelin eltisini halayığı sanırmış. Hiç hadlerini bilmez bunlar. Adamı vurup hapse düşmem sanmıştır. Hoş düşse ne olacak? Gelsin gitsin af. Cinayetlerin önü mü alınırmış böyle? Affa güvendikçe tahtakurusu ezer gibi adam vurur bunlar.

– Aç kurt aslana saldırır. Yokluk, çaresizlik neler yaptırır insana Hatice Hanım. Kimse deli ya da hasta değilse durup dururken adam öldürüp mahpuslara düşmek istemez.

–Yooo! Tohumu kötü bu milletin. Eğitim diyorsun. Ya talebeler? Okudular da ne oldu? Onun bunun malına canına kastetmediler mi?

– Her suçun bir işlenme nedeni, koşulları vardır Hatice Hanım. Su ısınmadan buhar olmaz. Kötü bulduğunuz sonuçlar da durup dururken ortaya çıkmaz. Şartlar durumları yaratır az çok. Yani bazı suçlar işleniyorsa, bu suçların işlenmesini kaçınılmaz kılan sebepler ve belki de bu suçlulardan daha önemli, daha gerçek suçlular vardır. Toplum suç nedenlerinin köküne inmezse, suçlardan sorumlu sayılır. Böyle durumlarda af, toplumun kendi temel suçluluğunu temize çıkararak rahatlamak isteğidir.

– Aaa, insanlar it uğursuzsa devlet ne yapsın canım? Böyle düşünecek olursak bu millet mahşer midillisi gibi azar vallahi...

... diyerek gittikçe artırdı hırsını Hatice Hanım. Gündelikçisine yol verecekti. Affetmeyecekti onu. Apartman merdiveninden, çöp dökmeye giden Muzaffer Hanım'ın hizmetçisinin sesini duydu. Kadınla konuşmak için çıktı kapıya. Muzaffer Hanım'ın hizmetçisini kendisine ayartmayı düşünüyordu.

Yenigün, 22 Mayıs 1973

Hatice Hanım ve Avrupa Konseyi

Avrupa Konseyi'nde Türkiye hakkında yapılan eleştirileri okuyan Hatice Hanım, en az Feyzioğlu kadar celallendi!

– Terbiyesizler! İsveç, Norveç, Danimarka komünistleri!

– Dankert Hollandalı!

– Olsun, komünist ya.

– İşçi Partisi milletvekili, Hatice Hanım.

– Aaa, lafa bak. İşçiden parti yapana komünist demezler de ne derler?

– İngiltere'de de İşçi Partisi var, hem de iktidarda, ama görüyorsunuz ki komünist falan olmadığı gibi kendisiyle "Kraliçe'nin İşçi Partisi" diye alay bile ediliyor.

– Canım şimdi İngiltere'yi ne karıştırıyorsunuz?

– Türkiye'deki durum hakkında, hani gösterilmemesi için diplomatik inceliklere başvurulan film var ya, onu da İngiliz televizyoncuları çevirmişler...

– İngilizler zati küstah olur. Babam hep derdi, bizim en büyük düşmanımız İngiliz'dir diye. O sözde Konsey'e de ne kadar vatan, millet, demokrasi düşmanı varsa doluşmuş. Zaten konsey ne demek? Şûra demek değil mi? Şûra komünist lafı değil mi? Komünist mihrakını bize Avrupa Konseyi diye yutturacaklar. Feyzioğlu ipliğini pazara çıkardı hepsinin. Hırsızlarla, katilleri kim korur başka?

– Sıkıyönetim kalkması istenmişmiş...

– Neye kalksın ayol?

– Avrupa Konseyi, klasik batı demokrasisi kurallarına uyan ülkeler arasında kurulmuş bir teşekkül olduğu iddiasında. Bu kuralları savunmazsa varlığını savunamaz olur. Tüyü yolunmuş tavus kuşuna döner yani. Bu yüzden bir kitap çevirenin...

– Onlara ne canım? Hep hasetten. Kendileri ne grevlerle, ne azgın gençleriyle baş edemiyorlar da ondan. O Kıratlıoğlu mudur ne, hiç anlamadım o adamı, tutmuş, bize yardım edin, diye yalvarmış. Akılsız adam, ayol neredeyse onlar, bize yardım edin diye yalvaracaklar. Feyzioğlu gibi başbakanları olsa öyle Dankert gibi sapık düşünceli adamlar elini kolunu sallaya sallaya dolaşır, üstelik de ta konseylere girebilir mi? Yok bu Avrupalılar asıl bizden ders alsınlar, bize ders vermeye kalkacakları yerde. Bir postacılarla bile baş edemiyorlar. Roma'da bir yeğenim var, geçende karaborsadan çıkarttığım dolarla sutyen ısmarlamıştım, ölçülerini yazdığım mektup posta grevi yüzünden eline geçmemiş, tabii sutyen yanlış beden geldi.

– Doları nasıl buluyorsunuz Hatice Hanım?

Önce omuz silkip sustu Hatice Hanım, sonra da Biteks'ten bedenine uygun sutyen almaya gitti.

Yenigün, 23 Mayıs 1973

Hatice Hanım ve Kadınlar Partisi

Hatice Hanım Kadınlar Partisi'nin çayına gitmek için berberde saçını yaptırırken çok satan bir gazetenin arka sayfalarında "Behice Boran ve arkadaşlarının mahkûmiyetlerinin onandığı" haberini okudu ve uygar bir vatandaş olarak düşüncesini açıkladı:

– Yapmasalardı!

– Ne yapmasalardı Hatice Hanım? Kim, ne yapmasaydı?

– Kaç yaşında şu Behice Hanım?

– Altmışının üstünde.

– Eh, daha ne yapacak? O yaşta kadın oturup torunlarıyla meşgul olacağı yerde köy köy, kahve kahve, mahalle mahalle dolaşıp particilik yaparsa böyle olur.

– Siz de Kadınlar Partisi'nin çayına gitmeye hazırlanıyorsunuz ama.

– Tabii, ne olmuş? Bir aile kadını amele içinde dolaşacak değil elbet.

– Niçin Kadınlar Partisi?

– Hanımefendilere bu yaraşır da ondan.

– Yani kadınların hakkını mı aramak istiyorsunuz?

– Tabii. Çok hakkaniyetliyimdir ben. Hiç sevmem kimsenin hakkı yensin. Saçlarımı onca dernekte boşuna mı süpürge ettim? Az mı yoksul sevindirdim? Bugünkü çayda partili ha-

nımlara, faaliyet olarak, yoksul kızların evlendirilmelerini teklif edeceğim.

– O kızlar kendileri, diledikleri gibi evlenebilecek durumda olsalar daha iyi değil mi?

– Olsaydı da bulsaydı, peri padişahının kızı olurdu. Ne yapalım Allah herkese gönlüne göre vermiş. Beş parmağın her birini ayrı yaratmış.

– Yaradana sığınıp kimi insanlar baş parmak, kimisi de serçe parmak kalsın mı demek istiyorsunuz?

– Hiçbir şey demek istediğim yok. Yoksula yardım edelim diyorum. Geçen hafta, bizim derneğin hanımlarıyla çevre köylerindeki çocuklara, ahbaplardan topladığımız eskileri dağıttık. Aman ne sıkıntı çektik o eskileri toplarken bilemezsiniz. Herkes benim gibi merhametli değil ki, oğlunun çekmiş, solmuş, kıçı delinmiş pantolonunu bile bin zorlukla verenler var vallahi.

– Hatice Hanım, hakkınızın yendiğine inandığınız bir konu var mı?

– Aaa olmaz olur mu? Kocamın emekli aylığı yükselmiyor bir türlü.

– Peki sizden daha iyi durumda olan hanımların, hayal bu ya, "Kocalarının Emekli Aylığı Artmayan Hanımlar Yardım Derneği" kurarak size gönüllerinden kopan yardımları yapmalarını ister misiniz?

– Ne münasebet! Onlar da kim oluyor? Ben hakkımı istiyorum, iane değil. Bu konu Meclis'e gelecek zaten yakında.

– Behice Boran da Meclis'te emekçilerin haklarını dile getirebilmek için particilik yapıyordu.

– Madem yoksulu düşünüyor, bizim derneğe girseydi ya. Bir hanımefendinin ne işi var ayaktakımı arasında?

– Hak aramaktan söz ediyorduk Hatice Hanım. İşçinin hakkını ancak işçinin kendisi savunabilir örneğin.

– Herkesin partisi olur muymuş? Hırsızlara, katillere de parti kurdurun bari. Haddini bilmemenin adını hakkını aramak koymuşlar!

... deyip Kadınlar Partisi'nin çayına gitti.

Üç yoksul kızı evlendirme teklifini geliştirmişti kafasında. Ahbaplarından üç eski gelinlik buldu mu, tamamdı iş.

Yenigün, 24 Mayıs 1973

Hatice Hanım ve Ellinci Yıl

Hatice Hanım gazetede Cumhuriyet'in ellinci yılıyla ilgili olarak düzenlenecek sanat faaliyetlerini okuyunca pek keyiflendi.

– Aman ne iyi ne iyi. Avrupa'nın bütün büyük sanat toplulukları gelecekmiş. Bizim de kulağımızın, gözümüzün pası silinir artık.

– Cumhuriyet'in ellinci yılındaki sanat gösterilerine katılmayacak, katılamayacak ve katılması zaten istenmeyen nice sanatçı var, biliyor musunuz?

– Ne biçim sanatçıymış onlar? İnsan Cumhuriyet'in ellinci yıl dönümüne katılmak istemez mi? Ben onuncu yıl şenliklerini hiç unutmam. Daha çocuktum o sıralar, ama büyük Ata'mızın, "Türk milleti medeniyet ufkunda bir yıldız gibi parlayacaktır," cümlesi hâlâ aklımda.

– "Yıldız gibi" değil Hatice Hanım "yeni bir güneş gibi".

– Canım neyse. Önemli olan parlamak.

– Tabii. İşte ben de ellinci yıl parıltısının dışında kalan sanatçılardan söz ediyordum.

– Kimlermiş onlar? Eğer, Cumhuriyet'in elli yılını bile, fukaralık edebiyatı yaparak söylüyorsan...

– Sanatçı, yüreği insana gölgelendirmeye çalış...* açık kişi-

(*) Bu kelime gazete baskısındaki dizgi sorunu nedeniyle okunamamaktadır – der. notu.

dir. Acısına ortak olan, ortak olmakla kalmayıp insanı, dünyayı iyiye, güzele değiştirmek isteyen.

Yoksulluk varsa Hatice Hanım, gerçek sanatçının buna eğilmesi, yoksulluğun giderilmesi içindir, yoksulluğun edebiyatını yapmak için değil.

– O iş onlara mı kaldı? Bir film çekerler, nerede hamal, boyacı varsa, nerede gecekondu varsa gösterirler. Öyle filmleri gösterelim de ellinci yılda elâleme rezil mi olalım?

– Canım Hatice Hanım, boyacıyı, hamalı gelen yabancı zaten görüyor. Gecekondular falan da pek gizlenecek gibi değil.

– Canım olsun. O kadar güzel yerlerimiz var, onları çeksinler. Efes var, Bergama var. Sanat eserleri var. Süleymaniye var. Boğaziçi var. Hisar var. Moda köyü var. Güzelim yalılar var.

– Hatice Hanım sanattan söz ediyoruz, turistik propaganda filminden değil.

– Aman, iyi şey göstermek, iyi şeyden söz etmek sanat değil mi? Önce güzelliktir sanat!

– Değişmez, dural bir kavram değil ki, bu! Umutsuz insanları konu edinmek, umutsuzlukların mutluluğa dönüşmesini istemek, sanatı böylesi bir oluşumun hızlandırıcısı kılmak güzel bir düşünce sayılmaz mı?

– Ne derseniz deyin. Çıplak ayaklı, yükten kamburlaşmış hamalı göstermekle sanat yapılacağına beni inandıramazsınız. Sanat ruhun gıdasıdır bir kere.

– Brecht'in bir dizesi var: "*Önce ekmek gelir, sonra ahlâk*". Yani karın doymadan ruh gıdası meselesi biraz...

– Ellinci yıl festivallerine sevinecektim. Sözü ağzıma tıkadınız. Yok, nice sanatçımız katılıyormuş da... Aman bana ne canım? Ben zaten ne yerli filme giderim, ne de yerli yazarları okurum. Hiçbir şeye benzemiyor ki.

Nerede vaktiyle, bizimki dış görevle Fransa'ya gittiğimiz Paris'te gördüğümüz operalar, o konserler, o tiyatrolar, baleler. Adamlar sanatkâr canım.

Ha neydi o demin sözünü ettiğiniz şair, Brecht mi ne? Kimmiş o?

... deyip, tanıdıklarından ellinci yıl şenlikleri için nasıl davetiye bulacağını düşünmeye koyuldu Hatice Hanım.

Yenigün, 25 Mayıs 1973

Hatice Hanım ve Akmayan Musluklar

Titiz bir ev hanımı olan Hatice Hanım, marulların üç kez, akar suyla yıkanmasını tembihlemek için mutfağa gittiğinde hizmetçisinden suların yine kesilmiş olduğunu öğrendi.

– Aaa ne biçim iş bu böyle? Bu ne biçim belediye? Bizim apartmanda ikide bir su kesilsin de, Çankaya'da Mahmure Hanımların apartmanında hiç kesilmesin! Böyle haksızlık olur mu?

– Köşk hattındadır belki Mahmure Hanımların apartmanı. O hatta kesilmiyormuş sular.

– Doğru, öyle ya! Hem Çankaya'da o kadar ecnebi var, onlara da ayıp olur diye düşünmek gerek.

– Cebeci'de üç günde bir geliyormuş su. Hiç akmayan nice semtler var.

– Canım onlar için suyun kesilmesi fark etmez zaten. Bizim halk kuyudan, çeşmeden suyunu doldurmaya alışıktır.

– Evlerinde su akan muslukları olsa ona da alışırlar Hatice Hanım, siz hiç merak etmeyin.

– Vallahi orasını bilmem. Bizim halkın suyla arası pek hoş değil. Geçenlerde, Amerikan Derneği'nin hanımlarıyla Balâ'ya gezinti düzenlemiştik. Yani yabancıların yüzüne bakamadım. Ne o öyle, çocukların hali! Belden aşağı çırılçıplak... Ne utanma var, ne bir şey. O çocukların eli yüzü kapkara; belli ki elleri yüzleri su yüzü görmüyor. Keneflerden pis sular sokaklara akmış, ço-

cuklar o suların içinde. Yok, medeni insan susuz yapamaz. Ama o çocukların pislik umurlarında bile değil. Yabancı hanımlar açıktaki keneflerin halini görecekler de yerin dibine geçeceğim diye ödüm patladı. Medeni insan tuvaletinden belli olur.

– Lağımları, evlerinde akar suları, tuvaleti içinde olan doğru dürüst konutları yoksa ne yapsınlar?

– Ne yapsınları var mı? Benim bildiğim içinde insanlık olan pisliğe dayanamaz.

– Ölsünler mi peki? Suç onlarda değil üstelik...

– Ya kimde? Devlette mi? Devlet onca fakir fukaraya nasıl yetişsin? Bizim millet her şeyi devletten bekler. Tembel bunlar, kokuşmuş.

– Öyleyse niçin onca insan çalışmak için Almanyalara gidiyor? İnsanlar emekleri karşılığında biraz daha insanca yaşayabilmek için Almanyalara gitmeyi bile göze alıyorlarsa, onlara tembel denemez.

– İyi oluyor Almanya'ya gitmeleri. Orada biraz medeniyet öğrenirler. Hükümetimizin de biraz başı dinlenir.

– Almanya niçin istiyor sanki başına bunca yoksul insanı? Daha zengin olmak için. Alman sanayicilerinin daha çok kazanmak için ucuz işgücüne ihtiyaçları var.

– İyi, varsa var. İyi ki var. Böylece bizimkilerin de karnı doyuyor.

– Yani yoksulun devlete zararı olsa, Alman devleti bizim yoksulları ne yapsın?

– Öf nereden gelmiştik ki bu konuya?

– Akmayan musluklardan Hatice Hanım.

– Öyle ya. Hay Allah, marullarım! Marullarım yıkanacaktı!

... deyip zile basarak kapıcısını çağırdı Hatice Hanım. Kapıcı marulları köşebaşındaki Hatice Hanım'ın berberine götürsündü. Berberin hep akıyordu musluğu.

Kapıcı marulları berberin musluğunda tam üç kez, iyicene yıkasın da. Uygar insan temiz olmanın çaresini bulurdu Hatice Hanım'a göre.

Yenigün, 26 Mayıs 1973

Hatice Hanım ve 27 Mayıs

Hatice Hanım caddelerde bayrakların asılmış olduğunu görünce sordu:

– Ne oluyor, yine bayram mı var?

– Evet, 27 Mayıs bugün.

– Aaa ikide bir bayram mı olurmuş? Neyse pazara rastladı da çoluk çocuk okulundan olmadı. Bizimki de emekli olalı, sözde çalışıyor, bayramı falan minnet bilip ayağına terlikler geçirmeye pek meraklı oldu. Özel teşebbüs, bu devlet gibi tembelliğini çeker mi bunun? Ne bayramıymış bugün?

– Anayasa ve Hürriyet Bayramı.

– Ay nerden çıktı bu bayram? Atatürk'ün koyduğu bayramlardan değil bu. Bak onlara diyeceğim yok, Cumhuriyet'in bayramları ne de olsa. Ama "Anayasa ve Hürriyet Bayramı" da ne oluyor?

– 27 Mayıs Devrimi'nden sonra yeni anayasa yapılmıştı ya ve bu anayasa ile vatandaşın sosyal hakları ve özgürlükleri korunmak istenmişti. Bu nedenle 27 Mayıs günü, Hürriyet ve Anayasa Bayramı olarak saptandı.

– Evelallah, hürüz. Anayasamız ise her gün yeniden daha sıkı, sımsıkı hale getiriliyor. Şöyle iyice sağlamlaştırılmış, hürriyetleri yok etme hürriyetine göz açtırmayacak bir anayasamız oluyor şükür. Eski anayasa kaldı mı ki bayram olsun?

– Evet, bir yığın değişiklik yapıldı anayasa üstünde, ama 27 Mayıs Anayasası yürürlükte sayılır.

– O anayasa lükstü lüks. Koskoca Profesör Nihat Erim de söyledi ya. Akıllı adam vallahi. Bizim gibi fakir millete lüks anayasa da ne oluyormuş?

– Asıl bizimki gibi yoksul kalmış ülkelere gerekli sosyal hakları, hürriyetleri koruyan anayasa kap kacak gibi ihtiyaç maddesi bizim için. Böyle anayasalar aslında İngiltere, Fransa gibi ileri ülkeler için gerçekten lüks ve gereksiz. Çünkü anayasalar geride kalmış da olsa, sosyal hakları, hürriyetleri korumasa da oralarda bu gibi şeyler zaten yeterince korunmakta. Vatandaş bilinci böyle meselelerde öylesine belirmiş ki anayasa önemini yitiriyor.

Oysa bizde, ezilenlerin haklarını arama hürriyetleri anayasalarda korunmazsa zaten karşısında pek bir engel olmayan güçlüler, sömürücü ve çıkarcılar iyice gemi azıya alırlar. Umuduyla değil, ekmeğiyle bile rahatça oynanır olur. Güçsüzü anayasa maddeleri ile korumak bile yeterli değilken, zaten sonucu tümüyle değiştiremeyen maddeleri lüks saymak doğru mu?

– Şimdi fakir fukarayı da nereden karıştırdınız işe? Anayasa önemli şey, cahil takımıyla anayasanın ne alıp vereceği varmış? Anayasa dediğine profesörler karışır. Onlar bilir anayasaya nelerin gerekli olup olmadığını. Öyle ayaktakımını filan işe karıştırmakla olmaz bu işler.

– Tam tersi Hatice Hanım. Eğer ezilenlerin, emekçi yığınların anayasalar yapılırken söz hakları olsa, anayasaların oluşumunda emekleri geçse, anayasalara daha bir sahip çıkarlar. Anayasalarda görünüşte korunan haklarının daha bir bilincinde olurlar. Yoksa bir profesör gelir böyle böyle der, öteki profesör gelir şöyle şöyle derse, yığınlar kendi sorunlarına yabancılaşırlar, haklarının yazboz tahtasına benzediğinin farkında bile olmazlar.

– Aman bu millet neyin farkında zaten.

... diyerek 27 Mayıs Pazar günü öğle yemeğine bahçıvan kebabı mı, yoksa *Altın Tabak* yemek kitabında okuduğu iç baklalı kuzu budunu mu pişireceğini düşünmeye koyuldu Hatice Hanım.

Yenigün, 27 Mayıs 1973

Hatice Hanım ve Milli Piyango

Her ay olduğu gibi, 29 Mayıs günü çekilen Milli Piyango biletinden de almış olan Hatice Hanım, sabah sabah gözlüklerini takmış, biletine para çıkıp çıkmamış olduğuna bakıyordu:

– Aaa vallahi hiç şans yok bende. Düztaban mıyım neyim? Yıllardır alırım bu mereti, hiçbir şeycikler çıkmaz.

– Kaç yıldır alıyorsunuz Hatice Hanım?

– Eh, bir yirmi yılı var.

– Yirmi yıldır bu iş için kaç para harcadığınızı hesap ettiniz mi?

– Etmedim. Ama bir çıkarsa bir vuruşta zengin olmak var.

– Dünyada piyangodan zengin olmuş kaç kişi var ki siz olasınız? Servet yapmanın kuralları bambaşkadır Hatice Hanım. İnsan aslında, bilet gibi kâğıt parçalarından değil, yine insandan kazanır. İşgücünü kullanacağınız insanlar, bu insanları çalıştırabilme olanaklarınız var mı yok mu? İş bunda. Brecht'in dediği gibi, "insan insanın parası".

– Canım, ümit fakirin ekmeği demişler. Ben neyse, ama benim kapıcı Niyazi Efendi gibi, nice yoksul kişi bu biletten alıp hayale kapılıyor.

– Uykuya yatıyor yani. Niyazi Efendi'nin durumu piyango bileti almakla bilmem kaç milyonda bir ihtimalle, o da biraz düzelir belki. Ama Niyazi Efendi gibilerin, zengin olma hayal-

leri hesap edilerek onlara satılan piyango biletlerinden birkaç kişi servet yapabilir.

– Milli Piyango devletin ama.

– Olsun. Biraz önce, ümit fakirin ekmeği, demiştiniz, devletin görevi yoksula ümit değil, ekmek yedirmektir. Hele, ümit fakirin ekmeği ye Mehmet ye, diye onun durumundan para kazanmak devlete yakışmaz pek.

– Canım bunlar da olmasa...

– Evet, Spor-Toto, at yarışları... Zar zor kazandığı beş on kuruşu, kumarda tüketmeye halkı teşvik etmek.

– Aaa hiç sevmem kumarı. Benim görümcelerim, yani aramızda kalsın, gece demezler gündüz demezler kumar oynarlar. Hasta kadınlar canım, hasta. Onları göre göre iskambil kâğıdından bile nefret ettim.

– Kumar oynamamanız iyi. Ama sizler için kumar, eninde sonunda sadece kötü bir alışkanlıktır. Ama Niyazi Efendi ve benzerleri için, durumlarını değiştirebilmek amacıyla somut yollar aramalarını engellemek, onları boş hayallerle oyalayarak yoksulluğa mahkûm etmenin yollarından biridir.

– Amma da büyüttünüz. Bir piyango biletinden ne çıkar canım?

– Bir piyango biletinden hiçbir şey çıkmaz elbet. Ama devlet de kadere inanan yığınları bilinçlendirip uyandıracak yerde, onların kadercilik ve tesadüfçülük çıkmazına düşmeleri için tuzaklar kurarsa, üstünde durmalı bunun.

– Büyük ikramiye kime vurmuş? Kaç? Ay kulağım işitmiyor, heyecanlandım, tekrar okusana, kaç? Kaç? Kaç para?

Hatice Hanım, kazanan piyango numaralarını dikkatle okuyarak renksiz hayatına renk katmaya girişti.

Yenigün, 29 Mayıs 1973

Hatice Hanım ve Basın Balosu

Hatice Hanım hatırlı bir tanıdığından bilet uydurarak ailece gitmiş oldukları basın balosundan pek memnun kalmıştı. Bir haftadır dilinden düşürmüyordu baloyu.

– Nefisti, vallahi nefisti. Mevsimin en parlak balosu oldu. Bayıldım.

– Ben de. Hapishanelerde bunca yazarçizer, çevirmen varken, sevgili basınımızın parlak balolarla göz kamaştırmasına bayılmamak mümkün mü?

– Ajda pek güzeldi pek. Daha kimler yoktu ki? Kimdi onlar?

– Çetin Altan, Doğan Kologlu, Can Yücel, Turhan Dilligil... Size yokluğu aranan nice ad sayabilirim?

– Aaa kimmiş onlar? Ben Ajda'dan falan söz ediyorum.

– Bu ülkenin tanınmış, sevilen, değerli yazarları. Şu sırada tutuklu olan, ya da mahkûm olup yarın tutukluluğu başlayacak olanlardan birkaçı.

– Vah vah, baloya gelemediler demek.

– Parlak balolar düzenleyerek, eşi bulunmaz bir meslek dayanışması gösteren meslektaşları hakkında iyi şeyler düşünerek, bir anlamda baloya katılmışlardır, merak etmeyin.

– Niçin edecekmişim? Onlar zaten Meclis'ten Cumhurbaşkanı'na kadar nice şeye dil uzatmadılar mı?

– Düşünce özgürlüğü hakkında ne düşünüyorsunuz?

– Ne özgürlüğü ne?

– Düşünce.

– Eeh, düşünce var, düşünce var. Kimi düşünce vardır muzırdır, onu zindanlara tıkmak gerekir.

– Hangi düşüncenin muzır olduğuna kim karar verecek?

– Kim olacak, başımızdaki büyüklerimiz.

– İnsanlar bazen muzır insanlar tarafından yönetilebilirler. Örneğin çocukken tarih kitaplarında boyuna okuyorduk. "Osmanlı İmparatorluğu'nun son zamanlarındaki padişahlar kötüydü," falan diye. Kötü padişahların yönetimini yeren Namık Kemal gibi vatanseverlerin sürgün edilmesini kınıyordu bu kitaplar. Namık Kemal düşündüklerini söyleme, yazma özgürlüğüne sahip olsaydı Osmanlı İmparatorluğu ne kaybederdi? Zaten çökmesinin nedeni eleştirilmesinde değil ki. Kısaca, Hatice Hanım, düşünce özgürlüğü ya vardır, ya yoktur. Yok, şu düşünce özgür, bu değil diye ayıklamaya başlarsanız, düşünce denen şeyin özünü kabul etmemiş olursunuz.

– Hürriyetleri yok etme özgürlüğü de mi olsun yani?

– Peki ya insanları sömürme, ezme, haklarını kısıtlama, sosyal güvenliklerini hiçe sayma, onları işsiz, eğitimsiz bırakma hürriyeti? Alabildiğine var bu hürriyet. Böylesi bir hürriyete karşı çıkmak, onu eleştirmenin adı, hürriyetleri yok etme hürriyetiyse, elbet, böyle hürriyetlere karşı sözünü yükseltme hürriyetleri olmalı. Yoksa fırsat eşitsizliğiyle zaten ekonomik hürriyeti kısıtlı olan çoğunluk bu konuda hakkını bile arayamaz olur.

– Aman, Ajda'yı anlatacaktım. Sözüm ağzımda kaldı. Nasıldı o şarkı? Hani Ajda'nın Paşa'ya söylediği?

... diyerek, aklı hâlâ basın balosunun güzelliğinde olan Hatice Hanım, Ajda'nın şarkısını mırıldanmaya başladı.

Yenigün, 30 Mayıs 1973

Hatice Hanım ve Yasak Kitap

Bazı evlerden kitap toplandığını, bazı kitapların "suç delili" sayıldığını şuradan buradan duymuş olan Hatice Hanım, büyük bir telaşla oğlu Murat'ın odasına daldı. Oğlu öyle hiçbir şeyle ilgili görünmüyordu gerçi, ama yine de sevgili oğlunun belki başını yakarlar, diye saldırdı zaten pek az olan birkaç kitabın üstüne.

– Ne yapayım bunları? Ay ne yapayım?

– Neleri?

– Neleri olacak bu kitapları? Çamaşır makinesinde çevirerek mi eritsem, helaya atıp üstlerine kezzap mı döksem? Yok, en iyisi yakmak, yakmak. Bu akşam çaya gelecek hanımlara benim antika semaverde çay yapacaktım. Mangal kömürlerini bunlarla tutuştururum. Bu iyi bak.

– Hangi kitapları yakıyorsunuz Hatice Hanım? Belki yasak falan değillerdir. Boşuna kitap ziyan et...

– Ne boşunası. Eşeği bağlamadan Allah'a emanet etmeyeceksin. Tedbir yine tedbirdir. Gözünü seveyim tedbirin. Suçsuz olur mu bu kitap? Baksana, üstünde *Suç ve Ceza* yazıyor. Tövbe tövbe! Suç hakkında kitap okuyup körpe beyni zehirlenecek oğlumun. Kimler zehirler bu çocukları? Aaaa! Kimler olacak, yazarına baksana yazarına? Dostoyevski! Rus! Vallahi de

billahi de Rus! Ben bu kitabı yakmayayım da gül gibi oğlum mu yansın?

– Aman Hatice Hanım, eski bir klasiktir o eser. Dostoyevski, Çarlık zamanı Rusyası'nın yazarı. Kendisini gerici, yobaz bulanlar bile var. Ne suç olacakmış onda. Üstelik iyi, değerli bir eserdir, her kütüphanede bulunmalı. Aman kıymayın kitaba.

– Ben çarı, marı bilmem. Kötü Moskof yüzünden oğlumun başı derde girmesin de, kitaba ne olursa olsun. Ya bu? Üstüme iyilik sağlık... *Devrim Tarihi*! Benim uslu, diskotek serçesi oğulcuğum böyle kitaplar okumazdı. Ne oldu yavrucağa? Kimler? Ne demekmiş devrim? İhtilal! Vallahi ihtilal! İhtilali yetmedi, bir de tarihi. Masum yavrum ihtilali tarihinden bellesin de zıvanadan çıksın istiyorlar. Kim kışkırtıyor onu?

– Aman sakin olun Hatice Hanım. Bu kitap Türk devrimleriyle ilgili. Yani "Atatürk İnkılap"larıyla. Canım bilemediniz mi, yani Şapka Devrimi, Harf Devrimi...

– Haa, onlar mı?

– Onlar, onlar. Oğlunuz üniversiteyi bitirmeye niyetliyken almıştır bu kitabı. Üniversiteyi bitirebilmek için, Devrim Tarihi sınavından geçmek gerekiyor da...

– Ah, hakkını yediler oğlumun! Bak bitirme sınavı kitabını bile aldığı halde belge verdiler. Hep oldum olası garezleri vardı zaten çocuğa...

Hatice Hanım oğlunun üniversiteyi bitirememiş olmasını hatırlayıp yakınmaya başladı. Sonra, yine de, eşeği ağaca bağlayıcılardan olduğu için, elindeki iki kitabı çırayla bir güzel yaktı.

Yenigün, 31 Mayıs 1973

Hatice Hanım ve Türk-İş

Ecevit'in Türk-İş'i kınayan demecini okuyan Hatice Hanım, berberde ve kabul günlerinde ve akşamüstü çaylarında açıklamak âdetinde olduğu düşüncelerini, bu konuda da belirtmekten geri durmadı.

– Aaa vallahi kışkırtıcı bu adam, şimdi de tutmuş yol yordam bilmez ameleyi bile kravatlı adam kılığına sokan Türk-İş'e çatıyor.

– Bu kongrelerin falan amacı, işçilere önderlik etmekse Ecevit de işçilerin haklarını savunduğunu iddia eden bir partinin lideri olarak görüşlerini yansıtacak elbet. Unutmayım ki Ecevit, işçi sınıfının grev, toplu sözleşme gibi hakları kazanmasında payı olan biri.

– Boşuna kışkırtıcı demiyorum ben o adama. Feyzioğlu'nun diline sağlık, benim düşündüklerimi pek güzel ifade ediyor. Sen tut, amele içine grevdi mirevdi diye türlü nifak tohumları ek, sonra da onlara usul, erkân, adap içinde çalışmayı, haklarını efendi efendi istemeyi öğreten Türk-İş'i baltala.

– Mesele terbiye değil Hatice Hanım. İş terbiyeye kaldıysa Ecevit'in eline kimseler su dökemez. Ecevit ve onun gibi düşünenler diyorlar ki, partiler üstü politika deve kuşuna benzetildi, diyorlar, yani...

– Yanisi şu, işçiler deve kuşu olmasın da şahin olup gözümüzü oysun, di mi?

– Heyecanlanmayın Hatice Hanım. Türk-İş, işçi sınıfının haklarını kime karşı savunmalı? Elbette emeğin karşılığını alan, yani bundan yararlanan sermaye çevrelerine karşı. Oysa Türk-İş, partiler üstü politikayı savunmakla, sermaye çevrelerinin ekmeğine yağ sürmüş oluyor; çünkü demokrasi denilen düzende sermaye, gücünü bazı partiler aracılığıyla korumakta, böylece toplumun yönetilmesinde söz sahibi olmakta; buna karşılık işçiler, haklarını bir partinin aracılığıyla dile getirmenin yolunu aramazlar, hatta bu yolu kapalı tutarlarsa, zaten zorlu olan hak mücadelesinin daha başında teslim bayrağını çekmiş olmazlar mı?

– Aman işçi işçi diyorsunuz. Ne bilir onlar? Ahfeş'in keçisi gibi baş sallayıp sonra da bildiklerini okurlar. Cahil adamın iyiliğini, Müslüman yürekli efendisi, kendisinden iyi korur.

– Ya efendisi Müslüman yürekli değilse?

– Aaa, o da kendisine öylesini bulsun.

– Onu bulan, hakkının savunmasını niçin bulmasın?

– Ben onu bunu bilmem. Ben, şunca yıllık kapıcım Niyazi Efendi'nin çıkarını ondan iyi düşünürüm. Cahil herif, kaç yıldır karısını zart zurt doğurtur. Sonunda aldım karısını, getirdim doğumevine, taktırdım helezonu...

– Adam belki de istemiyordu bunu? Belki çok çocuk edinmekte bir bildiği vardır.

– Ne bilir o? Çocukları bütün gün apartman merdivenlerini rezil ediyorlar.

– Demek ki, Niyazi Efendi'nin karısını kısırlaştırırken aslında kendi çıkarınızı, apartmanınızın "sükûnet"ini düşündünüz.

– Düşünürüm elbet. Kiracılar kimden hesap soruyor? Benden. Kirayı artırmak istediğim zaman, Niyazi Efendi'nin piçlerinden şikâyet ettikleri zaman kim muhatap oluyor? Ben!

Artık gittikçe coşacaktı Hatice Hanım. Niyazi Efendi'nin cahilliğinden başlayıp nankörlüğünde bitecek olan, kabul günlerinde ve berberde ve akşamüstü çaylarındaki hanım ahbaplarının yürekten katılacakları dertlerini dile getirecekti yeniden.

Yenigün, 1 Haziran 1973

Hatice Hanım ve Tutukluluk

Tutukevinde bulunan kızının durumundan dert yanan ahbabı Hadiye Hanım'ı dinledikten sonra, merte mert konuşmayı pek seven ve tokgözlülüğüyle övünen Hatice Hanım patladı:

– Suçu işlerken iyiydi de tutuklanınca mı kötü oldu?

– "Tutuklunun özgürlüğü esastır" Hatice Hanım. Yani hakkındaki hüküm kesinleşmemiş kişi, kanunlara göre suçsuz sayılır. Suçu sabit olmayan insanı tutuklamak, ancak çok ender olarak başvurulabilecek bir tedbir sayılıyor çağımızda. Bu durumda, tutuklu mümkün olduğu kadar az baskıya uğramalı. Baskı sözcüğü de, aslında, hüküm giymişler dahil hiçbir vatandaşa yapılmaması gereken bir şey. Çünkü cezalar ya da tedbirler, olduklarından fazla bir şeyi içerirlerse asıl niteliklerini yitirmiş olurlar. Bir insanı evinden, yakınlarından, alışkanlıklarından ayrı tutmak yeterince cezadır ve hapis sadece bu cezayı içerir. Buna baskı katarsanız, kanunlarda yer almayan yeni cezalar yaratarak adalet inancını sarsmış olursunuz.

– Aman, uzadıkça uzadı. Kurt masalı bunlar, kurt! Kurt koyunla barışır mı? Yapmasalardı! Şimdi de sonucuna katlansınlar.

– Mesele katlanmak değil Hatice Hanım. Hele düşünce suçluları denen, yani ne olursa olsun inandıkları ve doğru bulduklarını açıklamaktan çekinmeyen kişiler, tarih boyunca nelere

katlanmamışlardır ki? Toplum kendi düzenini korumak için ceza verdiğine göre, ceza uygulamalarının niteliğinden de sorumlu sayılır. Yani kanunları korumak adına kanunları çiğneyemez toplum. Kanunlar insanlar için, insanların daha iyi yaşaması için yapıldığına göre, cezalar kanun ve insanlık çerçevesi içinde kalmak zorunda. Toplum için, cezayı veren için önemli bu, yoksa cezalandırılmak istenen, daha nice eziyetlere katlanabilecek güçte biri olabilir. Hatta karşı çıktığı toplum düzeninden hiçbir talepte bulunmamayı, kendi açısından daha doğru bulabilir. Demek istediğim, "tutuklunun özgürlüğü esastır" gibi hukuk kurallarına uyulması, tutuklunun değil, toplumun sorunudur. Bir tutuklu yakınlarıyla haberleşemiyorsa, kayınvalidesini, enistesini, en yakın dostunu bile göremiyorsa, okuma, çalışma olanakları tamamen kısıtlanmışsa, anası, babası, kocası, çocuğuyla bile çok güç şartlar altında görüşüyorsa, avukatıyla baş başa savunmasını hazırlayamıyorsa, kendisine sadece bir tutuklu olarak değil, başka bir şeymiş gibi davranılıyorsa, ah bu "ise"ler çok uzatılabilir Hatice Hanım, işte bütün bu ve benzeri "ise"lerden toplum sorumludur ve sorumluluğunu, insanca olmaları gereken kanunlar açısından değerlendirmelidir. Yoksa, sizin gibi, kızdığımız kişiye her şeyi reva görmek düşüncesinden gidilirse...

– Aaa ben Hadiye Hanım'ın kızını tanımam ki. Ne kızacakmışım ona. Allah suçunu affetsin. Ben Hadiye Hanım'a acıyorum. Kız bir de onu yaktı.

– Doğru, yanmamalı Hadiye Hanım. Cezalar, onu işlemeyenleri bile cezalandırmamalı!

– Ama bizim Hadiye de...

... diyerek Hatice Hanım, Hadiye Hanım hakkında bildiği dedikoduları anlatmaya koyuldu hemen.

Yenigün, 2 Haziran 1973

Hatice Hanım ve "Alo Anadol"

Dolmuşla Taksim'den Beşiktaş'a giden Hatice Hanım, trafik sıkışıklığından şikâyetçiydi. Üsküdar vapuruna yetişemeyecekti zamanında.

– Aaa yavaş gidiyor bu araba!

Şoför, arabası hakkındaki bu aşağılamadan fena halde bozularak gaza bastı ve yavaş gitmesine sebep olduğunu sandığı önündeki Anadol arabaya çarptı.

– Aman önüne baksana oğlum. Çarptın arabaya!

Bu "arabaya çarptın" sözcüğü iyice dellendirdi şoförü ve sakatlanan arabasının verdiği üzüntüyü Anadol'a öfkelenmeye dönüştürdü. Deli gibi gitmeye başladı Anadol'un peşinden. Bir yandan da "Alo Anadol!" diye bağırıyordu.

– Alo'yu bırak, önüne bak oğlum! Canımız sana emanet. Alo'yu bırak, frene bas frene!

Ama şoför, Hatice Hanım fren dedikçe gaza basıyor, camdan başını çıkarıp var gücüyle bağırıyordu: "Alo Anadol!"

– Yerin dibine batsın Anadol! Bırak onu! Bas frene! Ay bayılacağım. Sen kaza yapmadan duracak kalbim.

Öyle ya, kaza olacaksa şoför ve diğer yolcular da ölmeliydi, Hatice Hanım'ın kaza olmadan ölmesi büyük bir haksızlık olurdu, ya olmazsa kaza?

Hatice Hanım, kazadan önce kalp durmasından ölerek, başına gelebilecek haksızlığı engellemek amacıyla, kaza konusunda şoföre yardımcı olmaya karar vermiş olacak ki, o da Anadol arabanın ardından bağırmaya başladı:

– Anadol! Ayol Anadol! Buraya baksana sen!

Şoför, Anadol'la arasındaki dalaşa, dolmuşa bindiğinden beri bozulduğu Hatice Hanım'ın karışmasından hiç hoşlanmamıştı. Bu kez Anadol'a duyduğu anlamsız öfke yatışıverdi. Daha doğrusu anlamlı öfkelerini Anadol'a çıkarmaktan vazgeçip, öfkesini boşaltmak için kendisince daha anlamlı bir yol bularak, Hatice Hanım'ı kızdırmak istedi:

– Gözünü sevdiğim Anadol'u. Canım Anadol! Kız gibi araba be! Şuna bak şuna! O kadar çarptım da bir şeycikler olmadı. Öyle araba olacak ki altımda. İşte gitmiyor bir türlü bu meret...

Diyerek iyice bastı frene. Arabası yavaşlayınca Hatice Hanım Üsküdar vapuruna yetişemeyecekti. Şoför, bir türlü alamadığı hınçlarından birini aldığını sanacaktı.

Ama şoför, "Alo Anadol!" diye bağırırken yeterince hızlı gitmişti. Beşiktaş'a varmışlardı çoktan. Hatice Hanım Üsküdar vapuruna yetiştiği gibi, dolmuş şoförünü "Anadol arabaya çarptığı için," trafiğe şikâyet etmek amacıyla numarasını bile almaya zaman bulmuştu.

Yenigün, 3 Haziran 1973

Hatice Hanım ve Adana İlinde Sel

Gazetelerde, Adana'daki sel felaketiyle ilgili resimleri gören Hatice Hanım üzüldü.

– Yazık, baksanıza Karşıyaka semtinde on iki mahalle tamamen sular altında kalmış. Adana'da da Karşıyaka semti var demek. Ben İzmir'in Karşıyaka'sına bayılırım. Genç kızlığımda...

– Adana'nın Karşıyaka'sını görseniz bayılmazsınız.

– Niçin? İzmir'deki pek güzeldir.

– Adana'nın Karşıyaka'sına her şey denebilir, ama asla güzel denmez.

– Ağaçsız mı oralar?

– Her şeysiz Hatice Hanım, her şeysiz. Karşıyaka, Seyhan Nehri'nin öte yakasındadır. Ama sadece şehrin değil, Adana ilinin tüm zenginliğinin, bolluğunun, refahının ötesindedir Karşıyaka. Bunu bilen Karşıyakalılar semtlerine, aralarında "Öteyaka" derler.

– "Öteyaka", vallahi bayıldım. Ne güzel adlar bulur şu halk.

– İnsanca yaşamanın ötesinde olanların bunu güzel bulacaklarını sanmam hiç.

– Her şeylerin de ötesinde değiller ya.

– Evet, yoksulluğun, işsizliğin ve sel felaketlerinin hiç uzağında değiller. Bakın Adana'daki sel felaketi de onları buldu.

– Ya, ne kadersizlik...

– Kadersizlik falan değil Hatice Hanım. Neden sel felaketleri hep yoksul semtleri bulur? Yaşamaya en az yatkın, tehlikelere en açık yerlerde onlar otururlar da ondan, daha önemlisi, onların evleri değil sel felaketlerine, güçlü yağmurlara, rüzgârlara dayanamayacak kadar harap, entipüftendir de ondan.

– Canım onlar da rasgele ev yapmasınlar.

– Rastgeldikleri değil, bulabildikleri yerlerde barınıyor Karşıyakalılar. Karşıyaka, Adana'ya, Adana'nın refahının bir ucundan karın doyurabilmek için bölgeden gelip konan halkın oturduğu yerdir; ırgatların, işçilerin, işsizlerin. Oradan buradan ellerine geçirdikleri molozlardan yaptıkları barınaklara sığınanların... Her gün yenilenen yaşama kavgasında, bu yerlerde bir solukluk barınılabilir belki, ama bundan fazlasına dayanamaz, bundan fazlasından insanlarını koruyamaz bu yapılar. İlk selde yıkılıp giderler. Siz hiç sağlam, insanca konutların bulunduğu semtlerde sel felaketinden ölenlerin olduğunu işittiniz mi? Fazlaca yağan yağmurlardan doğru dürüst yapıların yıkıldığını?

– Canım her semt bir olmaz elbet?

– Olmazsa Hatice Hanım, bazılarımızın sel felaketlerinde falan ölüvermelerine acımamızın da pek anlamı kalmıyor.

– İnsanlık bu, acınmaz mı?

– Acımak bir şeyi değiştirmiyor. Değiştirmemekse acımamak demektir. Karşıyakalıları öylesi barınaklarda oturmak zorunda bırakanlar ya da bunun böyle olmasına aldırmayanlar, oralarda zaten her an mevcut olan ve de her an yenilenebilen felaketleri kabullenmiş sayılırlar. O zaman acımak pek havadan ve anlamsız bir duygu olmuyor mu?

Karşıyaka'daki selde, şimdilik on dört kişinin öldüğünü yazıyordu gazete. Hatice Hanım, inşallah ölü sayısı daha da artmaz, diye düşündü ve çevirdi gazetenin sayfasını.

Yenigün, 5 Haziran 1973

Hatice Hanım ve Televizyonun Başlıca Yararları

Özellikle eğlence programlarına çok düşkün Hatice Hanım. Aslında iyi bir televizyon izleyicisi o. Program süresince kapatmaz televizyonunu. Tam mesai yapan bir televizyon seyircisidir. Aslında bütün programları beğenir mi? Yayın süresince söylendiğine göre, öyle sayılmaz. Bu akşam da hiç kapanmıyor çenesi.

– Amma da kırılıp döküldü şu Emel Sayın!

– Tutar mısınız?

– Aaa bu elbisesini hiç beğenmedim! Bir önceki daha güzeldi.

– Dekorlar?

– Niçin çıkardı ki üstündeki şeyi? Programda soyunmak hanımefendi şarkıcıya yaraşır mı?

– Haberleri izlediniz mi?

– Bu spiker hanımın gözlükleri yüzüne yaraşmamış. Bir sarışın var. O da patlak gözlü.

– Ecevit'in demecini verdi mi?

– Şimdiki Cumhurbaşkanı Sunay'dan ince. Giysisi üstüne yakışmış. Kaşı çatık ama.

– Watergate Skandalı'nı hangi kaynaktan veriyor haberler?

– Zeki Müren'in kirpikleri takma vallahi.

– Mahkemelerden film göstermiyorlar artık.

– Bak bak, benim dediğim oğlan bu!

– Siz hiç köylerde şu folklor programlarında gösterilen giysileri giyen köylüler gördünüz mü?

– Bu şarkıcılarla çalgıcılar arasında mutlak bir şeyler vardır.

– Köy okulunda televizyon seyreden köylülerin yüzüne bakın. Kadın şarkıcıya nasıl şaşkınlıkla bakıyorlar. Şu sıraya başını dayayıp uyuyan çocuk, böyle bir seyirden ne elde edebilir ki? Dersini çalışsa belki daha iyi.

– Aaa vallahi tefçi şarkıcıya göz etti!

– Niçin sadece dünyanın dört bucağından maç naklediliyor da, dünyadaki nice önemli olay televizyon ekranından yansıtılmıyor? Maç nakilleri için para bulunduğuna göre maddi yetersizlikten değil bu.

– Bu artist hiç iyi giyinmemiş. Eteğinin boyu fazla kısa.

– Kadınlarımıza zayıflama yolları anlatmaktan başka konu mu kalmadı?

– Ben Shrimpton'u beğenmedim. O ne boy öyle. Zürafa gibi.

– Bu yayın şebekesi bu niteliğiyle bence faydadan çok zararlı.

– Transtel'deki Alman kızları pek güzel, hepsi bir boy, hepsi sarışın, pek de düzgün hareket ediyorlar.

– Evet, asker gibi bu programlara Almanya'da aklı başında olanlar tahammül edemiyorlardır mutlak. Ta Almanya'dan buraya zevksizlik aktarıyoruz.

– Aman vallahi çok iyi geliyor bana televizyon. İçim ferahlıyor. Kim çıkarsa ekrana bol bol çekiştiriyorum. Televizyona çıkanlar hakkında söylediklerimi hiçbirinin yüzüne söyleyemem. İyi şey bu televizyon. Dedikodunun en zararsızı. Hem dedikodu yap hem başın ağrımasın, çok yararlı, çok!

Yenigün, 6 Haziran 1973

Hatice Hanım ve Öğretmen Kıyımı

Hatice Hanım orta üçten belge alan kızına matematik dersi verecek bir öğretmen arıyordu:

– TÖB'den olmasın TÖB'den.

– Neden Hatice Hanım?

– Nedeni var mı? Ya komünistse?

– Bunu da nereden çıkardınız şimdi?

– Nereden olacak, bunların hepsi o eski öğretmenler değil mi?

– Diyelim ki öyle, ne olacak?

– Memur grev mi yaparmış? Oh ne âlâ... Hem dedenin kucağına otur, hem sakalını çek.

– Kim kimin sakalını çekiyor? Benim bildiğim boynuna yular bağlanıp çekilen öğretmenlerdi. Hem bütün dünyada memur sendikaları var. Neden var? Haklarını arayabilmek için. Çok az para karşılığında kendisinden çok şey beklenen öğretmen can güvenliğine bile sahip değilse, baskılar altındaysa, kayırmalardan ve dar düşünceli yöneticilerden usanmış bezmişse, kanunlar çerçevesinde kaldıkça grev de yapabilmeli.

– Aman aman, öğretmen dediğin önce çoluğumuza çocuğumuza adap öğretmeli. Kendi büyüğüne karşı gelen, âlemin çocuğunu nasıl terbiye etsin?

– Öğretmen aydınlatıcıdır. Doğruları, gerçekleri anlatmaktır işi. Karanlığı, bilgisizliği, çaresizliği yenmede yol gösteren ol-

malı. Dünyayı kendisi kavramayan, onu daha yaşanılır kılmak için değiştirme yolları aramayan öğretmen, nasıl öğrencisine öncü olur? Öğretmen, daha iyi bir dünyada yaşamanın yolunu gösteren değil midir bir bakıma?

– Nereden çıktı bunlar canım? Ben hesap öğretmeni arıyorum, feylesof ya da çoban değil.

– İyi o zaman, aradığınız öğretmende iyi matematik bilgisi arayın, TÖB'lü olup olmaması üstünde durmayın.

– Çocuk benim değil mi, kime emanet edeceğimi bilmek isterim.

– Bir öğretmen benim sözünü ettiğim niteliklere sahipse, işini de iyi biliyorsa çocuğunuz iyi ellerde sayılır.

– Yok yok, benim kafamda olsun, öğretmen çocuğun aklını falan karıştırmasın.

– Aydınlatma, akıl karıştırmanın tersidir.

– Hiç de değil. Öyle olsa, koskoca profesör bakan onca öğretmeni işinden attığı gibi, oradan oraya sürmezdi.

– Belki de kafaların karışık kalmasını isteyenlerdendi o. Aydın olması gereken, nice çok sıfatlı karartıcı vardır.

– Kahve dövücünün hık deyicisi misiniz? Niye koruyorsunuz öğretmenleri? Kıçı kırık köy öğretmenine değil, profesöre inanırım elbet.

– İnanın. Kış günü, hiç sebepsiz ailesiyle yollara düşmek zorunda kalan öğretmeni, anlamsız teftişler ve peşin yargılı raporlarla işinden edilen, işsiz kalan ve gizli ellerin fabrikada iş bulmasını bile engellediği, haince kıyılan öğretmeni tanımıyorsunuz ki!

– Neden tanıyayım? Çok şükür bizim ailemizde öylesi yok. İzmir'in eşrafındanız biz, ne sanıyorsunuz. Dört göbekten karnımız toktur bizim.

... dedikten sonra Hatice Hanım, Muzaffer Hanım'ın Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin İnşaat Bölümü son sınıfından atılmış olan oğlunu tutmaya karar verdi. Hesap etmişti, ucuza çıkacaktı bu işten. Muzaffer Hanım'ın oğlunun "bozguncu faaliyetleri"nden ötürü okuldan çıkarıldığını bilmiyordu.

Yenigün, 7 Haziran 1973

Hatice Hanım ve Büyük Mağazalar

Bülent Ecevit'in büyük mağazalara karşı çıktığını kabul günü konuşmalarından öğrenmiş olan Hatice Hanım söyleniyordu:

– Ay vallahi memleket düşmanı bu adam. Tabii kürsü kürsü nutuk atmaktan başka ne işi var? Evin nevalesini o mu taşıyor? Yıllardır alışveriş derdinden ayaklarına kara sular inen ev hanımları onun umurunda mı?

– Ecevit sisteme karşı çıkmıyor, sistemin özündeki bozukluğa, kuruluştaki sakatlığa...

– Asıl kafadan sakatlık buna engel olmak. Gima açıldı biraz rahat ettik. Dükkân dükkân nefes tüketmiyorum artık, daldım mı Gima'ya, ooh, beyaz peynirden düdüklü tencereye kadar ne ihtiyacım varsa alıyorum. Şimdi Karamürsel de var, 19 Mayıs da var, daha da iyi oldu, birinde bulamadığımı, beğenmediğimi ötekinde arıyorum, fena mı? Hiç vatandaşı düşünmek yok mu bunlarda?

– Hatice Hanım, aslında temelde vatandaşın uzun vadeli çıkarı söz konusu.

– Benim çıkarımı düşünmek Bay Ecevit'e kalmadı.

– Tabii, söz konusu sizin çıkarınız değil zaten.

– Niçin değil? Gördünüz mü siz de ağzınızdan kaçırdınız. Adam zarar vermek istiyor bana, düpedüz zarar vermek istiyor.

– Yok canım. Anlatamadım. Hem niçin zarar vermek istesin size, eğer bir sorun ülke çoğunluğunun çıkarı açısından ele alınıyorsa, dolayısıyla, sonuç olarak sizin de çıkarınız korunmuş olur.

– Mersi mersi. Beni sokmayan yılan bin yaşasın. Benim Gimalarımı ellemesin de.

– Elleyen falan yok. Sorun basit olarak şu sanıyorum: Dışa bağımlı olmak ve ülkeyi de dışa bağımlı durumda bırakmak durumunda ve zorunda olan tüketim sanayisi, devlet tarafından yardım görecek olan büyük mağazalar sayesinde elindeki malı kolayca ve tatlı kârlarla satarken hem memleket için gerekli yatırımlar yapılmamış, ağır sanayi yerine kapkaççı sanayi güçlenmiş olacak, hem de bundan sadece belirli bir azınlık ve sonuç olarak yurtdışındaki tekelci sanayi yararlanacak, çünkü dışa bağımlı tüketim sanayisi tekelci kapitalizmin üretim araçlarını satın alır, böylece onun daha kârlı üretim yapmasını sağlar. Bu arada bir yığın insan da işsiz kalacak... Devletin derdi hep zenginleri daha zengin yapmak olmamalı. Büyük mağaza yüzünden dükkânı kapanan esnafı, montaj sanayisi yüzünden tezgâhı bozulan zanaatkârı da düşünmeli devlet; onları örgütlemeli, kooperatiflerin gelişmesini teşvik etmeli, yalnız büyük mağazacılığı değil.

– Ben anlamıyorum. Ne varmış Gima'da satılan mallarda? Ne güzel buzdolabı var, düdüklü tencere var, hem hepsi de yerli malı. Eskiden Amerikalı ahbaplarımız buzdolabı satsın da alalım diye beklerdik. Şimdi kendimiz yapıyoruz, fena mı?

– Fena değil elbet. Ama ağır sanayisi olan bir memleket, siz hiç merak etmeyin Hatice Hanım, düdüklü tencereyi haydi haydi yapar.

– Yapana kadar benim canım çıkar. Ne o öyle, savaşta gibi. Memleketin hayrına diye onu bulma, bunu bulma. Ben öyle çelikten falan anlamam. Ama düdüklü tencerem olmadı mı dünyam kararır, tamam mı? Karışmayın benim düdüklü tencereme canım.

... deyip büyük mağazalardan birine yeni geldiğini duyduğu Çekoslovak malı kristal avizelere bakmaya gitti.

Yenigün, 8 Haziran 1973

Hatice Hanım ve Evlatlığı

Saat ikide Süreyya Paşa'nın hanımının kabul gününe mutlak gitmesi gereken Hatice Hanım, iki ay önce, kocasının halazadesinin Sivas köylerinden birinden getirdiği evlatlığı nasıl evde yalnız bırakacağını düşünüyordu:

– En iyisi kızı üstünden mutfağa kilitlemek.

– Mutfak çok karanlık, oldukça da ufak, kız çıldırır Hatice Hanım.

– Ne çıldıracak, zati çılgın, geçen gün daha okunmamış günlük gazeteleri mutfak raflarına serivermiş.

– Ne bilsin gazetenin okunacağını. Onun için gazetenin eskisi de, yenisi de bir.

– Yoo, öyle demeyin. Bu halkın ne okumaya susamış çocukları var. Ne zaman yataklı trenle Ankara'dan İstanbul'a gitsem, tren yolu boyunca "Gazete!" diye bağıran köy çocuklarını görünce gözlerim yaşarır.

– Onlar gazeteyi okumak için mi istiyorlar sanıyorsunuz?

– Ya ne için?

– Kullanmak için, gazete kâğıdı lüks madde onlar için. Birçok yerde kullanıyorlar. Tütün bile sarıyorlar bazı.

– Aaa ne fena, niçin polisler tutmuyor o çocukları?

– Niçin tutsunlar, suç işlemiyorlar ki, gazete istiyorlar, isteyen de veriyor.

– Ama aldatıyorlar insanı, okuyacaklarını sanıp seviniyoruz biz.

– Öyle kolay sevinip kendinizi aldatan sizsiniz.

– Bırakın şimdi, nereye kitleyeyim peki ben bu kızı?

– Kilitlemeyin.

– Kilitlemeyin demesi kolay. Sonra ya Müşerref Hanım'ın evlatlığı gibi pencerelerden yarı beline kadar sarkıp şoförlerle, sokak satıcılarıyla oynaşırsa, ya bizim eski evlatlık gibi bütün gün sağa sola telefon edip bizi âleme rezil ederse? Sen ne diyorsun, bir tanesi telefonla kendisine bakkal çırağından sevgili bile buldu. Bir gün geldim ki çırak evde. Ay anlattıkça fena oluyorum. Düşünün, bu kadar namuslu bir evde.

– Kızların içinde tek uyanan, yani siz isteseniz de istemeseniz de doğal olarak uyanacak olan, cinsel duygular olur; üstelik de alıştığı çevreden bambaşka bir çevreye, anlamadan, kavramadan koparılıp atılırsa, alıştığı bildik, bir anlamda ona yön veren, baskılar yerine sadece ondan bir şeyler bekleyen, iş ve kölece uyum isteyen yeni baskılar içine itilmişse ve bunlara karşı nedenini hiçbir zaman anlayamayacağı bir isyan duyuyorsa, ilk yapacağı şey karşısına ilk gelen erkeğe kaçmaktır.

– Aaa evlatlığımın kaçabileceğini rahat rahat söylüyorsunuz, ama onu mutfağa kilitlememe karışıyorsunuz. Konuşmak kolay, ama bu kıza karşı sorumluyum. Yarın öbür gün namusuna bir şey olursa, soyu sopu benden sorar.

– Demek sorumlusunuz ondan. Peki niçin okula gitmiyor, peki niçin sizin kızınız gibi içinde yaşadığı çevreyi kavrayabilecek biçimde donatılmıyor, niçin o kadersizliğini oynaşlıklarla unutmaya çalışacak yerde, aslında çaresiz olmadığını anlayacak aydınlık verilmiyor ona?

– Mutfak pekâlâ da aydınlık!

... dedikten sonra, Hatice Hanım evlatlığını kilitledi mutfağa. Süreyya Paşalara giderken doğrusu rahattı içi.

Yenigün, 9 Haziran 1973

Hatice Hanım ve Solcu Komşusu

Akşamüstü bir kokteyle çağrılı olan Hatice Hanım berberde saçlarını yaptırırken, berber ahbaplarıyla konuşuyordu bir yandan:

– Geçen akşam bizim apartmanda bir solcu yakaladılar.

– Nasıl?

– Aaay, öyle korktum ki! Gece yarısı apartman merdiveninde bir gürültü duydum. Hırsız mıdır nedir, ödüm patladı önce, apartman kapısını açtım ki bir yığın üniformalı sivil polis. Karşı apartmanı basmaya gelmişler neyse, öğrenince içim ferahladı.

– Solcu nedir Hatice Hanım?

– Ne olacak, düzen bozucu, yıkıcı. Kanun kaçağı işte.

– Solcu da düzen taraftarıdır. Değişik, mevcut düzenden başka, yeni bir düzen. Ona pekâlâ yıkıcı yerine, yapıcı da denebilir.

– İyi bir şey yapsalar, gece yarısı polis dolmazdı apartmanıma.

– Her polisçe aranan suçlu değildir, suçlu olduğu sanılandır. Belki o götürülen komşunuz mahkûm bile olmayacak. Üstelik Hatice Hanım, bu solculuk gibi düşünce suçları gününe, zamanına göre değişen şeyler.

– Yoo, suç her zaman suçtur. Hele solculuk ben bildim bileli suç sayılır. Ben solcuya ne kızımı veririm, ne de evime sokarım.

– Kimse sizden kızınızı istemiyor, evinizde de güle güle otu-

run. Ama bırakın da insanlar, yani kendi kızlarından ve evlerinden ötesini de düşünebilen, düşünmeyi bilen insanlar, hırsız katil gibi kovalanmasın.

– Kıratlıoğlu da söyledi ya, solcu demek hırsız katille aynı.

– Öyle söylese bile kimseyi inandıramaz. Hem solcu sözü nasıl çıkmış biliyor musunuz? Fransızların meclisinde ilerici olan milletvekilleri başkana göre meclisin solunda otururlarmış. Bir bakıma, böyle "solcu" diye genelleştirdikten sonra, ileri düşünceli kişiye solcu denir sonucuna varabilir insan. Sizin solcu dediğiniz komşunuz ileri düşünceli biri miydi bilemem. Düzeni değiştirmek isteyenler, aslında daha iyi bir düzen adına isterler bunu. Bazıları onları kovalamak durumunda kalsalar da, bu onların gerçek anlamda suçlu olduklarının kanıtı sayılamaz.

– Ya, onların getireceği düzeni ben istemiyorsam!

– İstemiyor olabilirsiniz. O zaman değişmemesini istediğiniz düzene sahip çıkın, yani değişmesine gerek bırakmamaya çalışın.

– Tabii sahip çıkmalı. Ağzını açtırmamalı bu solcuların.

– Onu demek istemedim. Düzeltin, bozulmuş, aksayan yerlerini onarın, reform yapın...

– Her kafadan bir ses çıkarsa akıl kalıp da reform yapılır mı? Önce şöyle bir temizlik gerek.

– Düzenden yakınan kalmayınca, onu düzeltme gereği de duymazsınız belki. Düşünce çatışmaları olmayan yerde düşünce ilerlemez. Zorlayıcı ve eleştirici düşünce olmadan nasıl reform, yani yeniden düzenleme yapılır?

– Bak solcular olmasın, nasıl her şey güzel güzel yapılıyor. Milletin pusulası şaşmasın, şaşırtılmasın da o zaman nasıl çağdaş uygarlık medeniyetine ulaşırız.

Gittikçe yükseliyordu Hatice Hanım'ın sesi. Tizleşen sesi, oğlu götürülürken ağlayan ananın sesinden değişikti çok. Yabancı, hiddetli bir sesti bu.

Yenigün, 10 Haziran 1973

Hatice Hanım ve Sakallı Yabancı

Biraz fazla kilo aldığı için her gün yürüyüş yapmaya karar veren Hatice Hanım, sabah güneşinde Çankaya'ya doğru yürüyordu ki, saçlarıyla sakalları omuzlarına dökülen bir turiste rastladı. Oğlu Murat'a ne zamandır saçlarını kestirtemediği için bağrı yanık olan Hatice Hanım öfkesini turistten çıkardı:

– Şuna bakın! Cehennem zebanisinden beter. Zangoç kılıklı! Sabah sabah insanın karşısına çıkıp gününü zehir ederler. Artık işlerim hepten ters gider bugün.

– Ne öfkeleniyorsun Hatice Hanım?

– Ne öfkeleniyorsunuzu var mı? Şu saçlı sakallı herif midemi bulandırdı. Sakalında bit bile vardır bunun.

– Pislik başka, uzun saç başka. Yine de yıkanıyordur belki Hatice Hanım.

– Yok, yok, yıkanmaz bu gâvurlar. Zaten biz Müslümanlar kadar su düşkünü yoktur. Uygar olacaklar bir de.

– Belki bunlar da ülkelerindeki sahte uygarlıktan bıkmışlardır, her gün temiz yakalı beyaz gömlek giyen beylerin, her gün dünyanın dört bucağında çeşitli pis işler çevirmesinden, kendi beyaz eldivenleri için insanların sömürülme çarkını döndüren efendi ülkelerin uygarlığı kandırmaz olmuştur belki onları. Başka insanların acısı pahasına edinilmiş yüksek hayat düzeyi

tat vermez olmuştur. Değiştirmeye, düzeltmeye güçlerinin yetmediği bir çarkın, mikropsuz, temiz ama gaddar bir uygarlığın dışına çıkmaya çalışarak ferah tutabiliyorlar belki de gönüllerini. Yıkanmayarak, saç sakal uzatarak, inanmadıkları bir uygarlıkta uzlaşmamış olduklarını sanıyorlar ya da.

– Aman aman. Ne dersiniz deyin. Pislik, ahlâksızlıktan başka bir şey değil bu. Sıkıyönetim tutuklamalı bunları!

– Anayasada sıkıyönetime verilmiş görevler içinde bu yok sanırım. Hem o zaman turist falan gelmez olur. Yabancı gazeteler alaya alır ülkemizi. Hem sizin oğlunuz Murat da saç sakal uzatıyor, o da tutuklanırsa...

– Aaa ağzınızdan yel alsın! Ne biçim söz o? Niçin tutuklanacakmış benim Murat'ım. Solcu mu? Komünist mi? Talebe bile değil, üniversiteyi okumayıp bıraktı. Çok şükür demeli vallahi. Ne öğrenecekti ki orada? Mitingdi, forumdu derken ortalığı karıştırıp her şeyi ateş pahasına çıkartmaktan başka?

– Hatice Hanım, uzun saç, forum ve pahalılık bu üç kavramı nasıl bir araya getirdiniz?

– Gelir, gelir. Şu saçı sakalı uzamış bitli ta buralara geldikten sonra. Ah oğlum, Murat'ım. Bir görseydiniz, saç sakal uzatmadan önce ne güzel, ne yakışıklıydı. Şimdi ne kaşı belli, ne gözü.

– Berberler uzun saç modasından çok yakınıyorlarmış. Okullar da kapanınca yarıya iniyormuş işleri.

– Aaa onlara ne? Oğlum Murat'ın saçı sakalını dertlenmek berber parçalarına mı kaldı? İster uzatır ister keser. Biz oğlumuzu hiç sıkboğaz etmedik. Sinirli olmasın yavrucak diye. Hem Murat'ın saçları bununki gibi yağlı değil. Her gün şampuanlarla yıkar saçını Murat. Mis gibi. Bir görseniz, öyle güzel dalgası var ki saçının.

Hatice Hanım oğlu Murat'ı düşündükçe kabaran gönlünü yatıştırmak için temiz sabah havasını çekti ciğerlerine. Sakallı yabancıyı görmemek için yan sokaklardan birine saptı.

Yenigün, 12 Haziran 1973

Hatice Hanım ve Vietnam Savaşı

TRT haberlerinden Vietkong'un yeniden saldırıya geçtiğini duyan Hatice Hanım öfkelendi:

– Ne oluyor bu azgınlara? Barış düşmanları. Ne saldırıp duruyorlar? Amerikalılar o kadar hüsnüniyet gösterip barış yaptılar...

– Barış anlaşması hüsnüniyetten falan imzalanmadı. Amerikalılar buna mecbur kaldılar. Yoksa bütün dünyadaki itibarlarını yitireceklerdi. Ayrıca yürüttükleri savaşın bir sonu olmadığını, kazanma şansı olmadığını anladılar.

– Koskoca Amerika, yere yakın Vietnamlıları mı yenemeyecekmiş?

– Mesele boy pos meselesi değil. Kurtuluş savaşları gibi haklı savaşlar eninde sonunda zaferle biterler.

– Kurtuluş savaşıymış? Ne işi var Vietkong'un Güney Vietnam'da?

– Ne işi var Amerikalıların ta Güneydoğu Asya'da?

– Ne işi varmış. Hürriyetleri, insan haklarını koruyor onlar.

– Siz hiç Vietnam'la ilgili fotoğraf gördünüz mü Hatice Hanım?

– Aman öyle tiksindirici şeylere bakamam ben. Hem yüreğim çok yufkadır benim.

– Bombardımanlarda ölen sivil halkı, Napalm bombalarından yanmış bebekleri, kucaklarında çocuklarıyla yaşama savaşı veren kadınları, bombalardan yıkılmış hastaneleri gördünüz mü?

– Savaşta her şey olur.

– Savaşta olanları hoş görebilmek, o savaşın ne adına yapıldığını bilmekle başlar. Kendi çıkarları için başka halklara saldıran bir ülkenin savaşında atılan her bomba haksız gelir insana.

– Ya Güney Vietnamlılar. Onların canı yok mu?

– Var elbet. Ama bırakın da halklar kendi kaderlerini kendileri tayin etsinler. Ayrıca savaş isteyen Güney Vietnam halkı değil ki. Bir avuç, imtiyazlarını her ne pahasına olursa olsun yitirmek istemeyen, bunun için her şeyi, binlerce masum çocuğun hayatını bile gözden çıkarmaktan çekinmeyen azınlık.

– Onlar da vatan evladı. Bir düşündükleri vardır elbet.

– Evet, bizim Kurtuluş Savaşı başladığında İngilizlerle işbirliği yapan İstanbullu çeşitli bilmem ne zâdelerin bir bildiği vardı. Başkalarının sırtından elde ettikleri haksız servetleri her ne pahasına olursa olsun yitirmemek. Memleketin bağımsızlığını yitirmek pahasına bile.

– Canım nereden geldiniz Kurtuluş Savaşı'na? O bambaşka. Ben de çektim o savaşın kahrını. Babamın İstiklal Madalyası evimin vitrininde en gösterişli yerde durur. Ben bilmez miyim?

– O zaman başka halkların kurtuluş mücadelelerine de biraz daha anlayış göstermeniz, hiç olmazsa onları bilir bilmez kınamamanız gerekir.

– Benim Vietnam'a bir şey dediğim yok. Ama o Vietkong yok mu?

... diyerek konuşmayı kendi kesti Hatice Hanım. Oran'da temiz havalı bir kat bakacaktı bugün. Bu şehrin pis havasından kurtulmayı koymuştu aklına. Sağlığı bozuluyordu sevgili torununun.

Yenigün, 13 Haziran 1973

Hatice Hanım ve Çocuk Yuvaları

İki yaşına gelmiş olan torununu çocuk yuvasına vermeyi düşünüyordu Hatice Hanım.

– Çocuk çişini haber vermeye başladı artık. Yuvaya verebiliriz.

– Ne kadar vereceksiniz yuva için?

– Çok iyi bir yuva var. Ayda beş yüz lira veriyorsunuz, buna karşılık çocuğu saat beşe kadar tutuyor.

– Kim yönetiyor yuvayı?

– Pek efendi bir hanım. Kocasının emeklilik ikramiyesiyle açmış. Öteki kızlar da hep aile kızları.

– Çocuk eğitiminden, pedagojiden falan anlayan var mı?

– Bilmem, ne bileyim?

– Çocuk bütün gün orada kalacağına göre, eğitimi bir anlamda yuvada gerçekleşecek demektir.

– Aman, herhalde hizmetçiye bırakmaktan iyi. Elin andavallı ayısı daha iyi mi terbiye edecek çocuğu?

– Belki sevgi gösterir hiç olmazsa çocuğa. Bütün gün anası işte olan çocuk, hiç olmazsa yakınlık bulur belki. Ama iyi bir çözüm yolu sayılamaz yine de. En iyisi devletin...

Ama ne demek o? Komünistler gibi çocuğumuzu devlete mi vereceğiz?

– Bu da nereden çıktı? Devletin çocukları analarının elinden aldığı bir ülke yok sanıyorum. Demek istediğim bu değil. Devlet bu işi eğitim kurumları içinde düşünse, anaları çalışan çocuklar için yuvalar, bakım, eğitim merkezleri kursa ve bu merkezlerde bu işten anlayan kimseleri görevlendirse hiç fena olmaz.

– Ben torunumu öyle ne idüğü belirsiz merkezlere falan veremem.

– Canım bilmem ne hanımın okuluna düşünmeden veriyorsunuz ama. Hem de ayda beş yüz lirayı gözden çıkararak.

– Elbet gözden çıkarırım. Torunum kıymetli benim.

– Torunları ya da çocukları sizin kadar değerli olan, ama ayda beş yüz lira veremeyecekleri için yuvaya veremeyen nice aile vardır. Onları da düşünmek gerek.

– O zaman kendileri baksınlar çocuklarına.

– Her anne çocuğuna kendisi bakmak ister. Ama ya kadının bir mesleği varsa?

– Ne yapalım evde otursun.

– Ya çalışmak zorundaysa? Hem üstelik bir kadının bir mesleğe sahip olması aslında devlete paraya mal oluyor. Onun mesleğini bırakması bir bakıma milli ekonomiyi zarara sokmaktır.

– Aman, doğurmasın herkes de.

... deyip sevgili torununu elinden tutarak yuvaya yazdırmaya götürdü. Hatice Hanım söz vermişti, dönüşte bir de üç tekerlekli bisiklet alacaktı torununa.

Yenigün, 15 Haziran 1973

Hatice Hanım ve Zeki Müren

Televizyonda yarım saattir Zeki Müren'i seyreden Hatice Hanım iyice gevşemişti koltuğunda.

– Bayılıyorum bu adama. Ne ses, ne kibarlık, ne sanat! Halkın sevgilisi canım!

– Peki ya giysileri?

– Gözüm gönlüm açılıyor vallahi! Her şarkı için başka kıyafet. Her biri ötekinden gösterişli. Yok, bu adamın seyirciye saygısı var.

– Evet, biraz da parası.

– Olmasın mı? Böyle sanatkâr adam dünyanın her yerinde tonla para kazanır.

– Hiç Zeki Müren'in konserine gittiniz mi?

– Gidilir mi? Gazinolar gözünün yaşına bakmadan soyuyorlar adamı.

– Zeki Müren için halkın sevgilisi demiştiniz. Halk onu nasıl seyredecek de sevecek peki?

– Halk dedikse, herkes demedik. Ama yine de gazinolar tıklım tıklım oluyor bu söyleyince. Paralarına kıyıp giden çok. Çoğu yoksul.

– Bir gecelik gazino masrafı kim bilir neleri kısmalarına mal oluyor?

– Ah, insanlara eğlence de lazım.

– Öyle. Ama halkın eğlenmesinin daha ucuz ve sonuç olarak yine de daha yararlı yolları da vardır.

– Öyle demeyin, millet onu öyle incili boncuklu görünce kendisini sarayda sanıyor.

– Doğru sanıyor, ama sarayda değil. Kötü bir kandırmaca bu. Avrupa da, kiliselerin ihtişamı da yüzyıllarca derebeylerinin kölesi olan insanları avutmuş; uyutmuş daha doğrusu.

– Vallahi onu bunu bilmem. Televizyon aldığıma bir Zeki Müren programları değiyor. Pek güzel hazırlanıyor doğrusu.

– Olabilir. Kim bilir bu program kaça mal olmuştur?

– Belki çok para alıyor adam. Ama kıyafetlerine de dünyanın parasını harcıyor.

– Ne kendisi gereksiz gösterişe bunca para harcasa, ne de program için bu kadar para gitse, ne değişir? Önemli olan halkın müzik dinlemesi.

– Televizyonu açan bir şey görmek ister elbet.

– Seyircinin beklediği bu mu olmalı? Daha doğrusu televizyonun seyirciye vermesi gereken. Geçen gün televizyonda, köylerine TRT tarafından araç hediye edilmiş köylüleri gösterdiler. Köy okulunda oturmuş Zeki Müren'i seyrediyorlardı, ağızları açık. Bu seyrin ve bu televizyon bağışının onlara ne gibi bir yararı dokunabileceğini uzun uzun düşündüm.

– Canım, şurada zevkli zevkli Zeki Müren'i seyrediyorum. Tadını kaçırdınız.

– Şimdi istiridyelerin arasından çıkacak. Ne matrak.

– Evet. Rüya gibi. Bayıldım vallahi. Rüya tabirinden anlar mısınız? Ben dün gece rüyamda, beyaz bir ata binmiş...

... diye düşünü anlatmaya koyuldu Hatice Hanım. Zeki Müren, istiridyeden çıktığı için olacak, her tarafı incilerle işlenmiş bir giysiyle söylüyordu şarkısını.

Yenigün, 16 Haziran 1973

O gün Hatice Hanım kapıcısına halden çiğ köftelik bulgur aldıracaktı, çok önemliydi o gün bu bulgurun alınması. Çünkü Hatice Hanım Amerikalı komşularına çiğ köfte ziyafeti çekmeye söz vermişti. Bulguru alacak kapıcı dört yıldır Hatice Hanım'ın hizmetindeydi ve dört yıldır da Zeynep'le karı koca hayatı yaşıyordu. İşte kapıcısının bu Zeynep'le birlikte zina suçundan tutuklanmış olduğunu öğrendi Hatice Hanım.

– Aaa ne biçim iş bu? Ben bunları karı koca biliyorum.

– Bir bakıma öyle, çünkü Niyazi Efendi Zeynep'i babasına para verdi de aldı.

– Nikâhı yok muymuş bunların?

– Yokmuş.

– Ne ahlâksızlık! Benim apartmanımda! Bilmeden bağrımda ne yılan beslemişim!

– İmam nikâhları varmış.

– Ötekini niçin kıydırmamış ahlâksız.

– Zeynep daha önce nikâhlanmışmış. Nikâhı duruyormuş. Şikâyet eden de kocası.

– Tuh tuh. Bak sen orospuya! Bir de bütün gün başını örter, namus numarası yapardı. Görüyor musunuz? Gel de bunlara güven.

– Zeynep'in bir suçu yok. İlk kocasına da, ikinci kocasına da babası satmış onu. Zeynep için fark eden bir şey yok.

– Ne demekmiş fark eden bir şey yok? İnsan nikâhsız yaşadığını bilmez mi?

– Babası ilk kez sattığında nikâhlı olduğunu biliyor muydu sanki? Erkekler arası bir pazarlık bu. Alan razı, satan razı. Zeynep'e gidip oturmak düşüyor.

– İlk kocasını niçin bırakmış peki? Hazır nikâhı da varken. Yok yok, bu ahlâksızlık değil mi?

– Babasıyla ilk kocası bozuşmuşlar. Tarla meselesi yüzünden. Zeynep'in kocası Zeynep'i evinden kovmuş. O da baba evine dönmek zorunda, ne yapsın? Babası da kızı evinde boş yere besleyeceğine yeniden satmış. Birinci kocasıyla boşanmış falan değil tabii. Kocasının Zeynep'i falan istediği de yok. Ama aile arasına husumet girmiş bir kez. O yüzden şikâyetçi olmuş. Zeynep'le Niyazi de zina suçundan mahkemeye düşüp tutuklanmışlar.

– İyi olmuş. Ders olsun millete. Medeni Kanun'a rağmen nikâhsız oturmak neymiş anlasınlar.

– Kim, neyi, nasıl anlayacak? Köylerde imam nikâhıyla oturan yığınla insan var. Çoğu adam medeni nikâh üstüne kaç karıyı imam nikâhıyla, hatta onu da kıydırmadan alıyor. Hep birlikte karı koca hayatı yaşıyorlar. Hapishanelerde bir yığın zina suçlusu yatıyor, bunların çoğu husumet ya da çıkar çatışmaları yüzünden şikâyet ediliyor, yoksa kimsenin medeni nikâhı falan önemsediği yok oralarda.

– Koskoca kanun ne oluyor peki?

– Evet, bu durumda kanun, olanı değiştirmekten çok, bazı özel kişisel çatışmalarda taraflardan birinin ötekini mağdur etmesine yarıyor, kötü bir silah oluyor yani.

– Daha sert tedbirler almak gerek efendim. Cezalar artırılmalı!

– Anadolu insanının yaşamını belirleyen sosyal, ekonomik koşullar değişmedikçe, cezalar sonunda bizim Niyazi Efendi'yle Zeynep gibi zavallı kurbanlar yaratır sadece.

– Yoo, Niyazi Efendi'nin adını ağzınıza almayın, tepem atıyor. Ahlâksız herif, benim apartmanımda zina ha!

Yatıştırmak olanağı yoktu Hatice Hanım'ı. Hırsla gazeteyi aldı eline. Büyük bir merakla, sosyete sütunundaki naylon aşklarını okumaya başladı.

Yenigün, 17 Haziran 1973

Hatice Hanım ve Netice

Komşusu Muzaffer Hanım'da gördüğü çay fincanlarından almak için Ulus'a inmiş olan Hatice Hanım, tam maç kalabalığına rastladı ve birbirleriyle maç sonucunu tartışan gençlerden birinin, "Sen Hatice'ye değil, neticeye bak," sözünü üstüne alarak fena halde bozuldu:

– Aaa terbiyesizlere bakın, onlara ne benim neticemden?

– Sizden söz etmiyorlar, maçın neticesini kastediyorlar.

– Yaa, budala mıyım ben? Hatice ne oluyor peki?

– Bir deyim bu Hatice Hanım, maç meraklılarının geliştirdiği bir konuşma dili vardır.

– Hem işi gücü yok mu bunların? Ben başa geçsem yasaklarım efendim maçı. Ne oluyor? Bu fakir milletin maçla öldürecek zamanı mı var? Kahveleri kapattıracaksın, maçı yasaklayacaksın, bak o zaman nasıl çalışıyorlar.

– Bu maç kalabalığı içlerindeki nice birikimi maçlarda bağırarak boşaltmasa kimileri için pek hayırlı olmaz belki.

– Anlamadım?

– Eski Roma'da tiranlar gladyatör boğuşmalarıyla oyalamışlar halkı. Çok eski bir uyutma yoludur bu. Halk haklı hıncını yenik düşüp öldürülen gladyatörden çıkarır. Hasmını tepeleyen gladyatörle birlikte o da kendisini ezen, çaresiz kılan nice güçten aldığını sanır hıncını. Bağırış, heyecan yoluyla boşal-

ma da rahatlatır, gevşetir kişiyi; karşı koyma, mücadele gücünü azaltır.

– Aaa büyütmeyin o kadar canım. Eğleniyor fakir fukara. Ne yapsınlar başka? Her bir şey de pek pahalı canım.

– Maç biletleri de pek ucuz sayılmaz.

– Olsun olsun, gidemeyen televizyondan, radyodan izler.

– Az önce maçı yasaklayacaktınız Hatice Hanım?

– Öyle demedim ben. Yani memleketin kalkınması için kahveler kapansın, dedim.

– Kahve kapatarak kalkınmış bir ülke gösterebilir misiniz? İşgücü kahvelerde tükenip gidiyorsa, doğru dürüst değerlendirme olanağı olmadığındandır. Herkeslerin kahvede oturmayıp çalışması da yeterli değil. Almanya'ya gidip çalışan işçilerin işgücü herhalde bizim kalkınmamızdan çok, Alman sanayisine yarıyor.

– Yoo öyle demeyin, o kadar döviz giriyor memlekete.

– Delik çoraba yama o. Yamanmış çorap en kısa zamanda yine delinir. İş, eski çorapları yamayıp idareye çalışmakta değil, çorabını yapabilmekte.

– Pekâlâ da çorap yapıyoruz, "Vog" var, "Öğretmen" var.

– Çoraptan bunu kastetmedim. Hem çorap tüketim malı. Tüketim sanayisi geri kalmış bir ülkenin gelişmesi için yeterli değil. Ağır sanayi gerekli. Yani öyle bir sanayi olacak ki hem işgücü değerlenecek hem de üretilen mallar tükenen cinsinden değil doğuran cinsinden olacak. Memleketin temel ihtiyaçları üretilmiş olunca bağımlılık azalacak, bağımsız ve memleketin temel çıkarına yönelik olarak gelişen sanayi daha yararlı ve üretken olacak.

– Kim yapacak bunu? Şu demin arkamdan edepsiz edepsiz konuşanlar mı? Nerde canım. Biz bize benzeriz. Bu kadarına şükür. Yine de çok kalkındık. Eskiden çarıkla gezen köylü şimdi minibüsten inmiyor.

... deyip Ulus'ta, Fürstenberg marka çay fincanı aramaya devam etti.

Yenigün, 19 Haziran 1973

Hatice Hanım ve Dünya Prensesi

Milliyet gazetesinin baş sayfasında dünya prensesi Ute ile anası Ingeborg'un renkli resmini gören Hatice Hanım, sabah çayından bir yudum aldıktan sonra keyifle açıkladı düşüncesini:

– İşte anasına bak kızını al, diye buna derler. Anası kızından güzel. Zaten herkesler artist sanmış kadını. Artist gibi hakikaten.

– Başka ne var gazetelerde?

– Bilmem! Ne bileyim hep aynı şeyler.

– Kemal Satır'a cevap veren babanın sözleri yok mu?

– Kim? Hangi baba? Ne demiş?

– Herhalde, dünya prensesi Ute'nin anası Ingeborg kadar önemli olmadığı için haberiniz yok o babadan. Daha doğrusu, o baba, halkımıza, dünya prensesinin anası gibi büyük puntolar ve renkli resimlerle tanıtılmadığı için, sizin de gözünüzden kaçmış olacak...

– Benim gözümden hiçbir şey kaçmaz. Kimmiş o?

– Cafer Tayyar Serim adlı bir vatandaş. Elektrikten oğlunun bir elinin tutmadığını söylüyor.

– Ute'nin anası da kızına, "Her zamanki gibi cici bir kız ol!" demiş. Ne övünmüştür kim bilir kızıyla, prensesler oldu diye. Allah her ana babaya böylesini nasip etsin.

– Oğlunun eli elektrikten tutmaz olmadan önce, Cafer Tayyar Bey de övünüyordu belki oğluyla. Belki şimdi de övünüyordur, ama baba olarak kim bilir nasıl yanmıştır canı.

– Canım niçin ikide bir can sıkıcı şeylerden söz ediyorsunuz. Şurda, şu bir içim su prensesten söz etmek varken...

– Almanya'nın Ren bölgesinde bolluk içinde yaşayan, tuzu kuru Kittelberger familyasının, tam takım Türkiye'ye gelip kızlarını prenses yapmaktan başka işleri ve dertleri olmayabilir. Ama 1973 Türkiyesi'nde, bol vitaminle yetişmiş aile kızlarının güzellik tepişmesini solda sıfır bırakacak nice sorunlar var. Sözünü ettiğim baba, günün acılarından sadece birini dile getiriyor. Oğlunun durumu.

– Aman, dünyada ne dertli babalar var. Hepsi gazetelere çıkıyor mu?

– Oğluna işkence yapıldığı iddiasıyla gerekli makamlara başvuran baba, dünya prensesinin anasından daha az mı önemli?

– Elbet. Adı üstünde, "Dünya Prensesi!" Yani bütün dünyanın ilgisini çekecek bir şey.

– Bir gence insan haklarına aykırı işlem yapılması, yalnız ülkemizi değil, bütün dünyayı ilgilendirir Hatice Hanım. Hem de ülkemiz için pek de övünç vermeyecek bir biçimde.

– İyi ya, övünç vermeyecek şeylerden niye söz etmeli? Ah şu dünya prensesi bizden olsaydı da dünya âleme övünseydik. Bizim Hayriye kızını yarışmaya sokaydı ya...

Hatice Hanım güzel kızlarını yarışmaya sokmayarak Türkiye'yi büyük bir şereften mahrum eden tanışına veriştirmeye başladı.

Yenigün, 20 Haziran 1973

Hatice Hanım ve Devlet Güvenlik Mahkemeleri

Komşusu İhsan Beylere hırsız girmiş olduğunu duyan Hatice Hanım önemle eğildi bu meseleye:

– Ne güvenliğimiz kaldı, ne bir şeyimiz. Nedir bu rezalet canım. Şu Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulsa da geceleri rahat uyuyabilsek...

– Devlet Güvenlik Mahkemeleri adi hırsızlar için kurulmuyor ki Hatice Hanım.

– Aaa! Ya niye kuruluyor? Maksat bizim güvenliğimiz değil mi?

– Adı üstünde, Devlet Güvenlik Mahkemeleri, yani devletin güvenliği söz konusu olmuş oluyor.

– Devletin canı var da bizim yok mu? Biz de vatan evladı değil miyiz? Elbet devlet güvenliği demek, evimizin barkımızın dirliği demek.

– Bu güvenlik konusu her yana çekilebilecek bir konu aslında.

– Niye öyle olsunmuş? Güvenlik demek, vatandaş kendisini emniyette hissetmek istiyor, bu da devletin görevi. Kendi emniyetini koruyacağına vatandaşın emniyetini korumayı düşünsün önce.

– Vatandaşın güvenliği de soyut bir söz aslında. Yani hangi vatandaşın, hangi güvenliği?

– Canım hangisi var mı? Mesela İhsan Beylerin evinin, eşyalarının emniyette olması.

– Bunun için güvenlik kuvvetleri ve ceza kanunları var, bunlar için ayrı mahkemeler gerekmez. Diyorum ya, bu güvenlik sözü öyle genel anlamda kullanıldı mı bunun kimin yararına olacağı belli olmaz. Örneğin milli güvenlik diyoruz. Ne demektir bu? Bir iç güvenlik var, bir de dış güvenlik. İç güvenlik bir anlamda asayiş konularını kapsar, dış güvenlik ise yurt savunmasını. Ama güvenlik konusu bunlarla hiç de bitmiyor tabii. Çok önemli bir güvenlik konusu daha var: Sosyal güvenlik. Yani toplumda yaşayan herkesin, hayatının sonuna kadar, insan hayatına yaraşır biçimde yaşama güvencesine sahip olması. Ve işte devlet, her şeyden önce, vatandaşlarına bu güvenliği sağlamak zorunda. Vatandaşlarını her an işsiz, yarınına güvensiz bırakabilen, çoğunluğa eğitim, sağlık, yaşlılık sigortası vb. konularında güven verici olanaklar sağlayamayan bir devlet, bir anlamda vatandaşın sosyal güvenliğini korumamış olur. Hatta vatandaşı sosyal güvenlikten yoksun bırakmış olur. Böyle bir devletin sosyal güvenlik konularını hiç düşünmeden, daha doğrusu kulak arkasına atarak, sadece kendi güvenliğini ele almaya kalkışması ister istemez herkesin aklında "korunmak istenen kimin güvenliğidir" sorusunu uyandırır.

– Aklım karıştı canım. Şimdi bu Devlet Güvenlik Mahkemesi kurulunca benim evime hırsız girecek mi, girmeyecek mi?

– Bunu bilmem, Hatice Hanım? Bu konu tamamen iç güvenlik konusu ve zabıtayı ilgilendirir. Bir de toplum yapısının böylesi suçlara yatkın, yani böylesi suçları kışkırtıcı olup olmamasının da önemli bir payı var bunda. Ama kanunlaşmak üzere olan Devlet Güvenlik Mahkemelerinin açık amacı, devlet güvenliği gibi değişik yorumlanabilecek ve her tarafa çekilebilecek bir kavram altında, bugünkü düzeni, kapsadığı bütün handikaplarla ve hatalarla sürdürmek, buna karşı çıkanları da pek de güven verici olmayan bir yoldan cezalandırmaktan ibaret.

– Aman cezalandırsın, cezalandırsın. Benim de evime hırsız filan girmesin.

... dedikten sonra, Hatice Hanım baba evinden miras gümüş çay fincanlarını büfede saklamanın akıl kârı olup olmadığını düşünmeye koyuldu.

Yenigün, 21 Haziran 1973

Hatice Hanım ve 50. Yıl Marşı

Hatice Hanım, yeni açıklanan 50. Yıl Marşı'nı gazetenin baş sayfasından okudu. Okudukça sesi yükseliyor, heyecandan yanakları al al oluyordu:

– *"Müjdeler var yurdumun toprağına, taşına."*

– Evet, müjdeler var Hatice Hanım. Devlet Güvenlik Mahkemeleri kanunlaşmak üzere. Artık olağanüstü yetkilerle donatılmış olağanüstü mahkemeler bilim, düşün, basın, hatta sanat özgürlüklerini tehdit altında tutacak demektir bu. Evet, müjdeler var; üniversitelere polis dilediği gibi girecek; yükseköğretim paralı olacak; sesini duyurma olanağı bulunmayan yığınların dernek kurma, hak arama özgürlükleri adamakıllı kısıtlanacak. Daha ne müjdeler var ki saymakla bitmez.

– *"Cumhuriyet, özgürlük, insanca varlık yolu..."*

– Ah evet, özgürlük! Altmış beş bin kadar tutuklu varmış cezaevlerinde. Bazı kadın tutuklular açlık grevi yapıyorlarmış. "İnsanca varlık yolu," evet, baskı altında ifade alındığı iddiaları her gün yenileniyor. Basın davaları ardı ardına mahkûmiyetle sonuçlanıyor. Gazetecilere, kadınlara kelepçeler takılıyor. Hayat pahalılığı hızla artarken işçi ücretleri dondurulmak isteniyor. Çarpık bir sanayileşmenin bütün yükünü yoksul halkın taşıması planlanıyor. Halkımızın insanca yaşamasını talep edebilecek sesler, güçler eziliyor...

– *"Atatürk'ün çizdiği çağdaş uygarlık yolu."*

– Tekelci kapitalizmin buyruğunda, dışa bağımlı sanayi! Çağdaş düşünceyi suç sayma, yasaklama! Kitap toplama, kitap yakma!

– *"Yaşasın hür ulusum, soylu gencim."*

– Kasıtlı ihbarlarla nice yetenekli genç üniversitelerden atılıyor, çeşitli kamu kuruluşlarının sınavlarını kazanan gençlere görev verilmiyor; nice parlak diploma sahibi genç iş bulamıyor ve yedek subaylık hakkını kazanmış nice genç "sakıncalı personel" adı altında er olarak sürülüyor...

– *"Örnek olsun cihana devletim, düzenliğim..."*

– Bütün bu olanlar gelişen ve yayın araçlarıyla iyice küçülen dünyada yankılar yapıyor. Avrupa Konseyi'nde Türkiye hakkında tatsız sorular soruluyor. Tanınmış yabancı gazetelerin başmakalelerinde ülkemizi kınayıcı cümleler var.

– *"Cumhuriyet, özgürlük, insanca varlık yolu,*
Atatürk'ün çizdiği çağdaş uygarlık yolu."

– 50. Yıl Marşı'nı nasıl buldunuz Hatice Hanım?

– Aman bayıldım. Vallahi gözüm yaşardı. Şunu bir daha çalsalar da iyice öğrensem.

Hatice Hanım o sırada radyoda çalınmaya başlayan 50. Yıl Marşı'nı söylemeye başladı. Yeni baştan, yeni baştan, yeni baştan.

Yenigün, 22 Haziran 1973

Hatice Hanım ve Şefkat

Televizyonda, gördükleri kurs sonunda diploma alan şefkat gönüllüsü meleklerini seyreden Hatice Hanım, hayranlığını gizleyemedi...

– Doğrusu aferin! Ne hanımefendi kadınlar var briç, poker kabul günü falan diye zaman tüketmek yerine zavallı hastalara gönüllü şefkat dağıtıyorlar!

– Kime Hatice Hanım?

– Kime olacak, hastanelerde bir yığın bakımsız, ilgisiz kalmış, kimselerin yüzüne bakmadığı zavallı hastalar var.

– Siz hiç hastaneye gittiniz mi?

– Elbet. Yaş kırkı geçti. Siyatik bir yandan, tansiyon bir yandan. Daha geçenlerde Profesör Nevruz Bey'e göründüm. Adam, isterseniz sizi hastanede bir hafta yatırayım, şöyle baştan aşağı iyice muayene etsinler, dedi.

– Nevruz Bey kim?

– A başhekim canım, tanımıyor musunuz? Çok meşhur. Bir konsültasyonu bilmem ne kadara diyorlar. Ama benden para almaz. Anası babamın süt kardeşiymiş. Çok insan adamdır, yalnız bana değil bütün ahbaplarıma hiç yüksünmeden bedava bakar. Kocamın emekliliği için gerekli raporu da o verdi. Kızımın doğumunda hastanenin en güzel odasını tahsis etti. Bütün hemşireler kızımın çevresinde pervane oldular...

– Aynı hastanenin kapısından bile giremeyen nice kadın, hangi şartlarda doğum yapıyor biliyor musunuz Hatice Hanım? Nice gerçek hasta, bir doktor yakınları olmadığı ya da bir doktorun yağlı müşterisi olmadıkları için hastane kapısından yer bulamadan dönüyor. Ben bir kez, hastane kapısında ölen bir kadın görmüştüm. Tam o sırada, herhalde acele işi olan bir bayan hemşire, yanından koşarak geçiverdi. Kadına dönüp bakmadı bile. Belki de sizin kızınızın çevresinde dönen o çok şefkatli hemşirelerden biriydi.

– Canım öyle demeyin. Hemşireler, hastanede yatan, koğuşlardaki hastalarından sorumlu tutulabilirler. Sizin dediğiniz kadıncağız hastane kapısında ölmüş.

– Hastane kapısında ölen kadından kim sorumlu peki?

– Aman ne bileyim canım? Kocası, akrabaları, herkesin bir sahip çıkanı olmalı.

– Kendisine doğru dürüst sahip çıkabilecek güçte yakınları olanlar zaten hastane kapısında ölmezler ülkemizde. Onlar hastanede yatak da, oda da bulurlar. Doğum yaparken şefkat gönüllüsü melekler mi baktı kızınıza?

– Ne münasebet canım! Dedim ya, hastanenin bütün hemşireleri çevresinde dört döndüler, ne de olsa başhekim yakınımız.

– Doğru hastanelerde doğru dürüst bakılabilecek durumda olanların şefkat gönüllülerine ihtiyacı falan yok. Özel hastanelere gidebilecek güçte olanlardan ise hiç söz açmayalım, onlar özelin özeli şefkat, ilgi, bakım görürler. Demek bu şefkat gönüllüleri herkes için değil.

– Elbet canım. Halk için onlar.

– Anlamadım Hatice Hanım? Yani her vatandaş gibi vergi veren, devlete karşı bütün görevlerini, aynen (o şefkat gönüllülerine ihtiyacı olmayanlar gibi) yerine getirmek zorunda olan, askerlik yapan, aslında kanun karşısında eşit olup nedense özel şefkate ihtiyaç duyacak durumda kalan vatandaşlara, dolayısıyla sosyal hizmetlerden eşit olarak yararlanamayan vatandaşlara, yani sizin deyiminizle halka, hastanelerde şefkat göstermek eğitimi görüyorlar demek bu hanımefendiler?

– Evet, fena mı? Doğrusu ben de hevesleniyorum. Çok yufkadır benim de yüreğim, sarılacak ne yaralar var bu ülkede.

– Hatice Hanım, bu saygıdeğer hanımefendiler, baştan başa şefkat olsalar, o halk dediğiniz vatandaşlara yapılan haksızlığın, toplumdan gördükleri ilgisizliğin, daha doğrusu toplumun kendilerinden insanca yaşama hakkını esirgemesinin açtığı yaraları saramazlar. Hem kim kime şefkat gösteriyor. Sağlık hizmetleri bütün vatandaşların eşit olarak yararlanması gereken başlıca kamu hizmetlerinden biri. Belki de kocaları bu sorumlulukları taşıyan o hanımefendiler, şefkat göstermek yerine, kendilerinin boş zamanlarında şefkat dağıtabilecek kadar tuzu kuru oluşuna karşılık, başkalarının, böylesi havanda su dövücü şefkatlere rağmen, sağlık hizmetlerinden yararlanamayışının nedenlerini azıcık düşünseler ya...

Dinlemiyordu Hatice Hanım. *Gurbet Kuşları* filmi başlamıştı televizyonda.

Yenigün, 23 Haziran 1973

Hatice Hanım ve Fadime Karabacak

Merkez Cezaevi'ndeki kadın mahkûmların af çıkmadığı için direndiklerini yazan gazete haberi Hatice Hanım'ı ilgilendirmeyecekti bile. Merkez Cezaevi sakinlerinden olup, Türkiye cezaevleri coğrafyasını en iyi bilen gene Karabacak sülalesinden, Fadime Karabacak'la ilgilenmesi ise söz konusu bile olamazdı. Ama kadere ve tesadüflere inanan Hatice Hanım'ın inanışlarına uygun olarak Fadime'yi karşısına dikiverdik:

– Sen baa bahsaa!

– Aaaa edepsize bakın, niçin bakacakmışım sana? Çekil yolumdan hem. Bu arabacılar da artık Yenişehir'e bile dadanır oldular.

– Yenişeer sein baaaın abdes şiesi mi ki? Bi tehliyem gessin, bah nassın Yenişeerlere varıp abdestini bozuyom.

– Bu ne biçim konuşmak? Bir de af isterler. Çıksınlar da ortalık daha bir karışsın. Yok yok, bunları ömür boyu kapatacaksın ki...

– Abariii! Kızgın döllü karıya bahsaaıza! Ülee, Enkere'den Edirne'ye büttün eşşşehlere sein sülalei...

– Aaaaaa! Polis! Vallahi polis! Kim dolaştırıyor bunları ortalıkta? Tandoğan'ın zamanında Yenişehir'e köylü vatandaş bile ayak basamazdı. Bu ruhu, yüzü gibi kapkara Çingene karısı nasıl olup da benim karşıma çıktı?

– Karşını biyenmedim zati! Yanını dön yanını! Ah gözel gözlü, üzzüm gözlü Fadime, ah Ahmed'ine gurban olan Fadime, gel de şimdi şu karıyı yandan yaralama! Of af, of! Of uğruna Hussseyin Gezi'nin bütün geççilerini gurban ettiğimin affı! Amman siirine dümen tut Fadime. Siirini kancık karılara tüketme. Ama çıkınca, şu karının evin bahçesinde beş taş oyunluk taş bile komamacasına soymayan pabuç burunlu Osman gardiyanın kırığı ossun!..

– Nesi nesi? Ne demekmiş kırığı?

– Oh anam babam, çaydanlığı düşük hasbam. Benim Ahmet sei görse dört günlük yoldan Buca Cezaevi'ne kapağı atar. Kırık dimek dost dimek.

– Aaa terbiyesize bak. Ne bileceğim ben öyle sözleri. Evli barklı bir hanımefendiyim ben.

– Baa bahsaa, hökömetle nikâhın vaa mı sein?

– Benim kocam emekli...

– Ağnadık, hökömetle nikâhın yo artık. Olaydı bi habar ettiriverecektim kocaa. Diyeceğim şu ki, yani hökömetle nikâhın vaaasa, bilesin, biz adamın sakalına biner Edirne'de inerik, ordan burnuna biner Kilis'te inerik. Sen merte mert olup kocaa söylemezsen üstüne kuma gelirim, o namıssızın cebine ustura korum, esrar korum, Altındağ Karakolu'na ihbar ederim, güllüklere kelepçeletirim, ardından kına yakar, görüş gününde karşısına geçip, "Ossman'a yandım! Horozlardan korkan yar!" diye üçlü göbek yaylatırım. İşte bukka! Hökömete nikâhın yo ise, sülelenden birinin mutlak nikâhı vardır, tilifon et oa, affı kaynatan o ise, önce çaydanlığına benim tarafımdan bi milyon... Sona Merkez Cezaevi mahkûmu Fadime Karabacak çok silam eder, çok muhterem sevgili eşleri de selam eder, kıymetli ellerinizden sıkar, kendisi oğlu Eyyüp'e yedirmek için bir tavuk çalmaktan aylardır hapiste olup muhterem affı beklemekte ve mahsus selam itmektedir.

– Af mı, ne affı? Yoooo! Asla! Ne münasebet! Yaşatmayacaksın bunları, yaşşşatmayacaksın!

Yenigün, 24 Haziran 1973

Hatice Hanım ve Güllü

Merkez Cezaevi'nde, polis dostunu vurmaktan yatan Güllü'yü asla tanımaz Hatice Hanım. Çeşitli nedenleri vardır bunun ve bu nedenlerden başlıcalarından biri, Güllü'nün genelevde çalışmasıdır. Ama mademki Hatice Hanım hayatın tesadüflerden ibaret olduğuna inanmaktadır, öyleyse Güllü ile de karşılaşabilir:

– Neden düştün kızım sen hapse?

– Sana ne!

– Aa canım, size de yaranılmaz ki, bir gönlünü alalım dedik.

– Bizim gönlümüzün piyasası düşeli çok oldu. İyisi mi çek kulağını şu gönül lafının.

– Peki peki suçun ne?

– Suçum yok, günahım çok. O Hikmet denen herife dört yıl abla, tam Menderes'imin yaşı kadar yıl baktım...

– A, Menderes'le senin ne ilgin varmış?

– Menderes benim bebem. Babası Almanya'ya gitmeden önce doğdu.

– Yazık değil mi? Bak oğlun da varmış. Böyle kötü yollara düşmek ayıp değil mi?

– Menderes'imin babası, çekti gitti Almanya'ya, bir yıl haber etmedi. Bir yılın sonunda kaynım kovdu beni, Menderes'imi alıp yola çıktım...

– İyi, namusunla kazanıp çocuğuna bakaydın ya...

– Menderes'im ikisindeyken kaynımgil gelip aldılar bebemi. İş bulup Avusturya'ya kaçak çalışmaya gittim. Ali'yi aramaya. Bura başka, Almanya başka dediler. Kaçak olduğumu ihbar edip beni işimden eden adamı yaralayarak Avusturya'da mapusa düştüm...

– Aaaa, oralarda bile rezil ediyorlar bizi.

– Tahliyemde beni sınır dışı ettiler. On beş gün aç gezdim. Polis Hikmet, Kurtuluş Parkı'nda otururken yanıma vardı. "Sana iş bulurum," dedi. Beni geneleve soktu. Allah ondan razı olsun, deyip her lokma ekmeğimi onunla paylaştım. "Menderes'ini kaçırıp sana getiririm," diye beni kandırdı. Birikmiş beş bin liramı aldı. Sonunda onu Tepe Gazinosu'nun orada başka bir karıyla gördüklerini söylediler. On beş gün pusuya yattım. On beş günün sonunda Hikmet'i karının kolunda yakaladım. Şalvarımın içinden tabancayı çıkardım. Tabancanın barut dumanı dağıldı da gönlümün baharı dağılmadı...

– Vurdun demek adamı. Aaa güpegündüz, sokak ortasında. Sende insan kalbi yok mu kadın? İnsan insana kıyar mı? Can, Allah'ın en kutsal emaneti! Allah günahını affetsin! Şuna bakın, öyle de cahil ki, yaptığının farkında bile değil, vallahi değil, billahi değil...

... diye gittikçe şaşarak ve coşarak, Güllü gibi cahil kalmış insanların bu cemiyetin kanseri olduğu konusunda Okumuş Kadınlar Derneği toplantısında bir konuşma yapmayı tasarlamaya başladı.

Yenigün, 26 Haziran 1973

Hatice Hanım ve FIJ Bildirisi

Uluslararası Gazeteciler Federasyonu (FIJ) Genel Yönetim Kurulu'nun bildirisini duyan Hatice Hanım, pek, pek çok kızdı:

– Yooo, bu adamlar artık iyice edepsizlendiler. Tabii. Viyana kapılarında yedikleri dayağı unutalı çok oldu. Kaşınıyorlar herhalde. Ne karışıyorlar işimize?

– Hatice Hanım, adı Uluslararası Gazeteciler Federasyonu olan bir kuruluş basın özgürlüğüyle uğraşmayacak da neyle uğraşacak?

– Neyle uğraşırsa uğraşsın. Bizim meselelerimizi ne anlarmış onlar? Onların başında patlamıyordu bombalar.

– Hatice Hanım, bomba denen nesne icat edileli dünyanın her yerinde patlayıp duruyor. Basın özgürlüğü ise apayrı bir konu.

– Ayrıymış. Öyle deyip bombacılığa özür arıyorlar.

– Kim özür arıyor? Bomba bombadır ve bomba kullanan özür falan aramaz. Yani bombayla, özür gibi sözcüklerin dışına çıktığını bilir, başka bir dille konuşmaktadır artık. Bense size basın özgürlüğünden söz ediyorum. Biliyorsunuz basın demek, gazete falan demek. Yani kâğıt, matbaa harfleri gibi şeylerin patlayıcı madde olduklarını iddia edemezsiniz. Ve basın özgürlüğü de, düşünce özgürlüğünün vazgeçilmez basamaklarından biri. FIJ gibi kuruluşların tarihsel görevi...

– Aman, onu bunu bilmem ben. Herkesin aklına geleni yazıp çizmesine anarşi denir...

– Aslında kimse aklına geleni yazıp çizemez. Bir kez, aklına geleni yazabilecek bir yayın aracı bulmak gerekir önce. Bir insanın yazdıklarını yayımlayabilmesi için, en azından o ülkede yaşayan insanların önemli bir çoğunluğunun ilgisini çekebilecek konulara eğilmesi gerekir. Bu bile, yazarı, daha işin başında, aklına eseni yapmaktan alıkoyan bir şeydir. Anarşiye gelince, bu da çeşitli anlamlara çekilebilecek bir sözcük. Karayolundan Ankara'ya gelirken, şehrin uzaktan görünüşüne dikkatle bakın; apartman olmaması gereken yerde gökdelenler, rasgele büyüyen gecekondu mahalleleri, planlarda mutlaka yeşil saha olarak belirlenip yine kâğıt üstünde yeşil kalmış olan yerlerde meskenler akıl almaz düzensizlikte, daha doğrusu çıkar ve fırsatçılık hesaplarına uygun bir yerleşme, oy kaygısıyla verilmiş tavizlerin artık geriye dönülmez kıldığı hatalarla, tam bir plansızlıkla büyüyen şehir için akla gelen ilk sözcük: Anarşi! Yani olaylara, durumlara uzaktan bağlantılar içinde bakıldığında, anarşinin çok daha genel bir sorun olduğunu, hatta ona karşı çıkıldığı sanılan yerlerde var olduğunu görmeye başlıyor kişi. Basın özgürlüğü konusuna gelince. Bu ise yeterince sınırlanmış bir konu. Milyonlar basarak, milyonları şartlandıran gazeteler, onların arkasında yatan dev kapitaller, ilan-reklam kanunları, düşünce işçisinin önünde değirmenler gibi dikili zaten. Bir de cezalara, Ortaçağ yasalarına ne gerek?

– Vardır, vardır. Biz bize benzeriz. Onlar bizi anlamaz. Bizim jeopolitik durumumuz! Bizim halkımız cahildir. Sırtından sopayı eksik etmeyeceksin bu halkın! İsviçre'de herkes kendi evinin önünü süpürür. Efendim bizde de herkes evinin önünü süpürse, süpürse, süpürse...

79'luk devir üstünden sürdürecekti artık Hatice Hanım konuşmasını.

Yenigün, 27 Haziran 1973

Hatice Hanım ve Cevdet

Ankara Merkez Cezaevi'nde üçüncü yaşına giren Cevdet, ana yaşıyla birlikte cezaevine düştüğünde daha yaşına girmemiş olduğundan; ne caddeleri, ne trafik polislerini, ne apartmanları, ne kapıcıları, ne otobüsleri, ne biletçileri, ne parkları, ne kırları, ne hayvanları, ne Cumhuriyet bayramlarını, ne balonları, ne de havai fişekleri hiç bilmemiş, hiç tanımamış olan Cevdet, cezaevi abdesthaneleriyle çöplükleri arasına sıkışmış olan çocukluğunu nasıl unutacak, ona sorumsuzca bu çocukluğu yaşatanları nasıl affedecek? Ama Hatice Hanım, asıl affetmesi gerekenin Cevdet olduğunu bilmeyenlerden. Cevdet'i affetsek mi affetmesek mi diye havanda su dövenlerden. Aslında Cevdet'i falan ne görmüşlüğü, ne de duymuşluğu var. Hapishaneler, mahpuslar Hatice Hanım gibiler için, kendi suçsuzluklarının, namuslu ve saygıdeğer bir vatandaş oluşlarının kanıtıdır. Ve dolayısıyla Hatice Hanım ve benzerlerinin, kendilerinin ne kadar namuslu ve saygıdeğer ve kanunsever olduklarını varlıklarıyla kesinkes belgeleyen mahkûmlardan, tutuklulardan vazgeçmeleri düşünülebilir mi? Böylesi toplum dışı kişiler sayesinde daha da hak ettikleri ayrıcalıkları tepmek gibi bir şey olur onlardan vazgeçmek, onları affetmek!

İşte doğal olarak, istese de istemese de affa karşıdır Hatice Hanım. Aslında Cevdet'e onun çocukluğunu yaşamasına karşı-

dır. Ve Cevdet'le karşı karşıya gelmek için hiçbir şey yapmasa da aslında karşı karşıyadır Cevdet'le:

– Aaa bu bacak kadar çocuğun ne işi varmış burada?

– Anası esrardan on beş yıldan fazla yemiş. Başka kimsesi yok. Anası ve küçük kardeşiyle birlikte o da cezasını çekiyor.

– Ne, esrar mı? Aman ne fena? Ne analar var canım. Allah böylesine niye çocuk verir bilmem ki?

– Cevdet'in anası, Diyarbakır'da asıl esrar kaçakçılarının ayak işlerinde kullandıkları bir adamı sevdi. Adamdan Cevdet oldu. Gangsterler adamı avuçlarına almışlardı, onun ise Güllü'den başka kullanacağı, sömüreceği biri yoktu. O da kimsesiz Güllü'yü kullandı, esrarı taşıtmak için. Adamdan ikinci çocuğuna gebe olan Güllü'nün ise kuşağına esrarı bağlayıp yollara vurmaktan başka çaresi yoktu. Var mıydı? Neyse, iki büyük şebeke arasında anlaşmazlık çıkınca danışıklı ihbar sonucu Güllü ele geçti. Sadece Güllü, evet, sadece Güllü. Kuşağında bilmem ne kadar esrarla. Ve sadece Güllü, evet sadece Güllü on beş yıldan fazlaya mahkûm oldu. Hayır, sadece Güllü değil, kucağındaki henüz yürümeyen Cevdet'le, karnındaki önemsiz çocukla birlikte. Çocukların babası elbet aramadı Güllü'yü. O da ele vermemişti. Kimse aramadı Güllü'yü. İki şebeke anlaşmışlardı belki yeniden. Paraların ise hangi cebe aktığı bilinmiyor ama Güllü yıllardır Merkez Cezaevi'nde, iki çocuğuyla, görüşçüsüz ve bir kilo pirinç bile getireni olmadan yaşıyor, meydancılık yapıyor. Helaları, öteki bebelerin pisliklerini temizliyor, zengince mahpusların çamaşırlarını ve kirli sırtlarını yıkıyor. Ve bu anlaşılmaz çekilmezlikteki hayata dayanamadıkça, Cevdet'i yerden yere vurarak dövüyor.

– Bir esrarcının çocuğu olmak ne fena! Üstelik babası da yokmuş. Bu çocuktan bu toplum ne hayır görür artık efendim? Bunu ortalığa salacaksınız da ne olacak? O da anası, kendisini sorumsuzca dünyaya salan babası gibi esrarcı olacak. Yok efendim, yok. Böyle konularda zayıflığa gelmez. Toplum, operatör gibi davranmalı, gereğinde içindeki kanseri kesip atmayı bilmeli, bilmeli.

Yenigün, 28 Haziran 1973

Hatice Hanım ve İstanbul Sanat Festivali

Televizyonda İstanbul Sanat Festivali'nin açılış törenini izlemiş olan Hatice Hanım, o gün bugün oğlunun üniversite sınavları yüzünden festival için İstanbul'a gidememiş oluşuna üzülmektedir.

– Yani, nasıl canım sıkılıyor. Sözde aydın olacağız, bütün dünyanın ilgilendiği festivale bile gidemedik. Ama oğlumun istikbali daha mühim ne de olsa...

– Üzülmeyin, sizin gibi festivale gidemeyen nice insan var.

– Yaa yaaa, sayın Eczacıbaşı konuşurken, dinleyicileri de gösterdi. Birçok boş yer vardı.

– Kendilerine davetiye gönderilen vekil vükela ve festival komitesinin protokolüne giren önemli kişiler, önemli işlerini bırakıp gelememişlerdir; benim sözünü ettiğim onlar değil. Sizin gördüğünüz boş yerler zaten onlara ayrılmamıştı. Festivalde onlar akla bile gelmediler.

– Kimmiş onlar?

– Halkımız.

– Ne işi varmış halkın sanat festivalinde? Operalardan, balelerden ne anlarmış halk? Elbet anlayanı gidecek.

– Halk niçin anlamıyormuş sanattan?

– Anlamaz da ondan.

– Hayır, anlatılmamıştır da ondan. Halkı sanatla hiçbir biçimde tanıştırmayanlar, sonra da anlamadığı gerekçesiyle sanatı ondan ırak tutuyorlar. Buz hokeyi bilir misiniz siz?

– Hayır, neymiş o?

– Buz üstünde, buz pateniyle oynanan hokey oyunu. Bizde yok, görmediniz onun için bilmezsiniz.

– Neden bilmeyecekmişim? Pekâlâ, biliyorum işte, *Bir Aşk Hikâyesi* filminde vardı. Hatta delikanlı bu oyunu oynarken sevgilisi seyrediyordu da, sonra sevgilisi...

– Neyse Hatice Hanım. Diyelim *Aşk Hikâyesi* filmini de görmediniz, o zaman buz hokeyinin ne olduğunu bilmeyecektiniz. Bunda hiçbir suçunuz da olmayacaktı, çünkü yaşantımızda buz hokeyiyle tanışma fırsatınız olmamış olacaktı. Halkımız, Cumhuriyet'in 50. yılında hâlâ sanatla tanışmamışsa, bunun suçu elbet onda değil. 50. yıl festivallerinde böbürlene böbürlene söylev çekenler, bu 50. yıl başarısızlığından utanç duymalılar asıl.

– Ama siz de sanata gelene kadar, daha insan gibi yaşamasını bilmeyen nice...

– "Bilmeyen" değil, "insan gibi yaşama olanağı bulamayan", Hatice Hanım. Tabii bu olanakları bile olmayan yığınların sanattan uzak kalmış olmaları ikinci derecede önem taşıyor gibi görünebilir. Ama mademki 50. yıl onuruna devlet kesenin ağzını açıyor, sanat olayları düzenliyor, pekâlâ hiçbir zaman tiyatro, bale vb. şeyleri görmemiş, görme olanağı bulamamış yığınlar için ucuza şenlikler düzenlenebilir; tiyatronun, şunun bunun, hiç ayak basmadığı yerlere devlet sanatçıları gönderilebilirdi. O zaman öyle sanıyorum ki, o sanatla tanışmamış olan halk, yine de kendilerine gönderilmiş davetiyelere rağmen seyirci koltuklarını boş bırakan nice zevattan ve nice gösteriş budalasından daha büyük bir ilgi ve içtenlikle izlerdi gösterileri.

– Aman, her şeyi devlet mi yapacak canım? Neyse bu kez İstanbul sanayicileri işe el atmışlar, çok şükür, şöyle ele güne karşı yüzümüzü ağartacak bir festival düzenlenmesine önayak oldular. Ne de olsa adamlar görgülü. Keselerin de ağzı açılın-

ca, 50. yılda Türklerin Avrupalılara taş çıkarttığını gösterebildik neyse ki...

Yenigün, 29 Haziran 1973

Hatice Hanım ve Son Tango

Milliyet gazetesinde "*Son Tango*" tefrikasını hiç aksatmadan okuyan Hatice Hanım, bu roman hakkındaki görüşlerini de, her aktüel konuda olduğu gibi, yeri geldikçe açıklıyordu:

– Vallahi artık bu Avrupalılar tam bir dekadans içindeler canım. Adamlar çöküyor. Nedir o "*Son Tango*" denen rezalet! Bir de Paris'te o kadar sükse yapmış. Zaten o Marlon Brando tam bir sapık. Amerikalılarda akıl olsa ona Oscar'ı vermezlerdi. Ama ne yaptı adam? Amerika'yı da, kendini de rezil etti. Oscar heykelini rezil etsin diye, kim bilir kaçıncı metresi olan Kızılderili bir kıza yolladı.

– Metresi falan değil canım.

– Değildi de ne demeye onun yerine sahneye çıktı?

– Wounded Knee kasabasını temsil ediyordu o kız. Marlon Brando'nun, yüzyıllık ezilişlerini protesto ettiği Kızılderilileri temsil ediyordu.

– Kızılderilileri mi? Size bu adam sapık diyorum işte. O kadınların, kızların ırzına geçen, insanların kafa derilerini yüzen, hayvan çığlıkları atıp masum yavruları bıçakla doğrayan, aile yuvalarını, içinde Tanrı'ya dua eden masum insanlarla birlikte ateşe veren Kızılderilileri korumak için sapık olmak gerek...

– O sizin anlattığınız Kızılderililer, Amerikan filmlerinde var,

işin gerçeği öyle değil. Kızılderililer Amerika kıtasının gerçek halkıydılar ve Avrupa'dan maceracı, para ve servet düşkünü beyaz adamlar kıtaya gelip kendilerini renkli boncuklarla kandırarak ellerinden önce kıymetli madenlerini, sonra topraklarını, sonra da her şeylerini almaya kalkmadan önce de son derece barışseverlerdi. Adam öldürmeyi de, kafa derisini yüzmeyi de, savaşmayı da beyazlardan öğrendiler. Marlon Brando'nun bu davranışı, böylesi bir gerçeği yıllarca ters yüz eden Hollywood'u kınayarak, Kızılderililere yapılan asırlık haksızlığı dünya kamuoyuna duyurma amacını taşıyor.

– Aman aman, haksızlıkları duyurmak, o "*Son Tango*" denen romanda, Jeanne adındaki sözde aile kızı olan orospuyla her türlü ahlâksızlığı yapan Marlon Brando'ya mı kaldı?

– O sizin ahlâksızlık dediklerinizi yapan Marlon Brando değil ki, roman yazarının kâğıda döktüğü şeyler. Okuyucusunun, böyle yazarsa pek bol olacağını düşünmüştür belki yazarken. Filmi de seyirci rekorları kırdığına göre, eğer ortada ahlâksızlık diye bir şey varsa, buna ortak çıkanların çokluğuna bakılırsa, bunu öyle Marlon Brando'nun falan sırtına yıkmak haksızlık olur. Bakın, siz bile okuyorsunuz Hatice Hanım.

– Canım niye okumayayım, herkesin dilinde...

– Herkesin dilinde olan başka bir "Son Tango" daha var, onunla da ilgili misiniz?

– Neymiş o?

– Ne olacak, gece yarıları çıkan reform kanunları. Kimileri o saatte çıkan kanunlara "Son Tango" adını takmışlar.

– Niye anlamadım?

– Kimsenin bir şey anladığı yok. Tangolar bitip de millet fokstrota kalkmak zorunda kalınca anlaşılacakmış her şey!

– Aman şu bu. Hani o romandaki Tom denen herif. O Jeanne denen orospuya, kadının ettiği haltlara bakmadan evlenme teklifi etmedi mi, çok bozuldum. Bizim zamanımızda bir kız, değil öyle edepsizlikler, kazara kızlığını kaybetmeyegörsün, artık kimseler yüzüne bakmazdı. Bizim kızlar da bunları okuyup... Ama Türk erkekleri öyle Fransızlar gibi değildir. Ne demek canım? Sen ahlâksız herifin biriyle her türlü tangoyu kıvır...

– Evet, bizde de ne tangolar kıvıranlar var ki, şimdi, işte reformları da bitirdik, diye halkın karşısına çıkacaklar.

– Yok, ama o Tom da mutlaka sonunda akıllanıp o kızı almayacak. Vallahi de billahi de almayacak!

Yenigün, 30 Haziran 1973

Hatice Hanım ve Bilimi Savunan Simitçi

Hatice Hanım torununa sünnet hediyesi olarak saat almaya çıkmıştı Ulus'a. Adliyeyi biraz geçince köşe başındaki simitçiyi gördü. Sabahleyin telaştan doğru dürüst kahvaltı etmemiş olduğundan acıkmıştı. Bir simit almaya niyetlendi. Aaa ne görsün, simitçi camekânın tahtasına, el yazısıyla, "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir", "Kemal Atatürk!" yazmamış mı?

– Aa oğlum, ömür vallahi, bu sözleri yazmak da nereden aklına geldi?

– Abla Atatürk'ün sözü değil mi? Niye yazmayayım? Benim ilme, irfana hürmetim sonsuzdur ablacığım.

– Niye senin ablan oluyormuşum bakim? İrfana gelmeden önce, terbiye öğren. Öyle her gördüğüne abla denmez.

– Ne diyeyim bacı?

– "Hanımefendi" de, "Sayın bayan" de...

– Kaç simit istiyorsunuz sayın bayan?

– Kaç simit olacak oğlum, bir!

... diye Hatice Hanım tarafından terslenen simitçi, "Siz de önünüze gelene oğlum demeyin sayın bayan," diyecekti belki ama terbiyeye önem verdiğinden ya da susmaya alışmış, alıştırılmış olduğundan ses etmedi. Belki de böylesi olaylarla sık sık karşılaştığı için üstünde bile durmadı. Ama Hatice Hanım unutmamıştı simitçiyi, önüne gelene anlatıyordu:

– İşe bakın canım. Simitçi, başka yazacak şey kalmamış gibi, tablasına, "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir," yazmış.

– Ne olmuş peki?

– Ne demek, ne olmuş? Ata'nın, O'nun sözleri böyle simitçi tablalarına mı kaldı? Koskoca Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nin tepesinde, kocaman harflerle yazan bu cümleyi, öğrenciliğimde içim titreyerek okurdum...

– Tabii Hatice Hanım, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nin üstündeki o yazıyı okuyup da insanın içinin titrememesi mümkün mü? Hele muhbirlik yapan profesörleri duydukça.

– Canım bilim başka, bilimi sapık düşüncelere alet etmek başka...

– Bilim, düşünceyi "sapık" gibi sıfatlarla karalamayan, düşünceyi bütün çağdaş boyutlarıyla eleştiren bir şey. Sıradan insanların kafasındaki düşünce yasakları, sakınca kavramları, sadece bilimin gelişmesine engel olup onu yozlaştırır, günlük politikanın kötü bir aracı yapar.

– Tabii ne oluyormuş öyle, bilim adamları, bilim yapacakları yerde şuna buna burunlarını sokup politikaya karışıyorlar. Bilim adamı irfan yuvasında oturup ilim yapmalı, değil mi efendim? Kimsenin bilim yuvalarının gül gibi adını kirletmeye hakkı yok.

– Yok, asıl gerçek bilim adamının, bildiği gerçekleri halkından gizlemeye, onu gerçeklerden yararlandırmamaya hakkı yok. Bilim, insanlar içindir; altın kafeslerdeki değerli papağanlar için değil.

– Yine de nezih bir şey kalmalı efendim, bilim. Yani öyle simitçi tablasına bilim sözünün düştüğünü gördükçe...

– Sevinin Hatice Hanım. Bugünlerde bilim adamlarımızın, üniversitemizin, üniversitelerin Ortaçağ anlayışıyla yönetilmesini amaçlayan kanunlara bile ses etmedikleri bir zamanda, bir simitçinin Atatürk'ün sözleriyle de olsa bilimi savunmaya özenmesine sevinmek gerekir. Bilim de, birçok şey gibi, ona yığınlar sahip çıktıkça, yığınlara mal oldukça gerçekliğini kazanacak.

– Kim ne kazanacakmış? Aa, güleyim bari simitçi tablala-

rına, ayağa düştü bilim, ayağa. Belediye bu işe el atmalı: Öyle Atatürk'ün sözlerinin her yerlere yazılmasına falan engel olunmalı...

Engel olmak, polis, belediye zabıtası gibi konular açılınca hiç susmazdı Hatice Hanım.

Yenigün, 1 Temmuz 1973

Hatice Hanım ve Atatürk Gençliği

Hatice Hanım devamlı okuyucularından olduğu ve yazılarını pek beğendiği Metin Toker'in, "Atatürk gençliği" hakkındaki görüşlerini, başını tasviple sallayarak ve memnuniyetinden gıgısını titreterek okudu:

– Doğru, aman ellerine sağlık! Ne akıllı adam şu Metin Toker. Zaten öyle olmasa kafasında bilmem ne kadar tilki gezinen Paşa onu kızına damat alır mıydı? Elbet, her önüne gelene "Atatürk gençliği" denir mi? "Atatürk gençliği" biziz. Hatta rahmetli babamdı.

"Atatürk gençliği" Hatice Hanım, Metin Toker'in yazısına göre, "Atatürk gençliği" olmaya kalkarsa herkeslerden gizlediği yaşının ortalara çıkacağından çekinmişti.

– Elbet ya, rahmetli babamdı, gerçek "Atatürk gençliği", hadi bilemediniz ağabeyimdi, evet, asıl ağabeyimdi "Atatürk gençliği"! Atatürk, ağabeyimlere: "Ey Türk gençliği, birinci vazifen..." diye seslendi.

– Ağabeyiniz hayattalar mı Hatice Hanım?

– Hayatta, ama hayatta demeye bin şahit ister, zavallı iki yıldır yatalak, beyni de kireçlendi, ne söyleneni anlıyor, ne kimseleri tanıyor. Yaşayan ölü zavallı!

– Yani Hatice Hanım, bu durumda, Metin Toker açısından

Atatürk gençliği yaşayan ölü durumunda.

– Ama gençliğinde çakı gibiydi canım ağabeyciğim. Talebeliğinde "Dünyayı Titreten Bozkurt" adında bir de şiir yazmış, Halkevleri yarışmasını kazanmıştı...

– Gençliğinde...

– Evet, gençliğinde...

– Ama şimdi yaşayan bir ölü. "Atatürk gençliği" Sayın Metin Toker açısından, yakında ağabeyiniz ve kuşak arkadaşları öldüklerinde, yani yaşayan bir ölü olmaktan çıkıp gerçek ölüler olduklarından, "Atatürk gençliği" sayılmaya, Metin Toker tarafından izin verilenler... Allah ağabeyinize gecinden ölüm versin...

– Aman aman, canım ağabeyim yaşasın, yaşasın diyeceğim, ama durumunu gördükçe bir an önce kurtulsun diyorum.

– Evet, bu durumda Metin Toker'in, Atatürk gençliği olmalarına izin verdikleri yakın bir gelecekte ölünce, bu "Atatürk gençliği" diye birçoklarının, özellikle Metin Toker'in, canını sıkan kavram ortadan kalkmış olacak. Ondan sonra sen sağ ben selamet...

– Aaa, aşk olsun, ağabeyimin ölümü neden selamet oluyormuş?

– Canım ağabeyinizin ve Atatürk gençliğinin ölümüne üzüleceğiz elbet. İyi bir cenaze töreninden sonra da, bir daha aramıza dönmemek üzere hakkın rahmetine kavuşan, sayın, aziz ve sevgili Atatürk gençliği için ve de tabii ağabeyiniz için güzel bir mevlit okuturuz.

– Ah ah, ben çok ağlarım mevlitlerde.

– Ama neyse ki, gençlik denen kavram, belirli zaman sınırları içine hapsedilip, şu yılla şu yıl arasında yaşayanlar "Atatürk gençliği"dir, ötekiler değildir, diye dural bir tarife sığdırılabilecek bir kavram değil. Peki, şimdiki gençlik, Atatürk'ün "Ey Türk gençliği..." diye hitap ettiği gençlik değilse, ne gençliği?

– Aman ne gençliğiyse gençliği! Bunlar genç menç değil. Bunlar anarşist. Bunlar bozguncu. Bütün pahalılıklar hep bunların yüzünden. Bütün musluklar bunlar yüzünden akmıyor.

Bunlar yüzünden ne saygı kaldı, ne doğru dürüst hizmetçi... Atatürk bunları tanısa, değil onlara nutuk söylemek, yüzlerine bile bakmazdı. Rumları mübadele edeceğine, bu genç bozuntularını başka, terbiyeli, efendi gençlerle mübadele ederdi.

Yenigün, 2 Temmuz 1973

Hatice Hanım ve Fikir Suçu

Dünyada en ağır cezaya çarptırılmış fikir suçlusu sayılan Süleyman Ege'nin adını tesadüfen gazetede okuyan Hatice Hanım merakla sordu:

– Kimmiş bu Süleyman Ege?

– Dört kitap yüzünden otuz yıl hapse mahkûm olan vatandaş.

– Kim bilir ne kitaplarmış ki onlar, adama bu cezayı vermişler.

– Öyle ya da böyle, kitap kitaptır. Çağımızda insanların hâlâ düşüncelere tahammül edememeleri, dört kitaba otuz yıllık hapisle karşı çıkmaları üzücü bir şey.

– Öyle demeyin. Fikir var, fikir var.

– Elbette fikir var, fikir var. Fikirler, Standartlar Enstitüsü'nün en, boy ve hacimlerini tespit edip sınırlandırabilecekleri şeyler olamazlar elbet. İnsan düşüncesinin ürünü olan kitaplar da daima çeşitli tepkilerle karşılaşabilirler. Kimileri, kimi düşünceleri beğenmeyebilir ya da kimi düşünceler, kimilerinin işine gelmediği için zararlı sanılabilir, ama sonuç olarak insan düşüncesi bir bütündür ve durmadan gelişmekte olan insan düşüncesini kavramak, ancak onun bütünlüğünü kabullenmekle, onu dikenli tellerle bölmemekle mümkün.

– Aman aman, kimi fikirlere o kadar hapis cezası veriliyorsa, bu fikirler zararlı fikirlerdir.

– O zaman, zararlı oldukları, yine başka düşüncelerle ortaya konsun.

– Sergilensin, herkes de aydınlatılsın...

– O zamana kadar atı alan Üsküdar'ı geçer... Tohum da ekilmiş olur.

– Kitapla tohum başka; kitabın zararlı olduğuna karar vermek kolay olmadığı gibi, bu zararlılık kavramı da, kolaylıkla, yerine ve zamanına göre değişebilir bir kavram. Böylesi değişebilir bir zararlılık kavramının otuz yıl hapse dönüşebilmesi düşündürmüyor mu sizi?

– Kafalarında tutsunlar fikirleri, kâğıda dökmesinler. Kâğıda dökünce suç olur elbet.

– Açıklanmayan düşünce, düşünce sıfatını taşıyamaz. İnsan düşüncesi de kitaba dökülen düşüncelerle gelişmiştir hep. Zaman zaman değişik devirlerde hep suç sayılmış, zararlı sanılmış düşüncelerle. Bir zamanlar nasıl olup da suç sayıldığı sonraları bir türlü anlaşılamayan, suç sayanları ayıplatan, asıl onları zararlı çıkaran düşüncelerle.

– Yok efendim. Otursunlar terbiyeli terbiyeli, kimseyi rahatsız etmeden düşünsünler. Büyüklerini sayıp küçüklerini sevsinler. İki bayram arası evlenmesinler. Birine makas verirken eline tutuşturmayıp yere bıraksınlar. Ayaklarına bakanı düşman saysınlar! İstedikleri olsun, istiyorlarsa Tuz Baba'ya tuz adasınlar!

Yenigün, 4 Temmuz 1973

Hatice Hanım ve Üniversiteye Giriş

Son haftalarda pek telaşlıydı Hatice Hanım. Sabahları her zamankinden erken uyanıyor, her zamankinden daha iyi çay yapmaya çalışıyor, evin temizliğini, biriken çamaşırların yıkanmasını, "gürültü olur" diye başka zamana erteliyor, akşamları televizyonun sesini iyice kısıyordu. Oğlu üniversite giriş sınavlarına hazırlanıyordu Hatice Hanım'ın.

– Bir de bilmem ne dershanesine yüzlerce lira kayıt parası ödedik.

– Hayrola Hatice Hanım, benim bildiğim sizin oğlunuz parasız, resmî lisede okur, bu kayıt parası da nereden çıktı?

– Reklamlarını, ilanlarını görmediniz mi? Bir sürü dershane türemiş, oralara kaydolmayan giriş sınavlarını kazanamıyormuş. Bizim oğlanın bütün arkadaşları kaydolmuş. O da tutturdu kaydolacağım, diye. "Sınavı kazanamazsam kabahati bende bulmayın!" demeye başladı. Komşunun kızı da oraya kaydolmuş, birlikte gidiyorlar her gün. Nasıl yerdir, orada ne çalışırlar, ne yaparlar, orasını bilmiyorum doğrusu.

– Hatice Hanım, benim bildiğim, devletin açtığı liselerin başlıca görevlerinden biri de üniversitelere öğrenci hazırlamak. Onlar yeterince yetiştirmiyormuş mu ki çocukları, bir de bu dershaneler açılmış?

– İş o kadar basit değil. Liselerde yapılan sınavlar başka, bu sınav başka. Test dedikleri bir şey yapıyorlarmış girişte. Bizim oğlanın dediğine göre, kendi liselerinde buna alışmamışlar. Oysa başka birtakım okullar bu test işini amaç edinmişler, harıl harıl bu sınavlarda kazanacak insan yetiştiriyorlarmış. Bu paralı dershaneler de testlerin püf noktalarını, nelerin nasıl sorulabileceğini pek iyi biliyorlarmış. Dershanelere gidenler testlerin püf noktalarını öğreniyorlarmış.

– Allah Allah? Desenize "devlet eliyle kişi zengin etme"nin bir başka yolu da bu alanda ortaya çıkmış.

– Ne yapalım, devlet kendisine düşeni yapmazsa, böyle hayır sahipleri ortaya çıkar işte. Adamlar çocuklara bir şeyler öğretiyorlarsa aldıkları para helal olsun. Yeter ki oğlan canı çektiği yere girsin. Makbule Hanım'ın kızı geçen yıl tıbbiyeye girmek istiyordu. Lisenin en çalışkan kızlarından olduğu halde, giriş testlerinde az puan aldığı için tıbbiyeye giremedi. Akademiye gidiyor; ticaret akademisine.

– Gerçekçi bir eğitim planlaması olmadığından, rasgele bir eğitim sonucu, her yıl üniversitelerin kapısına üniversitelerin kapasitesinin çok üstünde öğrenci dayanınca giriş sınavı tek çaresi oluyor devletin.

– Pekâlâ da çaresi var. Bakın gelecek yıldan sonra böyle bir mesele kalıyor mu ortada? Eksik olmasın, son hükümet, giderayak yükseköğrenimi paralı yaptı da her önüne gelenin fakülte kapısını çalmasını önledi. Herkes haddini bilsin efendim. Bizim zamanımızda yalnız iyi aile çocukları üniversiteye giderdi. Şimdi bütün çulsuzların gözü üniversitede. Devlet nasıl başa çıksın bunlarla? Üniversiteyi paralı yaparsın, akın kesilir. Yok, çok kabiliyetli olup da fakirlikten ötürü üniversiteye gidemeyen varsa, ona da burs verirsin, olur biter.

– İşin kolayına kaçmak diye buna derler. Kabiliyet dediğiniz şeyin ortaya çıkması, geliştirilmesi de bir eğitim işi. Olanakları geniş olanlar arasından daha çok yetenekli insanlar çıkar doğal olarak. Evinde kitap yüzü görmeyen kapıcının oğluyla, Prof. Nevruz Bey'in oğlu aynı yeteneklere sahip de olsalar, sonunda yeteneklerini geliştirmek için türlü olanaklar bu-

lan Nevruz Bey'in oğlu, önüne çıkan her sınavı daha kolaylıkla başaracaktır.

– Aman neyse işte... Oğlumuz üniversiteye girsin diye zaten dershaneye bir yığın para verdik. Devlete vermişiz, çok mu? Hem bizimkinin bakanlıkta tanıdıkları çoktur, oğlana bir yerlerden burs da uydurur belki.

Yenigün, 5 Temmuz 1973

Hatice Hanım ve Tatil Köyleri

Gittikçe ısınan havalarla tatil düşüncesini sık sık aklına getirir olan Hatice Hanım, özellikle Kuşadası'ndaki Fransız tatil köyünü merak ediyordu.

– Club Mediterranee'ninmiş orası şekerim. Aynısı Foça'da da varmış. Pek methediyorlar. Artık o Fransızlar bir eğleniyorlarmış ki. Geceleri ateşler yakıp domuzlar kızartıyorlarmış. Kocaman bir saha, yemyeşil, Fransızlar için tabii...

– Niçin tabii oluyormuş Hatice Hanım? Halkımızın ancak çok belirli bir azınlığı güzelim kıyılarımızda tatil yaparken, Fransızların tatil köyüne sahip olmaları yadırgatmıyor mu sizi?

– Aa niçin yadırgatsın? Adamlar medeni! Ne yapacaklarını biliyorlar. Üstelik bizler için de bir yığın tesis yapılıyor.

– Sizler için belki. Aslında sizler için bile değil. Sadece turistik sözünün, bizde anlaşıldığı çarpık anlamda turistik olan nice yer yapılıyor. Ancak kazıklanmayı fazla umursamayacakların ya da Türk parasının düşüklüğü yüzünden yine de ucuza çıktıklarını düşünen yabancıların gidebilecekleri yerler. Nedense böylesi bir azınlığın sırtından para vurmayı kuran aklıevvellere dünya kadar kredi vermeyi turizme hizmet sanıyor devlet. Oysa bir devlet, turizme gerçek anlamda hizmet etmeyi düşünüyorsa, önce halkın yararlanabileceği altyapı tesislerini kurma-

yı düşünmeli. Azınlığın gideceği lüks yerler nasıl olsa kurulur. Zaten parası olan dilediği kıyıda ev yaptığı gibi, yabancı şirketler de bayıldığınız tatil köylerini işletiyorlar. Halka da turizm denen olaya uzaktan bakmak düşüyor.

– Aman halk ne anlar turizmden. O da bir kültür meselesi. Bir mayo giymeyi bile bilmezler. O elbiseleriyle denize giren kadınları gördükçe...

– Bunun nedeni bambaşka. Yanlış bir namus anlayışı yüzünden mayo giymeyi ayıp sayan, daha değersiz çevre baskısıyla soyunmak zorunda bırakılan kadınları niçin ayıplıyorsunuz. Hem her bölgenin ucuz, temiz, halkın ailece yararlanabileceği turistik tesisleri olsa, bakın nasıl tadını çıkarıyorlar. Siz dinlenme hakkını halka tanıyın, buna karşılık mayo giyme şartı koyun, hepsi giyer, hiç kuşkunuz olmasın. Aslında dinlenme bir sağlık konusu. Halkın sağlığı düşünülecekse, dinlenmesi de düşünülmeli. Ya da düşünmüyoruz, düşünmeyeceğiz halkı, diye kestirip atmalı; merte mert.

– Canım nereden geldik bu konuya? Haa turizm. Yani İspanya nerede, biz nerede? Adamlar bu alanda...

– Aman aman bizden bin beter. İyi ki halkı düşünmekte o kadar gelişmedik. Bütün kıyılarını yabancılar ya da aracılar yağmalamış durumda. Öyle ki İspanya'ya tatil yapmaya giden yabancılar, İspanyol halkının da gidebildiği yerlere kötü gözle bakıp, bu işe çok bozuluyorlar. O kadar kendilerinin sayıyorlar İspanya kıyılarının turizm tesislerini.

– Güzelmiş ama tesisleri.

– Ne kadar güzel olurlarsa olsunlar, İspanyol halkına kapalılar ya. Kendi halkını düşünmeyen bir turizm hiç olmasın daha iyi. Önemli olan halktır çünkü.

– Yok yok, önemli olan helalardır. Temiz helalar!

Yenigün, 6 Temmuz 1973

Hatice Hanım ve Transfer Piyasası

Futbol transfer piyasası açılalı iyi bir televizyon seyircisi olan Hatice Hanım, transfer masasına oturup yakışıklı pozlarda fiyakalı imzalar attıktan sonra, herhalde ceplerine girecek olan paranın sevinciyle yeni girdikleri kulübün idarecileriyle şapur şapur öpüşen futbolcuları seyrediyor, kimi futbolcuyu yakışıklı, kimini fazla uzun saçlı, kimini şık, kimini kılıksız bularak seyirciliğin zevkini çıkarıyordu:

– Aman şuna bakın şuna! Böyle geniş omuzlu adam böyle ceket giyince sirk maymununa dönmüş ayol!

– O futbolcuyu tanıyor musunuz Hatice Hanım?

– Yoo.

– Nasıl bir futbolcu olduğunu biliyor musunuz?

– Ne bileyim, maça gitmem ki.

– Öyleyse niye seyrediyorsunuz?

– Aaa, adamlar giyinip kuşanıp karşımıza çıkıyorlar, niye seyretmeyeyim?

– Doğru, bir seyirdir gidiyor. Kim, kaça, nereye satılmış?

– Kim bilir ne paralar alıyorlardır?

– Bakın, futbolcuların nasıl sporcu olduklarını hiç merak etmeyen siz bile kaç para aldıklarını bilmek istiyorsunuz.

– Merak edilmez mi? Rakamları duydukça ağzı sulanıyor insanın.

– Sulanmasın Hatice Hanım. Bu, aslında meslekleri zor olan sporcuları, böyle esir pazarında satılan esirler gibi gördükçe hiç özenmiyorum onlara; aldıkları para, göze çok da görünse bir sporcunun, böyle mal gibi açık artırmaya çıkarılması, en fazla verenin elinde kalması üzücü, iç burucu bir durum. Sonra, şimdi, gözde oldukça çok para alan bu sporcuların, onlara mal olarak bakıldığı düşünülürse, biraz eskidiklerinde hiç alıcı bulamayacaklarını, eski bir eşya gibi fırlatılıp atılacaklarını düşünmek daha da üzücü.

– Canım onlar da biriktirsinler paralarını, futbol oynayamaz olunca dükkân falan açsınlar.

– Bunu yapan var zaten. Ama önemli olan bu değil, sporun, insanı ticari bir meta durumuna düşürücü bir şeye dönüşmesi.

– Çok para istemesinler futbolcular da, para peşinde koşacaklarına Atatürk'ün "Sağlam kafa, sağlam vücutta bulunur!" vecizesini düşünsünler.

– Futbol büyük paraların döndüğü bir ticaret konusu oldukça, onlar da bu ticaretin emekçileri olarak kendilerini ucuza satmak istemeyeceklerdir elbet.

– Doğru, maç biletleri de ateş pahası. Tribünleri dolduran halktan kim bilir ne kadar para kazanıyordur kulüpler...

– Evet, zorla kazandığı parayı maç hastalığıyla tüketen ve bütün dertlerini tribünlerden anlamsız sözler haykırarak unutan, böyle daha da uyutulan bir halk ve bütün güçlerini bacaklarına vererek kadersizliklerini aşmaya çalışan, bacaklarını birkaç yıl, insanüstü bir koşu için satılığa çıkararak, ün, para, güzel kız gibi düşleri kendilerinin kılmayı uman halk çocukları...

– Ama kimi yoksul halk çocuğu, futbol sayesinde epey para kazanıyor...

– Ama bunlardan çok daha fazlası, böyle bir devlet kuşu peşinde her şeyini, hayatını kumara yatırıp kaybediyor.

– Eh kumar bu, kaybedersin de, kazanırsın da!

... dedikten sonra, Hatice Hanım transfer imzasından sonra idarecilerle öpüşen futbolcunun kravatını tenkit etmeye girmişti.

Yenigün, 7 Temmuz 1973

Hatice Hanım'ın yeğeni Murat, beş-altı özel okulun giriş sınavlarına girmişti. Bütün aile sınavların sonuçlarını bekliyordu.

– Çalışkan çocuktur Murat. Zaten anası onu bir yıldır çalıştırıyor.

– Okul dersleri dışında mı?

– Aaa elbet okul dersleri dışında. Bir yıldır oğlanı sokağa bile bırakmıyor. Her ana böyle sorumlu olsa çocuklar iyi yetişecek, ama nerede?

– Zavallı Murat, çocukluğu güme gidiyor demek.

– Nesi zavallıymış? İki yıldır dünya kadar özel ders parası verdi babası. Hem Fransızca hem İngilizce dersi verdirdiler çocuğa. Galatasaray'ı kazanırsa Fransızca işe yarar, koleji kazanırsa İngilizcesi.

– Ya ikisini de kazanamazsa?

– Saint Joseph'in sınavına da girdi, İtalyan Okulu'nun sınavına da girdi, Saint Michel'in sınavına da girdi, Saint Georg'un sınavına da girdi, High School'un sınavına da girdi.

– Oğlanı yarış atına benzetmişsiniz.

– Benden söylemesi, o kadar özel dersten, çalıştırmadan sonra Murat hepsini de kazanacak. Eh o zaman anası haklı olarak gururlanacak. Bizim Makbule, kızı hiçbir özel okulun sınavını kazanamayınca nasıl el içine çıkamaz olduydu. Olsun, onunki

de analık mı? Kıza ne ders verdilerdi ne bir şey. Tabii kazanamaz kızı, herkes çocuğunu deliler gibi çalıştırırken.

– Belki Makbule Hanımların özel ders verdirecek parası yoktur.

– Olsun, sıksınlar dişlerini, boğazlarından kessinler.

– Makbule Hanım, belki ailenin boğazından keserek kızına özel ders aldırtabilirdi, ama ne yapıp etseler, çocuklarına özel ders aldırtamayacak bir yığın insan var.

– Canım devlet okulları ne güne duruyor?

– Doğru, devlet okullarına giderler, gidebilirlerse yine tabii. Zaten Murat'ın ille de yabancı okula gönderilmesi için böyle yarış atı gibi çalıştırılmasının nedenini anlamak da güç. Dünyanın hiçbir yerinde çocuklar ille de Fransız, Alman, Amerikan, İngiliz okulunda okutulmak için zora koşulmazlar.

– Başka yerleri bilmem ama bizim memlekette çocuğunun adam olmasını istiyorsan böyle yapacaksın. Bu okullardaki çocuklar daha iyi eğitiliyorlarmış, hayatta daha iyi başarı gösteriyorlarmış, üniversite giriş sınavlarını hep bu okulları bitirenler kazanıyormuş.

– Desenize bu durumda devlet okuluna gitmek zorunda kalanlar, baştan hayatta başarı kazanmak şansını kaybetmiş oluyorlar. Eh, gelin de siz şimdi fırsat eşitliğinden söz edin. Peki olanaksız çocuklar, zaten daha kötü eğitiliyorlarsa, giriş sınavını kazanma olanakları da bu yüzden daha azsa, paralı yükseköğretim için bursu nasıl kazanacaklar? Yoksa bursu da bu özel okul çocukları mı kazanacak?

– Çalışan kazanır. Kazanırlar, kazanırlar. Ailelerinin durumu da pek iyi değilse bursla okurlar, fena mı?

– Peki ya ötekiler?

– Hangileri, haa çalışsınlar, çalışsınlar onlar da. Bakın bizim Muratımız nasıl çalışıyor. Tosun gibi maşallah! Bir yıldır bisikletine bile binemez oldu tosuncuk. Neyse sınavları kazansın, anasının babasının yüzünü ağartsın, ona ben de bir hediye alacağım. Anası odasına pikap alacakmış. Babası da, artık bisikleti de var, babası da mobilet alır artık.

Yenigün, 8 Temmuz 1973

Hatice Hanım ve Elizabeth Taylor

Oldum olası pek beğendiği Elizabeth Taylor'un kocasından bir süre ayrı yaşayacağını gazetelerin birinci sayfasından okuyan Hatice Hanım pek üzüldü. Bir yandan Elizabeth Taylor'un baş sayfadaki renkli resmine bakıyor, bir yandan hayıflanıyor:

– Aaaah, şu güzelim zümrüt gözlere bakın, nasıl da hüzünlü!

– Başındaki taçla kulağındaki küpelerde de zümrüt var galiba, gözlerine uysun diye; bu kadar parıltı içinde hüzün falan seçemedim.

– Ay nasıl üzülmesin kadıncağız? Beşinci kocasıydı Richard Burton. Tam dokuz yıl saadet içinde yaşadılar da, sonunda...

– Nereden biliyorsunuz saadet içinde olduklarını?

– Ben Elizabeth Taylor'la ilgili hiçbir havadisi kaçırmam, en sevdiğim yıldız. Ama ne yapsın kadıncağız? O Burton da ayyaşmış galiba, belki dayanamamıştır, çok sevdiği için de boşanmıyor, ayrı yaşamayı deneyeceklermiş.

– Beyoğlu'nda lokantacılık yapan Hatice Ayla adındaki kadını vurduğu iddia edilen dostu Hüseyin de ayyaş mıydı acaba?

– Aman bana ne o kötü kadından.

– Canım öyle demeyin hemen. Kadını tanımadığınız gibi, onu böyle bir yaşamaya iten nedenleri de bilmiyorsunuz. Hem Elizabeth Taylor'a gelince, onun beş kocalık yaşamını ayıplamıyorsunuz hiç.

– Ayıplamam tabii. Beşiyle de nikâhıyla oturdu.

– Neyse, Elizabeth Taylor'un özel hayatının ayrıntıları üzerinde durmaya hiç niyetim yok, bizi ilgilendirmez de bu. Ama hemen "kötü kadın" dediğiniz Ayla'nın koca bulması, Elizabeth Taylor kadar kolay olmasa gerek.

– Aman nereden çıkardınız Ayla'yı şimdi? Gazeteler de böyle haberleri niye baş sayfaya yazarlar bilmem ki?

– Başka ne var baş sayfada?

– İşte Elizabeth Taylor'un koskoca resmi var ya. Kocaman harflerle de, "Elizabeth Taylor kocasından bir süre ayrı yaşayacak," diyor...

– Daha ufak harflerle de, Cumhurbaşkanı Korutürk'ün "50. yılda Doğu'ya ulaştırılan uygarlık eserleri yeterli değil" dediğini yazıyor. Daha daha minik harflerle de, Amerikalıların attığı havai fişeklerin Ankara'yı heyecana verdiğini.

– Ne olmuş, ne atmışlar?

– Amerikalılar, Amerikan bağımsızlığının yıl dönümünü kutlamak maksadıyla Balgat semtinde top ve roket seslerini andıran sesler çıkaran havai fişekler atınca, çevre halkı paniğe kapılıp sokaklara dökülmüş...

– Halk cahil nede olsa.

– Vallahi Hatice Hanım, bizim 50. yıl münasebetiyle bize izin vermezler ya, biz de yabancı bir memlekette top sesleri çıkarmaya kalksak, oralarda da halk paniğe kapılır. Yalnız iş panikle korkuyla bitmez, öyle bir skandal olur ki, sonunda hükümetler falan düşer.

– Canım aman, âlemin hükümetinden bize ne? Şimdi ne yapacak zavallı Elizabeth Taylor?

– Hiç, belki çocukları, hizmetçileri, hayvanları ve sayısız bavullarıyla bir pahalı otelden ötekine giderek dünyayı dolaşır...

– Yaa vah vah, zavallı kadın! Yalnızlık öyle zor ki, Allah kimsenin başına vermesin...

... diye içini döken Hatice Hanım, Elizabeth Taylor'un renkli resmini kesmeye koyuldu.

Yenigün, 10 Temmuz 1973

Hatice Hanım ve Soru Piyasası

Hatice Hanım, üniversiteye giriş sorularının sınavdan önce satılmış olduğu iddialarının ayyuka çıkmış olmasına pek bozulmuş görünüyordu:

– Aaa satılmışsa satılmış, alan razı, satan razı... İki yıldır oğlumun üniversiteye girmesi için avuç dolusu para sarf ettik, tam girecekken...

– Oğlunuzun giriş sınavlarını kazanacağından nereden eminsiniz Hatice Hanım, sınav sonuçları açıklanmadı ki henüz?

– "Kazanacak" mı dedim? "İnşallah kazanır" demek istemişimdir. Hem niçin kazanamayacakmış?

– Hani iki yıldır kazanamadığına göre, belki bu yıl da...

– Yoo, bu yıl başka.

– Niçin başka?

– Aa size ne? Başka canım. Çok çalıştı yavrucak. Kurslara gide gele zayıfladı. Hem kendi de emin kazanacağından.

– Nasıl emin?

– Soruları doğru yazmış da ondan.

– O kadar soru nasıl aklında kalmış ki?

– Kalır kalır, oğlumun hafızası sağlamdır benim. Rahmetli babamın da öyleydi. Rahmetli, çocukluğundaki rüyaları bile anlatırdı.

– Sınavlar iptal edilir belki.

– Ne? Ne demekmiş o? Çocuklarımız gâvur mu bizim? Canları çıktı sınav diye, bir daha tekrarlanır mıymış?

– Ama eğer sınav soruları gerçekten satılmışsa?

– Ne yapalım, iyi saklasalardı sorularını!

– Yükseköğretim böylesine fırsat eşitliğine aykırı, rastlantıya ve olanaklara göre değişen bir duruma gelir, yığınların giriş sınavlarına olan güvenleri durmamacasına sarsılırsa ve de özel dershanelerle, hazırlayıcı kitaplarla giriş sınavları tam bir ticaret metası olurlarsa ve ticaret kanunlarının hüküm sürdüğü bu ortamda arza karşılık talep durmadan artarsa, sınav soruları, değeri gittikçe artan, alıcısı pek bol bir şey olursa, tek tek her soruyu bir bölük asker beklese, yine de satılır sorular.

Bütün sorun, yükseköğretimin, öteki öğretim dalları gibi temel çözümler dışında gündelik çarelere başvurularak yürütülmesi.

– Neyse canım. Nasıl iptal ettireceklermiş sınavları? Ettiremezler, vallahi de billahi de ettirtmem. Onca para verdim. Dolandırıcılar! Polise vereceğim. Hele sınavlar iptal olsun, polise vereceğim hepsini.

– Kimi Hatice Hanım? Dershane sahiplerini kastediyorsunuz herhalde. Anadolu'nun dört bucağından, belki de son kuruşları ve son umutlarıyla sınava girmeye gelen sayısız genç, kimi polise versinler peki?

– Ne yapayım? Onları da anaları babaları düşünsün. Ben oğlumu üniversitelere sokacağım. Uğruna apartmanımdan da olsam sokacağım da sokacağım...

Tutturmuş Hatice Hanım. Üniversiteye giriş sınavlarına olan inançları artık onarılmaz yaralar almış olan halk çocukları ise tutunamıyorlardı hiçbir şeye.

Yenigün, 11 Temmuz 1973

Hatice Hanım ve İnsan Hakları Derneği

Oldum olası Nihat Erim'i pek beğenen Hatice Hanım, Nihat Erim'le ilgili haberleri hiç kaçırmaz. Böylelikle onun başbakanlıktan ayrılmış olmasının üzüntüsünü hafifletmeye çalışır.

– Ah, ne oturaklı ne Avrupai, bilgili, görgülü adamdı canım. Anarşinin kuyruğu İsveç-Norveç-Danimarka'da, başı ise Anadolu'nun bağrında olan bir canavar olduğunu keşfedip bütün dünyanın gözünü açmıştı. Ama kadrini bilmediler adamın. Bu millet böyle nankördür zaten.

– Neyin kadri bilinecek Hatice Hanım, daha doğrusu halk anayasada kendisine tanınmış olan hakları daha gerçek bilince varmadan bunu kendisine çok görüp lüks sayan bir başbakana niçin minnet duysun?

– Aman halkın minnetini bekleyen mi var? Ama insan olan kadri bilir. Kadir bilen insanlar da Nihat Erim'i İnsan Hakları Derneği'ne seçmişler, baksanıza.

– Seçmemişler, zaten üyesiymiş kendileri İnsan Hakları Derneği'nin, ama üye olduklarını unutmuşlar nedense.

– Âlimler dalgın olur. Benim de bir hafız amcam vardı, her sabah terliklerini nereye bıraktığını unuturdu.

– İnsan halkları da terlik gibi öyle unutulu unutuluverilir

olunca, kimilerine de terliklerin ve insan haklarının varlığını hatırlatı hatırlatıvermek düşer.

– Rahmetli yengem, hep terliklerini ardından koştururdu amcamın.

– İnsan Hakları Derneği'nin üyesi olduğunu Sayın Erim nasıl hatırlamış ola ki?

– Rahmetli amcam terliklerini hep unuturdu ya, başkasının ayağında onları görmeyiversin, "Çıkar terliklerimi, benim terliklerim onlar," diye ortalığı velveleye verirdi.

– Sayın Nihat Erim, İnsan Hakları Derneği üyesi olduklarını hatırladıkları gibi, bir zamanlar, asıl balyozu insan haklarının yemiş olduklarını da hatırladılar mı dersiniz?

– Balyoz mu, aa balyoz, evet balyoz! Ne güzel söylemişti adam balyoz indireceğim diye. Eti durmadan daha pahalıya satan bizim domuz kasabı kafasına et balyozunun indiğini görür gibi olup nasıl da yüreğimin yağı erimişti. Şimdi de bir hafta on gündür tuz bulunmuyor! Aaa efendim, Nihat Erim gibi biri çıkıp bu bakkalların başına balyoz indirmiyor ki.

– Aman Hatice Hanım, benim bildiğim balyoz edebiyatından sonra, yalnız et fiyatları değil, her bir şeyin fiyatı çılgınca arttı. Öyle ki değil balyoz, şahmerdanla bile inecek halleri kalmadı. Ama Sayın Nihat Erim, zaten balyozu, fiyatların başına değil, aydınların başına uygun bulmuşlardı. Kendileri zaten hep bilim adamı olduklarından, üst düzeydeki konularla ilgilenirler. Şimdi de İnsan Hakları Derneği üyesi olan bilim adamlarından anayasada yapılmış olan değişikliklerin insan haklarını daha da yücelttiğini incelemelerini buyurmuş.

– Doğru, anayasa üstüne Nihat Erim'den üstat olan var mı?

– Öyleyken anayasamızın geçirdiği değişikliklerle Alman, Amerikan, İsviçre, Japon, Eskimo, Monaco Prensliği anayasalarından daha daha insan haklarını koruyucu olduğu hakkındaki bilimsel incelemeyi yapsa ya. Ama benim bildiğim, anayasaya bunca düşkünlüğüne ve tutkusuna rağmen Nihat Erim aslında kamu hukuku profesörüdür.

– Doğru, profesördü adam. Koskoca profesör. Ama bu cahil millete profesör başbakan yaranabilir mi?

Hatice Hanım, kapıcısı yine tuz bulamayıp eli boş döndüğü için Nihat Erim'in balyozunu iç geçirerek aranmaya başlamıştı.

Yenigün, 12 Temmuz 1973

Hatice Hanım ve Yaklaşan Seçimler

Seçimler yaklaştıkça bir düşüncedir aldı Hatice Hanım'ı. Hangi partiye oy verse? Ama düşündükçe karışıyordu aklı. Sonunda verdi kararını:

– Vermeyeceğim işte oyumu!

– Niçin Hatice Hanım?

– Niçini var mı? Bizim kapıcı Niyazi'yle aynı seçmen kütüğüne yazılmışız. Olur şey değil! Onunla ben bir miyiz ayol? Sonra ben vereceğim bir oy. Benimki eskiden İnönü'ye verirdi, şimdi o da kime vereceğini bilmediğinden oy vermeyeceğim diyor. Neyse, benim oy hakkım birken, gideceğim sandık başına bakacağım, bizim kapıcı Niyazi soyu sopuyla birlik, o da gelmiş aynı sandığın başına. Kim bilir o zamana daha da çoğalırlar, onlar birlik olur, hepsi aynı partiye verirler. Eh, sonra sen gel de verdiğin oydan hayır bekle, böyle kapıcı Niyazi Efendi gibi cahillerin senden benden fazla oyu olursa...

– Niçin olmasın? Daha kalabalıklar madem.

– Aa bir de soruyorsunuz. Ne bilirmiş Niyazi Efendi? Bir de kalkıp kendi gibi cahil soyu sopuyla birlikte sandık başına gidip oy verecekmiş. Onlar vatanın, milletin kalkınmasından ne anlarlar? Doğru dürüst kalorifer yakmayı bile öğrenemedi bunca yıldır.

– Hatice Hanım, sözlerinizden anladığıma göre siz demokrasiden yana değilsiniz.

– Kim değilmiş demokrasiden yana? Avrupa görmüş kadınım ben. Bu millet demokrasiden anlamıyorsa kabahat benim mi? Ben Avrupa demokrasisine oldum olası hayranımdır. Hele o İngilizler! Hyde Park'ta fellah bile konuşuyordu da, kocamla adamlardaki demokrasiye hayran kalmıştık gördüğümüzde. Ama bizim millet böyle mi ya? Şu Niyazi Efendi konuşacak da ne olacak? Daha kasaba doğru dürüst dert anlatıp da istediğim eti alamıyor.

– Hatice Hanım, demokrasinin belli başlı özelliklerinden biri, sizin cahil bulduğunuz insanlara da sizinle eşit oy hakkı tanıması. Cahil, aydın, köylü, işçi, memur herkese kendisini yönetecekleri seçme hakkını eşit olarak tanımasıdır.

– Aaa, vatanın milletin menfaatinin ne olduğunu bilemeyenlere oy hakkı vermek, vatan millet menfaatini tehlikeye atmaktır! Bunu bilir bunu söylerim. Böyle cahillere hem oy hakkı tanırlar, sonra da "Vatan millet elden gidiyor, son Türk devletinin temelleri sarsılıyor!" diye vaveyla ederler. Yok efendim yok, bu millet kendi faydasını ne bilecek?

– Peki, kendi bilmiyor diyelim, kim bilecek onun faydasını?

– Aaa, kim olacak, bizim gibi okumuşlar, yol yordam bilen vatandaşlar!

– Bu vatandaş saydıklarınızın çıkarları ortak mı? Diyelim ortak olsun, bu çıkarların ülke çıkarlarına uygun olduğu ne malum? Hele o oy hakkını bir türlü tanımak istemediğiniz yığınların çıkarları, acaba sizin vatandaş olma hakkını tanıdıklarınızın çıkarlarına ne derece denk düşüyor? Denk düşmeyeceği muhakkak. O zaman oy hakkını bile çok gördüklerinizin, sessiz sedasız ezilmelerini istiyorsunuz açıkça. Çünkü demokrasi, tek başına yığınların ezilmemesi için yeterli olmasa da, hiç olmazsa onlara seslerini çıkarabilecekleri umudunu verir. Bütün mesele bu umudun gerçekleşmesinde. Yani yığınların seslerini, çıkarları doğrultusunda çıkarabilmelerinde. Üstünde durulması gereken bu.

– Ne bilirmiş çıkarını Niyazi Efendi! Karısını zart zart do-

ğurtmayı bilir o sadece. O andavallıyla birlikte aynı sandığa oy atmayacağım işte, vallahi de billahi de atmayacağım. Gelsin de hangi partiye oy atacağını benden sorsun önce. O zaman belki...

Yenigün, 13 Temmuz 1973

Hatice Hanım ve Vatandaş Sahip

Hatice Hanım gazetelerde Demirel'in, "Vatandaş seçtiğine sahip çıkmalı!" cümlesini okudu ve pek beğendi:

– Doğru, bak Demirel'i pek beğenmem, biraz köylüce görgüsüz bulurum ama yani Feyzioğlu gibi kibar, Avrupai adamlar varken böyle kasabalı kılıklı adamın başbakan olmasına gönlüm hiç razı gelmez ama yine de akıllı adam. Tabii ne biçim vatandaş? Ne seçtiğine sahip, ne uçkuruna, ne bir şeyine. Ne kapısının önünü süpürür, ne caddelerini temiz tutar, ne parklarda çiçek bırakır, ne sinema koltuklarını rahat bırakır. Malına sahip olmayan vatandaştan bu millete hayır gelir mi? Uçkuruna sahip olmaz, it sürüsü gibi çocuk salar ortaya, ondan sonra devlet baksın, devlet okutsun ister. Hastane kapısında vatandaşın midesini bulandırır, bakım bakım diye. Yoo haklı adam, sahiplik çok önemli. Ama önce bunlara uçkurlarına, sonra tükürüklerine, sümüklerine sahip olmayı öğretmekten başlamak gerek ki.

– Demirel'in dediği o değil. Yani demek istiyor ki, vatandaş seçimle işbaşına getirdiği insanları, kendi dışındaki güçlerin işbaşından almasına karşı sessiz kalmamalı, oyuna böylece sahip çıkmalı, demek istiyor.

– Doğru, sahip çıkmalı ya önce uçkuruna.

– Bırakın bu uçkur lafını şimdi. Demirel bunu söylerken önemli bir konuyu saptamış olmuyor mu?

– Nasıl yani?

– Nasılı var mı? Vatandaşın oyuyla başa geçip onun adına hizmet gördüğüne onca imanı vardı ise 12 Mart Muhtırası verildiğinde niçin istifa etti? Ona muhtıra verenler onu seçenler değildi ki. Demek ki kendini seçenlerin oyuna, söz hakkına kendisi de inanmıyor pek. O zaman halka, "Oyunuza sahip çıkın," demek pek ona düşmez.

– Doğru, Feyzioğlu söylemeli ki bu lafı...

– O zaman şu anlama gelir bu söz: Siz aslında sizin tarafınızda olmayanlara oy verin, sizin oyunuzla başa gelenler sizi değil, sizden yana olmayanları düşünsünler, ama siz yine de onlara sahip çıkın. Onları her bir şeyden koruyun. Eh bu kadar çok şey istemek de biraz fazla oluyor. İnsanın aklına "sahip" gibi adları olan eski Arap köleleri geliyor. Onlara da nedense köle olduklarını unutturmak için olacak "sahip" gibi adlar verilirmiş.

– Canım uçkuruna sahip olmayan kendi kendini yönetecek değil ya. Feyzioğlu gibi irfan sahibi zatlar bilirler neyin doğru ve neyin yanlış olduğunu. Benim bildiğim her iş yakışanına. Devlet yönetimi de kibar, efendi takımına yaraşır: Feyzioğlu gibilerine.

– İyi o zaman, vatandaş oylarının gerçek sahibi değildir zaten. Oylarıyla gerçek anlamda yönetime katılmayan, hatta yönetimde yerini almayan halk, "halkın kendi kendisini yönetmesi" anlamına gelen demokrasi ile yönetilmiyor demektir.

– Herkes sahibini, yerini bilsin canım.

... dedikten sonra Hatice Hanım, evlatlığının bulaşıkları iyi yıkayıp yıkamadığını kontrol etmek için mutfağa gitti.

Yenigün, 14 Temmuz 1973

Hatice Hanım ve "İnsanlar El Ele Tutuşsa" Şarkısı

Hatice Hanım, "İnsanlar el ele tutuşsa!" şarkısını pek beğeniyor. Televizyonda, radyoda Şenay bu şarkıyı söyleyince bir hoş oluyor içi. Gözleri yaşarıyor. Yüreği insan sevgisiyle dolup dolup taşıyor.

– Ay ne güzel. İnsanlar el ele tutuşsa! Yani işte böyle şarkılar dinlemiyor muyum, gözlerim yaşarıyor, yüreğim kıpıl kıpıl ediyor, bayram yeri gibi bir dünya, herkes el ele, cennet gibi. İnsaniyet meselesi tabii. Herkes böyle şarkılar söylese.

– Eee Hatice Hanım?

– Yani söylese işte!

– Bu şarkı uzun bir süredir çok tuttuğuna göre herkes olmasa da çoğu kişi söylüyor bu şarkıyı. Sonra tutuşuyorlar mı el ele?

– Canım şarkıda "tutuşuyor" demiyor ki, "tutuşsa" diyor.

– Nasıl tutuşsa, kim kiminle el ele tutuşsa? Örneğin siz kiminle el ele tutuşsanız?

– Ne demek kiminle? Münasebetsizliğin âlemi var mı? Ben hayatımda kocamdan başkasının elini tutmadım. Namuslu bir aile kadınıyım ben.

– Canım, el ele tutuşmaktan niçin hemen aşna fişneyi anlıyorsunuz? Şarkıda kastedilen bu değil, erkek kadın meselesi değil yani. Yani insanların el ele...

– Ee, kocamla ben insan değil miyiz?

– Elbette insansınız. Ama başka insanlarla da, örneğin kapıcınız Niyazi Efendi'yle el ele.

– Çok oldunuz siz artık. Ne münasebetle elimi tutuyormuş Niyazi Efendi benim? Münasebetsiz herif. Bir de elimi tutmaya kalkacakmış. Elleri, tırnaklarının dibi kapkara. O kadar para alıyor. Sabunu da ben mi vereceğim yıkasın diye.

– Kışın kalorifer, yazın sıcak su kazanına durmadan kömür atmaktan belki.

– Olsun, her kömür attıktan sonra yıkasın. Duş yapsın duş! Neyse, duşu yok ama sıcak su ne güne duruyor? Ama insanın içinde temizlik olmayınca. İğreniyorum vallahi ellerinden. Ekmek aldırdığımızda ekmeği ellerinle tutma diye bin kez tembih geçiriyorum yine de. Allah kahretsin pis cenabet! Oğlum şu ekmeği önce ekmekçiden kâğıda sardır, sonra el değmeden sepete koy dedim, hâlâ almadı.

– Anlaşıldı Hatice Hanım, siz kapıcınız Niyazi Efendi'yle asla el ele tutuşmak istemiyorsunuz.

– Elbet istemem. Aaa bu da tutturdu Niyazi Efendi'nin elini tutun diye.

– Ben tutturmadım. "İnsanlar el ele tutuşsa" diye şarkı tutturan sizsiniz.

– Ah, evet, ne güzel şarkı o: "İnsanlar el ele tutuşsa, dünya bayram olsa."

– Ya, evet, peri padişahının da oduncudan kızı olsa.

Yenigün, 15 Temmuz 1973

Hatice Hanım ve Demokrasi

Bir haftadır Hatice Hanım, kapıcısı Niyazi Efendi'yi Cumhuriyetçi Güven Partisi'ne oy vermesi için kandırmaya çalışıyordu.

– Bana "peki abla" diyor ya, inanılmaz bunlara, sandık başına gidince kim bilir ne yapar? Tutturmuş bir Bölükbaşı, diye. Oğlum o politikayı bıraktı diyorum, anlamıyor.

– Anlamaz elbet. Yıllardır demokrasiyi Bölükbaşı'yı seçmekle özdeşleştirmişse, bir gün Bölükbaşı'nın olmayışı kabul edilmez bir durum olabilir onun için.

– Yok canım, adamın kafası demokrasiye yatkın değil diyorum.

– Emekli beyefendinin yani kocanızın da, şimdiye kadar hep İnönü'ye oy verdiklerini, şimdi kime oy vereceklerini şaşırdıklarını söylüyorsunuz siz de.

– Eh tabii, Paşa bu. İnönü'ye oy vermek devlete oy vermek gibi bir şey. Devlete bizler sahip çıkmayacağız da kimler çıkacak?

– Devlet, şunun bunun hep kendi yanında görmeye alıştığı ve öyle sürdürmek istediği bir şey olmamalı. Bugün Türkiye'de belirli bir zümreye dayanan partiler, kendi çıkarlarının sarsılmasıyla devletin temellerinin sarsılmasını bir tutuyor, daha doğrusu kendi çıkarıyla devleti aynı şeymiş gibi göstermeye çalışıyorlar. Sonra da halkı kendisini ezenlere oy vermesi için kandırıp "demokrasi budur" diyorlar.

– Canım bizim halk da parayla oyunu satmaya hazır.

– Niçin olmasın? Oy hakkının onu sattığı zaman getireceği birkaç liradan fazla bir önemi olduğunu görmemiş ki yaşamında. Oyunu kendi çıkarları doğrultusunda kullanarak, kırılmaz sandığı kader çemberini hiç olmazsa zorlayabileceğini bilmiyor ki. Bu durumda ya sizin Niyazi Efendi gibi herhangi bir lidere bağlanıp sadakatini sürdürüyor; ya da elektrik, yol, su gibi doğal kamu hizmetlerini oy piyasasında satılığa çıkaran politikacıların oyununa bilinçli olarak geliyor. Dört yılda bir hatırlandığını bildiği için, bu furyada o da elektrik, tapu falan gibi bir şey koparmaya karşılık oyunu veriyor. Karşılıklı bir pazarlık bu. Halk kendi çıkarını gerçekten savunacak bir parti yoluyla hakkını arayamadıkça hangi partiden bir şeyler koparabileceğine inanırsa ona oy verir. Ve büyük lokmaların peşinde koşanlar, ufak lokmalar dağıtmaktan çekinmeyecekleri için, kaz gelecek yerden horoz esirgenmez hesabı, kendilerine oy verenleri de az buçuk göreceklerdir. İki tarafın kurallarını bildiği bir oyun bu. Bu oyunun kurallarının değişmesi demokrasinin gerçek sıfatını kazanması, halkın oyuyla kendi egemenliğini aramaya yönelmesiyle mümkün.

– Aman halk halk demeyin, Ecevit geliyor aklıma, halk değil, millet bir kere. Övünen, kendine güvenen bir millet! Güven Partisi bu düşünceleri ne güzel ifade ediyor. Söylüyorum şu bizim kalın kafalı kapıcıya; ulan, sen milletine güvenmiyor musun diye, kalın kafalı herif. Bölükbaşı diyor, başka bir şey demiyor. Bu, millet gibi kalın kafalı.

– Hani millete güveniyordunuz Hatice Hanım? Yoksa Niyazi Efendi'yi milletin dışında mı tutuyorsunuz?

– Aman neyse o da milletine layık olmak için önce doğru dürüst vatandaş olsun. Ne o öyle halk gibi.

Yenigün, 17 Temmuz 1973

Hatice Hanım ve Zoraki Takip

Hatice Hanım, Cemal Tural'ın takip edilmekte olduğuyla ilgili haberleri okumuştu gazetelerde.

– Aaa, koskoca Cemal Paşa'yı da kim takip ediyormuş? Ne bu rezalet efendim?

– Vallahi Hatice Hanım, son zamanlarda takip edilmeyen kaldı mi ki Cemal Paşa'yı kimlerin takip ettiğini bilelim?

– Canım, olur mu? Konya yolundaki ağaçları diktiren Paşa'nın kime zararı olmuş da takip ediyorlar?

– Anadolu'nun en ücra yerlerinde, binbir sıkıntıyla, hiçbir destek görmeden, karın tokluğuna öğretmenlik yapanların kime zararı dokunmuş peki?

– Bilmem. Eh, onların zararı da kendilerine.

– Öyleyse hem de bakanlık genelgeleriyle niçin takip ediliyorlar?

– Eh, bilmem orasını, bu öğretmen takımı belalı olur. Öyle ücra yerlerdeki adamları da takip zor olur, vah!

– Yaa, vah vah! Zoraki takip işte.

– Takip edenler de memur, zavallı, ailelerini bırakıp da ta oralara gidiyorlar.

– Bilmem, oralarda da bu işin heveslileri çıkıyordur herhalde.

– İyi, iyi yoksa sen tut öğretmenlerin peşinden git, zor doğrusu.

– Gidenlere acıyorsunuz da, takip edilenlere niçin acımıyorsunuz?

– Onlar da yapmasalardı. Bak beni takip ediyorlar mı?

– O zaman Cemal Paşa'nın takip edilmesine niçin kızıyorsunuz? Yani o da aynı öğretmen gibi bir vatandaş. Aynı öğretmen gibi aynı özgürlüklerden, güvenlikten yararlanması gereken bir vatandaş.

– Arabası da kaza geçirecekmiş neredeyse. Bir Anadol da takip ediyormuş kendisini. Aman ne korkunç!

– Olabilir. Ama artık birçoklarımız için takip gündelik bir olay oldu, pek etkilemez oldu bizleri. Neredeyse başka türlüsü tuhaf gelecek. Bir zamanlar daha bir durulurdu böyle şeylerin üstünde. İlhami Soysal meçhul birileri tarafından kaçırılıp dövüldüğünde kamuoyu bu olayla çalkalanmıştı günlerce.

– Sahi, İlhami Soysal'ı kimlerin dövdüğü bulundu mu?

– Yooo. O bulunmadığı gibi, bazı profesörlerin evine kimlerin bomba attığı da bulunmadı. Öldürülen bazı öğrencilerin katilleri de bulunmadı. Tabii, kolay değil bunları bulmak.

– Doğru, memur az, memur.

– Zoraki takip peşinde olan memurlar, aydının, öğretmenin peşini bırakıp bunların peşine mi düşsünler?

– Paşa'nın peşindekiler bıraksınlar peşini.

– Peki diyelim öyle olsun, onlar da bunca faili bulunmamış suça yeterler mi?

– Canım ne bileyim ben? Paşa'yı bıraksınlar işte. Konya yolundaki ormanı gördükçe aklıma gelir. Bayılırım ağaçlara! Ağaç başka şey canım.

Yenigün, 18 Temmuz 1973

İngiltere'de skandallara yol açan kiralık kız Norma Levy'nin havaalanında tutuklanıp, ama hemen sonra kefaletle serbest bırakılmasına pek ama pek bozulmuştu:

– Aaa niye bırakıyorlar kızı serbest?

– Niye bırakmasınlar? Kefaletle bırakılmış zaten.

– Niye bırakmasınları var mı? Koskoca Lord, bakanın istifasına sebep oldu.

– Bakan tutuklu mu?

– Niye tutuklanacakmış koskoca bakan?

– Eee, ortada suç diye bir şey varsa bunu yalnız kıza yüklemek doğru mu? Böylesi ilişkiler için iki kişi gerek. Skandala gelince.

– Canım, bakan ne de olsa erkek. Yorgun adam, öyle Lady'ler gibi kiralık kızlar varmış şimdi Avrupa'da. Adam da bütün gün memleketi için didinmekten yoruluyor. Sonunda eh erkek kısmı zayıf olur, kim bilir ne numaralarla kandırmışlardır adamı? Kapılmış işte. Böyle kadınları nasıl serbest bırakırlar? Güvenliğe aykırı bu kadınlar. Kim bilir casustur bu kadın. Bir casusa koskoca savunma bakanı yardımcısından başka zengin adam mı yokmuş İngiltere'de? Mutlaka Ruslar için casusluk yapıyordur. Onun için yanaşmıştır zavallı adama. Ondan sonra adama

şantaj yapacaklar. Ondan sonra adam İngiltere'nin, hatta NATO'nun bütün sırlarını vermek zorunda kalacak. Ondan sonra NATO'nun güvenliği, bütün hür memleketlerin güvenliği sarsılacak. Yooo, nasıl bırakırlar kızı serbest? Güvenlik mahkemeleri yok mu orada? Ne diyordu Feyzioğlu? Fransa'da mı var diyordu, yoksa İngiltere'de mi? İngiltere'de güvenlik mahkemeleri varsa, çıkarsınlar orospuyu güvenlik mahkemesine versinler. Ömür boyu hapis. Anlasın Hanya'yı Konya'yı ve namuslu aile erkeklerini baştan çıkartmayı.

– Aman yavaş gelin Hatice Hanım. Sonuç olarak bu kızın hiçbir suçu ispatlanmış değil. Avrupa'da, İngiltere'de kiralık kızların olduğu ve de nice erkeğin bu kızlarla ilişki kurduğu bilinen bayat bir gerçek. Bu kız da böyle bir ticarete atılmış sayısız kızdan sadece biri. Aynen sayın Lord'un da böylesi kızlarla gönül eğlendiren sayısız iş adamı, politikacı, devlet adamı, banker gibi toplumun saygıdeğer bildiği erkeklerden sadece birisi oluşu gibi. Olayın özelliği bu ilişkinin ortaya çıkmış oluşundan ibaret.

– Ama şantaj yapacaklarmış adama... Casusluk için tabii...

– Bu da ispatlanmış değil. Kadının kocası resim çekiyormuş, evet, neyi ispatlar bu? O da kendince bir manyaktır belki. Karısını satmaya razı olan niçin resimlerini de çekmesin? Belki bu işten biraz kazanmayı da umuyordu. Ama casusluk iddiası biraz dayanaksız. Hem bu olayı her şeylerin üstüne çıkaran gazeteler bir Lord'la zavallı bir kiralık kız arasındaki cinsel ilişkiyi abartarak böylesi işlere nedense pek meraklı olan kamuoyunun ilgisinden para kazanmayı ummuyorlar mı? Böylesi ilişkilerden, olaylardan tonlarca para kazanan şartlandırıcılar yüzünden İngiltere kamuoyu bile, anlamsız yatak ilişkilerine çağımızda sürüp giden bir sürü insanlık dışı olaydan çok daha fazla ilgi duymuyor mu? Konuyu temelinden ele alırsak neler neler, Lord'u bir istifayla kurtaracak olan utançtan çok daha büyük utanç ve suçluluk dökülür ortaya. Hepimize de bir pay düşer bundan.

– Aman. Hiç de güzel değilmiş şu Norma Levy. Sıskanın biri. Üstelik çilli de. Nesine kapılmış koskoca Lord?

Yenigün, 19 Temmuz 1973

Hatice Hanım ve Orman Affı

Orman suçlarının affıyla ilgili kanunun cumhurbaşkanlığınca geri çevrilmesi Hatice Hanım'ın çok hoşuna gitmişti. Her gittiği yerde bunu konuşuyordu:

– Aman zaten pek beğenmiyordum yeni cumhurbaşkanını, ama şu orman ayılarını affeden kanunu geri çevireli daha bir beğenir oldum.

– Kimmiş orman ayıları?

– Kim olacak? Vakti zamanında her yanı ormanlarla kaplı bir cennet olan yurdumuzun ormanlarını budaya budaya kökünе kibrit suyu eken ayı soyundan gelenler.

– Bir ülkede ormanların tükenmesi bu kadar kolaylıkla açıklanamaz. Bir yığın nedeni vardır bunun. Ama ormanların azalmasına ayılar değil, tarih içinde bir ülkede yaşayan insanların hayat koşullarındaki değişimler, coğrafyanın, ekonomik durumların, sosyal gelişimlerin yarattığı sonuçlar sebep olur.

– Bırakın coğrafyayı, ekonomiyi. Güzelim ağaçları kesen insan değil mi? Hoş, böylesine insan demeye dilim varmıyor bir türlü. Canavar olmalı bir ağaca kıyan. İnsana kıymaktan beter. Boşuna ayı demiyorum böylelerine.

– Evet, güzel şey, faydalı şey ağaç. Özellikle insanlar için gerekli bir şey. Ama önce insan gelir elbet. İnsanını korumayan,

ona kıyan bir toplum, dolayısıyla ağaçların kıyılmasına şaşmamalı. Önce can, sonra canan. İnsan ne denli sevse ağacı, can derdindeyse önce canını düşünür. Sonra ağacı.

– Yok yok. Medeniyet meselesi bu efendim. İlkel, barbar insanlar ne anlar ağaçtan? Kesiyorlar işte. Ondan sonra da bir de böyle canileri gel de affet.

– Siz hiç merak etmeyin, ağaçtan herkes anlar, tuzu kuru olan herkes sever ağacı. Hatta tuzu kuru olmayan da ne kadar cahil olsa yine sever ağacı, ağaçlı yerin güzelliğini anlar. Ama açlık, soğuk öyle dayanılmaz şeylerdir ki, adama değil ağacı, anasını kestirir.

– İşte siz de söylüyorsunuz, analarını keser bunlar diye. Bunlar affedilmez mi?

– Yoksul, terk edilmiş orman köylülerinin açlık, soğuk gibi düzelebilir şeyleri kaderleri sayıp kabullenmelerini istemek, sonra böylesi kaderlerle baş başa ve yalnız kalan insanların bu amansız kaderi yenmek için tek çare olarak ağaç kesip tarla açmaya, ağaç kesip yakmaya kalkışmalarını cezalandırmak affedilmez asıl. Onların kaderlerinin değişmesini istemeyenler, bu kaderin sürüp gitmesinde çıkar bulanlar ormanların tüketilmesine şaşmasınlar. Gücü, gücü yetene. O insanların gücü de ağacı kesmeye yetiyor. Ötekilerin bu kaçınılmaz durumu değiştirmeye güçleri, daha doğrusu niyetleri yoksa kendi yol açtıkları orman suçlarını sineye çekip otursunlar.

– Aman, nereden nereye? Ben bir çam ağacı için kimsenin gözünün yaşına bakmam.

– Peki öyleyse Hatice Hanım, Erenköy'deki dededen kalma köşkün bahçesindeki çamların kesilmesine niçin razı oldunuz?

– Aaaa, hatırlatmayın onları. Bugün bile yüreğim sızlıyor. Ama müteahhit gelip apartman yapmak için onca parayı teklif edince dayanamadık tabii.

Yenigün, 20 Temmuz 1973

Hatice Hanım ve Nükleer Denemeler

Fransa'nın yoğun direniş nedeniyle önceden planlanan nükleer deneyleri yapmamasını aklı almıyordu Hatice Hanım'ın:

– Aaa bu dünya da anlaşılır olmaktan çıktı canım. Fransızların atom bombası denemelerine de niçin karışıyorlar?

– Bu tür denemeler insan sağlığını tehlikeli biçimde etkilediği gibi, artık aklı başında insanlar atom bombası gibi ölüm saçan oyuncakların geliştirilmesinden hoşlanmıyor.

– Hoşlanmıyorlarmış. İnsanlığı kurtarmak için yapılıyor bu bombalar. Hür dünyayı korumak için.

– Bu cümleler herkesin canını sıkıyor artık. İkinci Dünya Savaşı sonunda Japonya halkı üstüne atılan atom bombaları da böylesi cümlelerle savunulmuştu. O cümleler çoktan unutuldu. Ama atom bombalarıyla ölen yüz binlerce suçsuz insan unutulmadı. Atılan o bombalar insanlığın en utanç verici cinayetlerinden biri sayılıyor.

– Canım, Fransızlar insan üstüne deneme yapmayacaklarmış ki, Güney Pasifik'teki Mururoa Adası yakınlarında deneme yapacaklarmış.

– Atom bombası denemelerinin o bölgede yaşayan insanlara ne gibi zararlar verebileceğini düşünmüyorsunuz. Bunlar öyle zararlı olabilir ki, bugün ortaya çıkmasa bile yıllar sonra etkilerini gösterebilirler.

– Nasıl engelleyebilmişler koskoca Fransa hükümetinin denemelerini?

– Çağımızda olaylara tepki gösteren ve dünyaya yön vermeyi sadece politikacılara bırakmaya niyetleri olmayan bilinçli insanlar çoğalıyor. Bu son olay, uyanık, inançlı, çıkar üstü düşünebilen insanların güçlerini birleştirdikleri zaman ne derece etkili olabildiklerini göstermesi açısından ilginç. Eğer böyle düşünüp tavır alabilen kişiler İkinci Dünya Savaşı'ndan önce etkili olabilselerdi ya da Japonya'ya bomba atılacağı zaman buna engel olmak isteyenler çıksalardı, belki insanlık bir yığın utanç verici davranışın yükünü omuzlarında taşımazdı.

– Vallahi ben Fransız olsam, atom denemelerine öyle Avustralyalıların, Yeni Zelandalıların falan karışmasına fena halde bozulurum.

– Neden bugün Fransız kamuoyu da dünyanın başka bir yerinde yapılan insanlık dışı davranışa tepki gösteriyor? Umut verici gelişmeler bunlar. İnsanlık tek bir yürek gibi atmayı öğrendikçe sahipsiz insanlar azalacak ve sayısız insan sahipsiz oldukları için o kadar kolayca kıyıma, sömürüye uğramayacak.

– Peki şimdi Fransızların atom denemeleri ne olacak? Aldırmasınlar! Atsınlar bombayı deneme sahasına, burnunu sokanlar da anlasınlar Hanya'yla Konya'yı.

– İşte böyle çıkar savaşlar. Sonra da başta sizin gibi konuşan nice insan, başlarına gelen felaketlere kalesine top girmiş Necmi gibi bakakalırlar.

Yenigün, 21 Temmuz 1973

Hatice Hanım ve Karakolda Dayak

Adana Köprübaşı Karakolu'nda dövülerek öldürülen Vahdet Sağbil'in ölümünden sorumlu oldukları gerekçesiyle beş polisin tutuklanması haberini okumuştu Hatice Hanım.

– Aaa, adam sarhoş olup milleti tedirgin etmiş, mahalle arasında traktör kullanmış, lamı cimi var mı?

– Lamı cimi bilmem, ama ceza kanunumuzda böylesi suçların karşılığı olan cezalar var. Nitekim bu zavallı genç de bunun için tutuklanmış.

– Böyleleri de adam olmaz ki. Sen tut gece yarısı kafayı çekip mahalleliyi rahatsız et.

– Yani sizin düşüncenize göre, gece yarısı mahalleliyi tedirgin etme suçunun cezası ölüm mü olmalı?

– Öyle laf ettim mi? Allah taksiratını affetsin, ölmüş zavallı!

– Yaaa ölmüş. Ama kendi kendine ölmemiş anlaşılan.

– Canım, onlar da, "Öldürelim," demediler herhalde, "Şöyle bir adam edelim," demişlerdir.

– Ne demişlerse demişler, ortada ölüm var. Hem polisin görevi suçluyu adam etmek değil, sadece yakalayıp adalete teslim etmek.

– Nasıl adam olacaklar peki?

– Orası ayrı konu. Ama kanunlarımıza göre tutukluya eziyet

etmek suçtur. Bir ülkede suçluluk oranının suç işleyerek düşeceğini sanmak gaflettir. Böyle bir davranış, sadece adalete olan güveni sarstığı gibi, güvenlik kuvvetlerine karşı nefret duygusu aşılar. Her iki duygu da toplum huzuru açısından kötü sonuçlar verir.

– Neyse, polisleri de tutuklamışlar zaten.

– Feci halde dövülen genç kötü bir tesadüf sonucu ölmeseydi, polislerin attıkları dayak yanlarına kalacak, suçları da ceza görmeyecekti.

– Eh, adam ölmeyince niçin ceza görsünler?

– Dayak attıkları için. Çünkü dayak atmaya hakları yok aslında. Şimdi bu polisler, karakolda dayak atılmasının doğal karşılanmasına kimselerin ses etmediği, hatta sizin gibi doğal karşıladığı bir toplumda, başkalarından değişik davranmadıkları halde tutuklandıklarını düşünüyorlar, haksızlığa uğradıklarına inanıyorlardır. Ya da o gencin ölüvermesini şanssızlığa yoruyorlardır. Öyle ya, herkes dayak yesin, başkaları da dayak atsın, sadece onlar tutuklansınlar, adalet mi bu? Onların da adalete olan inançları sarsılmıştır.

– Canım onlar da öldüresiye dövmeselerdi.

– Hayır, toplum, karakolda vatandaşların dövülüp durmasına şimdiye kadar çoktan engel olsaydı. O öldürülen gencin katilleri yalnız o birkaç polis değil.

– Aman, kimse kim! Adam olan karakola düşmez.

– Belli olmaz, ya oğlunuz olsaydı karakolda dövülen? Dövülüp de ölen?

– Üstüme iyilik sağlık... Ağzınızdan yel alsın e mi? Benim oğlumu kim atacakmış karakola? Kim fiske vuracakmış ona? Kimin haddine? Benim oğlum herkes mi?

Yenigün, 22 Temmuz 1973

Hatice Hanım ve Fikir Suçlarının Affı

Gazeteciler Sendikası Genel Başkanı Sadullah Usumi'nin fikir suçluları hakkında söylediklerini okuyan Hatice Hanım, hemen açıkladı görüşünü:

– "Fikir suçlarını kapsayan genel af çıkmalıymış." Fikir mikir sonuç olarak suç ya.

– İşte bütün mesele burada.

– Nerede?

– Fikrin suç sayılmasında. Fikir suçları sözünde yatıyor yanlış. Fikir suç olamaz bir kez.

– Suç olmasa af istenir mi?

– Doğru, istenmemeli af. Fikir suçu için af istemek, bazı fikirleri önce kusur sayıp sonra onların hoş görünmesini istemek oluyor. Hayır, af istenecek yerde fikrin suç sayılmasına karşı çıkılmalı. Düşüncelerinden dolayı haksızlığa uğrayanların hakları aranmalı.

– Canım, fikir var fikir var. İşte kimi suç oluyor böyle.

– Hangisi? Daha doğrusu hangi fikirlerin suç olduğuna kimler karar veriyor? Düşüncelerinden dolayı hapsedilenlere göre de, onları suçlayanların düşünceleri yanlış ya da zararlı olabilir. Bu onların hapsedilmeleri sonucunu getirmiyor?

– Aa, kötü düşünceli adamın düşüncesine kim bakar?

– Ya o iyi düşünceli sandıklarımız gerçekten iyi düşünmüyorlarsa? Onların kendi düşüncelerine, daha doğrusu çıkarlarına göre hapsettikleri insanlar haksızlığa uğramış olmuyorlar mı?

– Ne bileyim ben? Artık orasını bilmem.

– Peki böyle kolaylıkla bilmeyeceğiniz şeyler için bir insanın yıllarca, yedi buçuk yıl, otuz yıl hapsedilmesine ne buyurursunuz?

– (...)*

– Canım, kötü, kime göre kötü? Ne kadar kötü?

– Ne bileyim işte, hapse düşecek kadar kötü.

– Hiçbir düşünce bir insanı düşüncesinden dolayı otuz yıl hapsetmeyi düşünmek kadar kötü olamaz.

– İşte affedecekler inşallah!

– Neyi? Kimi?

– O kadar yıl hapis yatacak olanları. İnşallah tabii!

– Çağdaş insan düşüncesinin yıllarca demir parmaklıklar arkasına hapsedilebileceğini uman kafaları kim affetsin peki?

– Ay kimi? Karıştırdım ayol. Hepsini de Allah affetsin! İyi kötü düşünmesinler canım.

Yenigün, 24 Temmuz 1973

(*) Diyalogun akışı gereği, burada Hatice Hanım'ın bir cümlesinin yer aldığı, ancak bu cümlenin dizgide düştüğü tahmin edilmektedir – der. notu.

Hatice Hanım ve Atatürk Yolu

Hatice Hanım, Cemal Tural'ın, "Atatürk yolunu bulmazsak sonumuz felakettir," cümlesini gazetelerde okumuş, pek beğenmişti.

– Ne de olsa asker adam, Atatürk gibi. Doğru söylüyor. Atatürk yolunu bulmazsak sonumuz vallahi de billahi de felaket!

– Atatürk yolundan ne kastediyorsunuz Hatice Hanım?

– Aaa neyi olacak, Cemal Tural'ın kastettiğini.

– Peki Cemal Tural ne kastediyor?

– İşte, Atatürk yolunu.

– Yani nasıl bir yol bu?

– Nasıl var mı? Atatürk'ün izinde giden yol.

– Atatürk'ün izinde nereye giden?

– Canım Cemal Tural diyor ya, "Bu yolu bulamazsak sonumuz felakettir," diye.

– Yani bu yolun üstünde değiliz Cemal Tural'a göre.

– İşte canım, "Atatürk yolunu bulalım," diyor o da.

– Henüz bulamadığımızı söylüyor yani.

– İşte öyle gibi.

– Bu duruma göre felaket yolunda mıyız?

– Niye felaket yolunda olalım? Allah göstermesin! Ne yaptım ben? Çok şükür sağlığım yerinde, ele güne muhtaç değilim. Şu

Allah'ın belası kiracıları da çıkartıp, apartmanı yol yapım şirketine kiralayabilsem gönlüm daha da rahat edecek.

– İyi, siz yolunuzu bulmuşsunuz Hatice Hanım.

– Elbet buldum. Namuslu vatandaşlarız biz. Apartman vergileri de arttıkça artıyor. Hiç biz apartman sahiplerini düşünen yok. Vergiler böyle artarsa sonumuz ne olacak?

– Bilmem, Sayın Tural'ın tavsiye ettikleri yolu arayın.

– Hangi yolu, hangi?

– Canım Atatürk yolunu.

– Canım şimdi ne ilgisi var Atatürk yoluyla emlak vergisinin. Atamız öldü. Ne gelir elinden? Vergileri indiremez ki!

– Peki hangi yolu izlemeyi düşünüyorsunuz?

– Hay Allah, ben de şaşırdım. Bu böyle gitmez. Elbet bir çaresi bulunacak. Ne sanıyorlar bizi? Para mı kesiyoruz? Rahmetli babam bizleri düşünüp de Kavaklı Bağları'ndaki bu arsayı köylüden ucuza kapatmasaydı diyorum bazı, sonra emlak vergisinin böyle felaket kesileceğini ne bilirdi zavallı?

– Babanız Atatürk yolunda mıydı?

– Aaa elbet, hep Atatürkçüyüzdür biz. Hiç ayrılmamışızdır onun yolundan.

– İyi o zaman, Cemal Tural'a göre felaket yolunda değilsiniz.

– Ne? Aman karıştı aklım. Seçimler yakın. İnşallah bizim gibi şikâyetçi vatandaşlar bir olup oyumuzu ona göre vereceğiz. Sonra, seçimden sonra karşılığını isteriz artık.

Yenigün, 25 Temmuz 1973

Hatice Hanım ve Bulunamayan Anarşi Sorumluları

Anarşi denen şeyin sözüne bile tahammülü olmayan Hatice Hanım'ın kafası son zamanlarda parti liderlerinin bu konudaki demeçleriyle karışmıştı iyice.

– İşte ne dedi Feyzioğlu, "Anarşistleri koruyan CHP'dir," dedi. Ay nasıl varmış CHP'nin elleri onları korumaya?

– Ecevit ise 12 Mart'tan önce Adalet Partisi hükümetinin anarşi kışkırtıcılığı yaparak bulanık suda balık avlamış olduğunu söylüyor.

– Demirel'i bilmem ama Feyzioğlu her zaman komünizme karşı olduklarını ne güzel söylüyor. Tabii alnı açık adam başka olur!

– Ama yine CHP yetkilileri, Cumhuriyetçi Güven Partisi'nin bazı üyelerinin bizzat kışkırtıcı durumunda olduklarını iddia ediyorlar.

– Ay karıştı aklım, kim yapmış bu anarşiyi?

– CHP'ye göre AP, AP'ye göre CHP, CHP'ye göre CGP'liler, CGP'lilere göre yine CHP, DP'ye göre hepsi, Türkeş'e göre vatan millet düşmanı casus ve casuseler, Nihat Erim'e göre İsveç, Norveç, Danimarka ülkelerinde kuyrukları olan uluslararası bir komplo, Ferit Melen'e göre Sibiryalılar.

– Onlar da nereden çıktı?

– Satılanı unuttunuz mu? Sayın Melen de başbakan olduklarında, bütün bu olayları yaratanların eğer başarı kazanırlar-

sa aydınları Sibirya'ya süreceklerini söylemiştir. Bu durumda, herhalde Sibirya halkının Sibirya'dan boşaltılması gerekeceğinden, oradan memnun olmayan Sibiryalılar bizdeki anarşiyi yaratmış olamazlar mı?

– Yaparlar, her şey beklenir onlardan.

– Kimlerden?

– Kuzey komşularımızdan.

– Yani sizce anarşi kuzeyden mi geliyor?

– Elbet, her bir kötülük kuzeyden gelir.

– El Fetih kampları güneydoğuda ama.

– El Fetih mi? Bir de Araplar mı çıktı başımıza?

– Eh, Filistin gerillaları uzun bir süredir kendilerinden söz ettiriyorlar.

– Orası da doğu. Ha doğu ha kuzey, hepsi bir. Anarşinin de, her bir kötülüğün de her bir başı oralarda.

– Yalnız Güney Amerika'da da gerillalar var... Güney Amerika ise...

– Ne, Amerika mı? Aaaa, hür dünyanın merkezinde ne aramış anarşistler?

– "Güney Amerika" dedim. Hoş Amerika'da da, bizde de anarşi diye nitelendirilen olaylara benzer durumlar oluyor.

– Ay şimdi bayılacağım. Yecüc mecüc gibi her bir tarafta bunlar. Vay demek Amerika'da da var ha? Yazık. Pek çok yazık. Şimdi o güzelim gökdelenlerin temeline dinamit koyarlar artık!

– Canım, apartmanlarla ne ilgisi var bu işin?

– Yok, öyle demeyin. Ben biliyorum. Her gün bütün politikacılarımız da söylüyorlar. Temele meraklı bunlar, temele. Nerede bir temel görseler hemen dinamitliyorlar.

– Peki şimdi size göre anarşiyi yaratan sorumlular kimler?

– Kimler mi? Yecüc mecücler işte! Aaa ne gülüyorsunuz? Ne var bunda gülecek? Yecüc mecüc sözünden bir şey anlamadınız mı? Şey canım. Dur bakayım şu Ferit Develioğlu'nun *Osmanlıca-Türkçe* lügatine. Şey, kısa boylu kavim, Çinliler. Tamam! Buldum! Tabii! Çinliler!

Yenigün, 26 Temmuz 1973

Hatice Hanım ve Basın Affı

Ankara Gazeteciler Cemiyeti'nin basın affı çıkana kadar merkez binasına siyah flama asacağını okuyan Hatice Hanım düşündü bu konuda:

– Şimdi böylece hapisteki meslektaşları için yas mı tutmuş oluyor gazeteciler?

– Öyle gibi, ama biraz geç bir yas! Gazeteciler, aydınlar hapishaneleri doldurmaya başlayalı çok oldu.

– Ne olacakmış peki kara bayrak asınca?

– Belki basın affı çıkacakmış.

– O zaman düşünce suçluları serbest mi bırakılacak?

– Hayır, sadece gazeteciler.

– Peki ya ötekiler?

– Tepesine siyah bayrak asacak bir merkez binaları olmadığından hapiste yatacaklar.

– Onlar da basın suçlusu olsalardı da sahip çıkanları olsaydı.

– Öyle demeyin. Düşünce suçuna inanmayanlar düşünce suçlusu diye mahkûm edilenleri bizden sizden diye ayırmazlar. Düşünce özgürlüğü bir bütündür. Bunun için verilecek savaş da bütün olmalı. Yoksa cemiyetçilik hesaplarıyla sadece birkaç gazeteciye, hem de çok gecikerek sahip çıkmak pek inandırıcı bir savaş olmuyor.

– Şimdi basın affı çıkacak mı dersiniz? Gazeteciler Cemiyeti, basın mensubu parlamenterlerin istifasını istemiş...

– Bazı politik hesaplar sonucu alelacele bir basın affı çıkarılır belki.

– Eh o zaman binalarının tepesindeki siyah bayrağı da indirirler.

– Ve nice düşünce suçlusu hapishanelerde ömür tüketmeye devam eder.

– Eh, onlar da küssünler talihlerine.

– Ortada küsecek değil, savaşacak bir sorun var. Düşünceyi suç sayma anlayışına karşı savaşmak aslında demokrasi savaşlarıdır. Bütün demokratik güçlerin katılmaları gereken bir savaş.

– Ama Demirel, "Dinamit sokmakla, dinamit sokmayı düşünmek arasında fark yoktur," demiş.

– Bu durumda gizli gizli karılarını öldürmeyi kuran sayısız kocanın katil suçuyla hapishaneleri doldurmaları gerekir. Namahreme çaktırmadan bakıp elinde olmadan bazı şeyler kuran beyefendilerin de zina suçundan. Bakarsınız sayın eşiniz de.

– Aaa çok oldunuz artık. Bizim ailede kırk göbek kimse düşmemiştir hapse. Amaan çıkaracaklarsa çıkarsınlar şu affı. Bozmasınlar yuvamı!

Yenigün, 27 Temmuz 1973

Hatice Hanım ve "Çeken Bilir Ayrılığın Derdini"

Hatice Hanım, manavdan aldığı şeftalileri meyve kâsesine boşaltırken kese kâğıdının üstünden "Çeken Bilir Ayrılığın Derdini" başlığını okudu.

– Bu da ne ola ki?

– *Yenigün* gazetesinde yayımlanan bir röportajın başlığı.

– "Kim giden gençlik yıllarını geri verecek?"miş. Gençliklerini bilip büyük sözü dinlesinlerdi.

– Bunu söyleyen genç biri değil. Bir tutuklunun kırk beş yaşlarındaki babası.

– Aaa adama bak, oğluna kızacağına...

– Hayır, kızmıyor. "Kızıyor musunuz ona?" sorusuna verdiği cevap sadece, "Hayır."

– Belli belli. Oğlundan belli nasıl baba olduğu.

– Oğluna sahip çıkan bir baba iyi bir babadır. Hele bir toplum gençliğine sahip çıkmıyorsa. Bakın daha neler söylüyor baba: "Kim kimi affedecek, kim giden gençlik yıllarını geri verecek?"

– Böyle diyeceğine, oğluna "Niçin gençliğini heder ediyorsun a oğlum? Dünyayı düzeltmek sana mı kaldı?" dese ya.

– Bu, oğlunu ikiyüzlülüğe, inançsızlığa itmeye kalkışmak olurdu. Hiçbir başarı da sağlayamazdı. Oğlu inanmış bir kez.

– Canım inandıysa inandı. Söylemeyiverseydi. "İnandığını açıkça söyleme," dememiş mi oğluna?

– Yok, tam tersi, oğlunun doğruculuğuyla övünüyor babası. Şöyle diyor: "Oğlum bu yaşına kadar hiç yalan söylemedi bana." Rahatlıkla bu iddiada bulunacak kaç baba vardır?

– Övünedursun. Oğlunun suçundan utanacağına.

– Utanmıyor, hayır. "Yaptığı hiçbir işte çıkar gözetmedi. İnançlarını tartışmıyorum; ama her zaman haksızlığa başkaldırdı o. Suç işlemedi ki affedilsin," diyor oğlu için.

– Babaları bile bu akılda olursa elbet çıkarmazlar affı.

– Olabilir. Ama iyi çalışmayan bir düzenin yarattığı huzursuzluğun vebalini bu düzene isyan duymaya başlayan gençlere yüklemek çözüm yolu mu? Her gün adına davetiye çıkarılan "huzur ortamı" gerçekleşemez bu yolla.

– Ne yapalım? Demokrasiyi kurtarmak için demokrasi düşmanlarını ezmek gerekiyor.

– İnançlarını aslında paylaşmadığı oğlunun haksızlığa başkaldırmasını hoşgören baba gibidir gerçek demokrasi. Demokraside, hüküm süren inanışlara karşı olan inanışları ileri sürme hakkı vardır. Ve bu haklarını kullananlar suç işlemiş sayılmazlar. Tıpkı o babanın oğlunu suç işlemiş saymaması gibi.

– Suçlu sayılıyorlar ama işte. Suçlu oldukları için hapisteler.

– Bu durumda aftan söz etmek suçlu sayanlara düşüyor. Ayrılığın derdini çekmek de hapiste yakını olanlara. Anaları tarafından kucaklanmayan çocuklara.

Yenigün, 28 Temmuz 1973

Hatice Hanım ve NATO Programı

TRT televizyonunun sadık seyircilerinden Hatice Hanım, televizyonun bir NATO programı hazırlayacağını duymuştu.

– Ne göstereceklermiş bu programda? Yunanistan, İtalya, Türkiye arasında yapılan NATO yarışmasında, birinci olan havacılarımızın hayat hikâyesini anlatacaklar herhalde.

– Yok, daha geniş kapsamlı olacakmış bu program. NATO'nun ve Amerika'nın hür dünyaya yaptığı ve yapacağı hizmetler anlatılacakmış.

– Çok güzel, çok güzel. Amerika'nın, NATO'nun halkımıza yaptığı hizmetler anlaşılır böylece.

– Yalnız, burada söz konusu olan hizmetler, hür dünyaya yapılmış olanlar. Eh, bizler pek hür sayılamayacağımıza göre...

– Ay ne güzel, İsviçre'yi gösterecek demek televizyon. Medeni, ne hür bir memlekettir İsviçre.

– İsviçre NATO üyesi değil ki...

– Ya, vah. O zaman İngiltere'yi gösterir. Çok medenidir İngilizler de. Aynı eski başbakan Prof. Nihat Erim gibi. Yazık oldu da istifa etti. İngiliz gibi adamdı. İngiltere parlamentosunda niçin az kavga çıktığını ne güzel anlatmıştı: Orada üyeler söze başlamadan önce, "Pek sayın ekselans falan falan..." diye giriş yaparlarmış. Bizde de böyle bir kanun çıksa. Biri böyle bir hizmet yapsa...

– NATO yapamaz mı bunu?

– Yok. NATO'nun parlamento kibarlığıyla ilgisi yok. Savunma anlaşması o.

– İyi ya işte, parlamento kavgalarında da savunma gerekmiyor mu?

– Canım, NATO askerî amaçlarla ilgili.

– Haaa. Demek resmigeçit gösterecekler programda. Bayılırım resmigeçide. O televizyon programının sonundaki bayrak törenini seyretmeden kapamıyorum.

– Bu programın bayrak töreniyle ilgisi yok. Bir anlamda bir propaganda programı olacak bu.

– Kime yapıyorlar propagandayı? Bize mi?

– Evet, daha doğrusu biz bize NATO propagandası yapacağız.

– Peki biz NATO üyesi değil miyiz zaten?

– İşte üyeliğimizin propagandasını yapacağız kendimize, herhalde.

– Ha, şimdi anladım. NATO'nun müttefiklerimize yaptığı askerî yardımları gösterecek televizyon. Ne fedakârlıklarla yapılıyor herhalde o askerî yardımlar.

– NATO ortak bir savunma anlaşması olduğuna göre, böyle bir durumda fedakârlık gibi soyut kavramlara yer yoktur. Bir şey yapılıyorsa, NATO'nun askerî amaçları için gerekli olduğundan yapılıyordur.

– Peki ne anlatacaklarmış bu programda?

– NATO'nun, Amerika'nın hür dünyaya yaptığı hizmetleri...

– Doğru, yapılan hizmet herkesin kafasına sokulmalı ki minnet duymayı öğrensin bu millet.

– Yani Hatice Hanım?

– Yanisi var mı? Hizmete minnet. Çok yararlı bu televizyon, çok. Halkımıza minnet altında kalmayı öğretecek, fena mı?

Yenigün, 29 Temmuz 1973

Hatice Hanım ve İstanbul Köprüsü'nün Açılışı

Süleyman Demirel'in İstanbul Köprüsü'nü açmaya hazırlandığını gazetelerden okuyan Hatice Hanım şaştı bu işe:

– Niye hazırlanıyormuş, başbakan değil ki!

– Değil ama o zamana kadar başbakan olmayı umuyor.

– Belki köprü seçimlerden önce biter.

– Köprü açılışı sırf bu nedenden 50. yıla bırakıldı diyenler var.

– Doğru ama 50. yılda açılmalı köprü.

– Ya Cumhuriyet'in 50. yılı iki yıl sonraya rastlasaydı? Açılış iki yıl daha bekletilecek miydi? Benim bildiğim böyle gecikmelerin ardında milli servet kaybı yatar.

– Ne kaybı, ne? Koskoca köprü yapılmış artık, bunun kaybı olur mu? 50. yıl için de bu kadarcık "milli servet" israfı olacak elbet!

– Artık Süleyman Demirel barajlar krallığından köprüler krallığına terfi eder.

– Barajların kralı o mu? Hay Allah, ben de musluklar akmayınca kime başvuracağımı bilmiyordum.

– Adalet Partisi, Süleyman Demirel'in apartman boyunda yağlı boya resmini ısmarlamış.

– Hani şu bayramlarda resmî binaların yüzüne asılanlardan mı?

– Evet. Köprünün açılış gününde asarlar belki.

– Doğru, köprünün açılışı da bir bayram. Belki ilan edilir o gün.

– Köprü bayramında köprüler kralı Demirel'in resmi.

– Eh, az şeref değil köprü açmak.

– Ortada bir şeref varsa, bütün yoksulluğuna rağmen sırtından köprü yapılmasına rıza gösteren halkımızdır.

– Canım halkın ne ilgisi var köprüyle? Ne anlar onlar köprüden? Zaten yayalar bedava geçmeyecek oradan. Şu Galata Köprüsü'nden ağzı açık aşağıyı seyredenlere öyle bozulurum ki. Neyse, bu yeni köprüden böyle bedava seyir yok. Almanlar filmini çekeceklermiş açılışın. Çok gösterişli olacak canım.

– Hazır masraf yapılmışken bir de köprü marşı ısmarlansa...

– Yaaa çok doğru. Güfte yarışmasına kızımı da sokardım. Anneler gününde bana bir şiir yazmış, bayılırsınız. "Anne gözünden akan ne?"

– Köprü güftesi de şöyle olabilir: "Köprü bitti."

– Aaa öyle marş mı olur? Marş dediğin şöyle olur: "Müjdeler var yurdumun toprağına taşına."

– "Geçti yine Kırat'ım halkımızın başına."

Yenigün, 30 Temmuz 1973

Seyfi Öztürk'ün Bülent Ecevit hakkındaki iddialarını duyan Hatice Hanım tepki gösterdi hemen:

– Koskoca Halk Partisi kimlere kaldı? Adam komünistlerle görüşmek için ta Berlinlere gitmiş.

– Doğu Berlin'e gitmekte ne var? İstanbul sosyetesi ne zamandır Moskova'ya turistik gezi yapıyor. Berlin'e giden her turist de bir kez Doğu Berlin'e geçer. Batı Berlin makamları bütün resmî davetlilerine Doğu Berlin'i göstermeden programlarını tamamlamazlar. Hele Ecevit gibi şahsiyetler mutlak Doğu Berlin'e götürülür. Kaldı ki Ecevit bu kısa ziyaretini bizim diplomatik temsilcilerimizle birlikte yapmış. Hoş, yalnız gitse ne yazar?

– Aaa öyle demeyin, adam "arşivler!" diyor baksanıza. Elinde devletin gizli belgeleri varmış.

– Ne varmış, ne varmış?

– Devletin gizli belgeleri.

– Peki, Sayın Seyfi Öztürk devletin özel yetkilerle donatılmış hafiyesi midir ki elinde devletin gizli belgeleri oluyor? Üyesi oldukları parti, yani AP özel yetkilere sahip bir devlet örgütü müdür? Hem neymiş o belge dediği?

– Bir fotoğrafmış. Ecevit'i gösteriyormuş o fotoğraf.

– Eh, Ecevit'in fotoğrafını ele geçirmek pek zor olmasa gerek.

– Seyfi Öztürk, "Ecevit benim bir zamanlar Milli Güvenlik Kurulu üyesi olduğumu unutuyor," diyesiymiş.

– Bildiğimiz kadarıyla Milli Güvenlik Kurulu, muhalefet partisi başkanlarının fotoğrafları ve gezileriyle değil, yurdun dış güvenlik sorunlarıyla ilgilenir.

– Ecevit Doğu Berlinlere gidip komünistlerin başı Zeki Baştımar'ı buldurmuşmuş.

– Bu mişli geçmişli iş, olayın belgesi neymiş?

– Fotoğraf dedik ya.

– Nerede çekilmiş o fotoğraf?

– Batı Berlin'de.

– Doğu Berlin balonu patladı; ne ki fotoğrafta Ecevit, Zeki Baştımar'la baş başa mıymış?

– Hayır, Ali Söylemezoğlu adlı birinin de aralarında bulunduğu bir toplantıda.

– Gizli miymiş o toplantı?

– Yooo.

– Herkesin girebileceği bir toplantıya çeşitli hafiyeler gibi Ali Söylemezoğlu adlı vatandaş da gitmiş demek ki. Türkiye'de iktidara oynayan her partili gibi, Almanya'daki işçilerin durumuyla doğal olarak bilgilenmesi gereken Ecevit de, bu amaçla düzenlenen bir toplantıda birçok zehir hafiyeler olduğu gibi, belki de tanımadığı Söylemezoğlu ile de konuşmuş sorulara cevap vermiştir. Ne yapsın? Her soru sorana çocukların hırsızpolis oyununda yaptıkları gibi polis misin, yoksa komünist misin diye soracak değil ya.

– Canım yine de koskoca Halk Partisi'nin başkanı herkeslerle konuşmamalı.

– Doğru, önce konuşacağı adamın aile çevresine baksın. Sonra MİT'ten dosyasını araştırsın. Sonra muhtardan iyi hal kâğıdı istesin. Otuz beş kuruşluk pul, nüfus hüviyet cüzdanı sureti, tam teşekküllü bir hastaneden alınmış sağlık raporu ve de askerlik tecili de tamamlandıktan sonra Sayın Seyfi Öztürk'e bir dilekçe yazıp görüşmek istediği zatla görüşebilmek için Merkez

Cezaevi görüşçülerine verilene benzeyen bir "görüş izni" vermelerini, müsaadelerini arz etsin.

Yenigün, 1 Ağustos 1973

Hatice Hanım ve Büyük Türk Demokratı Feyzioğlu

Büyük Türk demokratlarından olan Sayın Turhan Feyzioğlu'nun seçim nutku atarken beğenmediği sorular soran bir genci neredeyse polise vermeye kalktığını gazetelerden okuyan Hatice Hanım, bayıldı bu davranışa:

– Aferin adama! İşte bütün profesörler onun gibi olsalardı, üniversitedeki anarşistleri zamanında polise verselerdi her şeyler böyle olmazdı.

– Nasıl olurdu?

– Bilmem.

– Bilmezseniz, 12 Mart'tan önce eğer Sayın Feyzioğlu politikacı değil de profesör olsaydı nasıl davranırdı, bunu bilemezsiniz. Acaba şimdi olduğu gibi kendisini beğenmediğini belirten gençlerin üstüne, "Şimdi seni polise veririm!" diye bütün celadetiyle yüklenmeye cesaret edebilir miydi? 12 Mart sonrası ihbarcılığı yapan birçok "tatlısu" profesörünün ondan önce nasıl davranmış oldukları bilinmiyor. Neyse. Ayrıca ne diye polise verecekmiş ki soru soran genci?

– Anarşist diye!

– Nereden çıkarmış gencin anarşist olduğunu?

– Genç ona saygısızca, "Biz bizi biliyoruz, üniversite reformunu savunacağınıza pahalılıktan söz etseniz," falan gibi sözler etmiş.

– Ne var bu sözlerde? Demokrasi havariliğini yıllardır elinden düşürmeyen, Avrupa Konseylerinde Batılı politikacılara "On derste demokrasi nasıl kurtarılır?" nutukları atan Sayın Feyzioğlu demek bu kadarcık soruları bile kaldıramıyorlar.

– Canım o genç de çok olmuş ama. Koskoca Feyzioğlu gibi bir ilim irfan sahibi adam senin ta ayağına gelmiş, devletin koskoca eğitim reformunu üşenmeden izah ediyor, sen tut efendi efendi dinleyeceğine saygısızca adamın sözünü kes.

– Hatice Hanım, büyük Türk demokratı Feyzioğlu bilir ki, demokrasi, pahalılıktan imanı gevreyen halka, "Üç bin lirası olan okur, gerisi hava alır," kanununu eğitim reformu diye yutturmaya kalkarken halkın sus pus oturması demek değildir. Demokrasi halk adına yenen yavelere bir halk çocuğunun kalkıp da hiç olmazsa, "Biz bunları yutmuyoruz," diyebilmesidir.

– Desin, desin canım, ama efendi efendi desin. Ne o öyle anarşist gibi!

– Bizde anarşi sözü de demokrasi kavramı da hep yanlış anlaşılıyor.

Felsefesi anlamında, gerçek bir anarşist böyle zırvalara ne soru sorar ne de karşılığını bekler. Yeni düzen falan da istemez o. Her şeyi yıkar. Böylesi konuşmaların yapıldığı kürsüyü de keyifle havaya uçurur sadece. Öte yandan gerçek bir demokrat da büyük Türk demokratı Sayın Feyzioğlu gibi fahri polisliğe özenmez.

Yenigün, 2 Ağustos 1973

Hatice Hanım ve Çalınmış Sorular

Hatice Hanım, üniversite giriş sınavlarının iptal edildiğini duyunca çok öfkelendi:

– Kör olasıcalar, niye iptal oluyormuş koskoca sınav?

– Niyesi var mı; sınavların çalınmış olduğu kesinleşti.

– Suç bizde mi, oğlumda mı suç? Tam da bu yıl kazanacaktı? Ortada suç varsa, versinler o sınav sorularını çalan işçilere cezayı!

– Bu zamanda bir bin beş yüz lira için, başlık parası uğruna tamah edilen birkaç bin lira için bu suçu işleyenlere ceza verilecektir, hiç kuşkunuz olmasın. Daha şimdiden işlerinden atılmışlardır, aileleri de perişan olmuştur.

– Olsun, hem çalarlar hem yakalanırlar. Şimdi sınavlar yenilenir de oğlum Ömer kazanamazsa vallahi bir de benim beddua mı alırlar, kanı içlerine akasıcalar.

– Oğlunuzun iptal edilen sınavları kazanacağından eminsiniz bakıyorum. Yoksa özel dershaneden sınav sorusu satın alanlardan biri de oğlunuz mu?

– Aaaa ne münasebet! Hakkıyla kazanacaktı oğlum.

– İyi o zaman, yeni açılacak sınavları da kazanır hakkıysa...

– Canım hiç belli olmuyor ki, ne çalışkan çocuklar bazen bazen kazanamıyorlar...

– Sınav sorularını çalmayı gerçekleştirmiş olan İmam Hatipli genç de tam üç yıl tıp fakültesine giremediği için kalkışmış bu işe... Ve anlaşıldığına göre, onu bu suça iten neden, para kazanmaktan çok bir eziklik, haksızlık duygusu. Soruları da kendi gibi İmam Hatiplilere satmış. Soruların edinilmesi için yatırdığı parayı çıkarması söz konusu olmasa, belki de para istemeyecekti karşılığında. Bütün bunlar çok düşündürücü...

– Ne düşünecekmişim o hırsız tayfasını? Ben oğlumu düşünürüm. Ah bunca yıl özel okullarda avuç dolusu paralar döktüm. Özel dersler aldırttım. Dershanelere gönderdim. Benim oğlum sınavları kazanmasın da kimler kazansın?

– İşte Hatice Hanım, meselenin can damarı burada ya... Bu sınav soruları dediğimiz nesne çoktan çalınmış zaten...

– Ne, kim çalmış? Kaç yıldır haberimiz yok. Haberimiz olaydı da Ömer geçen yıl Orta Doğu'ya gireydi...

– Yok, öyle değil. Bol parası olan aileler çocuklarını özel okullarda daha iyi eğitebiliyorlarsa, böyle eğitim görmüş çocukların bu giriş sınavlarını kazanma şansları, ötekilerden kat kat fazlaysa, sınav soruları ne kadar gizli tutulmuş olurlarsa olsun, bazılarınca çoktan satın alınmışlardır. Bana kalırsa Hatice Hanım bu sorular aslında çalınmış sorulardır ve bu çalınmanın ne suçlusu ne suçu vardır ortalıkta. Ortada sadece sevgilisiyle evlenebilmek, başlık parası ödeyebilmek için İmam Hatip Okulu çemberini kırmak için suç işleyen zavallılar vardır.

Yenigün, 3 Ağustos 1973

Hatice Hanım ve Yehudi Menuhin

Yehudi Menuhin'in İstanbul Valisi'ne sıkıyönetimle ilgili sorular yöneltmiş olduğunu duyan Hatice Hanım bozuldu bu işe:

– Aaa, âlemin Yahudi'si ne karışırmış sıkıyönetime?

– Dünya çapında bir sanatçı, dünya olaylarına ilgisiz kalamaz.

– Kalamazmış... Keman çalmasına baksın o. Konserine gitmiş olan ahbaplarım söylüyorlar, konserde bir yığın yanlış yapmış.

– Artık yaşlanmış olan Menuhin, konserinde hata yapabilecek kadar kendisini kabul ettirmiş bir sanatçıdır.

– Sanatçıysa sanatçılığını bilsin. Ne anlar o anarşiden, demokrasinin kurtuluşundan.

– Gerçek bir sanatçı insancıldır. İşte Menuhin de bir sanatçı olarak konuklamış olduğu ülkedeki insan haklarının durumuyla ilgilenmiş. Bundan doğal ne var? Yunanistan'da insan haklarının çiğnenmiş olduğu iddiasıyla, Yunanistan'a gitmeyi reddetmiş nice sanatçı var. Sanatçıya da böyle tavır yaraşır.

– Ne tavrı? Sen paşa paşa İstanbul'a davet edil. Krallar gibi ağırlan, ondan sonra teşekkür edeceğine, tut valiye, yok "Mahkemelerde baskı var mı, işkence var mı?" diye sorular sor. Misafirliğin de bir adabı vardır canım.

– Menuhin çapında bir sanatçının İstanbul Festivali'ne gelmesi, festival düzenleyicilerinin arayıp da bulamayacakları bir

şeydi. Onun reklamıyla nice göz boyadılar kim bilir? Ben Menuhin gibi dünyaca ünlü sanatçıların, asıl İstanbul sanat göz boyamacılığına gelmeden önce, daha bir düşünmelerini beklerdim. Sanatçının, yazarın, düşünürün yeryüzündeki durumu rasgele insanlarınkinden farklı. Karşılaştığı davranışlarla en çok ilgilenmesi ve buna karşı tavır alması gereken kişi olmalı sanatçı. Ben Menuhin'in kuşku ve sorularını biraz gecikmiş buluyorum. Eğer, insan hakları konusunda bazı kuşkuları var idiyse, bunları buraya gelmeden önce ileri sürseydi. Yoksa giderayak, hem de cevabı önceden belli olan bir yetkiliye sorular yöneltmek, içten olmayan bir davranış, boş bir gösteriş gibi göründü bana.

– Vali de pek güzel cevap vermiş. "Sanatçının iddia ettiği eziyetler varit değildir," demiş. "İsterse kendisini tutuklularla görüştürürüm," demiş.

– İyi, iyi. Herhalde tatmin olmuşlardır böylece ve ziyaretin sonunda her iki taraf da bu ziyaretten fazlasıyla memnun ayrılmışlardır. Sorulara bayılmamak elde değil. Ne diyecekti yani vali, "Efendim, endişeleriniz yerindedir; hakkınız var..." mı diyecekti? Sayın Menuhin acaba valinin, tutukluları ziyaret konusundaki nazik davetini kabul ettiler mi? Herhalde zamanları olmamıştır. Oysa en yakın dostlarını, sevgili ve nişanlılarını, amca ve teyzelerini bile göremeyen tutuklularımız için Yehudi Menuhin'in ziyareti ne büyük bir sürpriz olurdu. Kimseye anlatamadıkları dertlerini sayın virtüöze anlatırlardı!

– Aman, koskoca kemancının onları dinleyecek zamanı mı var? Pek de beğenirmiş İstanbul'u. Artık memleketinde Boğaz'ın güzelliğini anlata anlata bitiremiyordur.

Yenigün, 4 Ağustos 1973

Hatice Hanım ve Alaman Polisi

Sayın Çalışma Bakanı Ali Naili Erdem'in Almanya gezisini yarıda kesmesi üzerine Hatice Hanım kızdı Alaman polisine:

– Ne biçim adam bunlar? Niye korumamışlar ki bizim çalışma bakanımızı?

– Alman polisi, sayın bakanın Almanya'yı terk etmeleri için ciddi bir neden olmadığını demeye getirdi.

– Aaa, Alaman'a bakın Alaman'a! Ciddi bir neden yokmuş. Ayol adamı ölümle tehdit etmişler.

– Aman, ölümle tehdit olayı Alman polisince fazla ciddi nitelikte bulunmamış. Sadece bakanı durumdan haberdar etmek için kendisine bildirmişler. Bu tür tehditler bazı makam sahiplerine ve politik kişilere oldum olası yapılır.

– Ne diyorsunuz siz? Adam, "Alaman polisi can güvenliğimi koruyamayacağını söyledi," diye döndü yurda.

– Alman polisi ise, sayın bakanın, bu gibi kişilerin korunmasına ilişkin genel uygulama çerçevesinde güvenlik altında olduğunu iddia ediyor. Sayın bakanın can güvenliğinin korunması talebinde bulunmuş olduklarını da kabul etmiyor.

– Bu Alamanlar zaten kaba olur. Hem adamı korumazlar hem de ardından konuşurlar.

– Ne yapsaydı yani Alman polisi ve Alaman hükümeti? Ba-

kan, kaçırıldı kaçırılacak; can, mal güvenliği kalmadı vaveylasıyla Alamanya'da ne kadar solcu varsa peşine mi düşseydi? Alaman hükümetine ülkenin bölünmekte olduğunu bildiren çarşaf çarşaf raporlar verip sıkıyönetimin ilan edilmesini mi isteseydi? Belki de Sayın Naili Erdem kendisine aleyhte tezahürat yapan bazı kişilerin tutuklanmamasına bozulmuştur.

– Tabii bozulur. Ne biçim misafirperverlikmiş bu? İnsan konuğuna aleyhte tezahürat yaptırır mı?

– Politik tercihleri temsil eden kişiler, karşı tavır aldıkları, yüklendikleri insanların kendilerine alkış tutmamasını doğal karşılamalılar. Nitekim Alman polis sözcüsü de "Federal Almanya Cumhuriyeti'nde başka başka düşünenlerin karşı karşıya gelebileceklerini," söyleyerek bakanın bu konudaki tahammülsüzlüğünü eleştirmiş.

– Kim, neyi eleştirmiş? Aaa polislerin bakanları eleştirdiği de Almanlarda görülmüş herhalde.

– Orasını bilmem ama bizim demokrasiyi kurtarma havarilerimizin, başka coğrafyalarda polislerden bile demokrasi dersi alacak durumda oluşları çok düşündürücü. Alman polisinin düşünce hürriyetine, gösteri hakkına inanmasına karşılık, bizde politikacıların zehir hafiye kesilmesi, her gün ağızlarında geveledikleri demokrasi teranelerinin ne menem boş bir balon olduğunu bir daha gösterdi.

Yenigün, 5 Ağustos 1973

Hatice Hanım ve Kıyılan Öğretmenler

Milli Eğitim Bakanı Orhan Dengiz'in, "Öğretmen kıyımı yoktur!" diye demeç vermesine memnun olmuştu Hatice Hanım:

– Bakan dediğin böyle kesin konuşmalı: "Öğretmen kıyımı yoktur!" Ağzına sağlık adamın.

– Sayın bakanın demeci hiç de sizin anladığınız gibi açık seçik değil.

– Aaa adam "kıyım yok" diyor, daha ne desin?

– Ne mi desin? Ne diyeceğini merak etmemize gerek yok, çünkü söyleyeceğini "kıyım yok" cümlesinin hemen ardından söylüyor zaten. Yani, "İçinde bulunduğu eğitim ordusunu rencide eden, töhmet altında bırakan ve ağır suç işleyenlerin ceza görmesi, kıyım olarak nitelendirilmemelidir," diyerek, aslında kıyım yaptığını kabul etmiş oluyor.

– Aklım karıştı, şimdi kıyım var mı, yok mu?

– Elbette var, sadece sayın bakan "kıyıma" "kıyım" adı verilmesini istemiyorlar.

– Nasıl yani? Adam, "Suç işleyenler elbet ceza görecek," diyor. Haklı!

– Bir memur, belirli bir suçtan mahkûm olup belirli süreyi aşan mahkûmiyeti kesinleşirse, zaten otomatik olarak görevinden uzaklaştırılır. Bu durumda "milli eğitim ordusunu renci-

de etmek, töhmet altında bırakmak" gibisine lastikli ve her türlü yoruma müsait gerekçeler yaratmak ve böylesi gerekçelerle öğretmenleri oradan oraya sürmek, işsiz bırakmak kıyım değil de nedir?

– Canım, öğretmenin milli eğitim ordusunu töhmet altında bırakmasına izin mi verilsin yani?

– Milli eğitim ordusunu töhmet altında bırakmaktan ne kastediliyor? Hangi öğretmen eğitim ordusunu ne töhmeti altında bırakmış? Soyut iddialar bunlar. Çıkarcı bir ihbarcı ya da baskı unsurları, işine gelmeyen öğretmenleri rahatça, "eğitim ordusunu töhmet altında bırakmakla" suçlayabilirler. Bu töhmet kavramının yorumlanmasına bağlı bir şey çünkü. Nedir eğitim ordusunu töhmet altında bırakmak? Ceza kanunlarımızdaki suçlar belli ve açıktır ve bu suçlardan birini işlediği sabit olan kişi de cezalandırılır. Ama hangi öğretmenin eğitim ordusunu töhmet altında bıraktığına kim, neye dayanarak karar veriyor acaba? Töhmet altında bırakmak diye bir suç var mı ve böyle uydurma bir gerekçeyle insanları ekmeksiz bırakmak, onlara eziyet vermek ne derece insan haklarına uygundur? Yetkililerin işine gelmeyen düşüncelere sahip öğretmenler mi, yoksa bir öğretmenin düşünce ve söz hürriyetine sahip olmasına tahammül edemeyen çevrelerin, onları "öğretmen ordusunu rencide ediyor" gibisine inandırıcı olmayan, hatta gülünç nedenlerle zan altında tutmaları mı "eğitim ordusunu töhmet altında bırakmak" olarak nitelendirilebilir?

Yenigün, 6 Ağustos 1973

Hatice Hanım ve Yeşilaycı TRT

TRT'nin reklam saatlerinde reklam yapılmasını yasaklamış olduğunu duyan Hatice Hanım bu işe bayıldı:

– Aman şu Musa Paşa TRT'nin başına geçti, pek muktedir davranıyor canım. Akşam olmuyor mu, herkesler televizyonun başında! Şarap reklamıyla milleti içkici yapmak istememiş paşa herhalde. Milli radyo da böyle olmalı işte.

– Halkın hizmetinde olan bir radyo ve televizyon hiç reklam yayımlamamalı. Reklam yayımladıktan sonra, Nasreddin Hoca'nın karpuz hikâyesi misali, değdi değmedi derken, çişli karpuzun tamamını gövdeye indirmeye benzer.

– Aaa niye? Niçin reklam yayımlanmayacakmış.

– Çok basit. TRT gibi bir eğitim aracı kurum kâr amacı gütmemeli de ondan. Reklam, en basit anlamıyla bazı malların satılması için halka yalan söylemektir. Onu belirli tüketime zorlamak, onu bilmem ne sabun tozu daha beyaz, bilmem ne sabun tozu beyazın beyazı yıkar, diye uyutmaktır. Oysa gerçek anlamda eğitici, dinleyicisini, seyircisini uyarıcı, oluşturucu, haberdar edici bir radyo-televizyon kurumunun asıl görevi, toplumu olduğu noktadan ileriye götürmek, ona dinamizm vermek olmalı. TRT de zaten 1961 Anayasası'yla bu amaçla özerk kılınmıştı. Kamuoyunu daha iyiye, güzele oluşturucu ol-

ması gereken bir kurulun, toplumdaki mevcut değerler sisteminin donmuş kalıpların ötesinde hizmet görmesinin faydasına inanılmıştı. Bütün bunlar olmadıktan sonra reklamı olmuş olmamış ne yazar?

– Canım öyle demeyin. Hem biz Müslümanlar, aslında içki içmeyiz.

– TRT'de şarap reklamı kalktı diye bundan vazgeçileceğini hiç sanmam. Ama bahçede çocuklar "Ülker Bisküvileri!" diye anlamsız şarkılar söyler oldular. Çocuklarımızın beynine anlamsız reklam güftelerini kazımak için mi yurdun dört bucağında televizyon şebekeleri kuruyoruz?

– Ama "Görevimiz Tehlike" programı ne güzeldi!

– Tam da üstüne bastınız. Milli radyo-televizyon şebekemizle adeta CIA propagandası yapıyorduk.

– "Uzay Yolu" için ne diyeceksiniz peki? Öyle tutuluyor ki o program. Çocuklar bahçede uzay adamlığı oynuyorlar. Tam bu çağın çocukları!

– En basit motor sanayisini bile kuramamış bir ülke ve bu ülkenin uzayda yarıştığını sanan çocukları. İnsanı uyutmak da işte bu kadar olur.

– Peki ya Zeki Müren? Ya Vakko gençliği? Ya Beymen'den giyinen baba oğul? Hepsi oyalıyor vallahi beni.

– Evet, bütün bunların sizleri ve daha birçoklarını oyaladığı besbelli. Şu son üniversite sınavları skandalıyla en iyimserlerinin bile karamsarlığa düştükleri gençliğimizi televizyonlarımızda Vakko gençliği temsil ettikçe ve de şarap reklamları da kesildikçe içimiz rahat demektir. "Atatürk'ün çizdiği çağdaş uygarlık yolu" eşittir TRT televizyonu.

Yenigün, 8 Ağustos 1973

Hatice Hanım ve Toplanamayan Üniversiteler Arası Kurul

Oğlu dolayısıyla aklı iptal edilmiş olan üniversite sınavlarında kalan Hatice Hanım, bu konuyla ilgili haberleri kaçırmadan izliyordu:

– Ne zaman toplanacakmış şu toplanamaz olası kurul?

– Terzioğlu'na göre 11 Ağustos'tan önce toplanamazmış.

– Terzioğlu ne burnunu sokuyormuş bu işe? Üniversiteler arası kurul başkanı o değil ki, Prof. Yusuf Vardar.

– Yusuf Vardar İngiltere'de ya.

– Gelsin efendim! Gelsin de oğlumun kazandığı sınavı iptal etmek ne demekmiş görsün.

– Sayın Yusuf Vardar, İngiltere seyahatlerini yarıda kesmek istememişler.

– Oh beyim! Biz de sınavın iptalini istemedik. Tam da Ömer'im kazanacakken.

– Hatice Hanım ne zamandır Ömer'inizin kazanacağını iddia ediyorsunuz. Sınav sorularının çalınmasıyla ilgili tahkikat sürüp giderken, bu tür iddialarda bulunmak başa dert açabilir.

– Kim dert açıyormuş benim oğlumun başına? Dert asıl üniversiteler arası kurulun başına açılacak. Görelim bakalım sınav yenilemeyi. Yenileyecekse bir an önce İngiltere'den gelsin de bizleri darda komasın.

– Sayın Vardar kendisi yerine Ege Üniversitesi Rektör Vekili Prof. Karhan'ın kurula başkanlık edebileceğini söylemiş.

– İyi. Vardar olmazsa Karhan olsun. Aaa beklemekten bir hal olduk.

– Karhan da, "Ben yetkili değilim kurulu toplamaya," diyesiymiş: "Ben üniversiteler arası kurul başkan vekili değilim. Başkan vekili Orta Doğu Teknik Üniversitesi Rektörü Prof. İsmet Özdemir'dir," diye buyurmuş.

– Aman canım, kim yetkiliyse yetkili. Madem öyle Prof. İsmet Özdemir toplasın kurulu.

– Toplayamazmış o da.

– Neden?

– Kendileri Afrika'dalarmış.

– Şunlara bakın. "Hap der iki Hup'dadır. Hup der iki Hap'dadır. Bilmezler ki Agop ağzına kadar boktadır." Kim neye karar verecekse versin. Biz de bilelim hesabımızı. Ömer'im bu kez kazanmazsa tekmiline dava açacağım.

– Belki oğlunuz kazanır. Ya da açacağınız davayı kazanırsınız belki.

Ve Türkiye'nin dört bir köşesinde yeni sınavlar üstüne iskambilden yeni umut şatoları yükselirken, coğrafya dersleri bile boş geçtiği için sınav kazanma şansı daima düşük olan nice Anadolu genci, kendileri için fazla bir şey fark etmediğinden, yurtdışındaki sayın profesörlerin gezilerinin şen geçmesini candan dilerler.

Yenigün, 9 Ağustos 1973

Hatice Hanım ve Lokavt

Son günlerde kulağına sık sık lokavt sözü gelen Hatice Hanım meraklandı:

– Ne demekmiş şu "lokavt lokavt" dedikleri?

– Lokavt aslında İngilizce asıllı bir sözcük. "Lock-out", yani kapıyı yüzüne kapamak. 19. yüzyıl İngiltere'sinde, insafsız bir sömürü düzenine karşı çıkmaya başlayan işçilere o zamanın kapitalistlerinin uyguladıkları bir işleme verilen ad. Çocukları ve kadınları en düşük ücretlerle çalıştırarak tatlı kârlara alışmış olan 19. yüzyıl kapitalizmi, haklarını arayanları, işyerini kapatarak ezmeyi düşünmüştü.

– Yani şimdi lokavt olunca işyeri kapanmış oluyor.

– Evet, üretim durdurularak işgücüne sözde gerek kalmamış oluyor.

– Eee ne yapsın adamlar? İşçiler durmadan para isterlerse işveren de fabrikasını kapatmak zorunda kalır.

– Yok canım. Lokavt amacı işçiyi işinden ederek toplu sözleşmede işçinin direncini kırmak. Yani işçi taleplerinden vazgeçene kadar onun ekmeksiz kalma korkusundan yararlanmak.

– Ama işveren de fabrikasını kapatınca zarara uğruyor.

– İşçi ücretinden, yani onu ve ailesini hayatta tutan her şeyden hakkını aramak için grev yaparak vazgeçmeyi göze alı-

yor. İşveren ise lokavtla sadece kârdan vazgeçmiş oluyor. Onu ayakta tutan sermayesi, parası, her şeyi var. Fabrikasını da satabilir, devredebilir. Onun işçinin direncini kırabilecek kadar dayanma gücü fazlasıyla var. Oysa işçinin durumu öyle değil. İşçi ücretsiz kalmayı ne kadar göze alabilir? Ne kadar bir süre eline bakanları aç koyabilir? Demek ki grev ve lokavt eşit silahlar değil. İşte bu nedenle de işçinin insanca yaşama adına yaptığı grev hakkı anayasamızda güvence altına alınmış; buna karşılık lokavt ise öyle değil.

– Lokavt kanunu varmış ama.

– Evet, ama lokavta izin veren kanun kaldırılırsa ortada anayasaya aykırı bir durum doğmaz. Oysa grev hakkı kalkarsa açıkça anayasaya aykırılık yaratılmış olur.

– Her bir yerden işveren lokavta gidiyormuş. Her gün okuyoruz. Adamlar durup dururken girişmiyorlar ya bu işe?

– Elbet durup dururken değil. Sıkıyönetim uygulamasından bu yana grev olanakları adamakıllı kısıntıya uğradı. Sendika çalışmaları duraksadı. Ayrıca işçiden yana olan her türlü davranış yasaklandı. Bu durumda işveren, işçinin direncinin zaten oldukça kırılmış olduğunu hesap ederek üstüne gitmeyi fırsat biliyor. Olağanüstü durumlardan olağanüstü kârlarla çıkmak istiyor, hepsi bu!

Yenigün, 11 Ağustos 1973

Hatice Hanım ve TİP Oyları

Şurada burada bazı gazete başlıklarında TİP oyları üstüne yapılan tartışmaya aklı takılan Hatice Hanım pek şaştı bu işe.

– Aaa, TİP oylarının ne olacağı var mı? Olacağı olmuş onların. Yasak oylar onlar, yasak! Koskoca anayasa mahkemesi TİP'i kapattı, TİP'liler on beşer yıllara mahkûm oldular sıkıyönetimde. Hâlâ oyun sözünü nasıl eder bunlar?

– 1965 ve 1969 seçimlerinde TİP'e oy vermiş olan vatandaşların oyları söz konusu Hatice Hanım.

– Aman ne biçim oylarmış onlar? 1969 seçimlerinde kimseleri Meclis'e sokamadılar. Kime verirlerse versinler. İsterlerse kokmasın diye tuzlasınlar oylarını.

– 1969 seçimlerinde TİP, Meclis'e çok az kişiyi sokabilmiş de olsa TİP'e oy vermiş ve oyunu bilerek veren önemli bir kitle var. Ayrıca 1969 seçimlerinde birtakım nedenlerden seçimlere katılmamış ya da TİP'e oy vermemiş sosyalistler var.

– Sosyalistler mi var? Sosyalizmi anayasa yasaklamış ayol. Bunu sağır sultan bile duydu.

– Anayasanın sosyalizme kapalı olması demek, anayasamızın burjuva sınıfı diktatoryasını kabul etmesi anlamına gelir ki, anayasamız asıl, bir sınıfın öteki sınıflar üstünde dikta rejimi kurmasını yasaklamış durumda.

– Canım ne diktatoryası, demokrasi var bizde, demokrasi.

– Sizin gibi vatandaşların sosyalizmin yasak olduğuna inandıkları İşçi Partisi'ni ve böyle bir partinin oylarını kabul etmedikleri düzen, göstermelik bir demokrasi sayılabilir ancak.

– Göstermelik möstermelik, koskoca demokrasimiz aslanlar gibi ayakta. Ama ortada ne TİP var ne de TİP'in fazla bir oyu.

– Bütün sorun burada işte. Ortada bir işçi partisi olmadıkça ya da sosyalist bir siyasal örgütü işçi oyları nereye gidecek tartışması oldukça havada kalmak durumunda. İşçi oylarını gazete tartışmaları ve aydın ahkâmı değil, işçi kesiminin içinde bulunduğu günlük koşullar belirleyecektir. Yani işçi seçmenin oyu, içinde bulunduğu duruma ve bilinç düzeyine göre istesek de istemesek de mevcut partilerden birine akacaktır. Kimi gecekondusuna tapu alabilmek gibi ufak ama hayatında değişiklik yapacak çıkarlar adına AP'ye oy verecek, kimi ezilmemişliğinin tek avuntusu durumuna gelen dinî inançların güdüsü ve maneviyat avuntusuyla MSP'ye, kimi "Türk Titre Kendine Dön" sloganlarıyla kadersizliğini unutmak için MHP'ye, kimi de şu sırada ayaklarına gelebilen ve ezilmişliklerini somutlayabilen tek politikacı Ecevit olduğu için CHP'ye oy verecek. İşçi oylarını yönlendirecek bir örgüt olmadıkça böyle olacak bu. Bu bakımdan kimse, "Aman şu Halk Partisi'ne oy vermeyin," dedi ya da öteki, "Halk Partisi'ne oy verin," dedi diye işçi oylarının bağlanabileceğini sanmamalı.

– Ay nereden çıkardınız şu amele oylarını? Kime verirlerse versinler. En iyisi patronlarıyla iyi geçinip onlar nereye verin derse oraya versinler. Ekmeğini yediği yere nankörlük etmeyeni Allah da sever!

Yenigün, 12 Ağustos 1973

Hatice Hanım ve Elektrikçi Etem

Kavaklıdere'deki apartman katında oturan Amerikalı kiracı yurduna dönünce Hatice Hanım ailece kendi katına yerleşti. Köşk hattında olduğu için suyu hiç kesilmiyordu bu katın, Hatice Hanım da ömrünün son yıllarını rahat geçirmek istiyordu artık. Bu nedenle her ay kesesine akan üç bin lira kiradan vazgeçebilmişti yüreciği yana yana. Ne var ki zor işti taşınmak, her türlü usta, tamirci tayfasıyla cebelleşmek. Hatice Hanım salondaki şöminenin üstüne her kendini bilen ev sahibinin sahip olması gereken kristal aplikler taktırmak istiyordu. Ve bu yüzden de elektrik tayfasına düşmüştü işi. Hatice Hanım bütün apartman komşuları, mahalle bakkalı ve mahalle muhtarı kanalıyla yürüttüğü tahkikat sonucunda bu önemli işi elektrikçi Etem'e yaptırmaya karar verdi. Elektrikçi Etem, "Pazartesi geleceğim," dedi, ancak çarşamba geldi.

– Oğlum bu ne biçim iş ahlâkı? Pazartesi günü bütün gün seni bekledim. Tam da Selami Paşa'nınkinin kabul gününde, gidemedim tabii. Sizde hiç sorumluluk yok mu?

Sorumluluk sözcüğü gündelik lügat dışında kaldığı için Etem bunu boş geçti. Pazartesi günü gelmeyişini ise şöyle açıkladı:

– Vekil Bey'in evine çağırdılar. Şoförü uğrayıp, "Acele gelsin," demiş. İş iki gün sürdü, ancak bugün boşalabildim abla, kusura bakma.

– Ne kusura bakması, elbet bakarım. Vekil Bey'inki para da bizimki değil mi? Ben de vereceğim hakkını. Benim günümde nasıl onlara gidermişsin?

Etem, Hatice Hanım'a şaşkınlıkla baktı. Vekil Bey gibileri çağırınca gitmemezlik olmayacağını bilmez miydi bu kadın? Sanki kocaları Vekil Bey çağırınca gitmezlik ediyorlar mı? Yarın bir işim düşse, Allah göstermesin hastaneye birini yatırmak gerekse bana kim yardım edecek? Vekil Bey gibileri... Eee, en iyisi cevap vermedi Hatice Hanım'a. Hatice Hanım yapılacak işi gösterdikten sonra en önemli konuya değindi:

– Görüyorsun oğlum yapacak pek iş yok. Yani benim bey yorgun olmasa kendi de yapar ya, fakir fukara da kazansın dedim ben. Ne istiyorsun şimdi buncağız için?

– Yetmiş beş lira abla.

– Ne yetmiş beş lirası oğlum? Sen delirdin mi? Soyguncu mu oldunuz siz?

– Bu kristallere binlikleri saymışın da abla, benim emeğime yirmi beş lirayı çok görüyorsun. Bu işin malzemesi zaten elli lira tutacak.

– Aaaa, ben eski apartmanımda elli liraya taktırdım bu iki avizeyi.

– Kaç yıl önce Hatice Hanım? O zamandan beri malzeme fiyatı en az iki misli arttı.

– Arttıysa arttı. Peki sen niye işçiliğin fiyatını artırıyorsun? Malzeme fiyatının artması benim suçum değil ya?

– Benim suçum mu abla? Malzeme fiyatının onca artmasını kabul ediyorsun da benim emeğimin fiyatının beş on lira artmasına niye bozuluyorsun?

– Terbiyeni takın sen! Ne demek bozulmak? Bir hanımefendi bozulur mu? İstemiyorum senin işini. Çık! Çık diyorum! Dur, defolup gitmeden yap şu işi, Vekil Bey zaten ahbabımız bizim. Fazla alırsan söylerim ona. Neyse altmış lira verdim gitti. Hadi, fazla konuşma!

Yenigün, 13 Ağustos 1973

Hatice Hanım ve Metin Toker'in Not Defteri

Pazar sabahları çayını yudumlarken Metin Toker'in Not Defteri'ni okur Hatice Hanım. Okur, okudukça bayılır, bayıldıkça yüksek sesle katılır üstadın düşüncelerine:

– Bakın şuna. "Adam fabrikada serkeş bir işçi iken..."

– Nereden biliyormuş Bay Metin Toker işçinin serkeşliğini? Fabrika patronunun not defterinden mi öğrenmiş?

– "Adama nasihat etmişler, olmamış azarlamışlar, olmamış cezalandırmışlar, yine olmamış. Bunun üzerine kanuni şekilde kendisini işten çıkarmaya karar vermişler."

– İşçi, sanki patronların babasının oğlu. Yok, nasihat etmişler de, azarlamışlar da. Sanki işçinin işgücünden yararlanmıyor da onu terbiye ediyor. Bütün bunlara, yani fabrika patronları sanki işçilerin mürebbiyesi imiş safsatasına pek aklı yatan sayın üstat, nedense işten çıkarma konusuna gelince masalı falan bırakıp pek gerçekçi oluveriyor. Ve de işçinin işten çıkarılmasının "kanuni şekilde" olduğuna bir işveren avukatının cerbezesi ile fetva veriveriyor. Nereden emin işçinin haksızlığa uğramadığına? İşinden haksızca çıkarılmadığından? Ya da ortada kanuna uydurulmuş bir ekmeğiyle oynama olayı olmadığından?

– Vay! Vay! Baksanıza şuna: "Adam çekmiş tabancasını. Dan

dan dan. Mühendisi, yöneticisi, memuru, ustası dört kişiyi yere sermiş."

– Kim durup dururken tabancasını çekip dört kişiyi yere serer? Bunun için sayın üstadın işçi hakkında kolaycacık kullanıverdiği "serkeş" tanımı yeterli değil. Durup dururken böyle bir şey yapmak için ruh hastası olmalı kişi. Ya da sayın üstadın alayla belirttikleri gibi, ekmeği ile oynanmaktır bardağı taşıran. Ortada bir dram var. Ve böylesi acı olaylar, hoşa gitmeyen cümleleri gırgıra alarak örtbas edilemez. Metin Toker'in *Yeni Ortam* gazetesinde okuyup da alaya aldığı yazıdaki bazı sözcükler yerli yersiz kullanılmış olabilir. Ama günümüzde demokrasiden özgürlüğe kadar her sözcük yersiz ve yanlış kullanılıyor. Yoksa gırgır geçeceğine her şeyin adını koysun bir bir. "Sömürü düzeni yoktur," desin. "Tekelci sermaye diye bir şey de yoktur," desin. "Tekelci sermayenin işbirlikçisi diye bir şey asla verili olamaz," diye gökten ayet indirsin. Ama oturup gerçekleri saptırarak karikatür çizmeye çabalamasın. Serkeş sıfatı asıl böylesi tavırlar için kullanılır çünkü.

– Adama seksen yıl mahkûmiyet vermişler. Oh olsun! Sen tut çek tabancayı, vur önüne geleni! Dağ başı mı burası?

– Bir işçi, hakkını, ekmeğini kurtaracağım derken seksen yıl mahkûmiyet getiren böylesine ağır suçlar işleyebi...* üstadın düzen aleyhindeki sözlere pek çok kızmasına rağmen bir soru takılıyor boğazıma. Bu değişmeyecek ne mene bir düzendir Metin Toker Bey? Bu düzende sizi üzen bir şey ...** alabiliyorsunuz?

Yenigün, 14 Ağustos 1973

(*) Bu kelime gazete baskısındaki dizgi sorunu nedeniyle okunamamaktadır – der. notu.

(**) Yazının dizilme aşamasında, satır düşmesi nedeniyle cümlenin eksik kaldığı tahmin edilmektedir – der. notu.

Pascale Petit'nin *Milliyet* gazetesinin baş sayfasındaki yerli jön Cüneyt Arkın'la baş başa çekilmiş resimlerini uzun uzun inceleyen Hatice Hanım hemen yorum yaptı:

– Bu cılızlamış ayol! Eski taraveti kalmamış. Fransalarda buna film falan yaptırmıyorlardır artık. Geçkinlediği şundan belli ki, kendine bir de jigolo bulmuş.

– Menajeri Patrice'in sözünü ediyorsunuz herhal.

– Menajermiş. Adamdaki surata baksanıza. Böylesinin eli kalem mi tutarmış? Anarşist bu, anarşist! Sakal bıyık mebzul. Üstünü de soymuş, güreşçi gibi. Doğru dürüst işyerinde böylesini çalıştırırlar mı hiç? Suyu kaçmış, tazenin yanına barınmış işte.

– Resim yanındaki yazıda, Pascale Petit'nin onun hakkında, "Yaşantım boyunca sevdiğim tek erkek," dediği yazılı.

– Aman erkeği sevsinler! Erkek olacak adam Cüneyt Arkın'la sarmaş dolaş poz veren sevgilisine bir de ayna tutar mı?

– Eh, adamın işi menajerlik. Fotoğraflar da reklam olsun diye çektirildiğine göre, aslında işini yapıyor sayılır.

– Aman ne yaparsa yapsın. Elin gâvurundan bana ne? Ben Cüneyt Arkın'a acıyorum asıl.

– Nesine acıyorsunuz Cüneyt Arkın'ın?

– Ay nasıl acımayayım? Adamdaki şu güzelliğe bakın. Boy

pos her bir şey yerinde. Şu burunun hokkalığı, ağzın asaleti! Şu fotoğrafçılar da resim çekmeyi bilmezler. Güzelim gözlerini çıkarmamışlar resimde. Böyle erkek güzeline rol arkadaşı diye koskoca Avrupalarda bula bula bu geçkin tazeyi bulmuşlar. Yazık değil mi adamın yakışıklılığına?

– Şu baktığınız renkli havalı resimlerin yanı başındaki ufacık haberi okudunuz mu Hatice Hanım?

– Hangi haberi? "Yanlış uygulama nedeniyle yüz bin mahkûmun oy kullanmayacağı" haberini mi? Ne varmış bunda?

– Ne mi varmış? Yüz bin hükümlünün güme giden oy hakları zümrüt göz jönle geçkin taze Petit'nin reklam aşklarından çok daha önemli. Ama benim sözünü ettiğim haber başka. Bakın şu en dipteki, Cüneyt Arkın'ın dublörü boynu kırılarak öldü haberi.

– Vah vah. Demek boynu kırılmış. Niçin kırılmış ki?

– Sizin geçkin bulduğunuz, ama yine de nice erkeğimizin ağzının suyunu akıtacak cazibedeki Pascale Petit'ye sarılmak zorunda kaldığı için pek acıdığınız Cüneyt Arkın'ın beyazperdede bütün hayranlarını daha da hayran bırakacak olan marifetlerini yapayım derken. Ortada zümrüt gözler, palavra aşklar ve kahramanlıklarla uyutulan binlerce seyirci, bu seyircilerin para babalarınca yöneltilen rüyalarındaki prens ve prenses olarak para kıran iki şöhret ve bir de üstünde kimsenin durmadığı, bütün bu ticaretin tehlikeli yönünü yüklenmiş bir emekçi var. "Niçin"inizin tek cevabı bu.

Yenigün, 16 Ağustos 1973

Hatice Hanım ve Aday Adaylığı

Gazetelerden seçime katılacak partilerin aday adayları listelerini dikkatle inceleyen Hatice Hanım, aday adaylarının çoğuna takacak bir kulp buluyordu:

– Aaa hiç tanımıyorum ben bunları? Nasıl memleket idare edecekmiş bu adamlar?

– Hatice Hanım, aday adaylığı için gerekli olan şeyler arasında sizin o kişiyi tanıyıp tanımamanız yok.

– Yok mu? Nasıl olmazmış? Ben tanıdığım, güvendiğim adama oy veririm ayol.

– Sizin güvendiğiniz adam nasıl olur Hatice Hanım?

– İşte nasıl olacak? Bilgi, görgü sahibi. Oturaklı, ciddi... Feyzioğlu gibi işte.

– Feyzioğlu bir tane. Oysa sayısız aday adayı gerekiyor. Bunca Feyzioğlu'nu nereden bulsunlar partilerimiz? Sizi memnun etmek isteseler de yapamazlar.

– Canım Feyzioğlu dedikse, kendisini kastetmedik. O çapta adamlar demek istedim. Kayınbiraderim gibi mesela. Adam İsviçrelerde okudu. Bir konuştu mu herkes ağzının içine bakar. Bir kaşını çattı mı eltim de çocukları da nereye kaçacaklarını bilemezler. Üstünde toz göremezsiniz. Eltim söyler, gömleğinin yakası hiç kirlenmezmiş adamın.

– Hatice Hanım, benim bildiğim aday adayı olmak için gömlek kirletmemek yetmiyor.

– Canım adam İsviçrelerde okudu diyorum.

– Onun da önemi yok. Bakın aday adayı olabilmek için önce bir seçim bölgesi gerekli, sonra adayı olunacak partiye kaydolunacak, sonra aday adaylığı için gerekli olan beş bin lirayı bağış olarak yatıracaksınız. Tabii delege olduktan sonra yapması gerekecek olan masraflar da cabası...

– Ne masrafıymış. Koskoca İsviçrelerde okumuş kayınbiraderim aday olduğu partiye şeref kazandırır, şeref! Bu şeref için partilerin ona masraf yapması uygun düşer.

– Vallahi Hatice Hanım, cepte para olduktan sonra kime uygun düşerse ya da kimin çıkarı varsa masrafı o yapar. Ama ya cepte para yoksa! Cebinde bütün bu masrafları karşılayacak parası olmayanın vay haline. İsterse memlekete çok faydalı olabilecek değerde olsun, aday adayı olamaz.

– Aaa elbette aday adaylığı züğürtlere kalacak değil ya? Cebini dolduramayandan bu millete hayır gelir mi? Kendini doyuramamış adamı millet mi doyuracak?

– Hatice Hanım, benim bildiğim anayasaya göre herkes seçme ve seçilme hakkına sahiptir. Anayasamızda sadece cebi dolu olanlar seçilebilirler diye bir şey yok.

– Olsun. Memleket idare edecek adamın gözü tok olmalı ki...

– Bizim parasız adamımızın da gözü toktur belki. Üstelik parasızlığı gözünün tokluğu için bir delil bile sayılabilir. Hem bu aday adayları, bunca parayı niçin gözden çıkarıyorlar dersiniz?

– Niçini var mı? Kaz gelecek yerden tavuk esirgenir mi?

– Eh Hatice Hanım, böylelikle aday adaylığının, kâr getirecek bir işe sermaye yatırmak olduğunu kabul etmiş oluyorsunuz. O zaman aday adaylarını beğenmemekten vazgeçin. Öteki işadamları ilgilendiriyorlar mı sizi?

Yenigün, 17 Ağustos 1973

Hatice Hanım ve Fahiş Kâr Etmeyen Türk Sanayisi

İstanbul Sanayi Odası Başkanı Ertuğrul Soysal, Türk sanayisinin bazı çevrelerin sandığı gibi fahiş kâr etmediğini, televizyonlarda, radyolarda, gazetelerde ele güne ilan edince, Hatice Hanım bayağı acıdı adama.

– Yazık, baksanıza fahiş kâr etmiyormuş adamlar.

– Yani bol bol kâr ediyorlar yine de.

– Canım, yalan mı söyleyecek koskoca adam?

– Yok canım, yalan falan söylediği yok. Fahiş kâr etmiyoruz demekle, aslında yeterince kâr ettiklerini, yalnız kârlarının gönüllerinin çektiği fahiş duruma gelmediğini belirtmiş oluyor.

– Neden edemiyorlarmış ki fahiş kâr?

– Emeğe istedikleri kadar az değer biçilmesini sağlayamadıkları için olacak.

– Canım nereden karıştırdınız şu ameleleri işin içine?

– Kârlarının fahiş olmadığından yakınan zavallı sanayicilerimizin kârları, onları emeklerinin karşılığını tam alamamalarıyla sağlanıyor da ondan.

– Hiç de öyle değil. Aaa, vallahi işçi olmak lazımmış artık. Adamların ücreti arttıkça arttı. Ben ne kazanıyorum? Hiç. Bütün gün evde didin dur.

– Öyleyse hiç durmayın, işçi olun Hatice Hanım.

– Niye işçi olacakmışım? Çok şükür o kadar düşmedik. Bizim aile kaç göbek İzmir eşrafıdır. Bizim aileden çıksa çıksa paşa, hâkim, genel müdür falan çıkar. İşçi ailesi değiliz biz.

– Elbette değilsiniz. Olmadığınız için de emeğin değil sermayenin tarafındasınız. Sermaye sizin olmasa da.

– Aaa, elbet. Dengi dengine. Bizim gibi aileler çulsuz takımıyla görüşecek değil ya.

– Ama yine de sayın Sanayi Odası Başkanı'nın daha fazla olmadığı için yas bağladığı fahiş kârlar, o çulsuz dediğiniz işçilerin emeği sayesinde sağlanıyor.

– Emeğiymiş. Sanki o koskoca fabrikaların sahipleri çalışmıyorlar mı? Vallahi bizim Nihat Bey, erkenden gider fabrikasına. Gece gündüz demez, çalışır. Yazık değil mi adama? Niçin onun emeğini saymıyorsunuz? Onunki de can değil mi?

– Ah can, elbet can. Yaşamını çok para kazanmaya adamış bir can. Seçimini yapmış bir can. Ne kadar çok fabrikasının ve işçilerin tepesinde olursa parasının o kadar arttığını bilen bir can. Ama sizin "çapulsuz" dediğiniz emekçi, en az o pek acıdığınız Nihat Bey kadar çalışıp ancak yaşayabiliyor. Ve çalışmadığı an ailesiyle aç kalmaya mahkûm. Yarın için hastalık, işsizlik durumu için hiçbir güvencesi yok. Ve nedense çalışma saatlerini artırması kendisini değil, Nihat Bey'i zengin ediyor. Yani işçi, Nihat Bey'i; Nihat Bey de yine Nihat Bey'i zengin etmek için çalışıyorlar.

– Eh doğrusu zengin adam. Adanın yalı tarafında bir villa yaptırmış. Vallahi bayılırsınız. Tekmil döşeme İtalya'dan gelmiş. Oğlunu da Amerika'da okutuyor. Geçenlerde kızına bir düğün yaptı, Tarabya Oteli'nde. O ne büfeydi! O ne şıklıktı! Her masaya gümüşten bir vazo yaptırmışlar. Üstünde kızla oğlanın isimleri yazılı, içinde bir dal orkide.

– Vah vah Hatice Hanım. Fahiş kâr etmeyen Türk sanayisine gelin de acımayın şimdi.

Yenigün, 18 Ağustos 1973

Hatice Hanım ve Sarhoş Arap Korsan

Libyalı korsanın silah zoruyla bir Lübnan uçağını Lod Havalimanı'na indirmesi haberini okuyan Hatice Hanım söylendi:

– Çok oldu bu anarşistler canım.

– Adamın anarşist olduğu belli değil, ama sarhoş olduğu muhakkak.

– Sarhoş muymuş? Sarhoş sarhoş nasıl kaçırmış koskoca uçağı?

– Orasını uçak şirketleri düşünsün. Uçak kaçırma olaylarına İsrail hükümetinin de katılmasıyla yeni yorumlar kazanan tedhişçilik sorunu bu olayla iyice cıvıdı.

– Adama bak. Hem Arap hem sarhoş. İsrail'den sığınma hakkı istemiş. Belki masumdur. Baksanıza Kaddafi'yi protesto için yapmış bu işi.

– Çok güzel Hatice Hanım. Sizin mantığınıza göre, kimi uçak kaçırmanın adı masum bir sığınma, kiminin ise kapkaranlık tedhiş!

– Ama baksanıza örgütle mörgütle ilgisi yokmuş adamın. Kaddafi'yi protesto etmiş.

– Niçin etmiş ki?

– Ne bileyim. Kırk yıllık Arap'ı sosyalist yapmaya kalktığı için belki.

– Korsanın sarhoş olduğuna bakılırsa içki yasağını protesto etmiştir belki de.

– Olabilir. Ama ne karışıyorlar adamcağızın içmesine? Belki gönül yarası vardır. Hür bir ülkede olmaz böyle şey!

– Benim bildiğim, Arapların içki içme hürriyetinden daha önemli sorunları var. Emperyalist ülkelerin Yahudi sorununu yoksul Arapların sırtından çözmeleri sonucu doğan birikimler, uluslararası çıkarlar sonucu ezilen, topraklarından olan Filistinli Arapların sonunda örgütlenerek dünya kamuoyunun dikkatini çekmek için böylesi çarelere başvurmalarındaki neden-sonuç ilişkilerini düşünmek gerekir. Tedhişçilik nutukları atarken böyle saçma sapan bir nedenle uçak kaçıran sarhoş Arap'ı masum bulmanıza şaşmamak elde değil.

– Ama adamı memleketinden bezdirmişler canım. Yoksa Arap kırk yıllık düşmanı Yahudi'ye sığınır mı?

– Bu da Libyalı korsanın memleket severliğini iyice kuşkuya düşürmekte. Ama olayın başka bir yönü daha var. Bu da Kaddafi'nin içinde bulunduğu çelişki. Adam hem emperyalizme karşı çıkıyor, bir çeşit "Arap sosyalizmi" yapmaya çabalıyor, öte yandan din devletiymiş, yok içki yasağıymış gibi, bir ülkenin kalkınması için gerekli bilimsel temellere dayanmayan metafizik yollara başvuruyor.

– Canım, adam Müslümansa kabahat mi oldu şimdi?

– Hayır, kabahat falan değil. Ama işçi sınıfına dayanmadan ve dinî inançlardan yararlanmayı umarak sosyalist kalkınmayı denemek, bir bakıma sarhoş olup uçak kaçırarak bir lideri protesto etmeye kalkmak gibi biraz tutarsız, biraz da gülünç bir şey.

Yenigün, 19 Ağustos 1973

Hatice Hanım ve Ormanları da Yakan Anarşistler

Gazetelerde bir yığın haberi genellikle atlayan Hatice Hanım, bazılarını hiç atlamaz. Atlamamakla kalmadığı gibi artık bütün o konuyu istediği gibi geliştirir. "Orman yangınlarını anarşistler çıkarıyor" haberi de pek işine geldi Hatice Hanım'ın.

– Hay ağzına sağlık adamın. Kim bu Senatör Ortaç? Hiç adını duymadımdı şimdiye kadar. Tabii kim çıkaracak yangınları? Anarşistler! Köprüleri uçuran, milli servetleri batıran, büyük binaları yakan kim? Anarşistler! Çalışma bakanımızı Almanyalardan kaçıran kim? Anarşistler! Eh bir de orman yanınca şaşırıp kim yapıyor diye düşünüyorlar. Neyse ki bu senatör gibi akıllılar çıkıyor da neyin ne olduğu anlaşılıyor.

– Peki ne neymiş şimdi?

– Ne olacak, ormanları anarşistler yakmış.

– Hangi anarşistler?

– Hangisi olduğunu ne bileyim. Anarşistler işte.

– Demek bilmiyorsunuz. Belki sayın senatör biliyorlardır, hangi anarşistlerin ormanları yaktığını.

– Aa, nereden bilsin adam. Polis mi? Koskoca senatör anarşistlerin peşinde koşacak değil ya.

– Peki kimlerin yaktığını bilmeden yakanların anarşist olduğunu nereden çıkarıyor?

– Aklını kullanıyor, aklını. Bunu bilmeyecek ne var? Tahmin ediyor adam.

– Bu tahminini hangi delillere dayandırıyor?

– Siz de çok oldunuz artık. Bunun delili mi kalmış? Artık sokaktaki adam bile her bir kötülüğün başının anarşistler olduğunu biliyor.

– Peki şimdi ne olacak?

– Ne olacakmış? Ne olacak? Anarşist solcu takımının başı ezilecek, başı.

– Bu hem anarşist hem solcu olan takım hangisi ve kim bunların başı?

– Aman ne bileyim canım. Her bir yerde bunların başı. Almanyalarda sadece dört tane Mihri Belli varmış. İsveçlerde, Norveçlerde, İngilterelerde başları var.

– Haaa, orman kundakçılarını İsveç'te, Fransa'da, Almanya'da arayacağız demek. Peki İnterpol mu yapacak bu işi?

– Canım, iş oraya gelene kadar, buradaki solcuların kökünü kazıyacaksın ki.

– Bundan sonra hiç orman yanmayacak değil mi Hatice Hanım?

– Öyle ya, tepelerine balyoz gibi ineceksin ki.

– Benim bildiğim meşhur balyoz harekâtından yıllar yıllar önce de, hatta Cumhuriyet'ten bile önce de yanardı ormanlar.

– Onları da eski anarşistler yakmıştır.

– Peki milattan önceki orman yangınları kimin eseri?

– Milattan önceki anarşist kavimlerin. Amaan, alaya aldınız beni. O zamanı ne bileyim? Ama işte koskoca senatör de söylüyor, ormanları anarşistlerin yaktığını.

– Sayın senatör, ayrıca Ormancılık ve Meslektaşları Kültür Derneği başkanıymış. Adamın demeci bir harika! Orman ve dağ köylüsünün çok fakir olduğunu kabul ediyor da, bu çok fakir olan insanların hayatta kalmak gibi çok anlaşılır bir nedenle tarla açmak isteyebileceklerini kabule yanaşmıyor... "Aslında çok fakir olan orman ve dağ köylüsü ormanın bizatihi bekçisi..." imiş. Eh tabii, yoksul dağ köylülerinin tarla açmak için orman yakmak zorunda kalmaları diye bir şeyi kabul etmeyen

akıl, onların orman bekçileri olduğuna inanmak durumundadır. Onlar yoksul ama iyidirler, biz de onların hem yoksunluklarını hem iyiliklerini kabul etmiş iyileriz. Bunun dışında bazı kötülükler oluyormuş, olabilir. Onları da kötüler yapıyor, yani anarşistler!

Yenigün, 20 Ağustos 1973

Hatice Hanım ve 120 Binlik Komisyon

TEK şube müdürünün 120 bin lira komisyon istemiş olduğunu *Cumhuriyet* gazetesinden okuyan Hatice Hanım pek ayıpladı şube müdürünü:

– Aaa, müdürlüğün de şerefini beş paralık etti bunlar. Vallahi artık memuriyetin itibarını bırakmadı bu yeni müdür takımı. Babam, memuriyeti zamanında hep anlatırdı, kendisine rüşvet vermek isteyenleri nasıl kovaladığını. Yooo, bu memleket ahlâk çöküntüsünden batacak.

– Bu bir ahlâk meselesi değil Hatice Hanım.

– Aaa, nasıl değil! Ahlâklı adamları müdür yapmazlarsa böyle olur. Şimdi bu Özdenoğlu denen adam ahlâksız değil mi?

– Ahlâksızdan çok bir çarkın uyumlu bir vidası.

– Nesi, nesi?

– Yani ihaleler, yabancı şirketlerle ilişkiler çarkının kurallarından biri durumuna gelmiş komisyon müessesesi. Öyle ki, İtalyan şirketi de kendisinden istenen komisyonu hiç yadırgamışa benzemiyor. Böyle bir iş için böyle ya da şöyle komisyon ödenmesini neredeyse işin bir parçası sayıyor. Bu durumda Özdenoğlu adı olayın değişebilir tek yönü. Bu ad değişebilir, Özdenoğlu yerine Geldenoğlu olabilir, ama böylesi ihalelerin kuralı değişmez. İtalyan şirketi de zaten masrafları içine bu

tür masrafları çoktan katmıştır. Hatta Amerika gibi bazı ülkeler dünyanın bazı bölgeleriyle iş yapan şirketlerin rüşvet masraflarını da "resmî gider" sayıp vergiden düşerler. Sonuç olarak şirketler komisyon ücretini işveren durumundaki Türk hükûmetinden koparacaktır. Kısaca, komisyon ücreti halkın kesesinden ödenecektir aslında. Bu da İtalyan şirketini hiç ilgilendirmez. Şirket bu iş karşılığında kazanacağı parayı önemser, doğal olarak. Bu parayı kazanması da ihaleyi almaya bağlıdır. Büyük kazançlar için ufak memurcuklara biraz para koklatmak, onlar için hatta kaçınılmaması gereken gerçekçi bir davranış.

– Aşk olsun, ahlâksızlığın adı ne zaman gerçekçilik olmuş? Yabancı dostlarımızın bizde ahlâksızlığı desteklemeleri dostluğa sığar mı?

– Dostluğu bilmem ama iş ilişkilerine yüzde yüz sığar. Yabancı şirketler bir ülkede işlerin çıkarlar doğrultusunda işlediğini sezmek ve ilişkilerini buna göre ayarlamak durumundadırlar. Onların işi Manevi Cihazlanma Derneği üyeliği yapmak değil, elektrik santralı ihalesini başka firmalara kaptırmamak. Türkiye'de bütün kazançları yabancı firmalara ihale sağlamak olan özel şirketler var. Devlet dairelerinde sivrilmiş tecrübeli elemanlar, istifayı basıp yabancı bir şirketin temsilciliğini kuruyorlar. Ve daha önce çalıştıkları bakanlıktaki ilişkilerini kullanarak o şirketin işi almasını sağlıyorlar. Tabii yüklü ve genellikle yabancı bankalara yatırılan paralar karşılığı. Eh tabii bu aracı şirketlerin bu işten ne kadar kazandıklarını pek iyi bilen dostlar da paylarını, kendilerine göre haklarını alıyorlar. Müesseseleşmiş bir çark bu. Devlet yatırımlarını aracıları zengin ederek yaptıkça, hatta politik amaçlarla bunda fayda da görürse, iş artık ahlâk meselesi olmaktan çıkıp düzen meselesi durumuna gelmiş demektir.

– Böyle ahlâksızları müdür yaparlarsa düzen bozulur elbet.

– Hayır, düzen bozulursa müdürler de ahlâksızlaşır.

Yenigün, 21 Ağustos 1973

Hatice Hanım ve Balyozcu Ömeroğlu

Hamdi Ömeroğlu'nun adaylığı CHP genel merkezince veto edilince ortaya yeniden çıkan "balyoz edebiyatı" Hatice Hanım'ı coşturdu:

– Aman miskin sen de! Balyoz harekâtı için emri o vermemiş. Zaten sende o erkeklik var mı? Koskoca Erim, balyozunu sana mı bırakacaktı? Balyoz kala kala, böyle sonunda CHP'ye yanaşanlara mı kalmış?

– Balyozun kime kaldığı herkes tarafından biliniyor Hatice Hanım. Sayın Ömeroğlu balyozu hiçbir zaman ele geçirememiş olabilir. Zaten kişisel bir alet değildir bu balyoz denen nesne.

– Nasıl bir aletse alet. Pek güzel bir alet ya. Ne güzel indiydi solcuların tepesine.

– Balyoz kullanarak dünyayı dümdüz edeceklerini sananların sonunda balyoz yemişten beter olduklarını tarih çok göstermiştir Hatice Hanım.

– Tarihle balyozun ne ilgisi var canım? Sahi tarihte kimler icat etmiş ki balyozu?

– Bu balyoz meselesine tarih açısından şöyle bakanlar çıkabilir: Balyozu, ırkı, imanı ve mukaddesatı sağlam olanlar bularak ve bütün gâvurları önlerine katarak bütün dünya uygarlıklarının ve devletlerinin başbuğu olmuşlardır. Aslında Orta As-

ya'dan gelen Eskimolar buzları balyozla kırarak buzdan evlerini yapmışlardır. Bu tarihî gelişim çizgisinin sonucu olarak balyoz, uluslararası devlet ve uygarlık düşmanı solcuların başına indiğinden, solcular genellikle balyozu sevmemekte olup, orta sol bir parti olan CHP de balyoz kabinesi üyesi Ömeroğlu'nun adaylığını veto etmiştir.

– Aman etmişlerse etmişler. Bu da CHP'nin anarşistleri koruduğunun bir delili. Öyle olmasa adamı balyozcu diye almamazlık etmezlerdi.

– Ama adam, "Ben balyozcu değilim," diyor.

– Zaten kimse ona balyoz... Bu balyoz vurma şerefine son zamanlarda pek az kişi sahip çıkmaya başladı nedense. Böyle giderse balyoz iyiden iyiye sahipsiz kalacak.

– Yooo. Feyzioğlu var aslan gibi. O balyozu kimselere bırakmaz.

– Peki şimdi hem balyoz şerefinden, hem de CHP adaylığından olan Ömeroğlu ne olacak?

– O da bileydi balyozun kıymetini...

– Ya da madem balyozdan hoşlaşmıyor, balyoz kabinesinden zamanında istifa etseydi. Balyoz harekâtı uygulanırken içişleri bakanı olan kimsenin, sorumluluğunu kabul etmemesi, bütün deliller aleyhindeyken, "Ben yapmadım," diye ağlaşarak hâkim kandırmaya kalkmaya benziyor. Cahil bir insan böyle düşünebilir, ama bir içişleri bakanı, içişlerini doğrudan ilgilendiren bir olaydan "Ben emir vermedimdi," diye söz etmemeli.

Yenigün, 23 Ağustos 1973

Hatice Hanım ve Eugénie Grandet

Fotoromanların gedikli okuyucularından olan Hatice Hanım, perşembe sabahı *Eugénie Grandet* fotoromanının sonunu gözyaşlarıyla okudu. *Milliyet* gazetesinin *Romanfoto* ilavesinin kapağında Eugénie'yi hayırsız sevgilisiyle sarmaş dolaş görünce, güzel Eugénie'nin yıllardan beri düşlediği ana kavuştuğunu düşünerek sevinmişken, içini okuyunca sevinci boşa çıkmış, talihsiz Eugénie'nin kaderine gözyaşı dökmekten kendisini alamamıştı.

– Vah zavallı Eugénie! Güzeller talihsiz olur zati.

– Balzac'ı sever misiniz Hatice Hanım?

– Kimi, kimi?

– Canım şu gözyaşlarıyla fotoromanını okuduğunuz *Eugénie Grandet* romanının aslını yazan.

– Severim elbet. Balzac sevilmez mi? Amaan nereden çıkardınız şimdi Balzac'ı. Adam ölmüş gitmiş. Fotoğrafı da yok ki şurada. Ay, şu Eugénie'nin gözlere bakın. Sen bu kadar güzel ol...

– Hem de zengin. Bu pek kadersiz bulduğunuz kızın önemli bir mirasa konmuş olduğunu unutmayın.

– Olsun. Parayı sevmiyor ki kızcağız.

– Sevsin sevmesin. Parası var yine de ve parasızlık nedir bilmiyor. Saray gibi evde prensesler gibi giyinip acı çekiyor. Eh, bu da ona kalmış bir şey.

– Aaa, nasıl acı çekmesin kızcağız? O yeğeni olacak Charles

zengin olunca yüzüstü bıraktı kızı. Oysa evlenselerdi, gönülleri bir olacak...

– Paraları da çoğalacaktı.

– Aman eksik olsun öyle kalpsiz adamın parası...

– Adamın kalpsizliğini bilemem ama parayı köle ticaretinden kazanmış oluşu mide bulandırıcı. Peki niçin birleşmiyor bu iki gönül?

– Adam doymak bilmiyor ki. Hadi paşa paşa zengin olmuşsun, bununla yetinsene. Tutuyor bir de asalet edinmek için bir asilin kızıyla evleniyor. Sonra pişman oluyor ya, neye yarar? Asil ruhlu bir kadın olan Eugénie onun başkasıyla evlenmiş oluşunu affetmediği için geri çeviriyor onu.

– Ben de bu asil ve parayı sevmeyen kadının Charles'ı köle ticareti yaptığı için geri çevirdiğini sanmıştım.

– Yok canım. Kalbini kırmıştı ya, onun için.

– Peki bütün bu kırık kalplerin ötesinde, Charles'ın davranışını başka yönleriyle sergilemiyor galiba bu fotoroman? Oysa Balzac, içinde yaşadığı çağın güçlü bir yansıtıcısıdır. Charles'ın kişiliğinde aslında yükselmekte ve güçlenmekte olan burjuva sınıfının bazı özellikleri yansır. Evlendiği kadın ise artık ellerinden asaletlerinden başka satacak başka bir şey olmayan soylu sınıfın bir örneğidir. Eugénie, tipik bir küçük burjuva olan babasının nekes ve hesaplı, maddeci kişiliğiyle, sevgilisinin soylu sınıfa özenen büyük burjuva nitelikleri arasında ezilmiş ve çıkar yolu, hayır kurumlarıyla tesellide arayan bir kadıncağız.

– Aman ne içli bir sonu var romanın. Yoksul çocuklara adıyor kendisini sonunda.

– O zamanın koşulları için iyi niyetli bir davranış. Ama artık yoksul çocukların kaderini gönülleri kırılmış kadınların şefkatine bırakmanın çözüm yolu olmadığı anlaşıldı sanırım.

– Şu resme baktıkça tutamıyorum gözyaşlarımı. Sarmaşıklar içinde bir kuyu, kuyunun başında mermer bir bank, ortada danteller içinde güzel ve asil ruhlu Eugénie. İki yanında kadife giysiler giyinmiş, saçları tertemiz fırçalanmış iki yetim!

Yenigün, 24 Ağustos 1973

Hatice Hanım ve Gençlik Parkı

Ahbaplarının ısrarıyla bir akşam Gençlik Parkı'ndaki tiyatrolardan birine giden Hatice Hanım, parkın içinden geçerken sağa sola hayret ve tiksintiyle bakıyor, baktıkça öfkeleniyordu:

– Aaa, ne olmuş burası? Yıllardır buraya gelmedim. Eskiden de ahım şahım sayılmazdı ya, şimdi ayaktakımı dolmuş buraya.

– Buranın eski halini bilir misiniz Hatice Hanım?

– Bilmez olur muyum? Rahmetli babam Cumhuriyet'imizin bekçiliğine, vatan vazifesinden kaçınılmaz diye Ankara'ya geldiğinde tekmil bataklıktı burası. O zamanın büyükleri şimdiki gibi değildir. Millete hizmetten başka şey düşünmezlerdi. Buranın halka açık park yapılmasına önayak olanlardan biri de babamdı. "English Garden" gibi bir şey olacaktı.

– Bakın, babanız da burasını halk için düşünmüşler. Şimdi halkın buraya dolmasından niçin yakınıyorsunuz peki?

– Canım, onlar böyle düşünmediler burayı. Nezih bir yer düşündüler. Parkın eski halini hatırlasanıza. Güzel ağaçlar, yeşillikler, gölgeli banklar, ruh dinlendiren bir göl, gölün ortasında rüya âlemini hatırlatan bir adacık. Şimdiki zevksizliğe bakın. Şu ağaçların tepesindeki neon lambalarının zevksizliği. Nerede o eski sükûnet, nerede bu hoparlör gürültüsü. Başım çatlayacak neredeyse. Her yerde renkli ampuller, çirkin çirkin afişler.

O eski güzelim adanın tepesine tünemiş olan şu lokanta bozuntusuna bakın. Görgüsüzlük, vallahi görgüsüzlük...

– Doğru, pek zevkli bir görünüşü yok buranın. Ama yine de Ankara halkının nispeten ucuz eğlenebildiği, yaz akşamları kurdunu dökebildiği tek yer de burası. Yazın denize tatile gidemeyen nice aileyi de düşünürseniz...

– Aaa, bu zevksiz yerde abur cubura avuç dolusu para harcayacaklarına evlerinde utanmadan sarkıttıkları çıplak ampulleri avizeyle değiştirsinler.

– Bu parka niçin Gençlik Parkı adı konmuş biliyor musunuz?

– Bilmez olur muyum? O zamanlar gençliğin dinlenmesi, spor yapması için düşünülmüştü bu park. Parkın içinde yapılacak spor tesislerinde gençlik dinlenecek, sağlam kafa sağlam vücutta bulunacaktı.

– Peki istenen gerçekleşti mi?

– Ne bileyim? Ben hiç gelmedim ki buraya. Oldum olası kötüye çıkmıştır buranın adı. Öyle iyi aile kızları, kadınları falan buraya yalnız gelmekten çekinirdik. Tabii herkese açık kapıdan içeri dalıveren itler sarkıntılık ederlerdi.

– Peki şimdi?

– Şimdi mi? Ayol rezaleti görmüyor musunuz? İpini koparan burada... Kucağında çocuklarıyla gelenlere bakın. Ayol çocuk böyle mi terbiye edilir? Ömer küçükken bir ara getirttiğimiz Alman Doris, çocukları saat yedi deyince yatağa yatırırdı. Yok yok, böyle terbiye edilen millet adam olmaz.

– Nasıl olur Hatice Hanım? Hepsi için Almanya'dan birer Doris getirerek ve de Gençlik Parkı'nı iyi ailelere mahsus bir English Garden yaparak mı?

Yenigün, 25 Ağustos 1973

Hatice Hanım ve İnönü

Sayın İsmet İnönü'nün son demeci, Hatice Hanım'ın kırk yıllık paşa düşmanlığını bir anda silip süpürüvermişti:

– Paşa, ne de olsa paşa! Muharebe kazanmış adam. Ağzı süt kokan Ecevit gibilerine demokrasiyi kaptırır mı?

– Ecevit'in demokrasiyi kapacağını nereden çıkardınız? Ecevit, demokrasinin gereği olan partilerden birinin genel başkanı ve demokrasiyi kapmayı değil, iktidarı almayı düşünüyor.

– Hava alırmış o iktidarı. Paşa iktidarı verir miymiş ki ona?

– Elbette veremez. İktidar paşanın değil çünkü. Ama Ecevit'in iktidara gelmesini istemeyen sermaye çevrelerinin ekmeğine yağ sürdüğü muhakkak.

– Her dakika "sermaye, sermaye" demeyin komünistler gibi. Koskoca paşa paraya tamah eder mi? Artık bütün refahlar ayağına gelse teper o. Cumhuriyet'i kurtarmak istiyor paşa.

– Neden kurtaracakmış ki Cumhuriyet'i?

– Neden olacak? Anarşistlerden. Anarşistleri korur diyerek Ecevit'i seçmeyin diyor halka.

– Yani 12 Mart Muhtırası'na göre anarşik ortama yol açan AP'yi seçin mi demek istiyor?

– Yok canım. "Feyzioğlu'nu seçin," demeye getiriyor. Ah, bu paşa. Ah ne kindar, ne kadir bilmez adamdır, ah! Kimleri ye-

medi ki o. Rahmetli amcamı sözde rüşvet alıyor diye valilikten o aldıydı. İşte Allah insanın yanına hiçbir şeyi bırakmaz. Onun da karşısına Ecevit'i çıkardı. Ecevit koskoca paşayı kaç yıllık partisinden etti. Neyse yaptığı yanına kalsın, şimdi hatalarını düzeltmeye çalışıyor ya, çok geç. Ama vatansever adamdır, Feyzioğlu'yla birlik demokrasiyi kurtarmak istiyor.

– Ve de sermayeye dikensiz gül bahçesi yapmak. Demokrasiyi kurtarmak isteyen Sayın İnönü, demokrasilerde sosyalist partilerin vazgeçilmezliğini unutmuş görünüyorlar. Ve demokrasiyi kurtarmak adına, ortada bir sosyalist parti bulunmaması gerçeğine parmak basarak bu yozlaşmayı eleştirecekleri yerde, ortanın solundaki Halk Partisi'ni bile demokrasimiz için sakıncalı buluyorlar. Bu, durmadan kurtarıldığı halde bir türlü gerçek demokrasiye benzemeyen, dillerde tüy bitiren demokrasimiz nasıl bir demokrasi ola ki?

– Ah paşayı bilirim ben, paşayı. Onun asıl taktığı demokrasi değil, Ecevit. Ne kincidir o. Affetmiyor Ecevit'i.

– Yok, Hatice Hanım aslında Sayın İnönü tekelci sermayeyle küçük burjuvazi arasında seçimini yapıyor. Ve birçokları gibi tekelci sermayeye, "Cumhuriyet'in temelleri ve geleceği" gibi cafcaflı adlar veriyor. Koca milletin de bütün bunlara inanacağını sanıyor.

Yenigün, 26 Ağustos 1973

Hatice Hanım ve Bolşoy Balesi

Komşusu Mürüvvet Hanım evde olduğunu görüp de televizyon seyretmeye gelmesin diye salonun ışıklarını daha yemekten önce kapatan Hatice Hanım, karanlıkta televizyon seyredeyim derken koltukta uyuyakalmıştı. Saatler sonra, kızartma yediği için kaynayan midesi tatlı uykusunu bölünce yeniden seyretmeye koyuldu televizyonu. Ekrandaki kadın spiker, Bolşoy Balesi'nin anonsunu yapınca iyice uyandı. Bale yapan çifti seyrederken dayanamadı:

– Aaaaa! Şunlara baksanıza! Üst üste, alt alta. Çoluk çocuk aileler seyrediyor bu televizyonu. Olur mu böyle şey?

– Ne var Hatice Hanım? Sanat bu.

– Sanatmış. Böyle sanat mı olurmuş? Musa Paşa'nın sopasının başlarından kalktığı nasıl da belli. Adam TRT'de kadın memurlara pantolon giymeyi bile yasak ettiydi. Adamı nasıl aramazsın. Baksanıza, gider gitmez böyle terbiyesizlikleri gösteriyorlar millete.

– Aman Hatice Hanım, bu terbiyesizlik dediğiniz, dünyaca ünlü Bolşoy Balesi'nin, İstanbul Kültür Festivali'nde çekilmiş filmleri.

– Aman, bana mı öğreteceksiniz baleyi? O kadar cahil miyim ben? Devlet operasında da seyrettim ben bale. Arada bir er-

kek kızı şöyle bir tutar, havaya kaldırmak için falan. O kadarını ben de anlarım. Aaa bak, bak... Nerelere yatıyor kız? Aaa, öptü... Vallahi oğlan kızı öptü. O kadar seyircinin önünde utanmıyorlar.

– Niçin utansınlar? İşleri bu. Şu anda bu kadın da erkek de görevlerini iyi yapmaktan başka bir şeyi düşünemezler, merak etmeyin.

– Düşünmezlermiş. Hadi şimdi düşünmediler. Bu dansa çalışırken kim bilir kaç prova yapmışlardır? Prova yaparken de mi akıllarına gelmedi kötü bir şey?

– Birbirlerini seviyorlarsa aralarında geçen hiçbir şey kötü değildir ve de bunun için provaya falan ihtiyaçları yoktur. Ama büyük bir ihtimalle ikisinin başka bağlantıları vardır. Belki kadın ya da erkek evlidir...

– Aman seveyim böyle evliliği. Akıllarına kötü şey gelmezmiş. Sen karını sözde sanat diye elin adamının kolları arasında döndür dur, sonra da karının aklında kötü bir şey yok diye avun. Bizim göreneklerimize sığmaz efendim. Bizde bir kadın...

– Heyecanlanmayın Hatice Hanım, bunlar Türk değil Rus. Bolşoy Balesi bu.

– Rus'sa Rus. Gitsinler Moskova'ya, böyle edepsizlikleri orada yapsınlar. Moskova'ya, hepsi Moskova'ya...

– Çoktan gitmişlerdir zaten. 50. yılın saray eğlenceleri çoktan bitti. Halkımıza da bu büyük sanat gösterilerinin ardından sizin yaptığınıza benzeyen dedikodular yapmak kaldı.

Yenigün, 27 Ağustos 1973

Hatice Hanım ve Pastane Gençliği

Aldığı fazla kiloları eritmek için her akşamüstü Çankaya'ya yürüyen Hatice Hanım, vücudunu fazlaca yormaya alışık olmadığından, arada yorulup Çankaya pastanelerinden birinde dinlenmeyi alışkanlık edinmişti. O gün de gölgedeki masalardan birine oturmuştu ki, canhıraş bir fren sesiyle sıçradı. Kırmızı spor arabanın direksiyonundaki uzun saçlı genç, arabasını geri geri frene basarak ve bir arabadan çıkartılabilecek bütün gürültüleri çıkartarak durdurmuştu pastanenin önünde:

– Aaa, babalarında akıl yok mu bunların, güzelim arabaları veriyorlar ellerine? Böyle kullanılan arabadan hayır mı gelir?

– Bu araba hayır için değil, gösteriş için Hatice Hanım.

– Şurada kafamı dinleyeceğim. Fren gıcırtısıyla ödümü patlattı. Bunun nesi gösteriş?

– Bütün pastaneyi ve hatta sizi kendisine baktırdı ya.

– Baktım da ne oldu? Sadece anasını babasını ayıpladım. Vermişler oğlanın altına arabayı...

– Belki de kendisi aldı.

– Bu uzun saçlı züppe neyle alacakmış arabayı?

– Babasının parasıyla.

– Adamın sokağa dökecek parası var demek.

– Ya da vergiden düşürmek istediği.

Spor arabadan inen blucinli, uzun saçlı oğlan, bir arkadaşıyla buluşup Hatice Hanım'ın arkasındaki masaya oturdu. İki genç yüksek sesle konuşmaya başladılar:

– Neredesin ulan ipne!

– Adana'daydım.

– Yazın Adana'ya gömülmeye mi gittin? Yaz başından beri Kuşadası'ndayım. Ulan Allah seni inandırsın, tek bir gecem boş geçmedi. Yarım felç olmadan korktum da Ankara'ya birkaç günlüğüne dinlenmeye geldim. Yarın yine gideceğim. Oğlum esrarı, Fransız'ı, her bir şeyi ayarlamışım. Sen de gelsene. Bir arada çoğalırız.

– Oğlum biz para yapıyoruz Adana'da. Sen bir yıl sonra beni gör. Bütün Kuşadası'nı satın alırım.

– Ne yapıyorsun Adana'da?

– Bizimkinden elli bini kopardım. Eli sıkılaştı biliyorsun. Adana'da bir bilardo salonu açtım. Allah, bütün Adana'nın gençleri her akşam düşüyor... Ulan, iş kafası var bizde! Gençler başıboş. Gece sinemadan başka gidecek yer yok. Kızlar yolsuz. Ulan bu gençleri toparlayıp para bulmak da zatıalimin aklına geldi işte. Azizim öyle para vuruyorum ki, aklın durur...

Uzun saçlı zirzop oğlanın para kazandığını duyan Hatice Hanım oğulcuğu Ömer adına bozulmuştu biraz:

– Aman şu üniversite sınavlarını kazanıp Orta Doğu'ya girecek de ne olacak? Eskiden parlak parlak kazananları gördük. Hepsi anarşist oldular. Şu benim katı satıp oğlana sermaye yapsam... Şöyle bir pastane sahibi olsa... Vallahi güzel yer. Bütün gençler de geliyor. Eli yüzü düzgün gençler... Fena mı?

Yenigün, 28 Ağustos 1973

Hatice Hanım ve Çinli Cambazlar

Emirgan'daki amca evine on beş günlüğüne misafir gelen Hatice Hanım, Çin Halk Cumhuriyeti cambazlarının Spor ve Sergi Sarayı'ndaki gösterilerini seyretmeye gitti. Önceden bilet almamışlardı. Kapıya yığılan kalabalık karaborsadan bilet peşine düşmüştü. Karaborsa da öyle kolay kolay bulunmuyordu. Bilet peşindeki vatandaşlar yeme koşuşan tavuklar gibi oradan oraya karaborsacı peşinde seğirtiyorlar, iki misli fiyata bilet almayı kabullenip, hiç olmazsa ailece yan yana oturabilmek için karaborsacıya yalvar yakar oluyorlardı. Hatice Hanım, bir süre kaptan köşkünden temizlik tayfasını seyredercesine baktı duruma. Amcaoğlu biletler elinde oflaya puflaya yanına vardığında patlayıverdi...

– Bakın da şu komünistlere, daha karaborsayı kaldıramamışlar.

– Kim kaldıramamış karaborsayı?

– Kim olacak şu bücür Çin komünistleri.

– Aman Hatice Hanım, burada karaborsayı onlar yapmıyor ki. Gişe memurlarıyla İstanbul'un kaşarlanmış karaborsa şebekeleri her zamanki ticaretlerini yürütüyorlar.

– Olsun, gösteri onların ya. Engel olsunlar efendim.

– Çin cambazları buraya kırk yıllık karaborsa numaralarını

yasaklamaya değil, cambazlık gösterisine geldiler. Ne yapabilirlerdi yani?

– Örfi idareye telefon etsinler efendim! Yardım istesinler...

– Bir ülkede düzen her aklına gelenin sıkıştıkça sıkıyönetime başvurmasıyla kurulmaz. Hele ülkeye gelen yabancı konukların bile bu yola başvurmak zorunda kalmaları hiç düşünülmemeli. İyi, her aklına esen açsın telefonu: "Efendim işçilerim azdı, çok para isterler, lütfen bir manga asker..." Eh işçi de vatandaş. O da açsın: "Efendim, bizim patron beni sömürmekte ve de hakkımı yemekte... Lütfen bir manga asker..." Ne olur bunun sonu? İşte size hiç kimselerin beğenmediği anarşinin dik âlâsı.

Bu sırada Hatice Hanım, yıllanmış deneyleri sonucunda kullanmayı çok iyi bildiği dirsekleriyle herkesleri ite ite içeri girmiş ve mantosu, şapkası ve her zaman haklı olan ve her şeyi hak ettiğine inanan vücuduyla iki kişilik yere yayılmıştı. Oysa numaralar sıralara yarım kişi düşünülerek yazılmış olduğundan, başörtülü yaşlı bir kadınla işçi kılıklı oğlu sıranın dışında kalmışlardı. Kendisini olmasa bile anasını korumaya çalışan oğul, bir kez Hatice Hanım'dan yerleri için biraz ileriye gitmesi ricasında bulununca, Hatice Hanım tarafından terslenmişti:

– Aaa, herkes kendi yerine oturuyor işte oğlum!

– Anacım, burası bizim numara.

– Onun numarasıymış? Ayol biz burayı karaborsalardan aldık.

– Anacım, 41 numara bizim.

– Sen git de bunu belediyeye söyle. Şu yere baksana! Böyle yapışık ikiz gibi numara mı yazılırmış. Neresine sığışılır bunun? Dizime mi oturtayım seni? Merdivene oturun işte.

– Biz de para verdik.

– Verdinse verdin. Git şu Çinlilere anlat derdini...

İşçi, sahnedeki ufak boylu, çok hünerli insanlara baktı, takdimci bayanın mikrofona bağırdığı karışık dili dinledi. Türkçesini anlatamadığı derdini Çince hiç anlatamazdı. Susup anasıyla merdivene sığıştı. Hatice Hanım oldukça başarılı ve sık sık alkışlanan gösteriyi o her şeyde bir kusur bulmaya alışmış gözleriyle put gibi izledi. En zor numarayı bile alkışlamıyordu.

En çok da bir akrobatın türlü hünerlerle plastik bir topmuş gibi oynadığı porselen vazoyla ilgilendi. Amcaoğluna döndü:

– Pek beğendim vazoyu. Kim bilir ihtilal yapıp kimlerin elinden almışlardır bu vazoyu. Güzelim vazonun...* ne güzel yaraşır bu vazo...

Şairane denebilecek incelikteki numaraların bir yerinde, tehlikeli gösteri yapan akrobatların bellerinden bağlanmış olduklarını anlayıverince, yeni bir suçluyu yakalamanın heyecanıyla coştu:

– Vay ahlâksızlar! O kadar para alıyorlar, sonra da akrobatları bellerinden bağlıyorlar...

– Amaç insanları eğlendirmek için, insan hayatını tehlikeye atmamak sadece. Önemli olan beceri.

– Beceriymiş. Niye verdim ben kırk lirayı? Şu bacaksız hayatını esirgedikten sonra ben kırk lirayı esirgemez miyim?

Hatice Hanım, Çinli akrobatlara para karşılığında hayatlarını satmadıkları için bozularak ve aldatıldığına inanarak çıktı oradan. Dışarıda herkes Beşiktaş-Fenerbahçe maçını konuşuyordu.

Yenigün, 30 Ağustos 1973

(*) Yazının dizilme aşamasında, satır düşmesi nedeniyle cümlenin eksik kaldığı tahmin edilmektedir – der. notu.

Adalet Partisi'nin, en büyük parti olmak iddiasıyla seçim haberlerinde öteki partilerden daha fazla sözünün edilmesini istemesi pek kızdırmıştı Hatice Hanım'ı.

– Oh beyim oh. Bütün gün mühendis Demirel Bey'i dinleyeceğiz de, koskoca Profesör Feyzioğlu'nun ilminden, feyzinden yararlanamayacağız. Neyse, Yüksek Seçim Kurulu da benim gibi düşünmüş olacak ki reddetti isteklerini.

– Seçim Kurulu'nun ret sebebi, Feyzioğlu'nun bilimsel değeriyle ilgili değil Hatice Hanım. Büyük partinin en çok konuşmasına olanak sağlamak demek, büyük partinin daima iktidarda kalmasına yol açmak demek olur ki, bu bir anlamda anayasamızdaki eşitlik ilkesiyle bağdaşamaz.

– Aman nereden çıkardınız bu eşitliği? Demirel'le Feyzioğlu eşit olurlar mı hiç? Biri taşralı bir mühendis, öteki profesör. Aslında bunları halkın karşısına eşitmiş gibi çıkaranlarda kabahat.

– Biri mühendis, öteki profesör, ama ikisi de sağcı. Genel başkan oldukları partiler de sağcı. Aslında Yüksek Seçim Kurulu, seçim haberlerinde eşitlik ilkesini uygulamayı ne kadar isterse istesin, bugünkü durumda bu mümkün değil. AP, CGP, DP, MHP, MSP hepsi tamamen sağcı partiler. Öbür tarafta sol-

culuğu tartışılan CHP ile sol sloganlar kullanmaya çabalayan, ama işçileri temsil etmediği için sosyalist bir parti sayılamayacak olan minik TBP. Gelin de buna eşitlik deyin. Seçimlerden önce halkımız on saat çeşitli sağ görüşlere karşılık, bir iki saat sol değilse bile ileri görüşler dinleyecek demektir bu. Ondan sonra da seçimini elbette çeşitli şartlandırmaların yanı sıra böylesine tek yönlü bir şartlandırma sonucu verecek.

– Ne olsun yani? Devletin temel nizamına dinamit mi sokulsun?

– Yavaş gelin Hatice Hanım, belirli bir sınıfın tahakkümünü yasaklayan anayasamızın, bir sınıfın ezilmesini de doğal olarak yasaklamış olduğunu düşünerek, sağcı partilerin ağırlık kazandığı bir demokraside eşitlik ilkesinin temelden zedelenmiş olduğunu belirtmek istedim sadece.

– Daha ne olsun? Yıllarca başbakanlık yapmış, barajlar kralı, Amerikalarda okumuş yüksek mühendis Süleyman Demirel'den bile kat kat üstün olan, Türkiye'nin, Ortadoğu'nun ve Balkanlar'ın tekmil hukukçularını cebinden çıkaran, Avrupa konseylerinde yabancıları belagatine hayran bırakan Profesör Turhan Feyzioğlu, işçilerle mi denk olacak?

– Merak etmeyin Hatice Hanım, denk değil zaten.

– Eh öyleyse ne konuşuyorsunuz? Dengi dengine. Ben Seçim Kurulu olsam, en çok kim en iyi aileden gelmişse, efendime söyleyeyim kim İsviçrelerde falan okumuşsa, sonracığıma kim Fransızcayı anadili gibi konuşuyorsa, kim balıkla kırmızı şarap içmeye kalkmıyorsa, kim Avrupai, kim efendi, kim allameyse, o konuşmalı en çok, değil mi efendim? Memleket idaresi de yaraşana verilmeli.

– Devlet idaresine hiç yaraştıramayacağınız çoğunluk da size göre sessizce acı çekmeli.

Yenigün, 31 Ağustos 1973

Hatice Hanım ve Televizyon Koltuğu

Hızlı bir televizyon seyircisi olan Hatice Hanım, son zamanlarda artan bel ağrıları nedeniyle rahat bir televizyon koltuğu almaya karar verdi. Ne var ki böylesi kararlar Hatice Hanım'ı hoşlanmadığı yurt gerçekleriyle burun buruna getirirdi hep. Bu kez de öyle oldu. Ankara'nın bütün mobilyacılarını dolaştı, bir türlü istediği gibi bir koltuk bulamadı:

– Oğlum bu ne?

– Koltuk.

– Koltukmuş. Kaça bu sözde koltuk?

– Efendim, o koltuk tek parça değil. Bir kanepe, iki koltuk, hepsi...

– Hepsi başında paralansın emi! Ben ne yapayım bu lenduha kanepeyi? Benim evimde kaç kanepe var. Hem de böyle uyduruk değil. Hepsi halis ceviz, anladın mı? Ben televizyon yüzünden geldim buraya.

– Televizyon satmıyoruz hanımefendi.

– Aaa, yaşlandıksa bunamadık ya oğlum! Senden televizyon isteyen mi var? Biz daha kimselerin televizyonu yokken Alamanya'dan getirdik televizyonumuzu. Üstüne örtüler örttüydüm de, başımdan defetmeye bile kalktıydım. Ama bizde ileri

görüşlü insan nerede? O zaman iki bine kimseler almadı. Şimdi beş binden fazla eder vallahi.

– Biz televizyon almıyoruz hanımefendi.

– Aaa, üstüme iyilik sağlık... Sen bana baksana! Ben de dükkân dükkân dolaşıp televizyon satmaya kalkacak kılık kıyafet var mı? Televizyon koltuğu arıyorum ben. Eh, haftanın kaç günü televizyon başında geçiyor. Sırtımın şuraları ağrıyor oturmaktan. Şöyle rahat bir koltuk istiyorum.

– İsterseniz bu baktığınız takımın tek koltuğunu veririz efendim.

– Ne yapayım ben bu koltuğu? Ne baş dayayacak yeri var, ne de ayak uzatacak pufu. Ev zaten eşyayla tıkış tıkış. Hem ne bu? Siz buna koltuk mu diyorsunuz? Her bir köşesi insana batıyor. Ben şöyle dişçi koltuğu gibi bir şey arıyorum. Öyle rahat olacak ki, dişini çekseler aldırmayacaksın.

– Bakın şu tarafta size göre bir koltuk var. Özel olarak televizyon için yapılmış.

– Hah işte. Niçin bana dil döktürüyorsun oğlum? Kaç gündür dükkân dükkân böylesini arıyorum. Kumaşı da pek iyi değil ya... Pufu da pek ufak. İnsan ayağını oynatmak istese düşer... Kaça bu koltuk?

– 4.500 TL.

– Neeeee? Sen delirdin mi oğlum? Yıllar yılı genel müdürlük yapmış olan koskoca kocamın emekli aylığı bile o kadar değil. Benim kocam yıllar yılı bu memlekete, vatana hizmetler edecek de, emekli aylığının tümüyle televizyon koltuğu bile mi alamayacak? Sizde hiç vatan millet sevgisi yok mu, sizde hiç emeğe saygı kalmadı mı?

– Aman hanımefendi. Bu koltuğun maliyeti, işçiliği zaten...

– Ne zateni? Soyguncular! Sömürücüler! Ayaklanmalı memurlar!

Gitgide coşuyordu Hatice Hanım. Neredeyse sosyal bir sınıfın öteki sosyal sınıflar üstüne tahakkümünü demeye getirip en az beş yıllık suç işleyecekti ki, yeniden başlayan bel ağrıları baskın çıktı. Ve sosyal durumu, kocasının emekli maaşını toptan bir koltuğa yatırabilecek kadar iyi olduğundan, sonun-

da koltuğu aldı. Akşam televizyon seyrederken rahat koltuğa yayıldıkça ileri görüşlü beybabasının bıraktığı apartman sayesinde kocasının emekli maaşına kalmamış olduklarına şükrediyordu.

Yenigün, 1 Eylül 1973

Hatice Hanım ve Türk'ün Cenneti Avustralya

Bir süredir *Günaydın* gazetesinde çıkan Avustralya'daki Türk işçilerinin yaşadıkları masal hayatıyla ilgili resimler sonunda Hatice Hanım'ın da ağzını sulandırdı.

– Aman işçi olmak varmış canım! Şu villalara bakın. Hele hele şu adamın elindeki yarım koyuna bakın. Aaa, vallahi biz bile yarım kilo et alır olduk. Bunlar, aynı vaktiyle nenemin Selanik'teki mutfağına aldığı gibi okkayla alıyorlar eti. Et de pek güzelmiş, resimden bile belli oluyor.

– O kadar imrendinizse siz de işçi olarak gidin Avustralya'ya. Adamların gazetelerde çarşaf çarşaf reklam ettirdiklerine bakılırsa, her gideni alacak kadar işçiye ihtiyaçları var anlaşılan. Hiç durmayın, siz de başvurun Avustralya Elçiliği'ne ya da elçiliğin temsilcisi gibi davranan *Günaydın* gazetesine.

– Ne münasebet efendim? Çok şükür karnımızı doyurmak için Avustralyalara gidecek durumda değiliz. Bizim aile çalışmadan kendini doyuracak kadar iyi bir ailedir, bunu aklınızdan çıkarmayın.

– Eh, bu durumda bu güzelim villalar, okka okka etler, sizin gibi çalışmak zorunda olmayan iyi aile çocuklarının yerine; karın doyurabilmek için değil, kendi memleketinde, ta Avustralyalarda çalışmak zorunda kalan kötü aile çocuklarının olacaktır demektir.

– Olsun olsun. Edebiyle çalışana hiçbir şeyi çok görmem ben. Bakın Avustralya hükümeti de benim gibi düşünüyor da bunlara villalar falan veriyor.

– Bu renkli ve cafcaflı reklam kampanyasına bakılacak olursa, Avustralya'yı edep gibi konulardan çok, ucuz ve bol işgücü ilgilendiriyor.

– Canım, fena mı, adam burada karnını doyuramıyor, doğru dürüst oturacak bir ev edinemiyorsa, Avustralya'ya gider, kurtulur.

– Hatice Hanım, biz Anadolu'yu Anadolular kendilerini yabancı ülkelerde kurtarsınlar diye mi yabancı işgalinden kurtardık?

– O başka, bu başka. Şimdi gemisini kurtaran kaptan. Ha burada çalışmışlar, ha Avustralya'da, mesele ekmeğini kazanmak.

– Öyle ya, ha buradaki sanayi gelişmiş, ha Avustralya'daki. Sermayenin kardeşliği hiç aykırı gelmez bize. Yeter ki işçilerin kardeşliğinden söz edilmesin.

– Niye edilmesin? İşte giderler Avustralya'ya, kardeş kardeş şu villalarda otururlar, kardeş kardeş bir oturuşta yarım koyun yerler, fena mı?

– Fena olur mu, çok güzel. Müjdeler var yurdumun toprağına taşına.

Yarım koyun yemeye koşun Avustralya'ya.

Yenigün, 2 Eylül 1973

Hatice Hanım ve Ford Grevi

Almanya'daki Ford otomobil fabrikası grevinde otuz Türk'ün yaralandığını duyan Hatice Hanım, her zamanki alışkanlığıyla Alman, Türk demeyip işçiye karşı polisi tuttu hemen:

– Aferin Alaman polisine! Ali Naili Beyefendi'nin tehlikeler içindeki hayatını koruyamamış olmaktan pek utanmış herhalde ki bu kez muktedir davranmış.

– Çoluk çocuk ta Alamanyalara göç etmek zorunda bıraktığımız işçilerimiz, onları kara gözlerimizin hatırı için değil kendi çıkarları için çalıştıran Alman işvereni tarafından haksızlığa uğratıldılarsa, haksızlığa duydukları tepki greve dönüştüyse ve Alman polisi de bütün polisler gibi olayların nedenlerinin değil, sonuçlarının üstüne giderek onları yakalayıp tutukladıysa, burada bize düşen, bu sonucu yaratanlardan olarak onlara geç de olsa sahip çıkmaktır.

– Nelerine sahip çıkalım bunların? Baksanıza uslu uslu çalışmak isteyen işçilerimize de engel olmaya kalkışmış bunlar.

– Haksız yere işlerinden atılan arkadaşlarının tarafını tutacaklarına, Ford sermayesine sırtını dayayanların çalışmasına engel olmaları suç gibi görünebilirse de bu davranışın nedenlerini anlamak pek zor değil.

– Yok yok, öyle demeyin. Baksanıza çalışma bakanımız da, "Alamanya'daki işçilerimiz kışkırtılıyor," demiş.

– Çok güzel işgücümüzün tekelci kapitalizmin gelişmesi için harcanması, göç etmek zorunda bıraktığımız vatandaşlarımızın gurbet elde ikinci sınıf insan yerine konulmaları falan çalışma bakanımızı hiç tedirgin etmiyor da, koskoca bir sorunu, "Almanya'daki işçilerimiz kışkırtılıyorlar," kolaycılığıyla geçiştiriveriyor. Ve çalışma bakanlarının falan sahip çıkmadığı işçilerimize sonunda Alman işçileri destek oluyorlar.

– Bizim akıllı olan işçilerimiz destek olmamışlar, ama ne haber? Haklı da çıktılar. Ford fabrikası, "Greve teşebbüs eden Türkler kesinlikle işe alınmayacaklardır," demiş.

– Ford fabrikasının açıklaması, orada işçilerimize nasıl bakıldığını pek güzel gösteriyor. Doğru ya, bu Türk işçileri yoksul memleketlerinde asla göremeyecekleri nimetlere gark olduklarını Almanya'da, bir gün kesileceğini bilmeyen kutsal inekler gibi, Kaufhaus'lardan giyinip süslenerek ve velinimetlerinin elini öperek uysal uysal çalışacaklarına, tutmuş greve falan kalkışıyorlar. Olacak şey mi bu? Kendilerini kalkınmış Avrupa'nın uygar işçileriyle bir mi tutuyorlar, demeye getirip kapıyı gösteriyorlar işçilerimize.

– Eh, eden bulur. Palas pandıras memlekete geri dönmek zorunda kalınca anlarlar Hanya'yı Konya'yı. Koskoca Ford fabrikasıyla mı baş edecekler? Türk-İş başkanı Almanya'ya gidecekmiş bu iş için. Onun da hayatı tehlikeye girmesin?

– Yok canım. Türk-İş, kendi sorumluluk sınırları içine girmese de, Almanya'daki işçilerin bu durumuna ilgi göstermekle doğru bir tavır alıyor. Oradaki işçiler için yine de bir umuttur bu. Ama Ali Naili Erdem ne yapacak Almanya'da? Kışkırtılmış diye harcayıverdiği ve arka çıkmadığı işçilerimiz de, can güvenliğimi koruyamadılar diye dedikodularını yaptığı Alman polisi de kendisini konuklamaya gönüllü değildir herhalde.

Yenigün, 3 Eylül 1973

Hatice Hanım ve Yamyamlar

Brezilya'da, Amazon transit karayolunda çalışan işçilerin yamyam kalmış bir Kızılderili kabilesine karşı uyarıldıklarını okuyan Hatice Hanım dehşete düştü.

– Rezalete bakın efendim. 20. yüzyılda hâlâ yamyamlık yapanlar var. İnsanlık utanmalı.

– Evet, utanmalı insanlık. Ama Brezilya'nın kuş uçmaz kervan geçmez bir bölgesinde, kim bilir hangi koşullar ve zorunluluklar nedeniyle insan eti yiyen birkaç Kızılderili'den değil, uygar olduğunu iddia eden dünyamızın süregelen modern yamyamlığından.

– Yamyamlığın moderni mi olurmuş?

– Niçin olmasın? Brezilya'da birkaç işçi biraz soyut bir yamyam tehlikesiyle karşı karşıyaymışlar. Buna karşılık bütün dünyada sayısız işçi, sayısız insan yamyamca bir düzenin pençesinde. Binlerce insan, uygar olduğunu iddia eden dünyamızda yamyamca iştahı doyurmak için açılmış savaşlarda ölüyor.

– Savaşta ölmek başka, bir insan tarafından yenilmek başka. Düşünsenize, sizi öldürüyorlar, sonra derinizi yüzüyorlar, sonra...

– Öldükten sonrası fark etmez zaten. Kötü, yanlış bir çarkın sizi ezdiğini, sömürdüğünü, posanızı çıkarıp sizi boş bir çuval

gibi fırlatıp attığını düşünün. Televizyon, gazete, sinema, radyo gibi araçların beyninizi canlı canlı yediğini düşünün. Yalancı düşler, boş inançlarla uyutulan, uykuları arasında yüreklerinden, beyinlerinden olduklarını sezemeyenleri. Hep ezik, hep eğik, hep acılı bir yaşamı çaresiz bir kader diye benimseyenleri; onlara bunun böyle olduğunu, hep böyle kalacağını, uysal bir kabullenmenin, payına düşene rıza göstermenin acıları ve yoklukları az da olsa azaltabilecek tek yol olarak gösterenleri, onların insan kaderleriyle bezedikleri sofralarını, bu sofranın sürgit devamı için işkembelerini boyuna genişletenleri düşünün. Çevremizdeki, dünyamızdaki uygar, saygıdeğer, efendi kılıklı, karınca ezmez görünüşlü, bayağılıktan tiksinen, kabalıktan iğrenen yamyamları ve onların bile bile dünyalarını, hayatlarını yedikleri insanları, bu ziyafeti sürdürmek için daha da yiyebilecekleri başları düşünün. Hele bu sözde uygar yamyamlığın, aç karın kalmak gibi doğaya az çok uygun bir nedenden ileri gelmediğini de düşünürseniz, sözü geçen Kızılderili yamyamlar pek masum gelir insana.

– Vallahi orasını bilmem. İnsan eti pek tatlıymış sözde...

– Öyle mi? Kimden duydunuz? Tanıdıklarımız arasında yamyam mı var yoksa?

Yenigün, 4 Eylül 1973

Hatice Hanım ve Sınıfta Kalan Adaylar

Aday yoklamaları sonucunda yayımlanan listeleri okuyan Hatice Hanım hayretten hayrete düşüyordu:

– Bizim Mahmut Bey listede yok. Aaa, Vahit Bey de yok. Olur mu canım? Haksızlık, vallahi de billahi de haksızlık. Bu millet zaten kadirbilmezdir. Vahit Bey nasıl liste dışı kalırmış? Adam bakan bile oldu. Memlekete huzur gelsin diye elinden ne gelirse yaptı. Daha geçen gün karısı, "Kocam uykuyu falan unuttu," diyordu.

– Adam belki aday yoklamalarında kaybedeceğini önceden sezmiştir de ondan kaçıyordur uykuları.

– Yok canım, hiç böyle densizlik gelir mi adamın aklına? Kendini memleket kalkınmasına adamış, son zamanlarda reformlar yetişsin diye göbeği çatladı adamın.

– Anlaşılan şu ünlü reform kanunlarına kendi partisi içinde bile pek inanan yok. Yoksa seçerlerdi adamı.

– Yok yok, nankör bu millet! Adamcağız tabii memlekete, millete faydalı kanun çıkaracağım diye buralardan pek ayrılamadı. O burada koşturadururken, seçim bölgesinde işini uyduran uydurmuş. Delegeleri tavlayan tavlamış.

– Elbette uyduracak, sistem uydurmaya ve tavlamaya uygunsa, sonuç da ona göre olur. Sayın Vahdettin Bey de burada baş-

ka çevreleri tavlamaya ve işini uydurmaya bakıyordu herhalde. Tabii iki karpuz bir koltuğa sığmaz. Seçim bölgesinde yaranmanın yolunu bulan gelecek Meclis'e. Başka çevrelere yaranmayı mutlaka becermiş olan Vahdettin Bey de açıkta kalmaz, merak etmeyin. Ona da çabalarının karşılığını verenler bulunur. Artık çeşitli bankaların müşavirlikleri, idare heyetleri, nice genel müdürlükler falan böyle haksızlığa uğramış vatanperver vatandaşlarımızı bekliyor.

– Öyle demeyin, değişmeli bu ön seçim sistemi. Merkez böyle haksızlıklar yapamaz. "Örfi idare kanunu çıksın, anayasa değişsin, güvenlik mahkemeleri kurulsun, anarşistler temizlensin," diye elinden geleni yapan Vahdettin Bey'in emekleri boşa mı gidecekti? Demirel engel olurdu, elinden geleydi. Yok yok, diyorum ya, merkez seçmeli adayları.

– Eh o zaman tavlama ve tarama sistemi daha da kolaylaşır. Merkezdekilerin sayısı delegelerden çok daha az nasıl olsa. Seçim bölgelerine da artık delege tavlamak, oy avcılığı yapmak için de olsa uğramaya pek gerek kalmaz. Milletvekili seçilmek biraz daha ucuzlaşır. Bu hayat pahalılığında, hiç olmazsa böyle bir ucuzluk fena olmaz. Bilmem kim, seçilmek için tam 400.000 lira harcamış diyorlar. Düşünsenize, bu zamanda kaç kişi 400.000 lirayı yatırabilir bir milletvekilliği için?

– Ağalar kimleri desteklemişse AP'den onlar aday olmuş, diyorlar. Vahdettin Bey gibiler buralarda huzur ortamı yaratmak için o kadar çalışsınlar, sen, senin iyiliğin için uğraşanı arkandan vur.

– Ne yapalım Hatice Hanım, çark, çıkarlar adına dönmeye görsün. Çıkarları koruyacağım diyenler de başka çıkarların kurbanı oluverirler bir gün.

Yenigün, 6 Eylül 1973

Hatice Hanım ve Süleyman'ın Köprüsü

Hatice Hanım, yakında hizmete açılacak olan Boğaz Köprüsü'ne "Süleyman'ın Köprüsü" adı takılmış olduğunu duyunca bozuldu:

– Niye Süleyman'ın oluyormuş o köprü? Komünistlerle o mu mücadele etti?

– Aman Hatice Hanım, İstanbul Köprüsü'nün komünistlerle ilgisi ne?

– İlgisi olmaz olur mu? Komünistlere kalsa yapılmayacaktı köprü. Komünistlerle de en çok Feyzioğlu mücadele etti. Köprü ille de birinin olacaksa Feyzioğlu'nun olmalı.

– Köprü aslında ne Süleyman'ın ne de Feyzioğlu'nun. Halkın malı. Halkımızın sırtından yapıldı çünkü. Bir zamanlar köprüye karşı çıkmış olanlar, köprünün kendisine değil, böylesi milyonluk bir yatırımın halkın yararına olmaktan çok, şunun bunun yararına olmasından çekinmişlerdir. Nitekim Süleyman Demirel'in köprü önünde çektirilmiş fotoğrafının şimdiden seçim propagandası olarak kullanılması, o zamanki kuşkuları bir anlamda haklı çıkarmış oluyor.

– Süleyman Demirel'in köprü önünde fotoğrafını çekmeyle Süleyman'ın mı olurmuş? Yine de millet yararlanacak köprüden. Kilometrelerce uzayan kamyon kuyruklarını görmüyor mu gözleriniz?

– Görmez olur mu? Elbette köprü tek başına çok yararlı ve gerekli bir şeydir. Birbiriyle başka bağlantısı olmayan iki kara parçasını bağlamak için teknik olanaklardan yararlanmak insanoğlunun üstesinden gelmesi gereken bir iş. Ne var ki burada söz konusu edilmiş olan bağlantılar başka, değişik bağlantılar. Ve bu bağlantılar, iki kara parçası arasındaki bağlantı gibi masum değil. Cepleri ceplere bağlayan köprülerdir asıl kuşkuları çekmiş ve çekmekte olan. Daha köprü ayakları yerine oturmadan, iki kara parçası arasındaki bağlantının temeli atılmadan spekülatörlerle kurulan bağlantılardır.

Halkın yararına bağlantılar kurması gereken köprünün, bir türlü halkın yararına gelişemeyen bir sanayinin çarpık gelişmesini kolaylaştırmasıdır. Yoksa tek başına teknik bir gereklilik olan köprüye kimselerin karşı çıkacağı falan olmaz. Neyse, bütün o tartışmalar geride kaldı. Köprü hepimizin köprüsü, bitti bitecek derken, şimdiden Süleyman sahip çıktı köprüye.

– Yoo, ona bırakmam köprüyü. "Sokaklar yürümekle aşınmaz," diyen adam köprünün kadrini bilir mi? Aşınmaz aşınmaz diye, onu da dinamitletir. En iyisi, bir Devlet Köprü Güvenliği Komisyonu kurmak. Güvenilir partililerden ve güvenlik soruşturmasından temiz çıkmış zevattan oluşacak olan bu komisyon, köprünün kimlerin hizmetine sunulacağına karar vermeli ve sakıncalı kişileri, vatan millet düşmanlarını, sefalet sömürücülerini, kışkırtanları ve kışkırtılanları, yabancı mihrakların hizmetinde olanlarla, sapık ideoloji sahiplerini sokmamalı köprünün yakınına. Sonracığıma, halkı kendi karanlık emellerine alet etmek isteyenleri de geçirtmemeli. Sonracığıma...

Yenigün, 7 Eylül 1973

Hatice Hanım ve Harcanan Bakan

Aday yoklamasını kaybeden Köyişleri Bakanı Kürümoğlu'nun, "Politika bezirgânlığı yapanlar var," cümlesi ilgilendirdi Hatice Hanım'ı.

– Size nankördür bu millet demiyor muyum? Şu Bitlislilerin yaptığı işe bakın, kırk yılın birinde bir bakan bulmuşlar, öpüp başlarına koyacaklarına harcayıverdiler adamı. Bir daha zor görürler Bitlis'ten bakan çıktığını.

– İçlerinden bir bakan çıkmış oluşu Bitlisliler açısından bir şeyi değiştirmemiş olacak ki, bakan makan aldırmamışlar.

– Ama şimdi bakansız kalınca anlarlar Hanya'yı Konya'yı.

– Bakanlı Bitlis, bakansız Bitlis, sonuç olarak hep aynı Bitlis. Bakanlıktan olmak, Bitlis'ten çok Sayın Kürümoğlu'nun hayatını değiştireceğe benzer, öfkesine bakılırsa.

– Adamcağız nasıl öfkelenmesin, baksanıza politika bezirgânlığı yapanlar varmış.

– Böylesi bir gerçeği Sayın Kürümoğlu'nun aday yoklamasını kaybettikten sonra fark edivermesi cidden hazin.

– Parayla dönüyormuş bu işler hep. Ama Kürümoğlu öyle haysiyetsizliklerde bulunmamış da ondan seçilmemiş.

– Sayın bakanımızın haysiyet keşfinde bulunmaları gerçekten sevindirici. Peki, geçen seçimlerden neyle dönüyormuş işler, haysiyetle mi?

– Çok acıdım adama. Şimdi ne yapacak acaba?

– Haysiyetli bir Bitlisli olarak, kendisini Bitlis'in kalkınmasına adayarak, politika bezirgânlarıyla Bitlis'in çıkarlarını parayla satanlarla, kişisel çıkarlarını yurdun ve köylerin kalkınmasına yeğ tutanlara karşı savaş açar belki.

– Canım koskoca bakan, Bitlis'te onunla bununla uğraşmaktan başka yapacak iş mi yok? Partisi de eski bakanını kollar, elbet. Şanına yaraşır bir görev verirler elbet seçimden sonra.

– Verirler vermesine de, ben Kürümoğlu'nun kendisine verilecek görevi kabul edeceğini sanmıyorum.

– Neden?

– Adaylığı yitirmeyi göze alacak kadar haysiyetine düşkün olan bir insan, artık adam kayırmak için verilen görevleri kabul eder mi hiç? Hele politika bezirgânlığı yaparak işbaşına gelenlerin uzattığı eli sıkar mı? Yok yok, ben sayın bakanın demecinden, artık bezirgânlık ve çıkarcılıkla savaşacağı sonucunu çıkardım.

– Canım neler söylüyorsunuz siz? Adam aday adaylığını kaybettim diye, kırk yıllık partisini bırakıp Halk Partisi'ne girecek değil ya.

– Yok, girmez elbet. Ama Bitlis'e gidebilir. Cumhuriyet tarihinde ilk defa bir bakan gördüğü halde, bu şansını bile harcayacak kadar bilinçsiz olan Bitlislileri bilinçlendirebilir.

– Aa, tutturmuşsunuz bir Bitlis Bitlis diye, adamı adaylıktan etmişler, artık ona göre Bitlis'in canı cehenneme!

Yenigün, 8 Eylül 1973

Hatice Hanım ve Fiyat Ödemeyen Turist Kız

Hızlı bir Türk erkeği tarafından iki gözü şişirilmiş olan turist kızın resmini *Günaydın* gazetesinden gören Hatice Hanım, Türk turizmi adına pek telaşlandı:

– Ne barbar milletiz biz. Böyle olaylar oldukça memlekete turist gelir mi? Böyle canavar ruhlu adamlar yüzünden yabancılar nezdinde beş paralık oluyor itibarımız.

– Turist kızın ifadesine göre bizim adam kıza başta pek kibar davranmış.

– Kötü niyetini gerçekleştirebilmek için tabii.

– Bu kızcağız da sokakta tanıştığı bir yabancının kendisine gösterdiği ilginin, aslında sizin kötü niyet dediğiniz, doğal bir istekten ileri geldiğini tahmin etmeliydi.

– Şu adamdaki surata bakın. Şu saçlara, şu bıyıklara! Gözlerinden canavarlık akıyor.

– O zaman kızın işin başında işkillenmesi gerekmez miydi?

– Aaa, terbiyesiz herif! Utanmadan asırlık Türk misafirperverliğini o barbar ayakları altında çiğnemiş. Söylediği lafa bakın: "O kadar para harcadık! Seni böyle bırakmam!" demiş kıza. Zavallı kızcağız bu beklenmedik kabalık karşısında kim bilir nasıl şaşırmış, Türk erkeklerinin centilmenliği hakkında kendisine söylenmiş olanlara inanmış olduğuna kırk bin kez pişman olmuştur.

– Peki bu hanım kızcağız, sokak ortasında tanıdığı bir yabancının kendisini gezdirmesine, kendisi için paralar harcamasına hiç şaşırmamış mı? Benim bildiğim bu kızın vatanı olan İsviçre'de kimseye bedava su bile içirmezler. Cebinde parası olmayanın ortalık yerde ölmeye bile hakkı yoktur.

– Canım, Türk misafirperverliği hakkında kulağı dolmuştur belki. Adamın sonradan anormal isteklerde bulunacağını ne bilsin?

– Onu bilmese de, bir İsviçreli olarak her şeyin bir fiyatı olduğunu küçük yaştan öğrenmiş olması gerekir. Bana kalırsa kız da pek masum sayılmaz. İnsan iyi tanımadığı bir kişiden kolay kolay bir şey kabul etmemeli. Adamın kıza dayak atışı işin başında kızdan bir karşılık ummuş olduğunu kanıtlıyor. Ve belli ki kızı bunun için gezdirmiş. Sonra da sıra kıza gelip de kız yanaşmayınca kendisini aldatılmış hissetmiş. Öfkelenmesi bundan.

– Kızın yüzü pek de masum. İnsan kızın dövülmüş yüzüne baktıkça ağlayası geliyor.

– Ve bütün meseleleri halledilmiş olan halkımız, antika otomobillerin yarışı, Avustralya'da Türklerin keşfettiği cennet ve sonunda yatmadığı oğlandan dayak yiyen turist kızın serüveniyle dünyaya "günaydın" diyor.

Yenigün, 10 Eylül 1973

Hatice Hanım ve Sınava Alınmayan Favorili

Bandırma'da uzun saçları ve favorileri yüzünden sınava alınmayan öğrencinin fotoğrafına uzun uzun bakan Hatice Hanım hemen eğitimci kesildi:

– Doğru, pek doğru! Aferin okul müdürüne ve de müdür yardımcısına ve de nöbetçi öğretmene. Bütün öğretmenler böyle dediğim dedik olsalar bu memleket bu hallere düşmezdi.

– Bandırmalı öğrencinin saçları ve favorileriyle memleketin hallerinin ne ilgisi var?

– Ne ilgisi varmış? Önce saçlarını, favorilerini canlarının çektiği gibi uzatırlar, sonra analarının babalarının sözüne kulak asmazlar, sonra devletin temellerine dinamit atarlar.

– Peki saçlar ve favoriler kesilince bütün bunlar olmayacak mı?

– Olmaz efendim. Zamanında olmaz denirse olmaz.

– İyi. Saçları ve favorileri uzun olduğu için sınava sokulmayan bu öğrenci şimdi sizin istediğiniz gibi iyi bir vatandaş olacak demek.

– İyi ki sokmamışlar sınava. Yok canım, bundan hayır gelmez artık. Baksanıza zaten bir yıl beklemiş, sınava da giremediğine göre bir yıl daha kaybedecektir. Bu gidişle bitiremez liseyi.

– Ama baksanıza lise sona kadar gelmiş, hem de fen bölü-

münde, saçla favori yüzünden bir yıl daha kaybetmesi ve belki de liseyi bitirememesi üzücü.

– O da kesseydi saçlarını ve favorilerini.

– Bu ayrı bir konu, kesmemiş ama ya da kesmesi gerektiğine inanmamış. Öyle ya, İstanbul'da, Ankara'da bütün gençler uzun saçlı, favorili dolaştıkları halde sınavlarına pekâlâ giriyorlar.

– Eh, ne yapalım, büyük şehirde tabii.

– Evet, başka. Ve bu başka şehirlerdeki uzun saçlı favorili gençler, başka ve daha iyi okullarda okuyup başka olanaklarla donanmış olarak üniversite sınavlarına giriyorlar ve başka oldukları için bu sınavları da kazanıyorlar. Saçlarıyla favorileri de hiç mi hiç engel olmuyor onlara.

– Canım, Bandırma gibi yerde favori bırakmanın, saç uzatmanın âlemi var mı? Oralarda insanlar kaldırmaz böyle şeyleri.

– Bandırmalı genç de Ankaralı, İstanbullu yaşıtlarından farklı muamele görmeyi kaldırmamış demek ki.

– Saçlarını kesmedi de ne oldu? Hakkını kaybetti işte.

– Öğretmenleri, Bandırmalı öğrencinin kafasının içine değil de dışına baktılar da ne oldu? Kimine uygulanıp kimine uygulanmayan bir kural yüzünden bir gencin geleceğiyle oynanmış oldu.

– Gelecek böyle favorililere kalacaksa eksik olsun efendim.

– Bugün kırkına varmış banka müdürleri, milletvekilleri bile uzun saça, favoriye özenirken geleceğimizi Bandırmalı gencin kafasını kazıtarak mı kurtaracağız?

– O da banka müdürü olsun, milletvekili olsun önce, ondan sonra ne yapacaksa yapsın.

– Peki ama Hatice Hanım nasıl olsun?

Yenigün, 12 Eylül 1973

Hatice Hanım ve Dâhi Franco

En zengin adamların en akıllı adamlar olduğuna inananlardan biri olan Hatice Hanım, Aristotle Onassis'in, "Franco dâhidir," cümlesini ciddiye aldı hemen:

– Aaa, vallahi bilmiyordum, baksanıza dâhiymiş Franco.

– Yok canım, nereden çıkardınız?

– Nereden olacak, koskoca Onassis söylemiş.

– Onassis söyleyince insan dâhi mi oluyormuş. Neymiş Onassis'in deha ölçüsü?

– Onassis kimin dâhi olduğunu bilmez mi? Kendisi dâhi bir kez. Dâhi olmasa o kadar zengin olur muydu?

– Zenginliğin dehayla fazlaca ilişkisi olmasa gerek, çünkü tarihte zengin olamamış pek çok deha var. Onassis ise servet yollarını, sermayenin kanunlarını çok iyi bilen biri. Onu zengin eden de, başka dehalarda kullandığı ölçek de bu. Herhalde Onassis, Franco'nun dâhi olduğuna sermaye gözlüğünden bakarak karar verdi.

– Neyle bakıp neyle karar verdiyse verdi. Karar vermiş ya, Franco'nun bir dâhi olduğuna. Ona bakarım ben.

– Yıllardır faşist Franco rejimi altında ezilen İspanyollar da diktatörle sermaye arasındaki bu alışılmış aşna fişneye nefretle bakmışlardır.

– Baksanıza, "İspanya gibi bir ülkeyi adam edip hizaya getirdi," demiş Franco için.

– Evet, uluslararası sermayeye yönelik bir hizaya geldi İspanya. İspanya kıyıları parsel parsel vergi kaçakçısı yabancı kapitale yem olarak sunuldu. Gururlu İspanyol halkı, İngiliz, Alman para babalarının sayfiyesi olan bir "turizm cenneti"nin özgürlüksüz, ikinci sınıf insanları oldu.

– Canım koskoca Onassis ne yapsın İspanya sahillerini? Onun Yunanistan'da cennet gibi adası var.

– Doğru, bir de Franco'yu aratmayacak albayları, Papadopulos'u var.

– Öyle demeyin, Franco nerede, Papadopulos nerede? Durup dururken af çıkarıverdi Yunanistan'da. Yine karışır şimdi Yunanistan.

– Ve deha kâşifi Onassis'in sermayesi yeniden tehlikeye düşer. Onassis'in tam bu günlerde Franco'nun dehasını ilan etmesi hiç de tesadüf değil. Başta Papadopulosların olduğu rejimin dehası sermaye terazisine hafif gelmeye başlamış olmalı.

– Onassis'e kendi ağırlığı yeter. Koskoca Amerikan başkanının karısını nasıl aldı?

– Böyledir. Sermaye milli dulları, milli dehâları cepte keklik sayar ve Akdeniz'deki adası sıcak gelirse, bu adaya Yunanistan yarımadasını da ekleyip kendisine daha serin gelen İspanya yarımadasını alabilmek için gözünü kırpmadan satar.

Yenigün, 13 Eylül 1973

Hatice Hanım ve Liz-Burton Servet Paylaşması

Liz-Burton aşkının bitişine dünyanın birçok tuzu kuru kadını gibi pek ilgi göstermiş olan Hatice Hanım, bu büyük aşkın külleri arasında yapılan mal ayrımına da ilgisiz kalamadı:

– Burton'a bakın Burton'a, uçağı vermiyormuş Liz'e. Bu erkekler böyledir zaten. Bir kadından heveslerini almaya görsünler, her bir şeyi esirger olurlar.

– 15 milyon değerindeki jet uçağı her bir şeyden biraz fazla bir şey Hatice Hanım.

– Olsun. Sen kadını kullan, eskit, sonra paçavra gibi fırlat at. Oh ne âlâ. Versin efendim! Aşkının fiyatını ödesin!

– Söylendiği kadarıyla iki taraflıydı bu aşk. Böyle olunca her iki tarafın da ödeyeceği bir fiyat olacak elbet. Her şeyin bir fiyatı olduğu gibi.

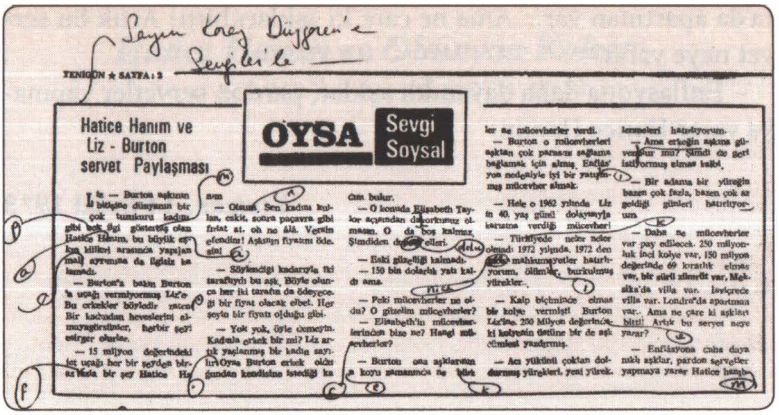
– Yok yok, öyle demeyin. Kadınla erkek bir mi? Liz artık yaşlanmış bir kadın sayılır. Oysa Burton erkek olduğundan kendisine istediği kadını bulur.

– O konuda Elizabeth Taylor açısından da korkunuz olmasın. O da boş kalmaz. Şimdiden dolu elleri.

– Eski güzelliği kalmadı.

– 150 bin dolarlık yatı kaldı ama.

– Peki mücevherler ne oldu? O güzelim mücevherler?

Sayın Kraj Düşgören'e
Sevgiler'le

TENİGÜN ★ SAYFA : 2

Hatice Hanım ve Liz - Burton servet Paylaşması

OYSA Sevgi Soysal

Liz — Burton aşkının bitişiğine dünyanın bir çok tanınkını kadın gibi hak ilgi gösterdiği olan Hatice Hanım, bu büyük aşkın kilitleri arasında yaşadığı ilginç ayrıntıya da ilgiliz ha hazırdı.

— Burton'a bakın Burton'a uçağı vermiyormuş Liz'e. Bu erkekler böyledir zaten. Bir kadından heveslerini alamayınca, hediye geri istiyor ekseler.

— 15 milyon değerindeki inci uçağı her bir şeyden bir az fazla bir şey Hatice Hanım

— Olmaz. Sen kadına bulan, ekzik, sonra paçavra gibi fırlat at. oh ne âlâ. Yeniden efendim! Aşkının fiyatını öde. sini

— Söylemeyi kadarıyla iki tarafından bu aşk. Böyle olunca her iki tarafa da ödeyecegi bir fiyat olacak elbet. Her şeyin bir fiyatı olduğu gibi.

— Yok yok, öyle öznetin. Kadınla erkek bir mi? Liz artık yaşlanmış bir kadın sayılır.Oysa Burton erkek oldu gundan kendisine istediği kadın bulur.

— O kısımda Elizabeth Taylor açısından değerlimiz olmasın. O da Tos kalmış. Şimdiden değerleri.

— Eski güzelliği kalmadı.

— 150 bin dolarlık yatı kaldı ama.

— Peki mücevherler ne oldu? O güzelim mücevherler?

— Elizabeth'in mücevherlerinden bize ne? Hangi mücevherler?

— Burton ona aşklarının en koyu zamanında ne kürkler ne mücevherler verdi.

— Burton o mücevherleri aşktan çok parasını sağlama bağlamak için almış. Enflasyon nedeniyle iyi bir yatırımmış mücevher almak.

— Hele o 1962 yılında Liz in 40. yaş günü dolayısıyle karısına verdiği mücevher!

— Türkiyede neler neler olmadı 1972 yılında. 1972 den nice mahkumiyetler hatırlıyorum, ölümler, burkulmuş yürekler...

— Kalp biçiminde elmas bir kolye vermişti Burton Liz'ine. 250 Milyon değerindeki kolyenin üstüne bir de aşk cümlesi yazdırmış.

— Acı yükünü çoktan doldurmuş yürekleri, yeni yüreklenmeleri hatırlıyorum.

— Ama erkeğin aşkına güvenilir mi? Şimdi de geri istiyormuş elmas kalbi.

— Bir adama bir yüreğin bazen çok fazla, bazen çok az geldiği günleri hatırlıyorum.

— Daha ne mücevherler var pay edilecek. 250 milyonluk inci kolye var, 150 milyon değerinde 69 kıratlık elmas var, bir sürü zümrüt var, Mek-

sika'da villa var. İsviçrede villa var. Londra'da apartman var.. Ama ne çare ki aşkları bitti! Artık bu servet neye yarar?

— Enflasyona cuba daya nak aşklar, pardon sevgiler yapmaya yarar Hatice Hanım.

Sevgi Soysal'ın, yazısı üzerinde kendi el yazısıyla yaptığı düzeltiler.

– Elizabeth'in mücevherlerinden bize ne? Hangi mücevherler?

– Burton ona aşklarının en koyu zamanında ne kürkler, ne mücevherler verdi.

– Burton o mücevherleri aşktan çok parasını sağlama bağlamak için almış. Enflasyon nedeniyle iyi bir yatırımmış mücevher almak.

– Hele o 1972 yılında Liz'in 40. yaş günü dolayısıyla karısına verdiği mücevher!

– Türkiye'de neler neler olmadı 1972 yılında. 1972'den nice mahkûmiyetler hatırlıyorum, ölümler, burkulmuş yürekler...

– Kalp biçiminde elmas bir kolye vermişti Burton, Liz'ine. 250 milyon değerindeki kolyenin üstüne bir de aşk cümlesi yazdırmış.

– Acı yükünü çoktan doldurmuş yürekleri, yeni yüreklenmeleri hatırlıyorum.

– Ama erkeğin aşkına güven olur mu? Şimdi de geri istiyormuş elmas kalbi.

– Bir adama bir yüreğin bazen çok fazla, bazen çok az geldiği günleri hatırlıyorum.

– Daha ne mücevherler var pay edilecek. 250 milyonluk inci kolye var, 150 milyon değerinde 69 kıratlık elmas var, bir sürü zümrüt var, Londr-

ra'da apartman var... Ama ne çare ki aşkları bitti! Artık bu servet neye yarar?

– Enflasyona daha dayanıklı aşklar, pardon servetler yapmaya yarar Hatice Hanım.

Yenigün, 14 Eylül 1973

Hatice Hanım ve Olmayan Kolera

– İtalya'da kolera varmış... Eyvah, tam da gelecek hafta Nezihe Hanımlara yemeye davetliydik. Ne yapacağız şimdi?

– Kolera İtalya'da olduğuna göre yapacağınız bir şey yok.

– Olmaz olur mu? Nezihe Hanımlar vapurla Akdeniz turundan yeni döndüler. İtalya'ya, her bir yere uğradılar.

– Meraklanmayın. Yurt girişlerinde sıkı kontrol varmış.

– Aman suları iyice kaynatmalı bugün.

– Türkiye'de kolera yok ki Hatice Hanım.

– Aman kızıma telefon edeyim hemen. Oğlana tembih etsin, şunu bunu sakın yemesin çocuk. Öyle simit falan almasın. Çocuk bu, söz de dinlemez ki. İyisi mi çocuğu her yere hizmetçiyle gönderip aldırsın. Hep gözaltında tutsun...

– Türkiye'de kolera yokmuş ki Hatice Hanım.

– Bugün komposto yapsam. Taze meyve yemiyoruz artık.

– Niye? Türkiye'de kolera hiçbir şekilde yokmuş Hatice Hanım.

– Salata falan da yapmamalı. Ben domatesleri on dakika kaynatıyorum. Üstüne zeytinyağı limon dökülünce fena olmuyor. Neme lazım, Nezihe Hanımlara telefon edip yemeğe gelemeyeceğimizi söyleyeyim. O pek titiz değildir. Bakarsınız salata falan yapar da...

– Yaparsa afiyetle yersiniz. Nasıl olsa Türkiye'de kolera yok.

– Bol bol limon almalı. Ben her gün yirmi limon sıkıyorum. Herkes evde bol bol içsin.

– Aman ne yapıyorsunuz Hatice Hanım? Limonun tanesi bir lira. Boşu boşuna onca masrafa girmeseniz. Sureti katiyede yokmuş Türkiye'de kolera.

– Dondurma! Aman dondurma yemiştik dün gece. Çankaya'dan dönerken. Eyvah! Ne yapsak şimdi? Nasıl da unuttum. Hiç dayanamam dondurmaya. Üstelik yüz elli kuruşluk dolduttumdu külahı. Ay ne yapsak şimdi. Bizim doktor Necati Bey'e telefon edip sorsam.

– Sabah sabah işinden alıkoymayın adamı. Nasıl olsa Dünya Sağlık Teşkilatı'na kolera vakası bildirmeyen ülkelerden biri Türkiye. Biz bildirmediğimiz için de Dünya Sağlık Teşkilatı'nın listesinde kolera vakası görülen ülkeler arasında Türkiye'nin adı yok. Ve radyolar da dün Sağlık Teşkilatı'nın listesinde kolera görülen ülkeler arasında Türkiye'nin adı olmadığını, yani Türkiye'de bu durumda kolera falan olamayacağını kamuoyuna duyurdular. Onun için şimdi rahatsız etmeyin Necati Bey'i. Hastanede kim bilir halk sıra sıra bekleşiyordur. Telefon ederseniz birçoğu boşuna beklemiş olur.

– Aman zaten boşuna bekliyor onlar. Öyle cahil insanlar, öyle pis, öyle tedbirsiz insanlar! Bakın ben bile, aslında zaten temizlik içinde yaşadığım halde koleraya karşı o kadar tedbir aldım. Ama onlar? O açık akan lağımlarda bebelerini oynamaya bırakırlar. Sokakta bulduğunu yer çocukları. Sonra, son dakikada hastaneye koşup, ölünceye kadar da kuyrukta bekledikten sonra, son nefeslerini, "Aman doktor, bana bir çare!" diye verirler. Beş kişi ölmüş diyorlar...

– Kim diyor? Ne zaman demiş? Kimmiş o ölenler?

– Canım işte o hastane kuyruğundakilerden. Kim bilir neden ölmüşlerdir? Ölmek için her şeyi yapıyorlar zaten.

Yenigün, 15 Eylül 1973

Hatice Hanım ve Şili'deki Cinayet

Şili'deki kuvvet komutanlarının Allende'ye önce muhtıra verdiklerini, bu kanunsuz muhtıraya rağmen hayatı pahasına Şili halkı tarafından kendisine verilmiş göreve devam edeceğini söyleyen Allende'nin bu kararı üzerine askerî birliklerin başkanlık sarayına saldırıya geçmeleri ve Allende'nin ölümüyle sonuçlanan hükûmet darbesinin ayrıntılarıyla pek ilgilenmeyen Hatice Hanım, Allende'nin "devrildiğini" yazan gazete başlıklarına keyiflendi:

– Devrilmiş! Devrilir elbet. İşte Şili ordusu da sonunda Şili'yi demokrasi düşmanlarından kurtardı.

– Bugün dünyamızda demokrat adını taşıyabilecek çok az insandan biriydi Allende. Demokrasinin bütün kuralları işliyordu Şili'de.

– Ya o grevler, ya o kargaşalık?

– Allende'nin kısıtlamak istemediği özgürlüklerden çıkarları bozulanlar diledikleri gibi yararlanıyorlardı. Bizdeki "özgürlükleri kötüye kullanma" edebiyatı şampiyonları aslında sermayenin çıkarları adına bu edebiyatı yaparlarken, Şili'de sermaye bozulmuş olan çıkarları için özgürlükleri alabildiğine kötüye kullanmaktaydı. Ve yine Şili'de, sermayenin çıkarıyla vatan millet menfaatlerini birbirine karıştıran komutanlar,

kendilerine "özgürlükleri yok etme özgürlüğünü" tanıyıvermişlerdir. Bu durumda demokrasi düşmanı olan, herhalde Allende değil.

– Ama Allende Marksist. Kim Marksist'se odur demokrasi düşmanı.

– Hayır, işine gelmediği zaman demokrasiye dur diyendir demokrasi düşmanı.

– Yani Allende'nin Marksist olduğunu inkâr mı ediyorsunuz?

– Kim inkâr ediyor. Bunun edecek bir tarafı yok ki. Şili'de Marksizm halk arasına yayılmış akımlardan biri. Ve Allende'nin Marksizm'i keyfî, vazgeçilebilir bir şey değil. O bu inancını, kendisini seçen yığınlarla paylaşıyordu. Ve yine kendisini devirenlerin işine gelmeyen icraatının temeli, düşüncesiyle halkın çıkarlarını özdeşleştirme çabasıydı.

– Madem o kadar düşünüyormuş halkı, niçin karışıp duruyordu Şili?

– İşleri karışanlar, memleketlerini karıştırmaktan çekinmiyorlardı. İşine geldiği zaman demokrasi şampiyonu kesilen sermaye burjuvazisi, halk yararına yürüyen gerçek demokrasiden hazzedemedi ve kasıtlı kansızlarla cuntaya davetiye çıkardı. Ve aynı çevreler, bugün parlamentonun feshi, halk oyuyla seçilmiş bir başkanın öldürülüşü, ailesine bile saldırıda bulunulması, bütün demokratik hakların gasp edilmesi karşısında kıllarını bile kıpırdatmadan askerî diktaya alkış tutacaktır. Her şeyden üstün tuttukları çıkarları adına, Şili'nin bir buçuk yüzyıllık demokrasi geleneğini bozuk para gibi harcayacaklar, vatanlarını bütün öteki Güney Amerika ülkelerinden üstün kılan bu özelliğin üstünden sünger geçiverecekler ve Allende'nin öldürülmesi cinayetine severek ortak çıkacaklar.

– Öyle demeyin. Allende Marksist'ti ama komutanlar Şili'yi Marksizm'den kurtarmak için yaptılar bunu.

– Halkın beslediği ordu, kendi çıkarlarına sahip çıkmayı öğrenmiş olan Şili halkına rağmen yaptı bu işi. Şili halkı Allende'den kurtulmak istemiyordu. Şili halkı, kendi oylarıyla art arda işbaşına getirdi Allende'yi. Ama Allende'yi istemeyenler apaçık ortadaydı: Amerika istemiyordu Allende'yi, uluslararası te-

kelci kapitalizm istemiyordu Allende'yi, Şili burjuvazisi istemiyordu. Her şeye adını koymak gerekirse, Şilili komutanlar işte bunlar adına devirdiler Allende'yi.

Yenigün, 16 Eylül 1973

Hatice Hanım ve Keban Barajı

Artan hayat pahalılığı, Hatice Hanım gibileri de rahatsız ediyor artık. Ve pahalılıktan soyut bir şeymiş gibi söz edenlerden olan Hatice Hanım, pahalılık nedenleri üstüne gidemediğinden, onları kavramaya hiç de niyetli olmadığından, rasgele şikâyet ediyordu yükselen fiyatlardan:

– Rezalet efendim. Nedir bu fiyatların hali? Kim "dur" diyecek bu fiyatlara.

– Görünürde bunu söyleyecek kimse yok.

– Neden yokmuş efendim?

– Görünürdeki zevat, insan hayatına çok değer verdiklerinden olacak, hayatın pahalanmasına karşı bir şey yapmıyorlar. Böylelikle hayat pahalı ve değerli bir şey olmuş oluyor.

– Eksik olsun değerin böylesi. Koskoca apartmanım var, yine de iradım yetmiyor vergileri ödemeye.

– Yetmez elbet. O da yine halka verilen değerden.

– Ne biçim değermiş bu?

– Halkımızdan kesilen vergilerle, ona çok değerli bir Keban projesi sunuluyor örneğin. Çok çok değer verilen halka sunulan çok çok değerli bir proje bu.

– Niye onca değerliymiş bu proje?

– Bu Keban projesine ilişkin değer hikâyesi yılan hikâyesi gi-

bi bir şey. Önce seçmenlerine, dolayısıyla kendisini meclise getiren oylara çok değer veren Elazığlı bir politikacı, bakanlığı sırasında seçim bölgesini değerlendirmeyi düşünerek Keban Barajı projesini ileri sürdü. Bu çok değerli proje değersiz etüdlerin Keban'da baraj yapılmamasını ileri sürmelerine rağmen uygulamaya konuldu. Değersiz etüdler ve değer...rüsleri* o bölgede yeraltı mağaralarının varlığını belirtmiş oldukları halde yapılmaya başlanan baraj milyonları aşan değersiz harcamalara yol açtı. Ülkemiz kalkınması için hiçbir değeri olmayan bir on yılı aşkın zamandır da bitirilemedi. Ama önemli olan, değerli olan hayattı, özellikle hayatlarına değer verilenler Keban Projesi dolayısıyla girişilen kamulaştırma bedelleriyle değerlerine uygun payı aldılar. Ve çok değerli ceplere akan değersiz milyarlık kamulaştırma bedelleriyle halkımızın ödediği değersiz vergiler değerlendirilmiş oldu.

– Aman bu yılan hikâyesinin hayat pahalılığıyla ne ilgisi var anlamadım? Bana ne Keban Barajı'ndan? Elazığlı değilim, bir şey değilim. Ben kendi cebimden çıkana bakarım.

– Başkaları da sadece kendi ceplerine girene bakıyorlar. Bu böyle oldukça hayat pahalılığına katlanmak gerekecek Hatice Hanım.

Yenigün, 17 Eylül 1973

(*) Yazının dizilme aşamasında, satır düşmesi nedeniyle cümlenin eksik kaldığı tahmin edilmektedir – der. notu.

Hatice Hanım ve Biten Sıkıyönetim

Sıkıyönetimin 26 Eylül'de kalkacağı haberi, değişiklikten genellikle hoşlanmayan Hatice Hanım'ın canını sıktı:

– Neden kalkacakmış sıkıyönetim? Sıkıyönetimsiz nasıl olur?

– Ülkemiz yıllarca sıkıyönetimsiz nasıl olduysa öyle.

– Ama işlerin öyle gitmediği anlaşıldı da ondan ilan edildi sıkıyönetim.

– Öyle ya da böyle. Yine de ülkemizin yönetim biçiminin adı "sıkı" değil "demokrasi".

– Canım demokrasiye bir şey söyleyen var mı? Zaten demokrasiyi korumak içindi sıkıyönetim.

– Öyleyse demokrasinin artık korunmaya ihtiyacı kalmamış demek.

– Nasıl olur efendim. Çok iyi korunmalı demokrasimiz.

– İşte bu "naziki tenzik" demokrasimiz sıkıyönetim kalksa da iyi korunmakta devam edecek.

– Sıkıyönetimsiz nasıl korunurmuş demokrasi?

– Nasıl mı? Antidemokratik kanunlarla. Sonra Devlet Güvenlik Mahkemeleri'yle, sonra demokrasiyi kurtarmak için demokrasiye veda eden anayasa değişiklikleriyle. Kısaca yüreğiniz rahat olsun Hatice Hanım, demokrasimizin çok iyi korunması için her türlü tedbir alınmış durumda.

– Bari başa Feyzioğlu geçse.

– Neden o?

– Neden olacak? Feyzioğlu tek başına sıkıyönetim gibi maşallah!

– Yine de bütün hayır duaları Sayın Feyzioğlu'nu başa getirmeye yetmez.

– Niye geçemezmiş?

– Halk onu başa getirmez de ondan.

– Canım halk ne bilir ki? Feyzioğlu gibi değerli insanları halk anlar mı? Halka bırakmamak gerek bu işleri. Feyzioğlu'nu tutup iş başına getirmek gerek.

– Ama yine de hâlâ yürürlükte olan demokrasinin gereklerine göre halk kimi seçerse o geçecek başa.

– Bu nankör halk sıkıyönetimin bile kadrini bilemedi. Feyzioğlu'nu nasıl akıl edip de seçecek? Sıkı tutmalı bu işleri.

– Feyzioğlu'suz da olsa sıkı tutulacak her şey. Sımsıkı kanunlar, cendereye sokulmuş düşünceler. Hepsi tamam. Gerçekten merak etmeniz için hiç neden yok Hatice Hanım.

– Ben merak etmeyeyim de kimler merak etsin, peki ne olacak trafik?

Yenigün, 18 Eylül 1973

Hatice Hanım ve Sandıktan Çıkan Pahalılık

Bol yetiştiği yerlerde kilosu on kuruşa kadar düşen patlıcanın sandığa girip şehirde satılmaya başlamasıyla iki liraya fırlaması, Hatice Hanım'ı sandık üstüne düşündürdü:

– Ne var bu sandıklarda anlamıyorum. Sandığa girmeden önce on kuruş olan patlıcanın kilosu, sandıktan çıkınca nasıl iki lira olurmuş? Kimse durmuyor bu sandık meselesi üstünde. Örfi idare de bitti bitecek. Ondan sonra sen sandıklardan hayır bekle artık. Bir an önce bütün memlekette sıkı bir sandık kontrolü yapılmalı. İçine giren malı pahalandıran sandıkları yapanlar, sandık sorumluları yakalanmalı! Sandık örgütü millete hesap vermeli!

– Aman yavaş Hatice Hanım. Patlıcan fiyatını pahalandıran hepimizin bildiği sandık değil. O sandıklar da benzeri gibi tahtadan yapılmış, içlerine giren malı da ne ucuzlatmaya ne de pahalılandırmaya güçleri var. Sandığa giren malın pahalılanması kime yarıyor, kimin işine geliyorsa odur patlıcan fiyatını artıran. Üreticiden mahsulü ucuza kapatıp tüketildiği şehirlerde pahalıya satan aracıların cebine gidiyor aradaki fark.

– Ben üretici, aracı maracı bilmem. Ben sandıktan çıkana bakarım.

– Sandıktan çıkan patlıcan.

– Patlıcanmış. On kuruşluk patlıcan nasıl iki lira olurmuş?

– Herhalde sandığa girdiği için değil. Arada kazananlar, hem de kolay yoldan bol para vuranlar olduğu için.

– Madem sandıkta pahalanıyor patlıcan, koydurmasınlar efendim patlıcanları sandığa. Anlaşıldı efendim, sandıktan çıkıyor bütün pahalılık.

– Bir de politikacılar çıkıyor sandıktan.

– Kim bilir, politikacılar sandıktan çıkmasa, ortalık böyle ateş pahası olmaz.

– Sandıktan çıktım diye övünen politikacıların halka pahalılıktan başka bir şey sunamamalarında kabahati sandıkta aramamak gerek.

– Nasıl aramam, işte işin içinde yine sandık var.

– Önemli olan sandık değil, sandığa nasıl girildiği. Saygıdeğer adaylar, sandığa girmek için ne kadar para harcadığı, paracıkları halkın sırtından çıkarmak için...* bunu bilmek gerek. Sandığa girmek için ve de sandıktan çıkabilmek için birkaç yüz bin lira harcayan bir politikacı bu harcamayı herhalde sandık aşkına yapmıyor.

Sandıktan çıkabilmek için, paracıkları halkın sırtından çıkarmayı, hem de fazla fazla çıkarmayı umuyor. Mesele burda. Durum böyle olunca da sandıktan halkımız için pahalılık çıkıyor.

– Peki ne yapmalı bu sandığı?

– Hiç. Sadece sandıktan halk kendisini sömürecekleri değil, kendisini çıkarmaya bakmalı.

Yenigün, 20 Eylül 1973

(*) Yazının dizilme aşamasında, satır düşmesi nedeniyle cümlenin eksik kaldığı tahmin edilmektedir – der. notu.

Hatice Hanım ve Ziyan Olan Elmalar

Hatice Hanım Sirkeci'de araba vapurundan çıkarken devrilen kamyondaki sandıklar dolusu elmanın *Günaydın* gazetesindeki renkli resmine uzun uzun baktı:

– Vah vah, hep yerlere saçılıp ziyan olmuş elmalar! Aaa, şoför de uyuyormuş! Tabii devrilir kamyon! Sorumsuzluğa bakın siz.

– Uykusunu alamadan çalışmak zorunda kalırsa tabii uyur şoför.

– Tabii uyurmuş. Böyle düşüncesiz adama sen gel de malını emanet et. Mal sahibi de daha iyisini bulamamış mı? Şimdi atar bunu artık şoförlükten.

Kim bilir hangi nedenlerden uyuyakalmış olan şoförü rahatça ekmeğinden ediveren Hatice Hanım, bu arada yakasından tuttuğu bir adamı yerlerde sürükleyen posbıyıklı Bekçi Ali Rıza'nın resmine hayranlıkla baktı:

– Helal olsun! Görev dediğin böyle yapılır işte. Ben bekçiler gibi yok derim hep.

– Ne yapmış?

– Ne yapacak? İşte bekçi dediğin böyle vatan millet malına sahip çıkmalı.

– Ne yapmış? Yeraltı kaynaklarımızı mı millileştirmiş?

– Daha ne yapacak? Yere saçılan elma sandıklarından birini kaçırmaya kalkan bir açıkgözü enselemiş.

– Bu elmalar vatan millet malı mıymış?

– Canım ne bileyim kimin malı olduğunu? Kiminse kimin? Bekçi, mülkiyet hakkına saygı göstermeyen bir uğursuzu yakalamış ya.

– Demek Bekçi Ali Rıza, yerlere saçılmış elma sandıklarından birini almak isteyeni yakalamış. Peki devrilen elmaları başkaları da kapışmıştır herhalde. Elma yiyemeyen onca insan var şurada.

– Kapışmaz mı? Kapışmış millet. Ama bu uğursuzu koyvermemiş aslan bekçi. Hızır gibi yetişmiş ardından. Ensesinden yakaladığı gibi sürüye sürüye karakola götürmüş. Adamı hırsızlık suçundan adliyeye vermişler.

– Ne suçundan? Tamam, hırsızlık suçundan. Belki çocukları meyve yüzü göremeyen bir adamın, tesadüfen ayakları önüne yuvarlanıveren bir sandık elmayı alıp götürmeye kalkması hırsızlık elbet. Üreticiden ucuza kapattığı elmayı sandıklara doldurup sonra ateş pahasına satan ve böylece sadece cici aile çocuklarının elma yemesini sağlayan aracının yaptığı ise ticaret, yani meşru kazanç. Bekçi Ali Rıza da meşru kazanç sahiplerini koruyacak elbet. Herkesin yere saçıldıkları için kapıştıkları elmalardan pay almaya imrenen Turan Toplu'yu da yakalayacak.

– Yüzsüze bakın yüzsüze.

– Kim yüzsüz? Meyvesi bol bir ülkenin çocuklarını meyvesiz bırakanlar mı?

– Kim olacak, hırsız herif! Elmaları çaldığı yetmiyormuş gibi, "Elmalar ziyan olacağına ben alsam ne olurdu!" diye ağlamış.

– Yerlere dökülüp zaten ziyan olan elmalar şunun bunun boğazına gidip büsbütün ziyan mı olsunlar? Ziyan olacaksa, devrilmiş kamyon elmalarını çalacak duruma düşen Turan vatandaş ziyan olsun.

Yenigün, 21 Eylül 1973

Hatice Hanım ve Yurtdışına Kaçan Yabancı Sermaye

Teknoloji seminerinde "yabancı sermayenin yarısının kâr olarak geri götürüldüğünü" ileri süren Doç. Necdet Serin'in sözleri Hatice Hanım'ı ilgilendirdi:

– Bunlar kârları geri götürüyorlarmış.

– Ya ne yapacaklardı? Adı üstünde "yabancı sermaye", yaban elden gelen sermayenin kârı elbet yaban ele gidecek.

– Canım olur mu? Kârlarını bize bıraksınlar.

– Niçin?

– Kalkınalım diye.

– Hatice Hanım, siz hiç kârından vazgeçen bir sermaye duydunuz mu? Kârdan vazgeçen sermaye zaten sermayeliğini yitirir.

– Canım kâr edecekler elbet. Ama kârları burada kalsın. Burada değerlendirsinler kârlarını. Sanayimize yatırsınlar. Yatırsınlar da sanayimiz Türk gibi kuvvetli bir sanayi olsun.

– Hatice Hanım, Türk gibi kuvvetli sözü, gerçekler ve şartlar konuşunca güreşimizi bile kurtarmıyor. Sermaye ne demek? Çoğalma yolları arayan para demek. Yabancının cebinden çıkan sermaye elbet çoğalarak yabancının cebine dönecek.

– Öyle demeyin. Kalkınmamız için yabancı sermaye şart.

– Yani yabancının dolu olan cebini daha da doldurmak şartına bağlı kalkınmamız.

– Niye öyle olsun? Hem onlar kâr eder hem biz kalkınırız.

– "Türkiye'nin dışarıdan transfer ettiği teknoloji genellikle eskiymiş."

– Eski meski, teknoloji ya.

– Evet, bizi dışa bağımlı kılan, yabancı sermayeyi ayak bağından kurtarıp onun daha ileri bir hedefe ulaşmasını kolaylaştıran bir teknoloji. Böylece hem yabancı sermayenin "eskici başlığını" yaparak, hem onun için sonsuz yatırım olanakları yaratarak kalkınıyoruz. Kalkınmış ülkeler için sürgit bir pazar, hep daha iyi bir pazar, yalnız mal değil, modası geçmiş fabrikalar da alan bir pazar olmamızı sağlayan bir kalkınma.

Çağdaş teknolojiye yetişme hevesini, "Atatürk'ün çizdiği çağdaş uygarlık yolu" diye marş söyleyerek almamızı sağlayan, çağdaş teknolojiyi yabancı sermayenin uygun bulduğu, onu ürkütmeyecek bir mesafeden takip eden bir kalkınma.

Yenigün, 22 Eylül 1973

Hatice Hanım ve Yine Sınav Soruları

Üniversiteye giriş sınavları sorularının yine çalınmış olduğu söylentileri Hatice Hanım'ı çok kızdırdı:

– Bakın bakın, yine çalınmış sorular. Ben size demedim mi bundan sonraki sorular için de aynı iftirayı atacaklar diye.

– Şimdiki soruların durumunu bilmem ama ilkbahardaki soruların çalınmış olduğu çoktan ispatlandı. Hatta birkaç matbaa işçisi bile bulunup yakalandı.

– Benim oğlum Ömer gibilerin sınavları kazanmasına haset edenler attılar o iftirayı. O zavallı matbaa işçileri de parayla alet olmuşlardır bu işe.

– Hangi işe? Büyük ticarethanelerin, pardon dershanelerin çalınmış soruları piyasaya sürmeleri işine mi?

– Yok canım, benim oğlum Ömer'in kazandığı sınavlara iftira etme işine.

– Sınav sonuçları ilan edilmedi ki, oğlunuz Ömer'e haset edilsin.

– Kazanmaz olur mu? Hep çıkmış sorular.

– Hangi sorular?

– Öf karıştırmayın aklımı, sınav soruları işte, hep bildiği sorular çıkmış. Bilmez mi, o kadar para harcadık.

– Neye?

– Dershanelere falan canım. Zaten en iyi okullarda okuttum ben Ömer'imi, hiç paraya acımadım.

– Şimdiki sınavları da kazanmıştır öyleyse.

– Ama baksanıza, yine sorular çalınmış diyorlar. Yine iftira ediyorlar.

– Satıldığı söylenen sorular sahte sorularmış.

– Tabii, soruların satıldığı kamuoyunca kabul edildi bir kez. Şimdi, her sınavdan önce, sınav sorusu satışına girişecek açıkgöz ticaret erbabı bulunur elbet.

– Doğru söyleyin, satılan sorular sahte miymiş?

– Evet, yetkililerin verdikleri demeçlere göre öyleymiş...

– Bak şu ahlâksızlara, bak şu dolandırıcılara! Şimdi Ömer'im ne olacak?

– Onun için bu yaşına kadar dökmüş olduğunuz paranın hakkı olan sınavları kazanacak.

– Ama o sorulara bildiği gibi cevap vermemiş ki.

– Peki nasıl cevap vermiş Hatice Hanım? Nasıl cevap vermiş?

Yenigün, 23 Eylül 1973

Hatice Hanım ve Klakson Sesleri

Geceleri çok zor uyuduğu için sabah uyandırılmaktan nefret eden Hatice Hanım, cumartesi sabahı beyninin içinde çalan klakson sesleriyle uyandı. Hışımla fırladı yataktan. Her sabah olduğu gibi hiç gürültü yapmadan işini görmeye çalışan hizmetçisine tosladı. Sanki klakson seslerini yer silerken çıkarıyormuş gibi hizmetçisinden çıkardı hıncını:

– Bu evde rahat yok mu bana? Kaç kez söyledim, sabah beni uyandırmayın diye. Bütün gece uyumadım zaten. Başım kazan gibi.

– Ben ses etmedim ki hanımcım.

– Ne bu gürültü sabah sabah?

– Dışarıdan geliyor. Arabalar klakson çalıyor.

– Klakson yasağı yok mu bu şehirde?

– Demirel'in arabaları hanımcım.

– Kiminse kimin. Klakson çalmak yasak.

– Demirel'e yasak mı olur hanımcım? Ben çıktım kapıya baktım. Arabalar evinin önüne dizilmiş. Bir güzel bayraklarla donatmışlar arabaları. Demirel'i selamlıyorlarmış klaksonla. Seçime çıkasıymış bugün... Osman Efendi söyledi.

– Seçime çıkacaklarına canları çıksın. Münasebetsizler! Sabah sabah kafamı şişirene nah oy veririm ben. Bir de klakson çalma âdeti çıkarmışlar. Nerede görülmüş böyle şey?

– Biz hep çalarık hanımım.

– Ne çalarsınız? Arabanız oldu da klaksonunuz mu eksik kaldı?

– Düğünlerde, sünnetlerde akraba şoförlerin arabası mı olur, yoksa mahallede bir iki şoför mü olur, doluşuruz arabaya. Klakson çala çala gezerik şehri...

– İyi halt edersiniz. Sizin sünnet düğününüzden millete ne? Herkesin kafasını şişirmeye ne hakkınız var?

– Rahatsızlık için diyel hanımım, millet bizimle coşsun diye. Az da hasedi olan çatlasın diye.

– Aman sen de sabah sabah güldürme beni. Sizin düğününüze kim haset edecekmiş? Bunlar da akıllarınca öteki partililere nispet yapıyorlar klakson çalarak. Eh, Isparta köylüsünün de aklı bu kadar olur. Feyzioğlu hiç yapar mı böyle şey? Biner siyah, itibarlı bir bakan arabasına... Şöyle şoförlü, efendi efendi...

– Feyzioğlu kim? Bakan mı hanımım?

– Aman cahil sen de. Koskoca profesörü ne bilirsiniz siz? Bile bile Kocaoğlan'la Karaoğlan'ı bilirsiniz. Bakan değil elbet. Ama olacak inşallah. Onun siyah araba için bakan olmaya ihtiyacı mı var? O kadar dostu, destekçisi var. Koç moç, sanayicilerimizden biri verir elbet altına siyah, bakan arabasından da firaklı bir araba. Bir de şoför tahsis ederler emrine. Öyle mahalle düğünü, sünneti gibi klakson çalmak ne oluyormuş? Efendi mi milletin ayağına gider, millet mi efendisinin ayağına gider? Bilsinler Feyzioğlu'nun geldiğini, çıksınlar yollara. Onlara şöyle bir görünsün yeter. Ama olmuyor ki, bir de o cahil adamlara dil dökme, dert anlatma zorunda kalacak adam. Meclis kürsülerine, konsey kürsülerine yaraşan o güzelim hitabet de, üç lafı bir araya getiremeyenlerin karşısında heder olup gidecek. Bunların klakson çalmaktan başka söyleyecek neleri var ki?

– Demirel konuşur... Kırat şahlanir hanımcım.

Yenigün, 24 Eylül 1973

Hatice Hanım ve Ev İçi Demokrasi

Seçimler yaklaştıkça Hatice Hanım'ın mutlak hâkimi olmaya alıştığı ev içinde de demokratik kımıltılar belirdi. Hatice Hanım ev içindeki aşırı akımları bildik ve denenmiş metotlarla karşıladı. Önce hizmetçisinden başladı işe:

– Buraya baksana Hayriye. Bu seçimde kime oy vereceksin bakayım?

– Aman hanımcım, benim oyumun sözü mü olur.

– Hadi hadi, söyle! Kime vereceksin oyunu?

– Aman hanımcım, biz cahil adamız. İşte artık gönlümüz kimi çekerse...

– Hadi hadi çevirme lafı. Kimi çekiyormuş senin gönlün?

– Vallahi hanımcım, kızacaksın şimdi... Ama Allah'ın bildiğini kuldan ne saklayayım. Gönlüm Milli Selamet Partisi'nde.

– Ne? Hay cahil hay! Vallahi de billahi de adam olmazsınız siz. Hacıyla hocayla neresi kalkınmış da biz kalkınacağız. Ama kalkınmak sizin umurunuzda mı? Bu zamanda namaza yatmak değil, kalkınmak gerek, kalkınmak!

– İnşallah hanımcım.

– Ne inşallahı! İnşallah maşallahla olmaz bu iş. Güvenilir insanları iş başına getirmekle olur. Niye kalkınmıyoruz? Memleketi güvenilir kişiler idare etmiyor da ondan. Güven Partisi'ne... Güvenilir adamlara oy vereceksin.

– Müslüman adama güvenirim ben.

– Bak Hayriye, vallahi akıllanacağın yok senin. Güven Partisi'nden başkasına oy verdiğini duyayım, vallahi de yakarım seni! İstemem! Evimde Milli Selamet Partili istemem. Ya sen cahil kalmaktan vazgeçersin, ya ben senden vazgeçerim.

– Aman kızma hanımım...

– Yok, kızmayayım da ne yapayım? Güven Partisi'ne oy vermezsen gözüme gözükme.

– Aman kime isterseniz vereyim, o da Müslüman, bu da Müslüman. Yeter ki siz kızmayın. Ben ekmek yediğim yerin kıymetini bilirim.

– Bil bil. Bak şimdi iyice koy şu kafana. Koça oy vereceksin tamam mı?

– Tamam.

– Söyle bakayım bir daha, kime oy vereceksin?

– Koça vereceğim.

Hatice Hanım hizmetçisini cahillikten kurtardığı için, kendisinden memnun ayrıldı mutfaktan. Büyük oğlunun yatak odasına geçti. Oğlunun sabah okuduğu *Yeni Ortam* gazetesini hışımla topladı yerden. Baş sayfasına şöyle bir göz gezdirdi gazetenin. Öfkesinden neredeyse yırtacaktı gazeteyi. Ama hiçbir şeyi ziyan etmekten hoşlanmadığı için gazeteyi güzelce katlayıp kaldırdı. O sırada komodinin üstündeki oğlu adına çıkmış seçim kartını gördü. Oğlunun Halk Partisi'ne oy vereceğini biliyordu. Seçim kartını komodinin üstünden aldı. İz bırakmamak için kartı oğlunun odasında yırtmadı. Kapının önüne çıktı. Kartı ufak ufak yırtıp apartman komşusunun kapı önüne bıraktığı çöp tenekesinin içine attı. Demokrasi kurtulmuştu ev içinde.

Yenigün, 26 Eylül 1973

Okumuş, kendini bilen üniversiteli kadınların kurdukları derneklere üye olmayı, memlekete faydalı faaliyetlerde bulunmayı görev sayan Hatice Hanım, bu arada dünya olaylarına da gereken ilgiyi gösteriyor:

– Şu Şah'a bakın Şah'a! Erkekler böyledir zaten...

– Şilili şair Pablo Neruda öldü.

– Zümrüt gözlü, mahzun kraliçe Süreyya'nın kadrini bilmediği yetmiyormuş gibi, şimdi de gül gibi karısı Farah'ı bedbaht ediyor.

– Aslında yalnız Şili'nin değil, dünyanın en büyük şairlerinden biriydi Neruda...

– Vah zavallı Farah... "Güzel, yeşil gözleri mahzun, Hazar Denizi kıyılarındaki şahane villada, pencereden görünen manzaraya dalıp gidiyordu genç kız. Liseyi bitirişini, hayatında ilk kez katıldığı resmî baloyu, ardından dillere destan taç giyme törenini hatırladı..." Ah hatırlanmaz mı? Kadın kalbi bu, unutur mu? Ama ya erkekler? Dört güzelim yavruyu da mı düşünmedi bu şah?

– Cunta tarafından öldürülen Allende'nin yakın dostuydu Neruda. Halkı sokaklarda çarpışırken, özgürlüklerinden vazgeçmek istemeyen, inanmış Şilili gençler sokaklarda vurulur-

ken, tam teçhizatlı askerî birlikler cuntaya karşı olan sivilleri ellerine geçirdikleri yerde tutuklarken, tutuklananlar koyun gibi yerlere dizilirken, korku ve dehşet içindeki halk kurşuna dizildikleri yerde günlerce bırakılan ölüleri seyrederken, kanun dışı bir darbeye karşı direnenler idam edilirken, insanlar hayvan gibi yerlerde sürüklenirken... öldü Neruda. Ezilmişlerin kurtuluş savaşçılarının, sevginin, barışın şairi Neruda, böyle bir Şili'de nasıl yaşayacaktı?

– İki ateş arasında kalmış Şah. Bir yanda çocukları ve üçüncü eşi Farah, bir yanda sevgilisi Gilda... Bak, bak, bak, "Ya benimle evlenirsin ya da zehri içerim," demiş Gilda. İçsin kaltak! Dört çocuklu yuvayı yıkmak kolaydı.

– Sonuç olarak insanlığa karşı cinayet işleniyor Şili'de.

– Ah, şimdi Şah ne yapacak dersiniz?

Yenigün, 27 Eylül 1973

Hatice Hanım ve Celâl Bayar

Son günlerde seçim gezileri dolayısıyla kendisinden söz ettiren Celâl Bayar'la ilgili haberleri dikkatle izliyordu Hatice Hanım:

– Kaç yaşında ola ki bu Bayar? İnönü kadardır herhalde. Eski toprak bu adamlar... Baksanıza adam bu yaşında gezilere çıkıyor. Aslında biz ailece İnönücüyüz ya. Bayar da cesur adammış.

– Ne bakımdan?

– Ne bakımdanı var mı? 27 Mayıs için demediğini bırakmamış.

– Bugün 27 Mayıs'ı batırmak çoktan cesaret olmaktan çıkıp günlük bir olay oldu Hatice Hanım.

– "Yassıada Türk adaleti namına bir lekedir," diyor göğsünü gere gere...

– Bir insan olağanüstü mahkemelere ya karşıdır ya da değildir. Sayın Bayar, Yassıada Mahkemeleri'ne bol keseden çatarken, sıkıyönetim mahkemelerinden pek memnun görünüyor.

– Ama hakkını yemişler adamın canım... "Ben tabii senatörüm..." diyor. Doğru. Anayasaya göre eski cumhurbaşkanı tabii senatör olmalı. Bak, bak, bak şu Demirel'e, nasıl kancıklık etmişler Bayar'a. "1963 seçimlerinden sonra AP senatoda ekseriyetteydi. Yapacakları tek şey vardı, beni senatoya götüreceklerdi..." diyor adam. Haklı!

– "Bu anayasa ayakta durduğu müddetçe bu memlekette huzur ve sükûn temin edilemez," diye fetva veren aynı Bayar'ın, aynı anayasa hükümlerine dayanarak senatörlüğe heves etmesi biraz tutarsız değil mi? Hem anayasanın kucağına oturacaksın hem de sakalını çekeceksin. Sayın eski cumhurbaşkanının "hep bana hep bana" zihniyetini, AP'li senatörlerden tek iş olarak kendisini senatoya getirmelerini beklemesi, iyice açığa çıkarıyor. AP'yi seçen halkın, onun ihtiyaçlarının falan hiç önemi yok. Var mı yok mu, Sayın Bayar'ın senatoya seçilip seçilmemesi. Anlaşılan o zamanın senatörleri Bayar'ı senatoya seçselerdi, vatan millet vazifelerini tam bir başarıyla yerine getirmiş olacaklardı! "Tenkil!" sözcüğüyle sorunları çözebileceğini sanan kafalardan fazla bir şey beklememek gerek.

– Ay acıdım vallahi. O zamanki işkencenin izleri hâlâ varmış adamın ayaklarında.

– Ya, öyle mi? Var mıymış? Ama bana kalırsa işkence izi falan yok Sayın Bayar'da. İşkencenin ne olduğunu bilen kişi, ne olursa olsun daima işkenceye karşı tavrını alır. İşkence konusuyla ilgili çok ciddi iddialar yerli ve yabancı kamuoyunu çalkalarken Bayar'dan bu konuda hiçbir ses çıkmadı. Demek ki işkenceye falan karşı değil. Değil karşı olmak, konuşmalarından, yapılmış olan her şeyi az bile bulduğu anlaşılıyor. Herhalde bir zamanlar büyük bir sorumsuzlukla sarf ettiği "tenkil" sözcüğünün, bugün de tam uygulanmadığı inancında. Ve yenen haklara, ezilen, horlanan nice insana, kıyılan gençliğe büyük bir umursamazlıkla sırtını dönerken, ülkenin sayılı tuzu kurularından biri değilmiş gibi, halktan dert babalığı bekliyor.

– Vah vah! "Seni senato başkanı seçecekler. Aynı zamanda cumhurbaşkanına vekâlet edeceksin," diyen AP'liler bunların hiçbirini yapmamışlar.

– Gerçekten Balkanlar'ın ve Orta Şark'ın en mazlum adamı Sayın Bayar. Ziyafet sofralarında anlattığı acıklı anılarına yurdumuzdaki ve dünyadaki gerçek mazlumlar gülmeyi bile çok görürler.

Yenigün, 28 Eylül 1973

Hatice Hanım ve "First Lady"

Rahşan Ecevit'in gazetelerde çıkan resmine dudak kıvırarak bakan Hatice Hanım sonunda dayanamadı:

– Amaaan, bu ne kılık böyle! Hep etek bluz, hep etek bluz!

– Nesi var? Rahat bir kılıktır etek bluz. Böylesi yorucu bir gezi için son derece uygun bir kılık.

– Uygunmuş. Pikniğe gitmiyor ya hanım. Başbakan karısı olmak için halkın karşısına çıkıyor.

– Sizce nasıl giyinmeli peki?

– Canım sorulacak soru mu bu? Bir "First Lady" adayı nasıl giyinmeliyse öyle. İnsan seçim gezisine çıkmadan önce gider terzisine, tayyörler diktirir, birkaç şapka ısmarlar, artık renk renk, biçim biçim kıyafetler düzer, öyle çıkar halkın karşısına. Böyle çarşı pazar kılığında baş sayfalarda resmi çıkıyor diye elden utanıyor insan.

– Niçin utanıyorsunuz Hatice Hanım?

– Herkes bir "First Lady" adayını böyle çarşı pazar kıyafetiyle görürse ne der? Bunlar ne de fakirmiş demez mi?

– Derse desin, fakir değil miyiz?

– Aaa, ben fakir makir değilim çok şükür.

– Siz olmayabilirsiniz, ama çoğunluğun yoksul olmadığını iddia edemezsiniz.

– Yoksulsak yoksuluz. Ele güne yoksulluğumuzu ilan etme-

nin gereği var mı? Başbakan adayının karısı bile şık giyinmezse olur mu? Hoş, başbakan olacağı yok ya Ecevit'in.

– Öyleyse karısı şıklık taslamıyor diye boşuna üzülüyorsunuz.

– Yoo, ben Türklüğü her bir şeyin üstünde tutarım. Tutayım tutmayayım, koskoca muhalefet partisinin başkanının karısı yine de... İnsan yabancılara karşı iftihar etmek istiyor. Nasıldı Jacqueline Kennedy, bir yolculuğa çıktı mıydı, bütün dünya basını günlerce kılığından kıyafetinden söz ederdi. Kim bilir Amerikalılar da ne kadar iftihar ederlerdi.

– Amerikalıların kendisiyle daha çok iftihar etmelerini sağlayabilmek için, kendisine en zengin gardırobu düzecek olan adamla da evlendi sonunda. Jackie Onassis'le iftiharlarının sonu gelmez artık. Amerika'nın şerefi Jackie Onassis'in gardırobunda tam emniyette demektir.

– O da kocasının matemini tutaydı daha iyiydi ya, neyse. Ama ten dürüstlüğüne diyecek yok. Ne giyse bir başka şık.

– Giydiklerinin faturası da başka yüksektir herhalde.

– Olsun. Yani şu Ispartalı Süleyman'ın karısı bile derli toplu, kırmızı bir tayyör giymiş üstüne. Rahşan Hanım'ın altında kalmak yaraşır mı? Hem o ne de olsa şehir kızı. Şu Ecevit'le evlenmeden önce de iyi bir aile kızıydı. Kendilerini düşünmüyorlarsa Halk Partisi'nin eski şerefini düşünsünler. İnönü'nün hanımını hatırlıyorum da. Hep Olgunlaşma'da dikilirdi elbiseleri. Yok, çok hanımefendi, çok şık kadındı doğrusu.

– Seçim gezileri defile değildir Hatice Hanım. Halkın dertlerinin dinlendiği, onlara sorunların aktarıldığı gezilerdir. Bence bir başbakan adayı da, başbakan adayının hanımı da halkın üstünde "ben bugün buradaysam senin adına buradayım, yarın sen kendi adına burada olasın diye" etkisi bırakmalı. Ecevitler de sadelikleriyle bu düşünceyi kolaylaştırmış oluyorlar.

– Neyi. Hangi düşünceyi? Nesi daha kolay etek bluzun? Tayyör, döpiyes giymek zor mu? Bir berbere gitmek, şöyle başına güzel bir şapka geçirmek zor mu?

– Zor değil, ama halka yakınlaşmak zor, çok zor Hatice Hanım.

Yenigün, 29 Eylül 1973

Hatice Hanım ve Şiddet

Demirel'in Giresun'da aleyhinde tezahürat yapanlara, "Burada anarşi var," demesi, içinde "anarşi" sözcüğünün geçtiği her cümleye özel ilgi gösteren Hatice Hanım'ın gözünden kaçmadı.

– İşte, demedim miydi ben? Sıkıyönetim kalkmayacaktı. Yine başladı anarşi.

– Bir parti liderine aleyhte tezahüratta bulunmanın adı anarşi değildir. Siz Ecevit'in başına geleni biliyor musunuz?

– Ne gelmişmiş?

– Isparta'da Ecevit'e ve Halk Partililere karşı şiddet gösterildi. Taşla, sopayla, bıçakla saldırıldı. Kan döküldü.

– Eh ne yapalım, demokraside olur böyle şeyler.

– Bu saldırılar, bir zamanlar TİP toplantılarına, TÖS kurultaylarına, Kızılay'da *Dönüşüm* dergisi satmak isteyen üniversiteli gençlere yapılan saldırıları, saldıranlara nedense hep geç engel olan sorumluları, böylesi şiddet denemelerini, "Halk galeyana geldi efendim, ne yapalım demokrasi var," diye örtbas etmeye çalışanları, hatta açıktan açığa teşvik edenleri hatırlattı çok kişiye. Bugün her fırsatta "anarşi" sözcüğünü dillerinden düşürmeyenler, her türlü sol düşünceyi, örgütü, kitabı bi-

le "anarşik olay" potasına sokmaya meraklı olanlar, o zamanlar eli sopalı, bıçaklı, gözlerini kan bürümüş adamların kanuni toplantıları basmalarına alkış tutuyor, memnuniyetlerinden kaplarına sığmıyorlardı.

– Canım bırakın şimdi geçmişi. Geçmişe mazi derler.

– Şiddete de şiddet. Şiddet şiddeti getirir, çağırır Hatice Hanım. Sonradan "anarşik" diye nitelendirilen olayların nedenlerine inilirse, böylesi saldırılara uğrayanların, sonunda kendi başlarına korumak durumunda bırakıldıkları can güvenlikleri için savunmaya girişmeleri, nedenlerden biri olarak görmezlikten gelinemez.

– Aman anarşinin savunması, nedeni mi olurmuş?

– Nedenleri kabul etmeyen, onları görmezden gelen suçlamalar da inandırıcı ve sağlıklı olmaktan uzaktırlar. Ayrıca hiçbir sorun, nedenleri ortadan kalkmadan çözümlenemez.

– Baksanıza Demirel'in kardeşi, "Biz bir şey yapmadık, hep CHP'liler yaptı," demeye getiriyor. Tahrik etmişlermiş AP'lileri...

– Ah, evet, tahrik. Bir zamanlar bir araya gelip düşünceleri doğrultusunda toplantı yapanlara saldıranların da tahrik edilmiş oldukları söylenir, yapılanlar hoş görülürdü. Bu tahrik sözcüğü de, bizdeki bitirim sözcüklerden biri. Sopalı, kışkırtılmış adamcağızlar, kırmızı görmüş boğa gibi, toplantı yapan, konuşan insanların üstüne saldırtılır, sonra "Komünistler tahrik ediyor," denir ve bilinçsiz şiddetin sırtı sıvazlanır. Ama yıllarca sopa yiyenler, savunmaya kalkışmayagörsünler, sonunda bütün solcu bilinenler, değdi değmedi derken tahrikçi sıfatıyla suçlu duruma geçiverirler. Yani tahrik var, tahrik var! Solcu olmak, tek başına, başkalarının saldırılarını hoş gösterecek bir tahrik unsuru sayılıyor, burada saldırılanlar, hem de tahrikçi kabul edilip, tahrik, saldıranlar için hafifletici sebep oluyor. Ama saldıranlar solcu olursa, tahrikçiler yine solcu. Bu kez saldıranlar suçlu, öteki bilumum solcular da tahrikçi suçlu oluyorlar. Ve tahrik, tabii hafifletici değil suçlayıcı unsur oluyor.

– Çok fena bu solcular, çok. Ya masum insanları tahrik edip

üstlerine saldırtıyorlar ya da birbirlerini tahrik edip başkalarına saldırtıyorlar. Müteharrik birkat* yani.

Yenigün, 30 Eylül 1973

(*) Buradaki tamlamanın "kendi kendine hareket eden", "kendi kendine çalışan" anlamına gelen "müteharrik bizzat" olabileceği ya da yazarın bu tamlamayı çağrıştıracak alaycı bir ifadeyi ürettiği tahmin edilmektedir – der. notu.

Hatice Hanım ve Flaman Ali

Bedava Türkiye yolculuğu yapabilmek için kendisini turist olarak tanıtan "Flaman Ali"nin yakalandıktan sonra polisler arasında çekilmiş resmine baktı Hatice Hanım:

– Aman şu soytarıya bakın hele. Utanmaz, böyle dolaşmak Türklüğe yaraşır mı?

– Yamandır bizim polis!

– Niçin? Bedava yolculuk yapabilmek için turist kılığına girmiş zavallı bir oğlanı yakaladığı için mi?

– Düpedüz dolandırıcı bu oğlan. Baksanıza, başına bez sarmış, bezin ucuna da bir kuş tüyü iliştirdikten sonra şeker çuvalından yapılmış bir de pantolon giyerek...

– Şeker çuvalından pantolon giymenin kime zararı var? Açıkgöz karaborsacılar şeker çuvallarının içindekileri bir köşeye yığıyorlar şimdi. Yakında şekere zam gelince milletin anasını ağlatacaklar.

– Onlar da yakalanmış ama.

– Bu işi daha ince çevirenlerin ayağına dolanmışlar, işin suyunu çıkarmışlardır. Ama kimse şekerin daha pahalılanmasını ve bu pahalılığın yine yeni zenginler yaratmasını engelleyemeyecek. Gitgide daha az şeker yüzü gören halk çocuklarına karşı sorumlu olanlar yakalanmayacak hiç. Büyük sermaye gazetele-

rinin sayısız okuru ise "Flaman Ali" gibisine suçluların (!) yakalanmasıyla oyalanacak.

– Yakalanır elbet. Kendisini turist olarak tanıtmış ve üç gün içinde otostopla Rize'nin Pazar ilçesine kadar gelmiş.

– Halktan biri olarak cebindeki on lirayla yerinden kımıldayamayacağını anlamış.

– 18 yaşındaki maceraperest genç, yol boyunca kendisini turist olarak tanıtması nedeniyle vasıtalara bedava bindiği gibi, karnını da işaretlerle anlaştığı şoförlerin ve bölge halkının yardımı ile para harcamadan doyurmuş. Bundan âlâ dolandırıcılık olur mu?

– Peki bizim zavallı Ali, gerçekten Flaman ya da Alaman olsaydı ne olacaktı?

– Turist olacaktı elbet.

– O zaman bedava yolculuk yaptığı ve karnını halkımızın ünlü misafirperverliği sayesinde doyurduğu için suçlu falan sayılmayacaktı.

– Canım turist olmak niye suç olsun?

– Ama ünlü demokrasimizdeki yolculuk ve karın doyurma hürriyetine rağmen, bu hürriyetlerini kullanabilme olanağına hiç mi hiç sahip olamayan bir halk çocuğu, sonunda turist kılığına girmekten başka çare bulamayınca hürriyetini hepten yitiriveriyor.

– Ama yalan söylemiş işte. Bakın ne diyor: "Foyam anlaşılmasın diye bölgede kimsenin anlayamayacağı bir dil konuşan, Flaman ırkından biri olarak kendimi tanıtmayı uygun buldum," diyor.

– Üç gün boyunca da kendisini turist sanan vatandaşlarımız sayesinde beyler gibi yaşatılmış. Halkımıza beylik, Flaman ya da Alaman kılığına falan girerek nasip oluyor demek.

Yenigün, 1 Ekim 1973

Hatice Hanım ve Ahlâk Zabıtası Erbakan

Eski İnönücü yeni Feyzioğlucu Hatice Hanım, laik düşünceli bir aydın kişi olarak Erbakan'a bozuluyordu çok:

– Böyle kara cahil adamlar ne hakla politikaya atılıyorlar? Prof. Feyzioğlu'na muhatap olacak adam mı bu?

– Profesörlükse Erbakan da profesör Hatice Hanım.

– Profesörmüş. Kral Oidipus gibi dünya klasiklerine bile dil uzatıyor adam.

– "Tiyatroyu kaldırmayacağım," diyor.

– Laf! Sen hem kadim Yunan tragedyalarına karşı çık, hem de "Tiyatroyu kapatmayacağım," de.

– "Karısını aldatan adamı oynayan aktör, madalya alıyor," demiş Erbakan.

– Öyle mi demiş? Yani tiyatro iyi bir şey, ama zaten karılarını aldatmaya teşne olan erkekleri buna teşvik etmenin de âlemi yok hani. Öyle oyunlar da oynanmayıversin.

– Ne oynansın Hatice Hanım?

– Aaa, dünyada oyun mu yok? Koskoca Şekspir ne güne duruyor? Othello oynasınlar.

– Othello mu? Yani zina eden kadın.

– Canım Desdemona zina yapmıyor ki, Othello öyle sanıyor.

– Olsun, Sayın Erbakan da öyle sanar belki.

– Sonra Hamlet var.

– Olmaz.

– Niçin olmazmış? Bayılırım Hamlet'e. Hele Laurence Olivier'in Hamlet'i! Hâlâ unutamam.

– Aman unutun Hatice Hanım. Hamlet de Allah'ın verdiği canı bizzat alarak günah işliyor. Cehennemlik biri o. Bugünkü hayat pahalılığının ve benzeri felaketlerin yaratıcılarından biri Hamlet'tir belki.

– Bayılırım tiyatroya. Modernleri de severim. Ah Anouilh! Ah Shaw! Jean Dark'ı bizim beyle Londra'ya görevle gittiğimizde görmüştük.

– Jean Dark mı? Amman amman! Mini etek değilse de pantolon giyip kadın kısmına yaraşan sıkma baş modasının dışına çıkan kadın! Ahlâk çöküntüsünün örneklerinden biri!

– Hâmid'e, "üstad-ı âzam"a da hayranımdır. Yıldız Kenter ne güzel oynamıştı Finten'i?

– Finten mi? Tövbe deyin! Zinacı kadınların başı o.

– Aman ne oynayacaklarmış bunlar tiyatroda?

– Fatih'i oynayacaklarmış.

– İyi, iyi. İstanbul'un fethini oynayacaklar herhal.

– İstanbul'un fethi iyi ya. Fatih'in haremi ne olacak? Sayın Erbakan karılarını aldatan kocalar konusunda pek titiz de...

Yenigün, 3 Ekim 1973

Hatice Hanım ve Birlik Beraberlik

Ülkemizde, sık sık demeçlerde, haber bültenlerinde, iddianamelerde, başmakalelerde, gazete manşetlerinde görülen "birlik ve beraberlik" kavramı, uzaktan şık ve yerleşmiş görünen, tasdik edilmiş ve resmîleşmiş havalı kavramları tutmayı uygun bulan Hatice Hanım'ın da dilinden düşmez pek:

– Amaaan, Ecevit'i taşlamanın, Süleyman'a aleyhte tezahüratta bulunmanın ne gereği var şimdi? Birlik ve beraberlik içinde bir seçim yapsak fena mı?

– İyi ya, nasıl bir "birlik ve beraberlik" olacak ki bu? Demirel'i iktidara getirmek isteyenler ve Demirel'in iktidarından fayda umanlar, Ecevit'e umut bağlayanlara "gel kardeşim, elini ver bana" duyguları beslemiyorlardır sanırım.

– Canım öyle düşünmeyin. Niçin beslemesinler, fena mı birlikte, beraberlik içinde, kardeş kardeş?

– Yani bundan çıkan anlam şu olur: İktidara gelen iktidarını güçlendirmek için işçilerin haklarını kısıtladıkça kısıtlayacak, hakların savunmasını yapabilecek güçler susturulacak, ezileni savunan düşünce suçlu sayılacak, bütün bu "ceklerle caklar" çıkar çevreleri adına halkın ve halkçının başına balyoz gibi inivecek ve bütün bu davranışlara kardeşlik, beraberlik yaftası geçirilecek. Öyle mi?

– Hiç de öyle değil. Efendim terbiye meselesi, medeniyet meselesi bu. Siz gidin de İngiltere'de görün terbiyeyi. Çöpçüsünden başbakanına hepsi nazik.

– İngilizlerin nezaket alışkanlıkları bir yana, insan hak ve hürriyetlerine, demokrasiye, düşünce özgürlüğüne herkeslerden daha meraklı geçinen kaba kuvvete en çok karşı çıkan "kamuoyuna" sahip olan İngilizler, tek tek nazik bir vatandaş olarak içtenlikle kınadıkları Şili olaylarındaki bütün haksızlığa, özgürlük, demokrasi gibi ilkelerin çiğnenip geçilmesine, kaba kuvvetin başını alıp yürümesine rağmen, iş gelip de çıkarlara dayandı mı, ne yaptılar? Bakır, deniz ticareti vb. konulardaki milyarlık çıkarlarını düşünen İngiliz hükümeti, İngiliz sermayesinin kendisini bilen bir savunucusu olarak, İngiliz gazeteleri Şili darbesi aleyhinde her gün çarşaf çarşaf makaleler yayımlarken, Şili cuntasının altında Şili ülkesi depremlerle sallanırken, alelacele yeni Şili hükümetini tanıyıverdi. Böylece de bir anlamda İngiltere, demokrasi, hürriyet falan gibi konularda Şili halkıyla birlik beraberliğe yanaşmamış oldu.

– Canım bu Şili de pek moda oldu bugünlerde, her lafın altından Şili çıkıyor.

– Çıkar Hatice Hanım. Çıkar çevrelerinin, çıkarları sarsıldığında, her türlü birlik, beraberlik, kardeşlik kavramlarını kabaca çiğneyiverdiğinin son örneği Şili'de görüldü çünkü. Kazandığı hakları, hürriyetleri savunmak için çarpışan Şilililer yine kendi askerleri tarafından, uluslararası bakır makır şirketlerinin gülümseyen çehreleri ardında kurşuna diziliyor. Bu durumda, anayasal hakları çiğnenen Şilililer birlik ve beraberlik adına kardeşlerinin dökülen kanlarına sırt çevirip kaba kuvvet sahiplerine ellerini mi uzatsınlar?

– Ama ne bileyim ben Şili'yi? Ben bizden bahsediyorum. Seçimler sırasında memleketin huzura, birlik ve beraberliğe her zamankinden çok ihtiyacı var. Çıkar çevrelerinden bahsedip de birliği, beraberliği bozmanın zamanı mı şimdi?

Yenigün, 4 Ekim 1973

Hatice Hanım ve Tuz Sıkıntısı

Çoğu ev kadınları gibi yiyecek maddeleriyle ilgili pahalılık ve darlık haberlerine özel olarak ilgi gösteren Hatice Hanım, Tekel Genel Müdürü Recai Dıblan'ın, "Tuz sıkıntısı yok," cümlesi üstünde durdu:

– Tuz sıkıntısı yokmuş.

– Sıkıntı var yani.

– Aman tuz çok önemli, tuzsuz olur mu?

– Doğru, sıkıntının bile tuzsuzu çekilmez. Hazır başka sıkıntılar varken tuz sıkıntısı da olsa bari. Ne yapalım tatsız tuzsuz sıkıntıyı?

– Tuzun fiyatı hükümetçe artırılmamış.

– Şekerin de artırılmamıştı. Hükümet hiçbir şeyin fiyatını artırmıyor anlaşılan.

– Ah, demiyor muyum ben size her bir şeyin başı ahlâk diye. İşte bu tuz meselesinde de bütün kabahat spekülatörlerde, karaborsacılarda. Onlarla mücadele edecekmiş hükümet.

– Ededursun. Son zamanlarda zaten hükümet pek işgüzar kesildi. Gazete ve radyo haberlerinde de yakalanan karaborsacı ve kaçakçılardan geçilmiyor.

– Ya, ya... Bugün de sigara karaborsacılarını yakalamışlar. Geçenlerde de şekercileri yakalamışlardı.

– Yok. Bugünlerde karaborsacı yakalayan yakalayana.

– Oh, ne iyi. Karaborsacılarla çok enerjik bir mücadeleye girişti bu hükümet, doğrusu aferin!

– Aferin aferin ya, bu nevzuhur karaborsacı düşmanlığı da biraz akıl karıştırıcı.

– Akıl karışacak ne varmış bunda? Namuslu hükümetler namussuzlara savaş açar.

– Gazaları mübarek ola! Ne var ki bu karaborsacı milleti yeni türemedi ki. Ama nedense seçim ayının son çarşambası karaborsacılara karşı pek çetin bir cihat açıldı.

– Aman pek iyi oldu. İnşallah artık hep böyle gider.

– Seçim sonrasında ne olacağını şimdiden kestirmek pek zor değil.

– Ne olacakmış? Yakalandıklarını gören karaborsacılar terbiye olup efendi efendi ticaret yapacaklar.

– Terbiyesiz karaborsacıların yerini terbiyeliler aladursun, seçimlerden sonra bir pahalılıktır alıp gidecek. Şimdiki iktidar sahipleri de seçimlerden sonra geleceği pek belli olan zamları kendi kanunlarına uydurup öne alan karaborsacılara bunun için bozuluyor. Sözde tarafsız olan politikacılar AP'nin iktidara gelmesini zorlaştıran pahalılığı böylelikle kötü niyetli karaborsacıların sırtına yüklemiş oluyor. Yarın iktidar AP'nin olduktan sonra şekere mekere nasıl olsa zam yapmak zorundalar. Ama o zaman da atı alan Üsküdar'ı geçmiş olacak. Ama bu terbiyesiz karaborsacı milleti zamları seçim sonrasına bırakacak kadar aile terbiyesi görmüş politikacılar gibi değil ki, açıkgözlük edip pahalılaşacağını bildikleri malları depolayıveriyorlar. Seçimleri bekleseler ya terbiyeli terbiyeli.

Yenigün, 5 Ekim 1973

Hatice Hanım ve Silahlı Mücadele

Uygar ve kanunlara saygılı bir vatandaş olarak "silah", "mücadele" gibi sözcüklerden hiç hoşlaşmaz Hatice Hanım. Öldürülen Allende'ye yapılanları hoş görmesi için radyolarımızın ifadesiyle Şili cuntasının "Marksist Allende'nin başkanlık sarayını silah deposuna dönüştürmüş" olduğunu iddia etmesi yetmişti. Aslında Hatice Hanım için, birçok şey gibi, kiminin elindeyken "düzen sağlayıcı" saydığı silah başkasının elinde asilik ve hunharlık belirtisiydi. Günlük gazetelerimizdeki silah patlamaları ise kabak çekirdeği gibi oyalıyordu onu:

– Kızlarını kendisine vermeyen ana babayı sekiz kurşunla öldüren şu adama bakın. Çılgın âşık, polise kendi ayağıyla gitmiş... Aaa, bu kanlı cinayeti işleyen adam yirmi iki yaşındaymış daha. Kız da pek güzelmiş canım. Talihsiz anne ile babaya oldu olanlar. Eh, tabii onlar da haklı, istikbalini temin etmemiş adama kız verilir mi?

– Bir kız vermeme yüzünden silaha davranıp hayatını mahveden biri.

– Aferin kıza! Kendisi ile evlenmek istemeyen sevgilisini kurşun yağmuruna tutmuş. Adamdaki suratta meymenet yok, zaten kızı yıllardır "evleneceğiz" diye oyalayıp durmuş. A kızım şu herifin suratına da mı bakmadın? Serseri olduğu kırk

metreden belli bunun. Önce iyi hoş, sonra adam almayınca aman zaman. Kadın dediğin ayağını her an denk atacak. Önüne geleni evine, yatağına almayacak. Adam senden hevesini almış, seni ne yapsın? Almanya'ya da gidecekmiş. Orada kadından bol ne var. Şimdi genç yaşında hapse düş de gör!

– Çaresizlik nedenleriyle baş edemeyen iki kurban bu. Biri evlenmekle bütün sorunlarını halledeceğini sanıyor. Evlenmekle sonuçlanmayan ilişkisinin onu toplum içinde zor duruma düşüreceği korkusu bir yandan, evlilikle sonuçlanmayan ilişkiyi aldatılmak sayan anlayışın baskısı öte yandan şaşkına çevirmiş kızı. Kendisine belki de çok az şey verebilecek olan bir evliliğin gerçekleşmemesi karşısında bütün geleceğini darmadağın etmekten çekinmemiş. Geleceğe umudu yok çünkü. Sevgilisiyse bütün umudunu Almanya'ya bağlamış. Evlenmeyi bu açıdan bir engel olarak görüyor. Umutsuzluğun çektirdiği silah, umutsuzluğun düşürdüğü ölüm tehlikesi.

– Öfkeli kayınpeder, "Karımı benden habersiz nasıl Almanya'ya yollarsın?" diyen damadını üç kurşunla yere sermiş. Aaa, hem de camide. Dinsiz imansıza bakın siz! Damat ölmemiş neyse, o da karısını Almanya'ya göndermek için kayınpederinden izin alsaydı ya...

– Almanya'ya gidip emeğini satan kadın. Kayınpederle kocanın arasında patlayan silahlar ise Almanya'ya çalışmaya giden kadının geride bıraktığı feodal anlayışlı erkeklerin değişen zaman karşısında duydukları uyumsuzluğun belirtisi...

– Amaan, şu silah çok kötü şey canım...

– Ne var ki, sıkıştığı labirentler içinde çıkış yollarını bulamayan, çıkış yolları kapatılan halkımız, çareyi galiba birbiriyle silahlı mücadelede bulmuş. Büyük tirajlı gazetelerimizin başlıklarından çıkan bu.

Yenigün, 6 Ekim 1973

Hatice Hanım ve Ak Gelin

CHP lideri Ecevit'i havaalanında karşılayanların, elinden tutup genel başkanın önüne sürdükleri çocuk gelinin fotoğrafına bakan Hatice Hanım hoşlandı bu buluştan:

– Aman, pek de yakışmış ayol! Gelin gibi giydirmişler kızı. Üstüne de altı oklu bayrakları yapıştırmışlar.

– Niye yapmışlar ki bunu?

– "Ak günlerin ak gelini" diye tanıştırmışlar küçük gelini Ecevit'e. Ne hoşlanmıştır kim bilir Ecevit.

– Ben olsam hoşlanmazdım. Küçük bir çocuğu bu yaşta partili gelin kılığına sokup şartlandırmanın doğru olmadığını düşünürdüm çünkü.

– Aman Ecevit de böyle düşünürse ayıp eder. Onun şerefine ne güzel süslemişler işte çocuğu. Ben çocuk süslemeye bayılırım. Kızım Funda'yı ne güzel süslerdim çocukken, 23 Nisan balolarında en güzel tuvalet hep onunki olurdu. Bir 23 Nisan'da "Cumhuriyet" kılığına sokmuştum onu. Kırmızı taftadan eteğinin üstüne ay yıldızlar işlemiştim sırmayla. Başına da ay yıldızdan taç yapmıştım. Isparta'daydık o zamanlar. Kızım birincilik almıştı. Salon yıkılmıştı alkıştan. Oğlum Ömer de gürbüz çocuk yarışmasını kazanmıştı. Bahriyeli elbisesi diktirmiştim ona, o müsabaka için.

– Çocukları denizci, subay falan kılığına sokup, onlara kendi kafalarına göre biçim veren büyükler hiç de iyilik yapmıyorlar çocuklarına.

– Aaa, ben çocuklarımın iyiliğini herkesten iyi düşünürüm. Hiçbir şey esirgemedim onlardan, Ömer'imin sünneti için su gibi para harcamıştık. O zaman bizim beyin eli biraz dardaydı. Ne de olsa memuriyet. Sünnet elbisesine parası çıkışmadıydı. Elmas taşlı saatime kıyacaktım neredeyse. Neyse ki sağolsun babam yetişti o zaman. Kızının aile yadigârı saati satacağını duyunca sabaha kadar uyku girmemiş gözüne, rahmetli annem anlattıydı. Neyse, sonunda Avrupa beyaz satenden sünnet geceliği diktirtti babam. Başlığının sırmaları halis gümüştü. Ne de yakışmıştı oğlana.

– Sünnet olduktan sonra gülünç kılıklara sokulup bayrak gibi sokaklarda dolaştırılan oğlan çocuklar, daha o yaşta akıllarını bir organlarıyla bozuyorlarsa hiç şaşmamak gerek buna.

– Çocuklar erkeklikleriyle iftihar edildiğini görüyorlar, fena mı?

– Beyaz saten gecelikler, parlak takkelerle kazanılan bir şey olsa erkeklik, belki. Ama ne var ki çoğu kez cinsiyetle falan da ilgisi olmayan bir şey bu. En parlak sünnet giysilerini giymiş olanlarda da çoğu kez, zamanında, zerresi bile bulunmayan bir şey. Neyse gelelim "ak günlerin ak gelini"ne.

– Başına da beyaz çiçeklerden çelenk yapmışlar. Elinden tutan da babası mı acaba? Kız da pek fiyakalaşmış. Artık ömür boyu unutmaz o günü.

– Ak günlerin, gelin kılığına girmekle kolay kolay gelmeyeceğini anladığı zaman kim bilir nasıl gülünç bulacaktır kendisini. Ve kendisini böyle gülünç kılıklara sokanlara bozulacaktır. Kendi kılığına kendisini kaptırıp, kendi aklını kullanmakta biraz geç kalmazsa.

Yenigün, 7 Ekim 1973

İzmir'de Erbakan konuşurken, "Dört karı isteriz," diye bağıran gençlerin gazetedeki resmine ters ters bakan Hatice Hanım söylendi:

– Şu utanmazlara bakın! Dört karı istiyorlarmış! Atatürk gençliği böyle mi olacaktı?

– Merak etmeyin, Erbakan'ı kızdırmak için bağırmışlar öyle.

– Kızdırması var mı? Atatürk devrimleri de alay, eğlence konusu mu olurmuş? Şunlara bakın. Harem de istiyorlarmış. Anaları yok mu bunların? Üstleri başları da düzgün, iyi aile çocuğuna benziyorlar.

– Anaları medeni nikâha çok düşkündür muhakkak.

– Öyle de, sen misin harem isteyen diye, niye hadlerini bildirmemiş anaları bunların?

– Analarının öyle bir meselesi yok da ondan. Haremin de, dört karının da, oğullarının böylesi şakaları yüzünden kendileri için söz konusu olamayacağını biliyorlar. Eh, o zaman da oğullarının hoşça zaman geçirmesine niye bozulsunlar? Ama Erbakan'ı haremlik selamlık usulü, erkeklerden ayrı, kara çarşaflara bürünerek dinleyen şu kadınlara bakın. İşte şakanın kaka yönü burada.

– Yaaa, Cumhuriyet'imizin 50. yılında hâlâ çarşafla dolaşmaya utanmıyor mu bunlar?

– Utanma meselesi değil bu. Onların gerçeği bu. Ve Cumhuriyet'in 50. yılında bu kadınların gerçeğini değiştiremeyenler utansınlar asıl. "Atatürk'ün çizdiği çağdaş uygarlık yolu" marşıyla çağdaş uygarlıktan çok uzak olan halkımız oyalanırken, aslında sadece küçük bir azınlık uygarlıktan yararlanırken, kara çarşafa biçimlenen Orta Çağ kafasının yığınların mutsuzluğunu örtmesinden fayda umanlar utansın.

– Canım öyle demeyin. Bizim millet adam olmaz. Atatürk Kastamonu'da kafasına şapkayı geçireli, kadınlarımıza haklarını bağışlayalı şu kadar yıl oldu. İsteseler pekâlâ adam olurlar, ama istemiyorlar.

– İstemek, bilmektir. Biliyorlar mı? Daha uygar bir yaşamın anahtarı verilmiş mi onlara? Bakın, şu Erbakan'la alay olsun diye boyunlarına dört beş anahtar asan çocukların aslında MSP amblemindeki soyut anahtara hiç ihtiyaçları yok. Daha iyi bir dünyanın, daha iyi bir dünyaya yönelik yolların anahtarını bulmaları için fırsatları olmuş. Onun için de Erbakan'ın anahtarını tefe alıyorlar. Şu resimdeki çocukların bakımlı, uygar, iyi giyimli görünüşleriyle, Erbakan'ın çevresini alanların görünüşleri arasındaki fark hiç de tesadüf değil. Bu çember sakallar, bu takkeler, hırpani kılıklar, umutsuz yüzler, kara çarşaflar; aslında horlanmış, ezilmiş, umutsuz insanlar için bütün umutlarını hayali bir cennetin kapılarını açacak anahtarlara bağlıyorlar? Şu pek sevdiğimiz çağdaş uygarlıktan nasiplerini almadıkları, almanın yollarını bilmedikleri için. Kara çarşaf kasvetliğindeki bugünlerin, hurili, perili, günlük güneşlik, bol meyveli, etli, sebzeli, ipekler, halılarla bezenmiş bir yarının anahtarı olmasına bağlamışlar umutlarını.

– Aman sevsinler Erbakan'ın uyduruk anahtarıyla cennete gidecekleri.

– Önemli olan cennete gidip gitmemeleri değil, tek selamet cennetin anahtarlarında sanmaları.

Yenigün, 8 Ekim 1973

Hatice Hanım ve Ortadoğu Savaşı

Ortadoğu'da patlayan savaş, kendisini Cumhuriyetçi Güven Partisi'nin "Huzur-Güven" sloganlarına fazlasıyla kaptırmış olan Hatice Hanım'ın huzurunu bozdu:

– Aaa, deli mi bu Araplar, durup dururken savaş patlatılır mı?

– Ortadoğu'da çıkan savaş hiç de durup dururken patlamış sayılmaz Hatice Hanım.

– Sayılmazmış. İşte Araplar İsrail topraklarına saldırıya geçmişler...

– Kimin önce saldırıya geçtiği henüz kesin değil, ama Arapların saldırdıkları iddia edilen topraklar, İsrail Devleti'nin işgal altında tuttuğu Arap topraklarıydı. Buna saldırı değil, "Kurtuluş Savaşı" denir genellikle...

– Pekâlâ da saldırı. O yerleri İsraillilere kaptırmayalardı.

– İyi o zaman, bizim de zamanında Ankara yakınlarına kadar gelen Yunan ordusunu, "Eh ne yapalım, Ege'yi kaptırdık," diye kabullenip Kurtuluş Savaşı'na falan hiç girişmememiz gerekirdi.

– Aman Yunan, İsrail'le bir mi? Vallahi adamlar çölde cennet yarattılar...

– Ve uluslararası sermayenin Ortadoğu'daki camekânı oldular.

– Akılları varsa Araplar da olsun. Onlar da akıl nerede? Araplardan adam olsa, onlar da ülkelerini cennete çevirirler.

– Arap halkları yüzyıllardır emperyalizmin sömürdüğü, geri bıraktığı mazlum milletlerden. Oysa emperyalizm, Tevrat'ı Arap halkının yaşadığı topraklar üstünde İsrail Devleti'nin kurulması için yeterli temel saydı.

– Öyle ama Yahudilerin anayurdu orası.

– Bu teoriyi kendi topraklarımıza uygulamaya var mısınız Hatice Hanım? Bazı milletlerin Anadolu'nun anayurtları olduğunu iddia edip, Anadolu'nun bir bölgesinde, güçlü devletler himayesinde yeni bir devlet kurmalarına...

– Tövbe! Ne biçim sapık düşünceler bunlar?

– İyi o zaman, Arapların İsrail Devleti'ni bir türlü kabul edememelerinin nedenleri arasında, bu devletin kuruluşunda yapılmış olan hataları da aramak gerek. Şimdi aradan geçen zamanla, Araplar bu devleti kabul etmeye yatkınlaşsalar da, yakın bir tarihte, İsrail'in işgal ettiği topraklarının, sürgit işgal altında kalmasına seyirci kalamazlar.

– Öyle de kalırlar ki. Gücü gücü yetene. İsrail ordusu çok güçlü bir kez. Sonra bu Araplar dövüşmeyi falan bilmiyorlar. Korkak bunlar.

– Bu korkaklık sıfatı çok soyut bir sıfat Hatice Hanım. Bir milletin dövüşçü olup olmadığına karar vermek de öyle ucuz değil. Asırlardır Yahudilerin korkak olduğu hakkında herkesin dilinde geviş getirdiği bir önyargı vardı. Ama sonra ne oldu, iş yeni kurdukları devlete sahip çıkmaya gelince, korkak diye bilinen Yahudi birden birinci sınıf savaşçı kesildi. Kurtuluş Savaşı'nda yenildikleri için, korkak olduklarını söylemekten hoşlandığımız Yunanlıların yenilgisinin nedenlerinden biri korkaklıkları değil, Kurtuluş Savaşı yapan bir ordunun karşısında olmalarıydı. Şimdi, Araplar için de savaş giderek bir Kurtuluş Savaşı niteliğini kazanıyor, özellikle işgal edilmiş olan toprakları söz konusu olunca. Bu durumda zafer, hakkın yanında olanın, mazlumun olabilir.

Yenigün, 10 Ekim 1973

Hatice Hanım ve İdamcı Menderes

Hatice Hanım, Adnan Menderes'in oğlu Mutlu Menderes'in radyo konuşmasını ilgi ile dinliyordu:

– "Deniz Gezmiş ve iki hempasının idamlarına karşı çıkan Halk Partisi" diye nasıl da çatıyor...

– Ölmüş kişilerin ardından böyle zevksiz sözcüklerle konuşmaktan Mutlu Menderes ne umuyor? Kaldı ki idam edilmiş olan insanların arkasından atıp tutmak, en az Mutlu Menderes'e yaraşır.

– Adalet Partisi'ne de çatıyor... "Yassıada hâkimi Ferruh Adalı'yı partilerine almakla ne olduklarını belli ettiler," diyor.

– Mutlu Menderes'in, sonuç olarak babası idam edilmiş olduğu için, Yassıada yargılamalarından yakınması, orada görev almış kimselere karşı tavır alması anlaşılmayacak bir şey değil.

– "Anarşistlere idam cezası veren hâkimlere müteşekkiriz!" diyor Mutlu Menderes.

– İşte Menderes'in oğlunun böyle konuşmasını anlamak zor.

– Ne varmış bu sözde? Böyle konuşan politikacı çok!

– Olabilir. İdam taraftarlığını politika aracı yapma zevksizliğini seçen politikacılara söyleyecek sözümüz yok. Ektiklerini biçmelerini seyreylemekten başka. Ama Mutlu Menderes'in siyasi idam taraftarlığı ve şakşakçılığı çok daha itici geliyor insana.

– Canım, adam anarşistlere karşıysa ne yapsın?

– Anarşiye karşı olmakla, siyasi idam şakşakçılığı yapmak ayrı şey. Hele her türlü idam cezasının insanlık dışı bulunmaya başlandığı çağımızda. Bırakın bu genel insancıl görüşleri, Mutlu Menderes'in durumu herkesten değişik. Yassıada idamlarından ve memleketlerinden bunca yıl sonra bile, o zaman verilmiş olan idam cezalarına karşı tepkiyi seçimlerde en ağır topları olarak ileri süren bugünkü Demokratik Parti'nin üyesi Mutlu Menderes, vatandaşın karşısına sadece ve sadece, idam edilmiş bir siyasinin oğlu olmaktan yararlanarak, bu tür bir ölümün duygulandırdığı yüreklerin avına çıkmışken, cümlelerini biraz daha dikkatle seçmeli. Bir siyasi idamın yaralarını deşerek meclise girmeyi umarken ve idam edilmiş bir babanın mazlum oğlu pozundan yararlanırken, başka idamlara övgüler yağdırması en çok kendisini zor duruma düşürür. Sayın Mutlu Menderes unutmasınlar ki, Adnan Menderes'in karısı, oğulları olduğu gibi, Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının da bütün bu siyaset çekişmelerinin ötesinde, birer insan olarak yürekleri yanan yakınları vardır. Gerçi onlar, arkalarında değil birkaç, tek bir oğul bile bırakamayacak kadar gençtiler; ama babaları, anaları, kardeşleri, yakınları yaşıyor. Çok yakını idam edilmiş biri olarak Mutlu Menderes, herhalde böyle bir acının ne olduğunu herkesten çok daha iyi bilmek durumunda. Ona, hele ona, durup dururken ve hiçbir nedeni ve faydası yokken, bir numaralı idamcı kesilmek pek yaraşıyor doğrusu. Ve insan ister istemez şöyle düşünüyor: "Mutlu Menderes babasının idamını iyice sineye çekmiş herhalde, yoksa idam sözünü bile ağzına almak istemez, her türlü idam cezasının kalkması için elinden geleni yapardı."

Yenigün, 11 Ekim 1973

Havalar hafif serinleyince apartman kaloriferlerinin de hemen yanmayacağını düşünen Hatice Hanım, şöminesini yakmayı düşünüp iki mahalle ötedeki oduncudan odun almaya gitmişti. Dönüşü pek hışımlı oldu:

– Aaa, adamlarda utanma kalmamış. Nihayet odun bu ayol, odun! Kilosu nasıl elli kuruş olurmuş?

– Aman Hatice Hanım, sizin için mesele mi odunun kilosuna elli kuruş vermek? Kaloriferli apartmanda sırf birazcık daha zevklenmek için bütün yıl yaksanız yaksanız, kaç kilo odun yakarsınız ki? Buna vereceğiniz para da devede kulak kalır sizin için. Ama bir de fakir fukarayı, Doğu Anadolu'nun küçük kasabalarında ya da büyük şehirlerin kıyı mahallelerinde yaşayan insanları düşünün.

– Canım, yıllar yılı yaktıkları tezeğe kıran mı girmiş? Herkesten daha kolay halledivermişler onlar yakacak meselesini.

– Ama Hatice Hanım, yeri gelince halkımızın büyük bir kısmının hâlâ tezek yakar durumda oluşundan utandığınızı söyleyen yine sizsiniz. "Ele güne rezil oluyoruz, ne biçim Avrupalı devletiz biz?" diye yakınırsınız. Bazen de ormanların güzelliğine bakıp yakacak sıkıntısından oralarda ağaç deviren köylülere kızarsınız. Türkiye'nin yakacak sorunu doğru dürüst planlan-

madıkça, eldeki kaynaklar ihtiyaçla dağıtım şebekesine bağlanmadıkça köylü, yoksul ve şehirli ucuz ve temiz yakıta kavuşturulmadıkça kimseye kızmaya hakkınız yok Hatice Hanım. Kızsanız kızsanız bugünkü siyasal partilerin politikacı kadrolarına kızabilirsiniz. Hiç kimsenin çıkıp da doğru dürüst bir yakacak politikası ileri sürdüğünü, bütün bu sorunları sağlam bir sisteme bağladığını, ondan sonra halkın karşısına çıkıp oy istediğini gördünüz mü siz? Sizin odun meselenize en iyi* konuda affından öteye laf etmiyorlar. Darda kalıp da orman suçu işlemiş olanlara katı yüreklilik etmemek başka şey, Türkiye'nin yakacak sorunlarına sistemli bir şekilde eğilmek başka şey.

– Nereden çıkardınız bu politika lafını şimdi? Benim şöminemle politikanın ne ilgisi var?

– Bakın Hatice Hanım, ... **lerini zarara sokup bir sürü eleştiri için kolay hedef haline gelirler. Bugün bile ... *** bir şey yoktur yeryüzünde. Sizin şömine konusunda ...**** düşünseniz bağlantıyı hemen bulursunuz. Hem ormanlardan rasgele odun kesen ya da yakacak başka şey bulamadığı için tezek yakan köylüye kızıyorsunuz, hem de size şöminenizin başında rahat günler vaat ettiği, rahatınızı kaçıracak olanları sinek gibi ezeceğini söylediği için Feyzioğlu'na oy vermeye hazırlanıyorsunuz. Oysa odun konusu da, başka bütün konular gibi sistemli, akılcı bir yaklaşım isteyen bir mesele. Ama sizin tuttuğunuz politikacılar sorunların böylesine örgütlü, sistemli ve yakıcı yollardan çözümlenmesine kalkışmayı hemen "komünistlik" diye damgalamaya hazır adamlar.

– Ne demek istiyorsunuz yani? Devlet her işi bitmiş gibi, bir de odunculuk mu yapmaya başlasın? Bir bu eksikti. "Oduncu devlet" de olur muymuş?

(*) Yazının dizilme aşamasında, satır nedeniyle cümlenin eksik kaldığı tahmin edilmektedir – der. notu.

(**) Bu kelime gazete baskısındaki dizgi sorunu nedeniyle okunamamaktadır – der. notu.

(***) Bu kelime gazete baskısındaki dizgi sorunu nedeniyle okunamamaktadır – der. notu.

(****) Bu kelime gazete baskısındaki dizgi sorunu nedeniyle okunamamaktadır – der. notu.

– Olmasına olur ya, benim demek istediğim o değil Hatice Hanım. Elbette bugünkü devletçilik anlayışıyla devlet kuruluşları odunculuğu da yüzlerine gözlerine bulaştırırlar ya da odunculuktaki özel atılımları desteklemek üzere kendi dünya ölçülerine göre hiç de kötü sayılmayacak bir orman işletmeciliğimiz olduğu, dünyanın belki de en fedakâr ormancı kadrolarından biri de bizde bulunduğu halde keresteciliğin ve odun ticaretinin hali de ortada. Demek istediğim yakacak sorununun bir bütün olarak ele alınması, belirli bir sisteme bağlanması ve doğru dürüst uygulanmayan beş yıllık planlardaki gibi değil de, ciddi bir şekilde uygulanması. Ama bütün bunlar da çok daha geniş bir çerçeveye, ekonomik hayattaki basit piyasa kuralları-na değil de, bütün halkın mutluluğuna yönelmiş akılcı bir düşünce sistemlerine oturtulmalı ki tutarlı sonuçlar elde edilebilsin. Tabii böyle bir düşünce sistemini de bugünkü düzene yön verenler yaratmaz. Bu sistemden asıl yararlanacak olanların kendi ağırlıklarını koymaları gerek.

– Ama amma uzattınız. Şöminemin karşısına geçip şöyle bir rahat edeyim demiştim. Büsbütün huzursuz ettiniz beni.

Yenigün, 12 Ekim 1973

Hatice Hanım ve Langırt

Son derece çetin geçen bir karşılaşmadan sonra Almanya'da langırt şampiyonluğunu kazanan Bursalı Kenan Mete, Hatice Hanım'dan da aferin aldı:

– Aferin oğlana, şu günlerde şampiyon olup yüzümüzü güldüren kaç kişi kaldı.

– Langırt gibi anlamsız ve faydasız bir oyunda, Alamanya'nın bilmem hangi oyun salonunda toplanan işsiz güçsüz takımı arasında şampiyon olmakla övünür olduk artık.

– Niye övünmeyelim? Şampiyonluk şampiyonluktur.

– Langırt da langırt. Kapalı, cigara dumanlı salonlarda, boş zamanlarını nasıl değerlendireceğini bilmeyen ve bunu öğrenme fırsatını bulamamış gençlerin oynadıkları saçma sapan bir oyun bu. Başıboşları oyalayarak ceplerini dolduran açıkgöz salon sahiplerinden başkasının da işine yaramayan bir şey. Langırt oynayan gençler, boş zamanlarında beyinlerini ya da vücutlarını geliştirecek şeylere yöneltilmedikçe langırt salonları dolup boşaldı, gençler durgunlaşan beyin ve vücutlarını, zamanlarını heba ederken, anlamsız hareketlerle oynanan langırtın sahipleri vurgunu vurdu. Eh, şimdi bu çok önemli şampiyonluk memleketteki langırt hastalarının hevesini çoğaltır da,

düzelen moralleriyle langırt salonlarının yeniden çoğalmasını ister olurlar artık.

– Kuvvet macunu "cezerye" de Avrupa'da kapışılıyormuş. Görüyorsunuz ya, Avrupa'daki başarılarımız "langırt"la kalmıyor.

– Tüyü yeni bitmiş, ülkesinde karnı doymadığı için kısmetini Alamanya gurbetinde arayan bir oğlan çocuğu langırt şampiyonu olarak hayallerine kavuşuyor. Eh, işçilerimiz söylediği "Alamanya Alamanya, benden avanak bulamanya" şarkısı da "Alamanya Alamanya, benden langırtçı bulamanya" biçimine dönüyor artık. Bunun da üstüne Lokman Hekim'in kuvvet macunu "cezerye"yi de bütün Avrupa'ya, hatta Asya ve Antarktika kıtalarına yaydık mı bizden kıyağı yok demektir. Uluslararası siyaset alanında, bilimde, teknikte, demokrasi ve hukuk anlayışındaki geriliğimiz de önemini yitirmiş olur. Uluslararası spor karşılaşmalarımızdaki başarısızlıklarımızın da üstünde durulmaz artık. Koskoca langırt şampiyonluğunun yanında futbolmuş, atletizmmiş, güreşmiş, sözü mü olur!

– Ama hep hakemler haksızlık ediyor bize. Hele Demirperde hakemleri yok mu? Hep komünistlik edip bizim penaltıları karşı takıma veriyorlar. Atletizmde de hakkımız yeniyor, güreşte de hakkımız yeniyor. Sonra moral meselesi var. Moralimiz zayıf oluyor.

– Aman üzülmeyin Hatice Hanım, bundan sonra zayıf olan moralimizi dünyanın en güç verici tatlısını yapan Tarsuslu vatandaşlarımız sayesinde düzelecek. Dayadın mı güreşlerimize cezeryeyi, tamam.

– Canım, cezeryeyle olur mu?

– Olmaz tabii. Spor da öteki birçok sorun gibi genellemesine, bağlantılarıyla ele alınması gereken bir şey. Okullarda, yurdun her köşesinde, halk çocukları spor yapmak, vücutlarını geliştirmek olanakları bulamadıkça, spor konusu büyük paraların döndüğü bir piyasa metası olmaktan çıkıp, halk çocuklarının gelişiminin gerekli bir parçası sayılmadıkça ve spora yeteneği olan her çocuğa eşit fırsatlar tanınmadıkça yenilgiler sürüp gideceğe benzer.

– Yaaa, ne fena. Ama en çok güzellik yarışmalarına bozuluyorum. Ah, bir dünya güzeli de bizden seçilse, 50. yılda her bir şerefimiz tamam olacak.

Yenigün, 13 Ekim 1973

Hatice Hanım o sabah gece gördüğü kâbusların etkisiyle pek keyifsiz uyanmıştı. O kadar ki her sabah iştahla yediği iki dilim kızarmış ekmeği bile istemedi canı, bir sade kahve yapıp tı kadına, ayaklarını altına alıp, suratlar içinde koltuğa oturdu:

– Aman afakanlar bastı üstüme. Ne vardı bütün gece kâbus görecek?

– Ne varı var mı Hatice Hanım, neler yok ki? Maskeli sosyalistler var.

– Ne, ne?

– Maske takan sosyalistler... Bunlar aslında komünist olup maske takmaktadırlar.

– Amman amman! Bunlar komünistlerden de beter, ötekiler hiç olmazsa sadece komünist. Bunlar üstüne üstlük siyah maskeli...

– Bununla kalsa iyi. Bunlar cehennem zebanileri gibi yerin yedi kat dibinde faaliyet göstermektedirler. Yeraltına sinmiş ve inmiş olmakla beraber...

– Aaa, ne yapıyor yeraltında bu maskeli haydutlar?

– Yeraltı tayfası ne yaparsa onu. Şeytanlar gibi kızıl, kıpkızıl alevleri körüklüyorlar.

– Ne yapacaklar bu kızıl alevleri?

– Uluslararası kazan kaynatacaklar.

– Ne? O da ne demek oluyor?

– Uluslararası ve hatta son uzay gelişmelerini de hesaba katarsak gezegenler arası komünizmin buyruğu böyle de ondan.

– Kim kime buyruk veriyormuş? Ben hür bir kadınım. Bana kimse buyruk veremez. Hangi çılgın bana zincir vuracakmış şaşarım.

– Ama vurmak istiyorlar! Sizi, herkesi esir etmek istiyorlar.

– Ne yapacaklar bu kadar esiri?

– Moskof ve Pekin zalimlerine peşkeş çekecekler.

– Eyvah! Sonra?

– Sonra, bütün dünyayı bir lokma, bir hırkaya mahkûm edip, hürriyetleri boğacak ve ne kadar servet varsa yakıp milli, yerli ve yabancı bütün servetleri yok edecekler.

– Peki ne yer ne içer bu maskeli tayfa? Her bir şeyi yıkıp yıkıp, sonradan kendileri neyle karın doyuracak?

– Onlar doymaz. Onların kudurgan iştahlarını doyurmak mümkün değildir. Demek ki acıkmıyor bunlar. Acıkmadıkları için de hiçbir şeye ihtiyaçları yok.

– Aman nerede bu maskeli komünistler?

– Her yerde. Su uyur maskeliler uyumaz. Onlar karada, havada, denizde ve her yerdedir.

– Ezerim ezerim ya, nerede, nasıl göreceğiz bunları?

– Kolay, kıpırdayan, hareket eden, ilerleyen her nesneyi hamam böceği gibi derhal itlaf ediniz. Ama bu da yetmez, sinsi sinsi çoğalır bunlar. Kimi zaman karşınıza aydın, kimi zaman profesör, kimi zaman öğrenci, kimi zaman işçi, kimi zaman politikacı kılığında çıkıp gafletinizden yararlanmaya çalışırlar. Ama Türk milleti gaflet ve delalet içinde olmayacak, titreyerek kendine gelecektir.

– Aman ben korkudan titremeye başladım bile. Amaan, nereden çıkardınız bu maskelileri canım?

– Ben çıkarmadım Hatice Hanım, son günlerde bir sürü böyle şey dinledim. Siz de herhalde bütün bu canavar hikâyelerini dinlediğiniz için gece kâbus gördünüz.

Yenigün, 14 Ekim 1973

Hatice Hanım ve Seçmen

Seçim sabahı erkenden gönlünün fatihi Feyzioğlu'nun partisine oy vermek için sandık başına gittiğinde, tekmil Kavaklıdere kapıcılarının, karıları ve bebeleriyle kuyruğa dizilmiş olduğunu görünce Hatice Hanım'ın tepesi attı:

– Aaaa, erkenden vatandaşlık görevimizi yapalım diye buraya geldik. Ne bu rezalet, halk seçim sandıklarına üşüşmüş, vatandaş nasıl oy verecek?

– O sizin halk dedikleriniz de vatandaş Hatice Hanım.

– Aman, zaten artık kim vatandaş, kim halk iyice karıştı birbirine. Ecevit önüne gelene halk halk diye diye, bizleri de halk yapacak aklı sıra.

– Oyunuzu kime vereceksiniz Hatice Hanım?

– Aman bu da sual mi? Feyzioğlu'na elbet.

– Feyzioğlu Kayseri'den aday.

– Olsun! Onun partisine vereceğim işte. Huzur ve güvene.

Hatice Hanım tam bu huzur ve güven sözcüklerini ederken, sıradaki kapıcı bebeleri analarının elinden kopup koşuşturmaya başladılar.

– Aaa, şunlara bakın. Huzur mu kaldı bu memlekette? Şu bacaksızın bir sümüklerini yepyeni döpiyesime silmediği kaldı. Vallahi bunlardan huzur yok insana.

– Feyzioğlu gelince bu çocukların sümükleri akmayacak mı?

– Aaa, bana ne bu piç kurularının sümüğünden? Bak bak bak! Bizim Rıza Efendi de burada. Ayol ben sana pazara git erkenden demedim miydi?

– Anayasal oy hakkını kullanıyor Hatice Hanım.

– Aman güldürmeyin beni. Bu cahil adam ne anlarmış anayasadan. Feyzioğlu gibi hukuk âlimlerinin işi o. Nasıl da beni kandıracağını sanmış da buraya gelmiş. Beyimiz pazara gidene kadar iyi sebzenin meyvenin kökü kuruyacak. Bunların kökünü kurutacaksın ki... Şuna bak... Bir de yakasına nal gibi altı oku iliştirmiş. Ben gösteririm sana altı oku. Altısını da başında paralamazsam. Bir de bana, "Milli Güven'e vereceğim abla," diye yemin billah ettiydi. Ama ben adamı böyle suçüstü yakalarım işte.

– Aman Hatice Hanım, halkın dilediğine oyunu vermesi en tabii hakkı.

– Hakkıymış! Ekmeğini hak etsin o önce. Her ay başı maaşım diye sızlanmayı bilir.

– Maaşını emeği karşılığı alıyor sanıyorum.

– Siz öyle sanın. Pazara gidip ısmarladıklarımı alacağına burada oy sandığının başında boy göstermenin karşılığını veririm ben ona. Zaten memnun değilim ondan. Gitsin başını Ecevit'in altı okuna çalsın. Umudumuz Ecevit'miş. Hadi bakalım, yarın sana Ecevit kapıcılık buluyor mu?

Aydın bir hanımefendi gibi ağırbaşlı ve gösterişli bir tavırla oyunu kullanan Hatice Hanım, huzur ve güvenle kapıcısını kovmaya karar verdi.

Yenigün, 15 Ekim 1973

Hatice Hanım ve Sandıktan Çıkmayan Huzur

Seçim sonuçları açıklandıkça Hatice Hanım oturduğu koltukta hop oturup hop kalkıyor, o her zamanki hanımefendi tavırlarını boşlayıp sonuçları okuyan TRT spikerlerine ağzına geleni söylüyordu:

– Aman aman, şuna bakın, bir de gülümsüyor, edepsiz karı!

– Seyircilere gülümsemek bir spikerin görevidir. Sabaha kadar çalışan bu insanların hâlâ gülümseyebildikleri iyi.

– Aman, bana mı anlatacaksınız? Ben bunların niçin güldüklerini bilmez miyim? Milli Güven Partisi kazanamıyor diye gülüyorlar. Ama son gülen iyi güler. Yakında görürler günlerini. Ne huzur kalacak ne güven!

– Nereden çıkardınız bunu?

– Güven Partisi iktidara gelmedikçe huzur muzur yok! Ah bitti huzurum da güvenim de yitti.

– Sizin huzurunuz ve güveniniz Milli Güven Partisi'ne bağlı olabilir. Ama unutmayın ki başkaları da güvendiklerine verdiler oylarını.

– Başkaları mı? Kime güveneceğini ne anlar bu millet? Bu halk da huzur nedir bilmez zaten.

– Belki de halk huzuru başka şeylerde arıyor. Yarınına biraz daha güven duymakta, çocuklarının geleceğini biraz daha güvenli kılmak, kısaca boş midesinin huzursuzluğunu gidermek istiyor.

– Yok yok, bunlar hep fukaralık edebiyatı! Milli Güven Partisi iktidara gelmiyor, demek ki huzur ve güvenliğimiz tehlikede, demek ki huzurum adamakıllı kaçacak.

– Anladığım kadarıyla siz de kendi huzur ve güveninizi halkın huzuru ve güveni sananlardansınız. Oysa sizin için huzur konusu olan durum, yığınların huzursuzluğunun başlıca nedeni olabilir ki genellikle böyledir bu.

– Aman kapatacağım bu uğursuz televizyonu. Feyzioğlu başbakan olmadıktan sonra.

– Adalet Partisi de epey oy kaybetmişe benzer. Bu gidişle sandık edebiyatı, AP'nin "1000 Temel Eser" yayınları arasından çıkamayacak. Şimdiye kadar demokrasiden sadece sandığı anlayanlar, sandığın içinden bekledikleri çıkmayınca sandık düşmanı kesilmesinler!

– AP de gelmiyorsa kim geliyor iktidara?

– Belki koalisyon, belki Ecevit.

– Ecevit mi, ne münasebet?

– Bu seçimlerde seçmenlerin en çok güvenini kazanmış olan liderin Ecevit olduğu görünüyor. Halkın güvenini kazanmak, belki iktidara gelmekten de önemli.

– Avucunu yalasın o. Demirel yine Feyzioğlu ile koalisyon yapar yaparsa.

– Ne var ki Feyzioğlu'nun grup kuracağı bile kuşkulu. Hadi kurdu diyelim, çıkardığı milletvekili sayısı AP ile koalisyona falan yetmez. Dördüncü, hatta beşinci parti durumunda sizin partiniz. Ondan önce Milli Selamet var...

– Neeee? O sıkma başlar, çember sakallar meclise mi girecek şimdi?

– Ne yapalım Hatice Hanım, halk bu seçim oyununu çakmaya başladı. Yavaş yavaş kendi çıkarlarını savunmak için seçime katılmaya başladı; kendisi savunmaktan umudu olmadığı sürece de öbür dünyayı garantiye almaya bakıyor. Ama şurası açık ki, kendi çıkarlarını millete huzur diye yutturmaya çalışanlar giderek hava almakta.

Yenigün, 17 Ekim 1973

Hatice Hanım ve TV'de Seçim

Seçim gecesi çoğu vatandaş gibi televizyon başında sabahladı Hatice Hanım.

– Füsun Önal bu, başka hangi sanatçılar var ki? Aaa, Erol Büyükburç da var. Zeki Müren de çıkacak diyorlar.

– Daha başka neler var neler! Hele TV! Haberlerin sunduğu basın vedetleri!

– Haberler de eğlence programı mı düzenlemiş?

– Eğlence programı yapmak istese bundan iyi kıvıramazdı. Basın âlemimizin cevher krallarının ilim ve irfan düzeylerine doğrusu parmak ısırdık ve neredeyse gülmekten katılayazdık. Ne hikmetler savrulmadı ki. Efendim Atatürk ne demiş: "Türk milleti zekidir, Türk milleti vefakârdır!" demiş. Demek ki neymiş: Adalet Partisi çoğunlukla iktidara gelecekmiş. Vefakârlık perdesi arkasında aslında Türk halkının sürgit cefakâr kalmasını umanların, hele bir de daha çok polis, daha çok anayasa değişimi, daha çok hapishane, daha sert tedbirler, kısaca daha sözde bir demokrasi isteklerine ve "güçlü devlet" hasretlerine hayran kaldık. Efendim, devlet baskısı hiç yokmuş Türkiye'de! Vah yazık! Bu sayın üstadlar, elbette sorguların, mahkûmiyetlerin, hapishanelerin, gözü bağlı gidilen bazı gizli mahallerin semtine uğramamak şanssızlığına ve bahtsızlığına uğra-

mış olduklarından, erkek dayağına bile haset eden evde kalmış kız kahırları çekiyor.

Peki ya her türlü sosyal bilim, ekonomi, hatta Türkçe dil bilgisi anlayışından mahrum gazete sahip ve yayın müdürlerine ne demeli?

– Bunlar kamuoyunu oluşturuyorlar diye çıkarmış herhalde TRT onları TV'ye.

– Benim bildiğim, kamuoyunu, adı duyulmadık gazete sahipleri, yayın müdürleri oluşturmaz. Basın, kamuoyunu oluşturan unsurlardan sadece biridir. Üniversitesi, aydını, sanatçısı, işçisi, sendikaları, dernekleri vardır. Televizyon kamerası karşısında kekeleyen, söyleyecek aklı başında ve düzgün tek cümlesi bile olmayan ve kamuoyu için tam anlamıyla nevzuhur sarı kart sahiplerinin görüşleri bizi ilgilendirmediği gibi yapılan laubaliliğe kızmamak da elde değil.

– Canım TRT tarafsız olduğu için bütün gazete sahiplerini çağırmış ekrana.

– Tarafsızlık, eyyamcılığın paravanası oldu. Hadi diyelim sadece baskı grubu olarak basına yer verdi. Basın, TV'de dinlediklerimiz mi? Bugün sağda solda kamuoyunu oluşturan kalemler, görüş sahipleri bu gördüklerimiz mi? Sol görüşü temsil eden nice yazar ekrana çıkarılmazken, tabii çoğunlukta olan sağ basın doğru dürüst mektup bile yazamayanıyla bile temsil edildi. Tarafsızlık aritmetik olarak dahi gerçekleşmedi. Basın, basılan gazetelerin toplamı değildir. Sonra vatandaşın vergileriyle seçim görevi yapan sayın TRT'ciler, geceyi uykusuz geçiren ve kendilerine verilen görevleri yerine getirmeye çalışan yayıncıların emeklerine duyduğumuz saygı bir yana, asıl görevleri olan haber verme konusunda seyirci ve dinleyicileri çatlatır bir tutuma girdiler. Önce bir yığın tafra, gösteriş, sayısız muhabir, teleksler, telefonlar, rakamlar, biçim biçim değerlendirme kartları, dev gibi bir haber alma mekanizması sahneye çıktı. Sonra bu oyunun oyuncuları, oyunun sonunu ya beğenmediklerinden ya oyuna iyi hazırlanmamış olduklarından su koyuverdiler. Birdenbire aşırı tarafsız kesilen TRT, bütün o masrafları, haber alma örgüt ve mekanizmasını bir kağnı arabasına

dönüştürdüler. Artık TRT'den haber alabilirsen al. Ne yorum, ne tahmin, ne habercilik! Yayıncılık tarafsızlığın Yüksek Seçim Kurulu'nun sonuçlarını vermek sanıyor idiyseler, başta bütün o senaryoya ne gerek vardı?

Yenigün, 18 Ekim 1973

Hatice Hanım ve Koalisyon Korkusu

Seçim ertesi *Hürriyet* gazetesinde, "Sandıktan koalisyon çıktı" başlığını okuyan Hatice Hanım, Feyzioğlu'nun partisinin hezimetinden duyduğu öfkeyi koalisyon düşüncesine yöneltiverdi:

– Eyvah! İşte demedim mi? "Huzur"a, "güven"e oy verilmezse böyle olur.

– Ne var, bir şey mi oldu Hatice Hanım?

– Daha ne olacak, sandıktan koalisyon çıkmış.

– Bir kez sandıktan çıkan koalisyon değil, demokrasiye verilen oylar. Koalisyon ise çok partili rejimlerde olağan bir şey. Sandıktan yeni çıkmış bir şey değil yani.

– Yeni eski, çok fena şey bu koalisyon. Kuvvetli hükümet lazım efendim bu memlekete, yoksa bu memleket aydınlığa çıkamaz.

– Ecevit de güçlü bir iktidarı yeğ tutardı; ama bugünkü koşullarda koalisyon kaçınılmaz görünüyor.

– Neyi tutuyormuş Ecevit?

– Daha güçlü olarak iktidara gelmeyi...

– Aman sevsinler! Aldığı oylara şükretsin otursun. Bu kadarını da nasıl aldığına şaşıyorum ya. Halkımız cahil işte.

– Hatice Hanım, hani güçlü, kuvvetli hükümetten yanaydınız. Ecevit'in aynı isteği göstermiş oluşuna niye bozuluyorsunuz ki?

– Ben güçlü iktidar dedimse Ecevit için demedim. Feyzioğlu için, hadi o olmadı, Demirel'le Feyzioğlu için dedim.

– Demek ki, size göre güçlü iktidar, çıkar çevrelerinin tam anlamıyla egemen olduğu bir iktidar. Ezilen yığınların iktidarı söz konusu olunca, huzurla çalışacak hükümet özlemi de unutuluveriyor. Artık koalisyon da size eskisi kadar umacı görünmez.

– Canım niçin görünsün? Milli irade böyle mademki. Bakalım Ecevit kimle kuracak koalisyonu? Onunla kim işbirliği eder ki? Baksanıza Demirel yüz vermeyeceğini açık açık söyledi.

– Aslında koalisyon moalisyon deyip hükümete konmaya meraklı olan Sayın Feyzioğlu içinse böyle bir umut hepten kesik. Seçim nutuklarında amatör cellat kesilen DP ise, Halk Partisi'nin "sosyal barış" sloganına nasıl ayak uyduracak?

– Oh olsun! Oh olsun işte! Kaldı bir Milli Selamet Partisi. Onunla da koalisyon kuramaz oh!

– Niye kuramasın?

– Niyesi var mı? Biri aşırı sol, öteki aşırı sağ. Hem de gerici.

– Bir kez ne demek aşırı sol. Aşırı kuzey, aşırı güney gibi bir şey. Bundan Halk Partisi'nin sosyalist bir parti olduğu söylenmek istiyorsa ki sosyalist partiler için dünyanın hiçbir yerinde aşırı sıfatı kullanılmaz, bu bilgisizce bir yargı olur. Çünkü Cumhuriyet Halk Partisi sosyalist bir parti değildir, sadece halkçı sloganlar kullanıp bunlara sadık kalmaya çalışan, klasik demokrasiyi kavramış, hak ve özgürlüklere saygılı bir partidir. Halk Partisi'ne aşırı diyenler, aslında halkçı düşünceye, demokrasi kurallarına, hak ve özgürlüklere aşırı ölçüde set çekmeye heveslenenler. Milli Selamet Partisi'ne gelince, bugün dünyada sağ kanat denince kimsenin aklına, başörtüsü, namaz niyaz falan gelmez, tekelci sermaye gelir, kapitalizm gelir, faşizm gelir. Dünyanın başka yerlerinde, mutsuz ve yoksul bir yaşamı, Katolik kiliselerinin yaldızlı ihtişamı içinde unutmak isteyenler olduğu gibi, bizde de kötülüğü anlaşılamayan bir dünyada selamet sığınakları yaratmak isteyenler var. Ama bu insanlar, dünyanın aslında düzelebilir ol-

duğunu ve öbür dünyaya bağladıkları kaderlerini değiştirmenin yine kendi ellerinde olduğunu görmeye başlarlarsa hiç de "geride" kalmazlar.

Yenigün, 19 Ekim 1973

Hatice Hanım ve Kentauros

Hatice Hanım, CHP-MSP koalisyonu söylentilerinin ardından *Günaydın* gazetesinde çıkan koalisyon karikatürüne bayıldı:

– Aman kim yaptıysa eline sağlık, 50. yıl hükümeti bu kılıkta mı olacaktı?

– Hangi kılıkta Hatice Hanım?

– İşte bu karikatürdeki gibi: Üstü çarşaf, altı şort.

– Bu pek yüzeysel bir değerlendirme olmakla birlikte, 50. yıla bu kılıkta geldikse ne yapalım? Büyük şehirlerde hanımların meçli, pedikürlü, manikürlü, minili, maksili kılıklarına rağmen, kadınlarımızın çoğunluğu başlarını örtüyor mu? Canı çeken her turist istediği kadar çarşaflı kadın resmi çekebilir mi, çekemez mi? Modern Ankara'mızın köylerinde bile karılarının üstüne imam nikâhıyla yeni karı alıyorlar mı, almıyorlar mı? Yurdun bütün hapishanelerine "zina" adı altında imam nikâhıyla kadınlar yatıyor mu, yatmıyor mu? AP'si, ondan önce DP'si, sonra DP junior'u, sonra Cumhuriyetçi Güven Partisi seçim nutuklarında göklerden ayetler indirdiler mi, indirmediler mi? Aslında midelerinden ve ceplerinden başka bir şey düşünmeyen çıkar çevreleri, yıllarca halkı sömürebilmek için onun dinî inançlarını kullandılar mı, kullanmadılar mı? Her türlü sosyal uyanış, bilinçlenme, din, ahlâk, maneviyat elden gidi-

yor yaygaralarıyla boğulmak istendi mi, istenmedi mi? Bütün bu gerçekler ortadayken şimdiye kadar istismar konusu olan inançlara ve dünya görüşüne açık açık adını koyunca niye şaşıyorsunuz? Ezilen ve horlanan insanlar, sığındıkları ve teselli buldukları inançlarının yönünde oy kullandılar sadece. Eskiden de böyle yaptıklarını sanıyorlardı. Ne var ki din, ahlâk, maneviyat ve uhreviyyat derken içtenliksiz politika bezirgânlarının oyununa geldiklerini anlayıverdiler ve bu işte daha samimi olduğunu sandıklarına verdiler bu kez oylarını. Bu meseleleri Cumhuriyet'e falan aykırı bulanlar şimdiye kadar ne yaptılar? Üstü kaval altı şişhane bir "inkılap" anlayışından bir adım ileri gidilmesine güven, huzur, birlik, beraberlik yaygarasıyla hep engel oldular. Aydın geçinenlerimizin hayat anlayışıyla halkımızın gerçeğinin birleşmesinden istesek de istemesek de Kentauros'lar dolar.

– Neymiş Kentauros?

– Üstü insan, altı at biçiminde mitolojik bir yaratık.

– Aman ne derseniz deyiniz. Yani şu MSP'ye bu kadar oy çıkması karşısında dehşet duydum, dehşet! Yani Atatürk'ün çizdiği çağdaş uygarlık yolunun 50. yılında memlekette böylesine cehalet, böylesine gericilik, yobazlık olması!

– Halkımızın bilinçlendirilmesine, uyanmasına, çağdaş uygarlık düzeyinden payını almasına gönülleri hiç mi hiç razı gelmeyenler, bunun için gerekenin yapılmasına hep engel olanlar, bu durum kendi çıkarlarına işleyivermeyince ansızın gerici, yobaz düşmanı oldular. İlerleme ve uygarlaşma yollarından yürümek şansı olan bir halk siz isteseniz de geride kalmaz. Ama sen hem bu şansı ona verme, hem de onun içinde olduğu gerçeği oyuyla kanıtlamasına kız, köpür! Asıl gülünçlük burada.

Yenigün, 20 Ekim 1973

Hatice Hanım ve Nankörler

Seçim sonuçları belli olduktan sonra Hatice Hanım ilk iş olarak kapıcısını çağırdı:

– Mustafa, gel bakalım buraya. Sen de az yere bakan yürek yakan değilmişsin.

– Aman estağfurullah, yürek yakmak benim ne haddime.

– Hadi hadi, boş lafı bırak, hani Feyzioğlu'nun partisine oy verecektin?

– Biz cahil adamız hanımcım, kime oy verdiğimizi ne bilelim.

– Bak hâlâ yüzüme baka baka yalan söylüyor. Seçim sabahı utanmadan yakana altı oklu kâğıdı iliştirmiştin ama.

– Hep cahillikten hanımcım. Bizim oğlanı kucağıma almıştım sabahleyin, o iliştirivermiş. Ben de farkında diyeldim de sandıhtaki imemur beğ de az daha beni polise vireceğdi. Yassahmış meğer. Allah inandırsın döner dönmez oğlanı eşşeh sudan gelene dek...

– Ne dövüyorsun oğlanı? Onu döveceğine kendi akılsız başını döv. Halk Partisi'ni başımıza getirdiniz. Görün şimdi neler olacak. Ama size böylesi lazım. Sürüm sürüm sürünün de aklınız başınıza gelsin.

– Aman biz sürünmeye niye alışığız hanımcım. Tek sen kendine dert etmeyesin.

– Terbiyesize bak. Ben kendime ne dert edecekmişim? Çok şükür her şeyim var. Koskoca apartmanımı da elimden alacak değiller ya. Ne kadar pahalılık olsa yine sefil olmam.

– Amanin! Yine pahalılık olcek mi hanımcım? İcevit pahalılık ideni ascek didilerdi.

– Kim demiş? Vay düzenbazlar! Bak Halk Partisi'ne oy verdiğini nasıl ağzından kaçırdın. Hem ben sana o sabah, "Önce pazara git," dememiş miydim? Şimdi seni kovarsam ne yaparsın ha? Ne yaparsın?

– Amman itme, bir cahillik ettik işte. Bir daha tövbe.

– Tövbeymiş. Cahil, daha dört yıl süründüreceksiniz milleti.

– Çoluk çocuğumla beni kış zimanı süründürme.

– Hay akılsız, sürünüp sürünmemen bana bağlı da niye Karaoğlan'a oy verirsin?

– Karaoğlan beni süründüremez dimek hanımcım.

– Sus, yıkıl karşımdan! Şükret ki ben insan kadınım. Ama maaşına bu kış zam yapacaktım, vazgeçtim. Aklını başına topla önce sen.

Kapıcısını başından savan Hatice Hanım dilediği sonucu alamamış olmanın verdiği can sıkıntısını gidermek için berbere gitti. On beş yıllık berberiydi Hüsnü. Artık içli dışlı olmuşlardı. Sordu:

– Seçimde kime oy verdin Hüsnü?

– Milli Selamet Partisi'ne.

– Tuuu, bunca yıl bizim gibi hanımefendilerin saçını yaptın da şu kafan hiç mi ilerlemedi! Senin böyle yobaz olduğunu bilseydim...

– Aman Hatice Hanım, yobazlık benim neyime, bütün gün ayakta belime ağrı giriyor, namaz falan hak getire. Oruca da dayanamıyorum. Ama şu saç, sakal meselesi kıyak geldi bize. Biz Berberler Derneği yani, yani ekmek meselesi, kimse saçını falan kestirmez olduydu.

Yenigün, 21 Ekim 1973

Hatice Hanım ve Liz'in Bağışı

Seçim sonuçlarını ister istemez hazmetmeye başlayan Hatice Hanım, iç politikaya yeterince ilgi göstermiş olmanın rahatlığıyla dış kaynaklı haberlere yöneltti ilgisini. Tabii Hatice Hanım için dış haber, Sina Çölü'ndeki savaştan çok, Elizabeth Taylor'un İsrail'e yaptığı bağıştır.

– Aaaa, vallahi takdir ettim kadını. Kocasından boşanmanın verdiği kederi kalbine gömüp "İsrail'e yardım kampanyası" açmış!

– Sonra?

– Uçak kazasında ölen Musevi asıllı üçüncü kocası Mike Todd'un kendisine armağan etmiş olduğu on milyonluk broşunu İsrail'e bağışlamış!

– Bu durum neyi değiştirir? İsrail zaten varlığını çoktan beri uluslararası kapitalin Musevi kanadına dayamış durumda. Amerika biraz da bu kapitalin baskısıyla İsrail'e uçak, silah, para yardımı yapıyor zaten. Büyük sermayenin Ortadoğu'daki vitrini durumuna getirilmiş olan İsrail Devleti için bu broş bir vitrin süsü görecek belki. Kadın erkek ilişkilerini mücevhere dönüştürme ustası Elizabeth Taylor'a da geçkin şöhretini tazeleme fırsatı verecek. Ama Sina Çölü'nde çarpışan halklar, toplumsal bencilliklerin kurbanı olmakta devam edecekler.

– Ne demekmiş bu?

– Aslında Araplarla İsrailliler, tarihin derinliklerinde iç içe yaşayan, aynı Semit kavmin çocukları. Ama Mısır'ın sömürü düzenine karşı bir tepki olarak ortaya çıkan Musevilik bu Semit kavmin bir kolunun belirli inançlar çerçevesinde katılaşmasına yol açtı. Yüzyıllar sonra ise Roma sömürüsüne bir tepki olarak, yine Semitik asıllı olan İsa, Hıristiyanlığı yaratınca, bu defa sömürücü Roma'nın oyununa gelen Yahudiler, İsa'yı öldürdüler. Bu kez Hristiyanlık güçlerince, İsa'nın katili olarak Museviler gören Hristiyanlar, bu baş düşmanlarını dünyanın her yönüne darmadağın ettiler. Dünyanın her tarafında ezik durumda olan Museviler, para gücüne dayanma zorunluluğuyla kapitalin gelişmesinde büyük etken oldular. Nitekim Naziler aşağı sınıfların kapitale duydukları hıncı Yahudi düşmanlığına dönüştürerek saptırınca İkinci Dünya Savaşı'nda Museviler yeniden mazlum duruma düştüler. Almanları yenen devletler de Musevilere binlerce yıldır vaat edilen toprakların kapılarını ardına kadar açtılar. Bu kez İsrailliler dünyanın en ırkçı devletlerinden biri kesildiler. İsrail de Batı kapitalinin desteğiyle başarılan her işi Museviliğin başarısı olarak görüp kendilerini o toprakların tek sahibi olarak sandılar. Filistin'i haklı olarak vatan bilen, orada doğup büyümüş, yüz binlerce Arap, tıpkı eski Museviler gibi, kendi topraklarından sürülüp başka yerleri vatan bilmeye zorlandı. İsrail bununla da kalmadı, yine eski Museviler gibi vatanlarına dönmek isteyen Araplara ders olsun diye, kendi sınırlarının dışına taşıp işgalciliğe heveslendi. Bugünkü savaş, hem o topraklardaki, hem de Filistin'deki Arapların kurtuluş savaşıdır. Tıpkı bizim Ege topraklarını Yunanlardan geri almak isteyişimiz gibi. Görülüyor ki aslında pekâlâ yan yana yaşaması mümkün olan ırken kardeş iki halk, tarihsel düzen ve çıkar çatışmalarının kurbanı olarak birbirini boğazlayıp duruyor.

– Aman, şimdi Liz'in broşu ne olacak?

– Hiç, belki birkaç silaha dönüşüp haksız savaşlarda mazlum kanı akıtacak.

Yenigün, 22 Ekim 1973

Aslında hep daha iyi ve rahat bir hayat yaşamakla birlikte, dünyanın hep daha kötü bir dünya olduğu edebiyatını pek seven Hatice Hanım, seçim sonuçlarını kötüye yormaktan özel bir tat çıkarıyordu:

– Ak günlermiş? Görürler şimdi kara günleri.

– Günün karası akı olmaz Hatice Hanım. Yalnız, değişen sadece günlerin adı olmadığına göre, bu değişmeyi halkın yararına yöneltmektir önemli olan.

– O halk diye diye peşinden gittiklerinin hayrını görsün bakalım Karaoğlan. Halkın ne olduğunu anlayınca kara kara düşünecek ya, geç olacak, çok geç!

– Aman Hatice Hanım, Ecevit'e daha başbakanlık bile teklif edilmemişken, son pişmanlıktan dem vurmanın âlemi var mı?

– Tabii teklif edilmez başbakanlık! Niye edilsin? Bir kez sağcılar kazandı seçimi. Sağcılar kazanınca solcu Ecevit nasıl başbakan olurmuş?

– Sağ sol kavramları böyle muğlak biçimde kullanıldıkça seçim sonuçları da böyle değerlendirilir işte. Seçime sağ sol, kuzey güney diye değil; programı, adı belli partilerle girildi ve Halk Partisi seçim sonuçlarına göre çoğunluğu kazanmış durumda.

– Çoğunluğu kazanmışmış. Otursun bakalım, kolaysa 186 milletvekiliyle iktidar koltuğuna. Karşısında koskoca bir sağ – koalisyon– muhalefeti bulsun da görsün.

– Aman Hatice Hanım, bu durumda asıl koalisyon muhalefet için değil, iktidar için söz konusu. CHP-MSP koalisyonu üstüne de bu yüzden tahmin yürütülüp yorum yapılıyor ya.

– Neee? CHP-MSP koalisyonu mu? Yooo, O'nun, Ata'mızın kemiklerini bunca sızlattıkları yetmiyormuş gibi, şeriatçılarla iş birliği mi yapacaktı Atatürk'ün partisi?

– MSP diye bir gerçek var Hatice Hanım. İktidara hangi parti gelse MSP'yle koalisyon yapması yine söz konusu. Kaldı ki sizin sözünü önerdiğiniz sağ –muhalefet– koalisyonu içinde de MSP var. Acep o MSP ile CHP ile koalisyon yapacak MSP başka partiler mi ki?

– Efendim, yani milliyetçi partiler, yani AP, DP, MHP, MSP...

– Hani şeriatçıydı MSP, şimdi milliyetçi mi oldu?

– Yani bu memleketin ufuklarının daha da kararması istenmiyorsa, hiçbir parti ve dahi MSP, CHP ile koalisyona yanaşmamalıdır. Eğer MSP, CHP ile koalisyon yaparsa memleketin manevi temelleri sarsılır.

– Türkleri titretecek bir genel zelzelenin bütün sorunları çözeceğine inananlar, bu durumda MSP-CHP koalisyonundan memnun olmalılar.

– Yok yok, bize yutturmak istiyorlar, ama biz yutmuyoruz, asıl mesele son tahlilde komünist bir devlet kurulması düşüncesini yayabilmek için, son tahlilde şeriatçı bir devlet kurulabilmesi düşüncesine tahammül etmek. Ama biz yutmuyoruz bunu?

– Sizden kastınız kim Hatice Hanım?

– Ben, damat ve diğer zinde kafalar. Yutmuyor, "Kara günler yakındır," diyoruz.

– Siz ne derseniz deyin Hatice Hanım, biz her televizyon akşamı 50. Yıl Marşı'nı dinleye dinleye iyimserliğe şartlandık: "Müjdeler var yurdumun toprağına taşına" idi ya, biliyorsunuz!

Yenigün, 24 Ekim 1973

Hatice Hanım ve Oldu da Bitti Reformlar

Başbakan Naim Talu'nun, iktidar devrinden önce yaptığı basın toplantısını radyodan dinleyen Hatice Hanım yayıldı koltuğuna:

– İşte başbakan deyince böyle olur. Aferin, bütün ödevlerini güzel güzel yapmış...

– Başbakanlık sorumluluğunu alan bir kişinin ödevini yapmasından doğal bir şey olamaz.

– Yalnız ödevlerini yapmamış, bütün reformları da yapıp bitirmiş işte.

– Demek ki artık reformlar oldu da bitti.

– Bitti ya, Ecevit efendi hazıra konacak.

– Çoğu AP ve CGP'nin istekleri doğrultusunda olan reform kanunları halkımızca pek benimsenmemişe benzer.

– Aman, halk ne anlar reformdan? Onlara kalsa bir lokma, bir hırka.

– Hiç de öyle değil. Bu seçimde halk bir lokma bir hırkaya rıza göstermek niyetinde olmadığını oylarıyla ispatladı. Talu hükümetinin, bittiğini ilan ettiği reform kanunlarına da vermedi oyunu. Bir anlamda halkımız bu sözde reformları veto etti.

– Veto etmişmiş. Soksunlar bakalım herkesi üniversiteye de görelim.

– Asıl önemli nokta, halkımızın sadece belirli bir azınlığa üniversite kapılarının açılmasına karşı durması.

– Her bir şeyleri bitti de üniversiteleri kaldı. Geçen gün bizim Gülsüm geçmiş karşıma, ağzını yaya yaya, "Ecevit bizim çocuklarımızı da üniversiteye sokacak," demesin mi? "Ayol, halin olsa el kapısında ev işi görmezsin, ne yapacaksın? Aklın varsa oğlanı bir zanaat sahibi yap da bir an önce eli ekmek tutsun, a akılsız!" dedim de, "Olsun hanımım, ayrılık gayrılık olmasın, madem benim oğlanın gönlü okumakta, okuyakosun," diye dikili dikiliverdi. İşte böyle bunlara akıl vermek, iyilik de yaramaz oldu. Ayrı gayrı olmasınmış bir kere. Neyse, devletçe tepemize çıkacaklar. Yarın ne olacağımız belli değil. Zararlı tohumlar ekilmiş bir kere. Neyse, "Devlet Güvenlik Mahkemeleri'ni de kurduk," diye içimize az su serpti başbakan. Ama Gülsüm olacak o kalın kafalı gibileri bu hizmetlerden ne anlar. "Kız bak Güvenlik Mahkemeleri de kurdular, hem de Feyzioğlu'nun sayesinde," dedimdi de, "Amaaan hanımcım, bizim korunacak neyimiz var, biz kapımızı bile kitlemeyiz," diye açtı uğursuz çenesini.

– Demek ki reform kanunları gibi, Devlet Güvenlik Mahkemeleri de halkımızın günlük yaşantısıyla hiç mi hiç ilgili değil. Öyle olsa, halk bütün bu reformların baş horozluğunu eden Feyzioğlu'na verirdi oyunu. Ama halkımız reformmuş, güvenlikmiş dendiğinde, daha bir kuşkuyla dinler oldu. "Söz konusu olan kimin huzuru, kimin güveni?" der oldu.

– Peki şimdi Ecevit bu reformları ne yapacak?

– Halkın yararına olmayan bir düzeni değiştirme vaadiyle başa gelen Ecevit, en azından halkın yararına olmayan reformlar konusunda da reform yapmak zorunda kalacak elbet.

Yenigün, 25 Ekim 1973

Hatice Hanım ve Yeni Torpil

Hatice Hanım, Prof. Necmi Bey'i uzaktan tanırdı. Son yıllarda arkasından söylemediğini bırakmamıştı. Ama hukuk sondaki sevgili yeğeni Mahmut'un son hakkını da kaybetmesi ihtimali üstüne öğle zamanı Prof. Necmi Beylere bir ziyarette bulunmaktan çekinmedi.

– Efendim, görüşmeyeli şu kadar yıl oldu. Malum hayat, hatırınızı soramadım, kusura bakmayın.

– Rica ederim.

– Efendim, öğlen öğlen ziyaretimin sebeb-i hikmeti... Aman ne sevindik bilseniz ailece Halk Partisi'nin seçilmesine...

– ...

– Ecevit'in anası zaten uzaktan akrabamız olur efendim. Kendileri çok hanımefendi insandır. Zaten aile, çok iyi bir aile. Bu zamanda böyle iyi bir aile çocuğunun başbakan olması, takdir buyurursanız bizleri ne derece... Efendim siz de Halk Partisi safında politikaya atılırsınız artık.

– Düşünmüyorum.

– Aman yapmayın efendim. Ecevit'in sizin gibilerine ihtiyacı var. Kocam emekli olacaktı, vazgeçti. Ecevit'in dinamik insanlara belki ihtiyacı olur diye düşündük.

– Evet.

– Efendim, af buyurun, tam öğle yemeği saatinde rahatsız ettim. Ama ne de olsa aynı düşüncede olmanın verdiği cesaretle.

– Özür dilerim, hemen yetişmem gereken...

– Anlıyorum beyefendi, anlıyorum. Zaten yeğenim Mahmut da sabah akşam sizi överdi. Size tapıyor çocuk efendim, tapıyor. Zaten çok hisli bir çocuktur. Zamansız bir evlilik de yaptı. Karısı genç, anlayışsız. Bu sınavda da başarı kazanamazsa, bir aile faciası olacak, inanın.

– Kaç yıllık öğrenci yeğeniniz?

– On yıllık. Ama çok çalışıyor, emin olun. Hep okur, hep okur. Hep memleket meseleleriyle dolu kafası. Bu yüzden efendim, bir de psikolojik durumu... Sınavı pek iyi geçmemiş. Yani sizin ne derece memleket ve insan sever biri olduğunuzu bilerek... Efendim bu son hakkı. Kazanamazsa er olarak askere gitmek zorunda. Büyükbabası bunu duyarsa ölür. Kendisi, biliyorsunuz paşaydı.

– Efendim, hanımefendi, sınava giren binlerce çocuk var. Bunların büyük bir çoğunluğunun özel durumlarını bilmiyoruz, kim bilir başarısızlıklarına neler neler sebep oluyordur. Ama biz kâğıda bakarak not vermek durumundayız. Şimdi bu durumda bazılarının özel durumlarını dikkate alırsak, şartlarından hiç haberdar olmadıklarımıza büyük bir haksızlık etmiş...

– Efendim, sizin haksızlık etmeyeceğinizden eminim. Mahmut da öyle der. Çocuk sosyal demokrat olduğu için son günlerde çok heyecanlandı. Bu heyecandan bildiklerini yazamamış.

– Özür dilerim Hatice Hanım...

– Adı Mahmut Güler. Numarası 6907. Hümanistliğinize...

– Aman rica...

– Sözünüzü aldım sayıyorum kendimi. Çok çok teşekkürler. Ah bugünleri de gördük çok şükür. Ak günlere efendim!

Yenigün, 26 Ekim 1973

Hatice Hanımların yakın ahbabı olan Hayrettin Bey'in seçim sonuçlanınca yalnız bakanlıktan değil, her türlü iktidardan da düşeceği belli olunca Hatice Hanım, sabık bakan dostlarına "geçmiş olsun"a gitti.

– Aman, vallahi seçim gecesi gözüme uyku girmedi. Yani bu kadar haksızlık olur.

–Demokrasi bu, seçilmek de var seçilmemek de.

– Yoo, öyle demeyin Hayrettin Beyciğim. Sizin iki yıldır ne fedakârlıklara katlanmış olduğunuzu herkesten çok ben bilirim.

– Aman teveccühünüz Hatice Hanım.

– Yani öfkemden terbiyemi bile bozup Süleyman Bey'e sövüp sayıyorum.

– Onun da elinden ne gelir ki? Biraz daha tedbirli olabilirdi belki...

– Ne demek efendim? İnsan kaderini kendisine bağlamış olan bunca insanı, aileyi düşünmez mi? Tedbirlerini alıp öyle soksaydı memleketi seçime.

– Yani, aramızda kalsın Hatice Hanım, milletvekilliğinden bile olacağımı bilseydim, değil bakanlığı kabul etmek, gül gibi partimi bırakır mıydım hiç. Biz Süleyman'ın atı şahlansın diye

bütün dilediklerini yaptık, o da bizi böyle zemheri zürafası gibi ortada komayacaktı. Şimdi, bir idare meclisi azalığı bile görünmüyor ufukta... Çok fena durumdayız, çok. Yani işin teferruatına girmek istemiyorum... Öyle gedikler açıldı ki bütçemizde, artık nasıl kapanacak bilemem.

– Ah, vallahi sizin üzüntünüz bizim de üzüntümüz beyefendi. Şimdi sırası değil ama size şu bizim işi soracaktım.

– Ödemek zorunda olduğum meblağı bir bilseniz. Tabii hepsi kota karşılığında alınmış paralar. Şimdi kota mota işleri yatınca gözümün yaşına bakarlar mı?

– "Hayrettin Bey bizim kararnameyi mutlak çıkartmıştır," dedim bizim beye. "İçin rahat olsun," dedim. "Hayrettin Bey bugünleri hesap edip kararnameyi seçim ertesine bırakmamıştır," dedim. Değil mi, doğru düşünmemiş miyim Hayrettin Bey? Hayrettin Bey?

– Efendim! Bir şey mi dediniz?

– Şu bizim kararnameyi diyordum.

– Hangi kararnameyi?

– Aaa, bilmez gibi yapmayın, rica ederim. Bizim beyin amcazadesinin tayiniyle ilgili kararnameyi. Ailece aylardır bunu bekliyorlar. Durumları perişan. İki çocuk üniversitede, kız evlenecek, tek umutları bu tayindeydi...

– Durumun böyle umutsuz olduğunu bilseydim katiyen kabul etmezdim efendim, görev.

Karaoğlan'a iktidar yolu açmak için bütün fedakârlıkları yüklendik, şimdi eski arkadaşların tafrasından geçilmez. İyi ki mecliste değilim. Kimsede minnet duygusu yok. Süleyman Bey de dün evinden aradığımda konuşmak istemedi.

Yine de nüfuzu vardır. Onlar için kolay, her ay maaş hazır. Bize de yer bulsunlar artık, ama adamın şu günlerde bizim gözümüzün yaşına bakmaya niyeti yok ki!

– Hayrettin Bey, rica ederim. Şu bizim kararnamenin çıkıp çıkmadığını...

– Demek gidiyorsunuz Hatice Hanım. Peki güle güle efendim, güle güle, çok memnun oldum ziyaretinize. Beyefendiye hürmetler...

Hayrettin Beylerden hışımla ayrılan Hatice Hanım, yol boyunca Hayrettin Bey'in daha da beter olmasını diledikten sonra, yakın uzak akrabaları içinde bakan olabilecekleri aklından geçirmeye başladı.

Yenigün, 27 Ekim 1973

Hatice Hanım, eski DP bakanlarından Kendiroğlu'nun hanımı Sacide Hanım'la devamlı görüşürdü. Ne de olsa aynı apartmanın kat sahiplerindendiler. Sacide Hanım, Demokrat Parti'yi tutuyordu şimdi. Seçimlerden sonra Hatice Hanım'ı ziyarete geldi:

– Kazandık Hatice Hanım, kazandık. Rahmetlinin duaları sayesinde bugünleri de gördük.

– Neyi kazandınız Sacide Hanımcığım? Oğlunuz üniversiteye girişi mi kazandı?

– Amaan, anlamazdan gelmeyin Hatice Hanım, seçimleri diyorum işte.

– Sizin bey Halk Parti'sinden aday mı olduydu yoksa? Aaa, bak iş böyleyse bir yaşıma daha girdim.

– Ne münasebet! Ailemizde öyle bir leke yok çok şükür.

– Yani rahmetli babamın Halk Partililiğini yüzüme vuruyorsanız bozuşuruz Sacide Hanım. O zamankiyle bu zamanki bir mi? Şu seçimlere kadar doğrusu ben de rahmetli babamın partisine oy verirdim. Yani sizin Demokratlar iktidara geldiğinde iyi okumuş, görgülü aileler olarak hiç memnun olamamıştık. Yüzünüze söylemek gibi olmasın ama işler daha o zaman çığırından çıktıydı. Neydi o daha doğru dürüst konuşmasını, imla, İs-

tanbul lehçesi bilmeyen Demokrat Parti milletvekilleri? Neydi o "Demirkıratım" diye caddelerde şişim şişim dolaşan biz yüksek memur ailelerini çatlatmak isteyen çapulcu takımı? Kasketi yana eğip ceketi sol omuzuna atıp fiyakalananlar önce bozdular bu düzeni. Hamhalat taşralılar başkentimizi doldurup havasını bozdulardı. Ya o hanımların hali... Sizin için söylemiyorum ama ne konuşmasını, ne giyinmesini, ne protokol, ne yol yordam bilen o hanımlar dengi miydi ikbal koltuğunun? Neyse, sonra ucundan bozulmuş düzenin yağmasına bizim Halk Partililer de özendi. Sizinkilerden beter oldular, yok düzen değişecekmiş de, yok halkın demokrasisiymiş de...

– Ne derlerse desinler Hatice Hanım. Millet bizi seçti ya!

– Siz mi? Siz Demokrat Parti'den değil misiniz? Onlar da gerçek Atatürkçü Feyzioğlu gibi seçimi kazanamadılar ya.

– Hiç de öyle değil. Bir kez, millet oyunu sağa verdi. Biz kazandık, Bozbeyli'nin liderliğinde.

– Bozbeyli de kim oluyormuş? Sağ kazansa koskoca milliyetçilik ve Atatürkçülük profesörü Feyzioğlu kazanırdı. Ben oyumu bütün gönlümle ona verdim. Ama kısmet olmadı işte. O taşralı demokrat artıklarına oy moy vermedim ben.

– Sağ oyların toplamı kazandı canım seçimi.

– Neyin toplamı, neyin? Benim oyum o çember sakallı, yobaz taslaklarının oylarıyla toplanır mıymış? Hele bir toplamaya kalksınlar! Vallahi ortalığı duman ederim. Öyle mestli, sıkma başlılarla bir miyim ben ayol? Benim kocam, değil benim öyle başımı bağlatmak, vallahi ben istemeden ağzını bile açamaz.

– Ama Bozbeyli, "Millet sağ tarafından yönetilmek istedi," diyor televizyonda.

– Onda akıl bu kadar olur. Menderes'in çocuklarını kürsülere salarak topladığı üç buçuk oyla aklı şaşmış onun. Millet dediği neymiş ki? Hele şu kapıcı milleti bizle bir mi? Gitti de benden gizli Halk Partisi'ne oy verdi. İşte böyle bu kapıcı milleti!

Yenigün, 28 Ekim 1973

Hatice Hanım ve Bulanık Suda Havai Fişekleri

Hatice Hanım, iktidar koltuğuyla sürekli ilişkide olmaya alışmış bazı vatandaşlarımızdan biri olarak, yeni kurulacak hükümetle pek fazla ilgileniyor ve iktidar koltuğuyla arasındaki elli yıllık göbek bağının kopup kopmamış olduğunu bir an önce bilmek istiyordu.

– CHP tek başına hükümet kurarsa, Burhan Bey'e işlemenin yolunu bulmalı.

– CHP nasıl tek başına hükümet kuracak? Mecliste çoğunluğu yok. Ne yaparsa engellerler...

– Ya o zaman Burhan Bey'e bizim kararname konusunu işlemek de yetmez, adamın gücü olmadıktan sonra... Kimi de CHP ile MSP kuracak hükümeti diyor.

– MSP'nin bir kanadı "CHP'yi istemezük," diyesiymiş.

– İyi, iyi. MSP'de tanıdığım yok hiç. Hele Burhan Bey, MSP ile bir koalisyonda CHP hükümetine girmez. Ne de olsa emekli albay, hoca takımına oldum olası bozulur.

Öteki CHP'lilere de söz anlatabilirsen anlat. Hepsi işin suyu çıkana kadar kendisini vatan kurtaran aslan sanacak, bizim kararname de yatacak.

– AP'liler Demirel'e kızıp duruyorlarmış. Tabii kim bilir hepsinin ne hesapları yattı. Şimdi bir kurban arayacaklar elbet. De-

mirel zaman kazanıp genel kongrede partisini yeniden toparlamayı umuyor ya, tilki tilkiliğini ispatlayana kadar kürkünden olacak.

– Demirel, "CHP ile koalisyona girmeyeceğim," derken aslında parti içi hesaplar peşinde.

– DP ise sağ koalisyon tatara titirisi arkasında AP milletvekillerinin Süleyman Bey'e olan öfkeleri soğumadan bundan yararlanmak istiyor. Amacı Süleyman'ı attırıp AP-DP karmasının kaptanlığına konmak.

– Bu kaptanlık Bozbeyli'ye mi kaldı? Ne Süleyman Bey, ne de AP kurtları kürkü Bozbeyli'ye kaptırmazlar.

– MGP milletvekilleri de attan inip eşeğe binmekten hoşlanmamışlar hiç. Yeniden ata binmenin peşindeymişler. AP'liler de onların altına kıratı sürmedeymişler.

– MSP'liler, beklenmedik anda birkaç talibi çıkıveren evde kalmış kız gibi şaşırmış, hangi talibe göz kırpacaklarını bilemiyorlarmış. "Ne benle ne de bensiz yapamazsınız," diye endazeyi şaşırmışlar.

– Erbakan milletvekillerinin namusuna gece gündüz bekçilik etmek zorunda, diyorlar. AP'si, DP'si, "CHP'ye varırsan mukaddesat elden gider," vaveylasıyla hepsini bir bir ayartmak peşindeymiş.

– Aaaaa, vallahi aklım karıştı. Şu bizim kararname için kime yanaşacağımı şaşırdım ayol. Cumhurbaşkanı mıyım ben? Kulaktan kulağa telefonculuk oynamaktan helak oldum. Kurulsun şu hükümet, kim kuracaksa bir an önce kursun da işimize bakalım. Bayramı da rahat gönülle kutlayalım.

– Çıkar çevreleri bunalım peşindeymişler. Demirel de, "Sandık cinayeti işleyen millet, eza çeksin de cezasını görsün," demiş.

– Canım millet için o da bu da bir. Şu bulanıklık dağılsın bir, iktidar fişeği elimizdeyse Cumhuriyet'in şerefine bol bol patlatalım.

Yenigün, 29 Ekim 1973

Hatice Hanım ve Takın Gölgesinde Dilenci

Cumhuriyet'in 50. yılı onuruna Ankara caddelerinde, bankaların, iktisadi devlet teşekküllerinin yaptırdıkları takları, her şeyin yoluna yordamına uygun olup olmadığını tespit etmekle görevli saydığı gözleriyle gözden geçiren Hatice Hanım, taklardan birinin dibinde, yanında bir çocukla dikilen kör dilenciyi görünce çattı kaşlarını:

– Aaa, bunca masrafla böyle güzel, şepşerefli taklar yapalım, ondan sonra bunlar gelip dibinde dilensinler. Bu şehirde belediye yok mu? Polis yok mu? Bu dilenci takımının, ulusça kutladığımız bu şerefli günün görüntüsünü bozmalarını engelleyecek muktedir birileri yok mu? İşte buhran başladı bile. Bundan âlâ anarşi mi olur? Başkente dünyanın her bir yanından nice nice devlet adamları, gazeteciler dolmuşken, bu dilencileri deliklerine tıkmayı akıl edememişler. Şimdi de başımızda, "Taklar dilenmekle bozulmaz," diyenler var herhalde. Hükümet nerede? Gelsin de "umudumuz Ecevit" bu dilenciyi kulağından tutup buradan kovsun da başbakanlığını görelim.

Gibisine sözlerle gördüğü manzaraya duyduğu hışmı çoğaltan Hatice Hanım, Ecevit'e güvenmediğinden, dilenciyi kovma işini üstüne alarak, yanına yanaştı:

– Hişt oğlum, baksana buraya.

– Allah ne muradınız varsa versin. Allah mübarek bayramınızı daha da mübarek etsin!

– Ağzına bayram sözünü almaktan utanmıyor musun sen? Cumhuriyet'imizin 50. yılı şerefine yapılmış bu güzelim takın dibinde dilenip onun ihtişamını kirletmeye ne hakkın var?

– Abla ilişme ona. Takı ne görsün? Görmüyor musun, gözü kör.

– Körmüş. Ya senin onun yanında ne işin var çocuk? Senin de gözün kör değil ya. Onu ne yanında dolaştırıp buralara getiriyorsun?

– Bayramda bana yol gösteriyor abla. Allah bayramını mübarek kılsın abla...

– Aa, daha dilenmeye devam ediyor. Şunu şuradan götürsene çocuk. Yoksa seni polise veririm.

– Paran kadar konuş abla. Biz burayı ayarlamışız.

– Vay utanmaz arlanmaz. Çalışıp da bu köre bakacağına, bir de onu gezdirip dilendiriyor. Aferin, böyle yetiş sen, daha böyle yetiş bakalım.

– Nereye yetişecez abla? Çekil de rızkımıza engel olma bu mübarek günde.

– Şunlara bir şey söylesenize. Bizi dünya âleme rezil ediyorlar. Yabancı fotoğrafçılar gelip takların resmini çekerlerse rezil oluruz vallahi. Kimse de görmüyor mu bunu canım!..

– Dilendirmeyin!

– Dilenmesin bunlar burada!

Deyip yanından omuz silkerek geçen adama duyduğu hınçla çılgına dönen Hatice Hanım, öteki takların haşmetli örüntüsüyle anca dindirdi öfkesini.

Yenigün, 31 Ekim 1973

Politika

BAKMAK DIŞINDA KALAN YAZILAR

Sevgi Soysal'ın *Politika* gazetesindeki dizi yazılarının başlayacağını duyuran haber (16 Mart 1976).

Türkiye'nin Kalbi, Kabul Günleri

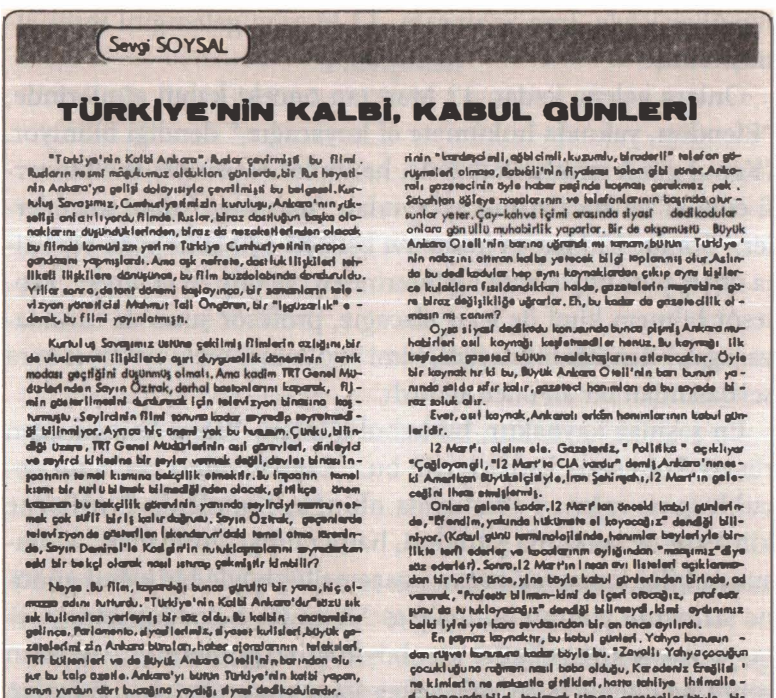
"Türkiye'nin Kalbi Ankara". Ruslar çevirmişti bu filmi. Rusların resmî maşukumuz oldukları günlerde, bir Rus heyetinin Ankara'ya gelişi dolayısıyla çevrilmişti bu belgesel. Kurtuluş Savaşı'mız, Cumhuriyetimizin kuruluşu, Ankara'nın yükselişi anlatılıyordu filmde. Ruslar, biraz dostluğun başka olanaklarını düşündüklerinden, biraz da nezaketlerinden olacak bu filmde komünizm yerine Türkiye Cumhuriyeti'nin propagandasını yapmışlardı. Ama aşk nefrete, dostluk ilişkileri tehlikeli ilişkilere dönünce, bu film buzdolabında donduruldu. Yıllar sonra, detant dönemi başlayınca, bir zamanların televizyon yöneticisi Mahmut Tali Öngören, bir "işgüzarlık" ederek, bu filmi yayımlatmıştı.

Kurtuluş Savaşı'mızın üstüne çekilmiş filmlerin azlığını, bir de uluslararası ilişkilerde aşırı duygusallık döneminin artık modası geçtiğini düşünmüş olmalı. Ama kadim TRT Genel Müdürleri'nden Sayın Öztrak, derhal bastonlarını kaparak, filmin gösterilmesini durdurmak için televizyon binasına koşturmuştu. Seyircinin filmi sonuna kadar seyredip seyretmediği bilinmiyor. Ayrıca hiç önemi yok bu hususun. Çünkü bilindiği üzere, TRT Genel Müdürleri'nin asıl görevleri, dinleyici ve seyirci kitlesine bir şeyler vermek değil, devlet binası inşaatının

temel kısmına bekçilik etmektir. Bu inşaatın temel kısmı bir türlü bitmek bilmediğinden olacak, gittikçe önem kazanan bu bekçilik görevinin yanında seyirciyi memnun etmek çok süfli bir iş kalır doğrusu. Sayın Öztrak, geçenlerde televizyonda gösterilen İskenderun'daki temel atma töreninde, Sayın Demirel'le Kosigin'in nutuklaşmalarını seyrederken eski bir bekçi olarak nasıl ıstırap çekmiştir kim bilir?

Neyse. Bu film, kopardığı bunca gürültü bir yana, hiç olmazsa adını tutturdu. "Türkiye'nin Kalbi Ankara'dır" sözü sık sık kullanılan yerleşmiş bir söz oldu. Bu kalbin anatomisine gelince, Parlamento, siyasilerimiz, siyaset kulisleri, büyük gazetelerimizin Ankara büroları, haber ajanslarının teleksleri, TRT bültenleri ve de Büyük Ankara Oteli'nin barından oluşur bu kalp özetle. Ankara'yı bütün Türkiye'nin kalbi yapan, onun, yurdun dört bucağına yaydığı siyasi dedikodulardır.

Siyasi dedikodu Ankara'ya, siyasi dedikoduculuk Ankaralılara öylesine bulaşmıştır ki, kirli havaya ve gün gün muhteşem bir biçimde çirkinleşen kente rağmen kimse buradan kolay kolay gitmez. İptila bu, buna bir kez yakasını kaptıran Ankara'dan paçasını kurtaramaz. Siyaset ve dedikodu, bu iki unsur öylesine kaynaşmıştır ki birbirine, siyasi dedikoduların kaynağı Ankara olduğuna göre, Ankara dışında siyaset yapılamayacağına inanılır. Nasıl inanılmasın? Tiraj ağası İstanbul basını, parti bürolarından Meclis kulislerine, otel barlarından idarehane telefonlarına uzanan fısıltı gazetesi olmasa, birinci sayfalarını nasıl doldurur? Ankara gazetecilerinin "kardeşcimli, ağbicimli, kuzumlu, biraderli" telefon görüşmeleri olmasa, Babıali'nin fiyakası balon gibi söner. Ankaralı gazetecinin öyle haber peşinde koşması gerekmez pek. Sabahtan öğleye masalarının ve telefonlarının başında otursunlar yeter. Çay-kahve içimi arasında siyasi dedikodular onlara gönüllü muhabirlik yaparlar. Bir de akşamüstü Büyük Ankara Oteli'nin barına uğrandı mı tamam, bütün Türkiye'nin nabzını attıran kalbe yetecek bilgi toplanmış olur. Aslında bu dedikodular hep aynı kaynaklardan çıkıp aynı kişilerce kulaklara fısıldandıkları halde, gazetelerin meşrebine göre biraz değişikliğe uğrarlar. Eh, bu kadar da gazetecilik olmasın mı canım?

Sevgi SOYSAL

TÜRKİYE'NİN KALBİ, KABUL GÜNLERİ

"Türkiye'nin Kalbi Ankara". Asılar çevirmişti bu filmi. Asıların resmi mağlumuz oldukları günlerde, bir Rus heyetinin Ankara'ya gelişi dolayısıyla çevrilmişti bu belgesel. Kurtuluş Savaşımız, Cumhuriyetimizin kuruluşu, Ankara'nın yükselişi anlatılıyordu filmde. Asılar, biraz dostluğun başka olanaklarını düşündüklerinden, biraz da nezaketlerinden olacak bu filmde komünizm yerine Türkiye Cumhuriyetinin propogandasını yapmışlardı. Ama aşk nefrete, dostluk ilişkileri tehlikeli ilişkilere dönüşünce, bu film buzdolabında dondurulduu. Yıllar sonra, detant dönemi başlayınca, bir zamanların televizyon yönetıcisi Mahmut Tali Öngören, bir "işgüzarlık" e - derek, bu filmi yayınlatmışh.

Kurtuluş Savaşımız üstüne çekilmiş filmlerin azlığına, bir de uluslararası ilişkilerde aşırı duygusallık döneminin artık modası geçtiğini düşünmüş olmalı. Ama kadim TRT Genel Müdürlerinden Sayın Öztrak, derhal bastonlarını kaparak, filmin gösterilmesini durdurmak için televizyon binasına koşturmuştu. Seyircinin filmi sonuna kadar seyredip seyretmediği bilinmiyor. Ayrıca hiç önemi yok bu bunun. Çünkü, bilindiği üzere, TRT Genel Müdürlerinin asıl görevleri, dünyayla ve seyirci kitlesine bir şeyler vermek değil, devlet binasının en temel kısmına bekçilik etmektir. Bu binanın temel kısmı bir kurtuluş mek bilmediğinden olacak, girilişe önem kazanan bu bekçilik görevinin yanında seyirciyi memnun etmek çok sufli bir iş kalır doğrusu. Sayın Öztrak, geçenlerde televizyonda gösterilen İskenderun'daki temel atma töreninde, Sayın Demirel'le Kadir'in nutuklarını seyredenlerin eski bir bekçi olarak nasıl isteap çekeceğini kimbilir?

Neyse. Bu film, kaygıdığı bunca gürültü bir yana, hiç olmazsa adını tuttu. "Türkiye'nin Kalbi Ankara'dır" sözü sık sık kullanılan yerleşmiş bir söz oldu. Bu kalbin anlamsızlığına gelince, Parlamento, siyasi partiler, siyaset kulisleri, büyük gazetelerin zin Ankara büroları, haber ajanslarının telekseri, TRT bültenleri ve de Büyük Ankara Oteli'nin barından oluşur bu kalp özetle. Ankara'yı, bütün Türkiye'nin kalbi yapan, onun yurdun dört bucağına yaydığı siyasi dedikodulardır.

Siyasi dedikodu Ankara'ya, siyasi dedikodculuk Ankaralılara öylesine bulaşmıştır ki, kirli havaya ve gün gün muhteşem bir biçimde çirkinleşen kente rağmen kimse buradan kolay kolay gitmez. İptilâ bu, buna bir kez yakalanı kapıron Ankara'dan peçasını kurtaramaz. Siyaset ve dedikodu, bu iki unsur öylesine kaynaşmıştır ki birbirine, siyasi dedikoduların kaynağı Ankara olduğuna göre, Ankara dışında siyaset yapılamayacağına inanılır. Nasıl inanılmasın? Tiroj ağası İstanbul basını, parti büroların dan Meclis kulislerine, etal bankalarından İdarehane telefonlarına uzanan fişiltı gazetesi olmasa, birinci sayfalarını nasıl doldurur? Ankara gazetecilerinin "kardeşçil, ağbi cimli, kuzumlu, biraderli" telefon görüşmeleri olmasa, Babeli'nin fıyakası bolan gibi süner. Ankaralı gazeteci nin öyle haber peşinde koşması gerekmez pek. Sabahtan öğleye randevularının ve telefonlarının başında oturmaları yeter. Çay-kahve içimi arasında siyasi dedikodular onlara gönüllü muhabirlik yaparlar. Bir de akşamüstü Büyük Ankara Oteli'nin barına uğrarsa mı tamam, bütün Türkiye'nin nabzını atmanı kolbe yetecek bilgi toplanmış olur. Aslında bu dedikodular hep aynı kaynaklardan çıkıp aynı kişilerce kulaklara fısıldandıkların halde, gazetelerin maşasına göre biraz değişikliğe uğrarlar. Eh, bu kadar da gazetecilik olmasın mı canım?

Oysa siyasi dedikodu konusunda bunca pişmiş Ankara muhabirleri asıl kaynağı keşfetmediler henüz. Bu kaynağı ilk keşfeden gazeteci bütün meslektaşlarını atlatacaktır. Öyle bir kaynak ki bu, Büyük Ankara Oteli'nin barı bunun yanında solda sıfır kalır, gazeteci hanımları da bu sayede biraz soluk alır.

Evet, asıl kaynak, Ankaralı erkân hanımlarının kabul günleridir.

12 Mart'ı alalım ele. Gazeteniz, "Politika" açıklıyor "Çağlayangil, "12 Mart'ta CIA vardır" demiş. Ankara'nın eski Amerikan Büyükelçiliyle, İran Şehinşahı, 12 Mart'ın geleceğini ihbar etmişlermiş.

Onlara gelene kadar, 12 Mart'tan önceki kabul günlerinde, "Efendim, yakında hükümete el koyacağız" dendiği bilinmiyor. (Kabul günü terminolojisinde, hanımlar beyleriyle birlikte teşrifatçılar ve kocalarının eşliğinden "maşamız" diye söz ederler). Sonra, 12 Mart'ın İnsan evi liselerî açıklamasından birkaç gün önce, yine böyle kabul günlerinden birinde, adı geçmek, "Profesör bilmem-kimi de içeri atacağız, profesör şunu da tutuklayacağız" dendiği bilinseydi, kimi aydınımız belki iyi yer kara sevdasından bir an önce ayılırdı.

En şaşmaz kaynaktır, bu kabul günleri. Yahya konuşun - dan rüşvet konusuna kadar böyle bu. "Zavallı Yahya çocuğun çocukluğuna rağmen nasıl baba olduğu, Karadeniz Ereğlisi' ne kimlerin ne miktarda girdikleri, hatta tahliye ihtimalleri konuşunda bilgi toplamak istiyen gazeteciler böyle bir kabul günün sonunun yolunu bulmalılar. Malatya ve Zeytinburnu operasyonlarının önceslinde, yine böyle kabul günlerinde, "Bundan sonra mahkeme falan yok, teker teker yuvacağız, hapse atalım da Ecevit af çıkartsın, yağma mı var.." sözlerini duymuş olanlar, olaylara pek de şaşmamış olmalılar. Rüşvet konusuna gelince, en asıl haberler o konuda.

"Bizim okul, sizin okul, onu rüşvetten attıralım da görsün..." gibisine koruşmalara kulak misafiri olunsa, Amerikan Parlamentosu'nun ikide bir tutulduğu gündem çıkartmaları krizlerini beklemez konuşuruz. İşte böyle, Ankara'nın kalbi kabul günleri,

Kak-u n ly kaberin kokları.

Sevgi Soysal'ın 17 Mart 1976 tarihli ilk *Politika* yazısı.

Oysa siyasi dedikodu konusunda bunca pişmiş Ankara muhabirleri asıl kaynağı keşfetmediler henüz. Bu kaynağı ilk keşfeden gazeteci bütün meslektaşlarını atlatacaktır. Öyle bir kaynaktır ki bu, Büyük Ankara Oteli'nin barı bunun yanında solda sıfır kalır, gazeteci hanımları da bu sayede biraz soluk alır.

Evet, asıl kaynak, Ankaralı erkân hanımlarının kabul günleridir.

12 Mart'ı alalım ele. Gazeteniz *Politika* açıklıyor, "Çağlayangil, 12 Mart'ta CIA vardır," demiş. Ankara'nın eski Amerikan

Büyükelçisiyle, İran Şehinşahı, 12 Mart'ın geleceğini ihsas etmişlermiş.

Onlara gelene kadar, 12 Mart'tan önceki kabul günlerinde, "Efendim, yakında hükümete el koyacağız," dendiği biliniyor. (Kabul günü terminolojisinde, hanımlar beyleriyle birlikte terfi ederler ve kocalarının aylığından "maaşımız" diye söz ederler.) Sonra, 12 Mart'ın insan avı listeleri açıklanmadan bir hafta önce, yine böyle kabul günlerinden birinde ad vererek, "Profesör bilmem kimi de içeri alacağız, profesör şunu da tutuklayacağız," dendiği bilinseydi, kimi aydınımız belki iyi niyet kara sevdasından bir an önce ayılırdı.

En şaşmaz kaynaktır, bu kabul günleri. Yahya konusundan rüşvet konusuna kadar böyle bu. "Zavallı Yahya çocuğun çocukluğuna rağmen nasıl baba olduğu, Karadeniz Ereğlisi'ne kimlerin ne maksatla gittikleri, hatta tahliye ihtimalleri" konusunda bilgi toplamak isteyen gazeteciler böyle bir kabul gününe sızmanın yolunu bulmalılar. Malatya ve Zeytinburnu operasyonlarının öncesinde, yine böyle kabul günlerinde, "Bundan sonra mahkeme falan yok, teker teker vuracağız, hapse atalım da Ecevit af çıkartsın, yağma mı var..." sözlerini duymuş olanlar, olaylara pek de şaşmamış olmalılar. Rüşvet konusuna gelince, en asıl haberler o konuda.

"Bizim okul, sizin okul, onu rüşvetten attıralım da görsün..." gibisine konuşmalara kulak misafiri olunsa, Amerikan Parlamentosu'nun ikide bir tutulduğu günah çıkartma krizlerini beklemez kamuoyumuz. İşte böyle, Ankara'nın kalbi kabul günleri.

Kek-Un iyi kabartır kekleri.

Politika, 17 Mart 1976

"Konşular"

Dünya seks filmleri piyasasına önemli bir katkıda bulunan yerli seks filmlerimizden biri de "Hayret 17"dir.

"Altı CIA tarafından oyulu" Sayın Dışişleri Bakanımız Çağlayangil, oyulmamış göğsünü şişirerek, televizyon ekranında Kissinger ile el sıkışıyor. Kissinger ise, ancak yurdumuzun tüm güvenlik mekanizmasına el atmış bir ülkenin politikacısında görülebilecek bir pişkinlikle, "Aman paltomu kaptırmayayım bari," diye çocuk kandırıyor. Paltoya gelene kadar neler kaptırdığımızı bir bilse. Ama kadınların dünyanın dört bucağından 17 kez hayret etmek için Türkiye'ye koştukları filmi görseydi, paltosundan önce başka şeylerin derdine düşerdi.

Neyse ki, bu zavallı Kissinger'in hayreti 17. kez değil, Amerika ede ede ikinci kez hayret ediyor bize. Bir, 1969'da hayret etmişlerdi. "Her şeyimizi Türkiye'ye nasıl kaptırdık?" diye. Şimdi de, bunca acı tecrübeden sonra, ikinci kez, 250 milyon dolara nasıl satıldık, diye hayret ediyorlar. Tabii hayret edersiniz. "Hayret 17" filminde, dünyanın dört bucağındaki kadınlar kendi ayaklarıyla koşturup bir de üste para verirlerken 250 milyonun sözü mü olur?

Amerikan Dışişleri Bakanı Kissinger Amerika'yı durmadan tavizsiz ve kayıtsız şartsız teslim alan Türklerin temsilcisi Çağ-

layangil'in elini sıkabilmek için, kameraların karşısında, İhsan Sabri Bey'in oyulmamış şişkin göğsüne vurmak zorunda kaldı, yoksa Çağlayangil elini bile uzatmayacaktı. Aslında Sayın Çağlayangil kurnaz adamdır, bari görünüşte elimi verip kolumu kaptırmayayım, diye düşünmüş olmalı.

Evet, Amerikalılar ve özellikle yabancı kadınlar, erkeklerimize hayret ededursunlar, öte yandan bir sanatçımız da, Marlene Dietrich'in hâlâ bozulmayan güzelliğine hayret ediyor. "İnsan 76 yaşında nasıl bunca güzel olur?" diye. Marlene'nin, bunca para ve estetik cerrahi sonucu da olsa, yaşlanmamakta direnmesine hayret etmekle yetinse işte, kendimizi en son kaptırdığımız yabancı ideolojilerin başında gelen "hayret" ideolojisine bir örnek daha, deyip geçeceğiz. Ama iş ülkece çıkaracağımız derslere kadar varıyor. "Marlene Dietrich'den öğreneceğimiz çok önemli bir şey var bence, Marlene, yirminci yüzyıl insanının istemezse yaşlanmayacağını..." gösteriyormuş. Yani biz gerçekten durak bilmeyen bir milletiz. Olmadık şeyi, olmadık boyutlara vardırmak konusunda üstümüze yok. Milliyetçiliği, televizyonda muhalefet liderinin gezileri yerine, yabancı seks yıldızlarının katıldığı baloları uzun uzun göstermeye vardırdığımız gibi, çilelerden çile beğenen kadınlarımıza da, Marlene'den ders al, kampanyası açabiliriz. Değil 76'sına varmak daha kundakta olan bebeler de Marlene'den ders almalı.

Bunca kakavanlık arasında, köy köy, gecekondu gecekondu dolaşıp, siz de isterseniz Marlene gibi yaşlanmazsınız diye nutuk atabilecek dernekçi kadınlar bile çıkar. "Evlat Acısına Son" mitinginde* kürsüye çıkılıp, "Analar, bacılar, çocuklarınız her gün vurulsa da, bilmediğiniz, günlerce hiç haber alamadığınız yerlere götürülse de, elektrikten falakaya, her türlü küfürden cop sokmaya kadar her türlü muameleden geçirilse de, siz yine

(*) 31 Ocak 1976 tarihinde Ankara Tandoğan Meydanı'nda düzenlenen "Evlat Acısına Son" mitingi sırasında Sevgi Soysal ve Tertip Komitesi adına Gönül Haksal'ın yaptıkları miting konuşmaları, o döneme ait çeşitli gazete haberleri ve Sevgi Soysal ile miting sonrası yapılan bir röportaj derlemenin sonuna eklenmiştir. Yine Sevgi Soysal'ın annelik deneyiminin barışı tesis etmekteki gücüne vurgu yaptığı diğer bir yazısı için bkz: "Aslolan Hayattır", *Radyo Konuşmaları - Hoş Geldin Ölüm* – der. notu.

Marlene Dietrich gibi yaşlanmamanın icabına bakınız." dendiğini gözlerinizin önüne getirin bir kez.

Değil 17, bir kez bile hayret edemezsiniz. Hayret bizim işimiz değil, hayret eden Türklerin tavizsizliğine şaşan Kissinger ile Marlene Dietrich hayranı magazin yazarı. Aslında kimse hayret etmiyor. Evlat acısına son mitinginde, gecekondudan dövüle dövüle götürülen oğlanın anası orada toplanmış kalabalığa, bulunmuş bulunabilecek en içten hitapla "konşular" diye sesleniyor.

Kaç para aylıkla, nasıl geçindiklerini, oğlunu ne zorluklarla okuttuğunu, bel bağladığı yavrusuna nasıl kıyıldığını, hiçbirimizin asla beceremeyeceği bir sadelik, açıklık ve tutarlılıkla anlatan ana, bütün bunları "konşular" diye söze başlayıp dile getirirken de kimse hayret etmiyordu. "Zürriyetsizler, bunu gâvur bile yapmaz," diye ağıt yakan analara karşı, Kadınlar Birliği Başkanı Günseli Özkaya'nın "evinizde oturun bakim," demesine de kimse hayret etmedi.

Hayret edense, uçaklara doluşup doluşup, 17 kez hayret etmeye heveslenen yabancı kadınlarla, aman paltomu kaptırmayayım, diyen Kissinger.

Ben de hayret etmiyorum "konşum", çünkü benim komşum da Demirel.

Politika, 31 Mart 1976

TRT ya da Asiye

"Asiye Nasıl Kurtulur" adlı bir oyun vardı. Asiye adında düşmüş bir kızın maceralarını anlatarak, Asiyelerin nasıl kurtulabileceği sorusunu soran bir oyun. Ankara'da yayımlanan haftalık *Yankı* dergisi de, radyo ve televizyon izleyicilerinin çoğu gibi, TRT'nin "Asiyeleştiğinin" farkına varmış olacak ki, "TRT Nasıl Kurtulur" başlığı altında, eski TRT'cilerden Hüsamettin Çelebi ile bir konuşma yapmış.

"Kontenjan Senatörü, TRT Parlamento Haberleri Şubesi eski müdürü Hüsamettin Çelebi, *Yankı*'nın TRT ile ilgili sorularını cevaplandırdı."

Cevaplandırıyor da... "Karataş dönemi için kesin bir yargıya varmak için henüz erken"miş, olsa olsa "Cem'in Genel Müdürlüğü'nde başlayan tek yönlü yayınların bugün de aksi yönde yapılmakta olduğu söylenebilir"miş. Böylelikle daha ilk cümlesinde, Sayın Çelebi, tek yönlü yayın günahının Cem döneminde başladığını söyleyerek, kendilerinin de sorumlusu oldukları, meşhur 12 Mart dönemini bile "tarafsız" bulduğunu belirtmiş oluyor. Ayrıca Karataş dönemindeki gelişmeleri de Cem'in sırtına yükleyerek, o çok "parlak" geçmiş gibi şimdiki dönemi de temize çıkarıyor. Doğrusu tam bir "tarafsızlık" örneği. *Yankı* dergisi, kontenjan senatörlüğü gibi yükseklerdeki bir mevki-

inin meselelere kuş bakışı bakmak ve bu sayıda tarafsız bir değerlendirme yapmak olanağını vereceği görüşünden hareketle, TRT'nin kurtuluşunu Sayın Çelebi'nin ellerine terk etmiş. Böylece bizler de TRT'nin nasıl kurtulacağı konusunda aydınlanmış olduk.

* * *

Evet, aydınlandık. Karataş döneminde TRT personeline hiç de kıyılmadığını, kıyım yapıyorsa bile Cem'in gelişinden sonraki ölçüde yapılmadığını öğrendik ki bu doğru. Kendilerinin de içlerinde olduğu Doğan Kasaroğlu ekibinin başka göreve atanması yanında, bütün TRT personeli hallaç pamuğu gibi oradan oraya atılsa önemli değildir. Çünkü Kasaroğlu ekibi bütün TRT ekibine bedeldir.

Evet, aydınlandık. "TRT'de başlangıçtan beri yönetmeliklerde mevcut olduğu halde atama yapılmaması nedeniyle işlemeyen yayın müfettişliği müessesesinin kurulmuş olduğunu" memnuniyetle öğrendik. Bu yayın müfettişliklerine ise eski Kasaroğlu takımının getirildiğini daha önce öğrenmiş olduğumuzdan, Sayın Karataş'ın Çelebi'den aldığı "geçer" notun nedeni konusunda da aydınlandık.

Evet, aydınlandık, bir tanesi bütün TRT'cilere bedel olan Kasaroğlu ekibi bundan böyle, "bir haberin kaynağına uygunluğunu" teftiş edecekler. Böylece, Cemiloğlu haberi mucitleri hakkında dosya tutulacağı ve de ülkenin dış politikası konusunda TRT'yi bağlayan 28. maddeyi açıkça ihlal eden bazı yayınlar hakkında güvenlik soruşturması açılacağı muhakkak. Çünkü bu ekip, Sayın Çelebi'nin, "TRT, TRT'lilerindir," derken kastettiği TRT'lilerdir.

Evet, aydınlandık. TRT'nin gerçek sahibinin onu vergileriyle yaşatan halkımızın değil, geçmişte de gelecekte de TRT'nin sahibi olduklarını sanan bazı TRT'ciler olduğunu öğrendik.

Evet, aydınlandık. TRT'nin sayıları on parmağı aşmayan gerçek sahipleri binalarını şimdilik Karataş ekibine kiralamışlarsa da, kiracılar uslu durmazlarsa ev sahipleri tarafından çıkarılacaklar ve "TRT yeniden TRT'lilerin" olacak ve de kurtulacaktır.

Ve Sayın Çelebi'nin büyük bir tarafsızlıkla bu TRT sahibi kurtarıcıların tarafında olduğunu anladık.

* * *

Evet, tutulması gereken taraf da budur.

Çünkü bu taraf, TRT özerkliğinin kaldırılması için 12 Mart rejimiyle birlikte cansiperane çalışan taraftır.

Çünkü bu taraf, 12 Mart arenalarında kendi meslektaşlarını aslanların ağzına atan taraftır.

Çünkü bu taraf, TRT mensuplarını Büyük Millet Meclisi komisyonlarına ihbar eden taraftır.

Çünkü bu taraf, TRT'den kolay adam atma yolunu, "Astığım astık," diyenlerle bulan taraftır.

Çünkü bu taraf, TRT mensubunu önce tutuklatıp sonra da göreve başlamasını kabul etmeyerek Memurin Kanunu uygulamalarına katkıda bulunulmasını keşfedecek kadar becerikli olan bir taraftır.

Çünkü bu taraf, özerkliği lüks bulmakla birlikte, reisicumhur seçiminde taraf tutacak kadar, tarafsızlığa düşkün bir taraftır.

Çünkü bu taraf, basın kartından denetimsiz yayın yapmaya kadar her türlü ayrıcalığı sadece kendi mülkiyetinde gören, çünkü kendini TRT'nin gerçek sahibi sayan taraftır.

Evet, inanıyoruz. TRT sahipleri Karataş ekibiyle el ele vererek TRT'yi kurtaracaklardır.

Peki ya Asiye?

Asiye de Asiye kalacaktır.

Politika, 16 Nisan 1976

Yakub'a da Maaşallah, Ooooo!

Geçenlerde hayvanat bahçesine götürelim çocukları dedik, bahçeye giremedik. Grev varmış. Grev gözcüleriyle iki laflayıp geri döndük. Yol boyunca da, kuşlara pek meraklı olan bizim kızın zırıltısını çektik. Kuşları niye görmedik? Kuşları niye görmedik? Grevi mirevi henüz anlamıyor; ya biz anlatmayı bilmiyor ya da anlatmaya üşeniyoruz.

Neyse birkaç gün sonra, gazetelerde, grevin sona erdiğini okuduk, ama bu kez de hayvanat bahçesine gitmeğe zaman yok.

Ben de tuttum, toplu sözleşme haberini yazan gazetelerden birinin bastığı kuş resmini gösterdim. Bu arada kuşa yakından baktım. Bir papağandı bu. Bakmamla da tanımam bir oldu. Aaa, Yakup bu, bizim Yakup!

Bu Yakup'u Ankara'nın Yenişehir semtinde büyümüş çocukların çoğu hatırlar. Selanik Caddesi'nde oturan bir ailenin papağanıydı Yakup. Bütün mahalle çocuklarının bildiği ve Yakup'u kızdırmak için sık sık tekrarladıkları bir şarkısı vardı.

"Yakub'a da maşallah ooooo!
Gelin olur inşallah ooooo!"

Resimden anladığıma göre, bizim çocukluk papağanı Yakup gelin melin olmamış ama, soluğu hayvanat bahçesinde almış. Şimdi aynı şarkıyı söyleyip söylemediğini bilmiyorum. Belki de çok benzemekle birlikte çocukluğumun Yakup'u değildir bu kuş. Bir başka, yeni hayvandır. Başka sözler tekrarlayan, başka şarkılara kızan bir hayvan.

Bu kuşu da şarkısını da hatırlayışım boşuna değil. Son günlerde, Yakup Kadri'nin *Ankara*'sını yeniden okurken, yazarın, Ankara'nın geleceğiyle varsayımlarını dile getirdiği, "üçüncü kısım"ını okurken, bir de Ankara'nın bugünkü gerçek durumunu bilen biri olarak coşmuş, "Yakub'a da maşallah, oooo!" diye o çocukluk şarkısını anımsayıvermiştim. Gazetedeki resmi görüşüm de aynı güne rastlıyor.

Yazar, birinci ve ikinci bölümlerde Ankara'yı önce gerçekçi ve ilginç gözlemler içinde sergileyebilmişken, üçüncü bölümde niçin bunca aksıyor, bir papağanı kızdırmaya yeltendiğimiz çocukluk şarkısıyla kendisini alaya almama yol açıyordu? Basitti bunun nedeni. İçinde yaşadığı gerçeği pek iyi kavrayabilen ve yansıtan yazar, üçüncü bölümde, Ankara'nın geleceğine öylesine bir idealizmle bakmak istemişti ki, herhalde yazıldığı günlerde bile pek inandırıcı olmayan o gelecek, şimdi bambaşka bir biçimde gerçekleşince romanı da yerden yere vurmuştu.

Evet, bugünkü Ankara, Yakup Kadri üstadın o günlerde olacağını tasavvur ettiği Ankara'ya benzemiyor hiç.

"Gerek Selma, gerek Neşet Sabit, tatil günlerini evde kapanıp kalmaktansa, bin türlü cazibelerle dolu Ankara şehrinin umumi eğlence yerlerinde geçirmeyi tercih ediyorlardı. Havanın iyi olduğu günlerde, kır gezintileri, spor eğlenceleri, stadyumdaki müsabakalar, fena olduğu günler de şehrin belli başlı sanat müesseselerindeki senfonik konserler, sergiler. Halkevi'nin gittikçe tekâmül eden temsilleri onları, kendilerine doğru çekiyordu. Halk içinde ve halkla beraber eğlenmekte daha büyük bir zevk vardı."

Benim bildiğim, bugün pundunu ve parasını uyduran her fırsatta Ankara'dan kaçmakta, punt ve para sorunlarını ayarlaya-

mayan halkımızsa eğlencede beraber olamadıklarıyla bu kaçma konusunda da beraber olamamaktadır.

"Yeni Türk neslinin idrakinde artık sınırla gümrük birer eş kelime oldu ve millet iktisadiyatı prensiplerine aykırı hareket edenlere bir asker kaçağı, bir bozguncu gözüyle bakılmaktadır. Hele bu yüksek gayeyi halk ve devlet sırtından zengin olmak mânâsına alanların ve bir zamanlar kendilerine milli teşebbüs erbabı namını verenlerin herkes indinde birer galat-ı hilkatten farkı yoktu."

Evet, üstad, bugün Ankara'daki yöneticilerin, o galat-ı hakikat diye tanımladıklarınızdan pek farkları yok ya, onlar galat-ı hakikat değil düpedüz hakikatler.

"Matbuat, dümensiz cemiyetlerin matbuatı gibi, fırsat buldukça ötekinin berikinin şeref ve haysiyetine tecavüz, şantaj ve iftira âdetinden tamamıyla vazgeçeli, milli gayelere ve milli göreneklere aykırı hareket edenlerin amme efkârı huzurundaki cezalarını ancak zekânın en keskin silahı olan istihza ile veriyordu. (...) Sinemalar (...) artık halkın aşağı duygularına hitap eden ve hep insanlığın hayvanlık kısmını gıcıklayan adi, bayağı ve zevksiz filmleri çevirmekten vazgeçmişler, bunun yerine milli davalara hizmet eden satirik ve epik filmler yapmaya başlamışlardı." (...) "Türk işçileri, Türk mühendisleri Avrupa'daki arkadaşları gibi bedbaht da değildiler. Eski Roma'nın esir sürüleri gibi bin bir mihnet ve cefa altında, bin türlü mahrumiyetle ruhları ve suratları ekşimiş, içkiden, açlıktan bütün insani faziletlerini kaybetmiş Avrupa proletaryasının sefalet ve felaketinden Türkiye'de eser görünmüyordu." (...) "Hasta, sakat, sıtmalı ve kavruk köylülere hiç rast gelinmiyordu. Bir defa içtimai mükellefiyet teşkilatının genç hekimleri tarafından bunların yedikleri yemekler, haftada bir kere de muayeneye tabi tutuluyorlardı. Sonra, yalnız köylüler için kurulmuş büyük istihlak kooperatiflerinde giyim ve kuşama ait şeyler devlet fabrikalarından o kadar ucuza satılıyordu ki, her köylü bir aylık ekonomyasıyla bütün bir yıl için tepeden tırnağa kadar giyinip kuşanabilmek imkânını kolaylıkla temin ediyordu."

Aman üstad. Öyle bir Ankara tasavvur etmişsin ki, değil bu-

günkü gerçekle, herhangi bilinen bir rejimde mümkün olabilecek bir şehirle bile yakın uzak ilgisi yok. Senin kafadan ballandırdığın Ankara, benim hiç ağzımı sulandırmıyor. Yine de bugünkü rezil Ankara'yı senin uydurma Ankara'na yeğlerim. Çünkü o hiç olmazsa gerçek, senin anlattığından çok daha tutarlı bir geleceği olan bir gerçek.

Politika, 26 Nisan 1976

Copaltı ya da "Yaşasın Adalet"

Ceza uygulamamızda, "gözaltına alınmak" diye bir şey var. Özellikle 12 Mart döneminde ün kazanan bir uygulama. O kadar ki, Çetin Altan, Orhan Kemal Ödülü kazanan ilk romanının adını *Büyük Gözaltı* koymuştu. O sıralarda belirli çevrelerin gözüne batanların, ayakaltında dolaşmamaları için uygulanan bir yöntemdi bu. Ortada suçu olsun olmasın, ayakaltında dolaşmanızdan hoşlanmayanlar varsa, kendinizi gözaltında buluverirdiniz. Artık suçunuzu keşfetmek de size düşerdi. O zamanlar aslolan gözaltına alınmaktı. Sonra otuz gün dolunca da münasip bir suçtan tutuklanırdınız. Gözaltına alınmak, kontrgerillaya götürülmeye dönüşünce de, tutuklanmak nimet sayılır olmuştu. Tutuklanmak, bir anlamda ne olursa olsun belirli bir suçu olmak ve belirli ceza yasalarının kısmen gölgesi altında bulunmak demekti. Oysa gözaltındayken, başınıza her şey gelebilirdi, bunu size bizzat gözaltına alanlar söylerlerdi. "Burada anayasa, 'babayasa' yok, istersek şimdi seni öldürürüz, kimsenin ruhu duymaz," gibisine tehditler yaygındı.

Artık "er tutuklu" sayılsanız da, her türlü baskı altında olsanız da, yakınlarla avukatla "görüş" insan haklarına, hukuk kurallarına da uymasa da, yine de "tutukluluk" denen sınırları ve kapsamı belli bir durumda olmak kurtuluş gibi gelirdi size.

Çünkü "gözaltı", bilinmedik yerlere götürülmek demekti. "Gözaltı" demek, yakınlarınızın hakkınızda hiç haber alamamaları demekti. "Gözaltı" demek, insan haklarının, bilinen tüm hukuk kurallarının çiğnenebilmesi demekti. "Gözaltı" demek, işkence demekti, aşağılanma demekti.

Bunları hep biliyoruz. Şimdi artık sıkıyönetim yok, şimdi artık, o ne olduğu belirsiz bir ara rejimde değiliz. Şimdi artık, Feyzioğlu'nun pek sevdiği deyimle, "insanın hür iradesine bağlı özgürlükçü demokratik rejim" içindeyiz, sözde. Sözde diyorum, çünkü işkencesinden, ortalardan sır olmaya kadar, eski uygulamaların gündemden kalkmadığını kanıtlayan yığınla neden var.

Tabii bütün bunlar, "insanlara işledikleri suçları itiraf ettirmek" için yapılıyor. Bazı hukukçularımızın masumca ifade ettikleri gibi: "Başka türlü itiraf etmiyorlarsa ne yapalım?" Doğru, zaten bizim ülkede her suça aşağı yukarı mutlak bir suçlu bulunması da bundan. Bir kısım vatandaşlarımızın "can güvenliği olmayışı"ndan yakınmalarına bakmayın siz, önemli olan canınız değil, yakanızdır; güvenlik örgütümüz mutlak birinin yakasına yapışır, elbet bu arada yakalardan yaka beğenmek de ona kalacak. Örneğin bir öğrenci olayı olmuş, bir genç de bu arada ölmüş. O sırada güvenlik örgütümüz de boş durmayarak gözüne kestirdiklerini gözaltına alır. Böylece bir taşla iki kuş vurulur. Hem fırsat bu fırsat, bazı haddini bilmezlere hadleri bildirilmiş olur, hem de yöneticiler, "Katiller bulunmuyor," diye sıkıştırıldıklarında, Süleyman Demirel'in yaptığı gibi, olay sırasında gözaltına alınanların adlarını, katil zanlısı diye veriverirler.

Bir de tarafsız polisimizce, olay çıkınca toplanıverenler var. Ünlü "itiraf" müessesemiz yoluyla bile tutuklanma olanakları olmayan öğrenciler. Şimdi bunlara yepyeni bir statü uygulanıyor. Gözaltı deseniz değil, emniyete alınmak deseniz değil. Çünkü polisin gözüne kestirip arabalara doldurarak emniyette bir süre tuttuğu bu öğrencilere uygulanan işlemin tam karşılığı: Coplama. Öğrenci emniyete düştü mü düşmedi mi, artık ondan sonra ne sorgu ne sual, davranın coplara.

Böylece ceza uygulamamızda yeni bir sayfa açılmış oldu. Adı "copaltı". Bir öğrenci olayının patlak verdiği yerde bulunuyorsunuz, kaçma yeteneğiniz fazla gelişmemişse, hele ortak heyecana kapılıp bir iki slogan da savurdunuzsa, tamam, "copaltı" uygulaması tam size göredir. Kendinizi önce emniyette, sonra da, inip inip de bir türlü kalkmak bilmeyen copların altında bulursunuz. Serbest bırakılmanızsa, artık sizin cop yeme takatinizle cop sallayanların hırslarının geçmesine bağlıdır. Eğer yakınlarınız, "Çocuğu çok dövmüşsünüz," diye şikâyete kalkarsa, karşılık hazırdır: "Aman efendim ne münasebet, onlara sigara bile ikram ettik, onlar birbirlerini dövmüşler." Hani bir zamanlarda "Yıldırım"da, tutuklu kızlar coplanmıştı da, avukatlar dilekçe verince, "Kendilerini karyola demiriyle dövmüşler," diye karşılık alınmıştı, aynen onun gibi.

Bu "copaltı" böyle; artık "copaltı"ndan tahliye olanlar, emniyet sarayının dışına çıkınca, "Yaşasın adalet!" diye bağırıyorlar mı bilemem, ama her işin bir adabı olduğu gibi "Yaşasın adalet!" diye bağırmanın da zamanı var. Öyle, copaltı, gözaltı, işkence altı gibi gündelik durumlarda "adalet" sözcüğü, ayağa düşürülmez. Peki ne zaman "Yaşasın adalet!" diye bağırılır? Mobilya yolsuzluğu sanığı Yahya Demirel'in tahliye haberini veren televizyonumuz, Yahya Demirel ile genç eşini iki buçuk aylık bebekleriyle ekranda gösterdiği zaman. İşte bu göz yaşartıcı aile tablosu karşısında, vücutlarından günlerce cop izleri geçmeyen öğrencilerin ana ve babaları, "Yaşasın adalet!" diye bağırdılar.

Politika, 21 Mayıs 1976

Hür Teşebbüse Çıplak Göğüs

Hürriyet derken, en çok hür teşebbüsü düşünenlere hak vermemek mümkün değil. Hürriyet sözcüğünden sadece kendi keselerini, midelerini ve de bir yerlerini sebeplendirmeyi anlayanlar, kitlenin haklı isteklerini her türlü zorbalıkla sindirmekten yanadırlar. Onlara göre referandum ve fazla ücret talepleri rezalet, kendi kişisel çıkarlarına konacak her türlü engelse esarettir.

Hür teşebbüs erbabımızın sola tos vurdurtmak amacıyla besledikleri tosunların 19 Mayıs Stadyumu'ndaki çıplaklık aleyhindeki gösterilerinin hemen ardından, çok renkli basınımızda iki rengârenk fotoğraf yayımlandı. Başlık da şöyle: "İki Türk işadamı Cannes'da günlerini gün ediyorlar." Fotoğraflar, tam bir hür teşebbüs örneği. Resimlerden birinde, göbeğine hürriyet tanımış olan bu işadamımız, çıplak göğüslü Fransız sevgilisiyle görülüyor. Öteki resimdeki işadamımız daha müteşebbis: İki yanına biri sarışın biri esmer iki bikinili hatun almış kurum kurum kuruluyor.

Çıplak memeli Fransız sevgilisiyle çok renkli basın organımızın başsayfasına kurulan demir tüccarımıza fotoğrafı çeken gazeteci, akıl edip de dünya görüşünü sorsaydı, alacağı karşılık, yüzde yüz, "Elhamdülillah milliyetçiyiz," olurdu.

Biraz daha kurcalansa,

"Elhamdülillah Müslümanım," der, ülkücüler için ne düşündüğü sorusuna ise, "Onlar milli örf ve geleneklerimizin bekçileridir..." gibisine karşılıklar verirdi.

* * *

Bunu kanıtlamaya gerek yok. Ülkücülerimiz, 19 Mayıs Stadyumu'nda, bütün dünya jimnastikçilerinin ortak kılığıyla gösteri yapan liseli kızlarımızı yuhalayıp, "Bu ne rezalet milli kıyafet!" diye popolarını yırtadursunlar, uluyarak bekçiliğini yaptıkları sermayecilerimizin kızları, diskoteklerde baştan başa milli gösterilerde bulunuyor, işadamlarımızın kendileriyse yerli ve yabancı metresleriyle Cannes'daki yoldaşları gibi günlerini gün ediyorlar.

Aslında, o çok renkli basın organımızın bir matahmış gibi bastığı resimler ve de çıplak memeli güzeller bizi ilgilendirmiyor. Cannes'da günlerini gün eden, iki işadamımızın bu günler için keselerinin ağzını nice açmak zorunda kaldıklarını ve bu çıplak memeli sevgililere, kim bilir kaç para bayıldıklarını tahmin etmek zor değil. Ama hürriyetçi geçinenlerimizin milliyetçilik ve ahlâk anlayışları öyle sahte, öyle kaba yutturmacalarla dolu ki, her yerde bu çelişkiye takılmadan edemez oluyoruz.

Aslında bu ikiyüzlülüğü halkımız da çok iyi bilir. Halk arasında anlatılan müstehcen hikâyelerin "hocalar" ve "hacılar"la ilgili olanlarının bunca bol oluşu boşuna değildir. Bir süre yattığım sivil hapishanede dinlemiş olduğum en açık saçık hikâyeler, "hocalar" hakkında olanlardı. Çünkü halkın sağduyusu, hangi konuda olursa olsun fazla şamata yapanın asıl niyetinin kendi ayıbını örtmek olduğunu bilir.

* * *

Geçenlerde polis panzerleri Eğitim ve Hukuk Fakülteleri kapılarına hücuma geçtiğinde, üç komando karşı kaldırımda şöyle konuşuyorlarmış: "Bu namussuzların binasına böyle girilir işte."

"Bunların girdisi çıktısı mı kalmış? Hepsi Rusya'dan para alıyorlar. Karıları satılık, sevgilileri ortak."

Kadına mal olarak bakan ve kadının satıldığı bir düzene bekçilik eden bir zihniyet, üniversite kapılarını panzerle kırmayı haklı bir iğfal sayıp zevklenecek elbet. Her meseleyi bu para ve kadın kavramları içine sokuşturmaya kalkışan bu kafa, aslında paraya ve kadına olan aşılmamış açlığı temsil ediyor. O İstanbul ve Ankara burjuvazisinin bol harçlıklı çocuklarının içinde 19 Mayıs gösterilerini müstehcen bulup infial gösterisine çıkan olur mu? Babaları komandoların şamatasına neredeyse hak verirken, onların seks ve esrar partilerine de göz yumuyorlar mı? Ama elbet böyle olacak, onlar hür teşebbüsün hür çocukları.

Keselerinin, midelerinin ve de bir yerlerinin hürriyetini rejimle teminat altına almak isteyenler, açlıklarını uluyarak tatmin edenlerin bekçiliğinde sürgit sefa sürmenin peşindeler. Bir yanda Con paşanın köşkünde partiler, çıplak denize girmeler, öbür tarafta liseli genç kızlara "orospu" diyen sözde vatansever aç gençler.

Politika, 26 Mayıs 1976

Korkuluk mu, Bekçi mi?

Ankara'da sıcaklar dayanılmazlaştı.

Aslında milletin turizm illetine tutulduğu yaz aylarında, Ankara boşalıp daha bir çekilir olur. Ama bu sıcaklarda çocukları apartmana tıkmak, onları küçük yaşta tutuklamakla bir. Azdıkça azıyorlar bu yüzden. Psikolog deyimiyle, "apartman çocuğu" davranışları gösteriyorlar.

Dışarısı içeriden sıcak. Hiç olmazsa sabah serinliğinde onları çıkarayım, diyorum.

Yakındaki Kuğulu Park'a gidiyoruz. Park henüz bomboş. İkisini karşılıklı salıncağa oturtup sallıyorum.

Az sonra, sekiz dokuz yaşlarında iki çocuk geliyor parka. Kılıklarından, çevredeki apartman sakinlerinin çocuklarına benzemiyorlar. Belki de babaları apartman kapıcısı.

Benim çocukları yeni indirdiğim salıncaklara koşuyorlar, keyifle. Bacaklarıyla yaylanıp sallanıyorlar. Tam hızlanacak salıncakları. Tiz bir düdük sesiyle irkiliyorlar.

Üniformalı park bekçisi koşarak geliyor.

Çocuklar bekçiyi görünce korkuyla iniyorlar salıncaktan. Aceleden, birinin ayağı takılıyor. Yerdeki çakıl taşlarının kanattığı dizine aldırmadan, düştüğü yerden kalkıp kaçıyor. Bekçi ötekini yakalıyor. Bir iki tokat patlatıyor ensesine.

"Ulan! Defolun! Lan, şimdi gebertirim!"

Bekçinin küfürleri tükenmeden toz oluyor iki oğlan.

Bekçiye, davranışın nedenini soracağım ya, benim kız, "Kaydırak" diye tutturuyor. Elinden tutup kaydırıyorum.

Park bomboş yine.

Apartman çocukları için daha çok erken.

Az sonra, kabak kafalı bir oğlan daha geliyor.

Çekine çekine yaklaşıyor salıncaklara. Anlaşılan daha önceden "park deneyi" var.

Bekçi hemen fark ediyor onu da.

Hışımla yürüyor üstüne. Kulağından kavrıyor.

Oğlan ağlamaklı:

"Vallahi annem de gelecek, sen önden koş dedi. Yenimahalle'den gelecek annem valla! Amca valla!"

Diller dökülüyor bekçiye.

Dayanamayıp karışıyorum:

"Niye bırakmıyorsun çocuğu oynasın."

"Olur mu hanımefendi, sahipsiz çocuk sokmam buraya. Düşer, bir şey olur."

Az önce, bekçi şamarından düşen çocuğu hatırlıyorum, salıncaktan da düşse, daha fazla kanamazdı dizi.

Anlaşıldı. Buraya anasız ya da büyüksüz gelen çocuk sahipsiz köpek muamelesi görüyor.

Neymiş? Düşerlermiş çocuklar.

Ta Yenimahallelerden buraya, bir park bulup oynamaya gelen çocuk, salıncağa bile binmeden, kuyruğunu kıstırıp gidecek.

Neymiş? Düşermiş.

Ya o iki kapıcı çocuğu? Anaları bebelerini parka getirecek durumda olmayan çocuklar? Gündelikçilik yaparak çocuklarını ancak doyuran anaların çocukları? Onlara park yasak!

Eh bu durumda, parklar azmış, çokmuş pek fark etmez. Çocuklarıyla park gezmesine çıkmak ya da çocuklarının başına bir besleme ya da hizmetçi dikip onları parka göndermek olanağı olmayanların çocuklarına salıncak yok.

Doğrusu, kestirmecilikte bir taneyizdir.

Her meseleyi kestirmeden halledelim derken, insanlarımızın çoğunu da kestirip atmış oluyoruz böylece.

Bomboş parkta, park bekçisi, şu sabah sabah gelmiş bir iki çocuğa da göz kulak oluverse ne olur? Ama olmaz, onun görevi çimenlere, çiçeklere bekçilik etmek, bir de varsa sevgili kovalamak.

Çimenler basmamak, banklar da sohbet etmemek için, çünkü.

Bekçi parkın alt kısmına gidiyor. O iki çocuk saklana saklana geliyorlar yeniden. Az önce kovalandıkları salıncaklara binip, bekçi tarafından basılana dek sallanacaklar.

Ekili tarlaya sinsi sinsi göz dikmiş, iki karga gibi kovalanacaklarını bilerek.

Park bekçisi ise korkuluk. Bu çocukları kargalar gibi korkutup kaçırtmak için buraya dikilmiş; parkları, karga muamelesi ettiğimiz çocuklardan korumak için, kendisine para ödediğimiz bir korkuluk.

Politika, 14 Temmuz 1976

Artık Ben de Güzel Giyinebilirim

Ağa basın milleti tayyare piyangosuna bağladı yine. Sermaye, kaz gelecek yerden tavuk esirgememe kurnazlığını iyi bilir. Yalnız, burada kaz karşılığı dağıtılan tavuk değil, olsa olsa darı.

Bir PTT memuresi 10.000 lira gibi muazzam bir para kazandıktan sonra, "Artık ben de güzel giyinebilirim," demiş.

Eğer bu sözler, bizim basındaki resim altlarının onda dokuzu gibi uydurma değilse, memure kızın hayali tam havagazı.

Bu on binler dağıtan gazete, balıkların zokaya daha kolay yakalanması için denediği yeni yem konusunun kurcalanmasına göz yummak safdilliğini göstermez ya, o gazetede çalışan uyanık bir muhabirle, bu PTT memuresine, bir röportaj yaptıralım:

"10 bin lira kazanınca neler hissettiniz?"

"Artık kaderime küsmemeye karar verdim. Tanrı'nın, beklemesini bileni, bir gün mutlaka mükâfatlandıracağını da öğrendim, gazeteniz sayesinde..."

"Bizim gazete zaten Tanrı adına iş yapar. Tanrı, bize, sabreden kullarının listesini gönderir, biz de onları işte böyle mükâfatlandırırız."

"Allah sizden ve gazetenizden razı olsun. Pembe rüyalarım artık hakikat oldu."

"Bu pembe rüyalarınızı, bize açıklar mısınız?"

"Açıklarım elbet. Ayrı gayrımız mı var?"

"Siz de artık gazetemiz ailesinden sayılırsınız. Devamlı okuyucumuz olduğunuza göre... Size müteşekkir olmalıyız!"

"Ne demek, bilakis, elbet, başka gazeteyi evime sokmam, şimdi bana yaptığınız iyiliği gören mesai arkadaşlarım da artık gazetenizi okuyacaklar hep. Hele aldıklarımı da gördükten sonra..."

"Evet, kazandığınız parayı ne yapacaksınız?"

"Vallaa, aslında on bin lira büyük bir para değil, ama Allah'ın verdiğini küçümsememek lazım. Bu para ile kendime yeni, son moda elbiseler alacağım. Benim de her genç kız gibi iyi giyinmek hakkım. Bugüne kadar kazancımın azlığı yüzünden yapamadığım şeyi, gönlümce gerçekleştireceğim."

"Gönlünüz neler çekiyor ki."

"Ah neler neler? Şu Vakko denen yere girip, canım ne çekerse alacağım, beş on ipekli elbise falan."

"Aman yapmayın, bu parayla en fazla iki elbise alabilirsiniz. Vakko'da ipekli elbiseler üç bin liranın üstünde."

"Ay sahi mi? Ama bana pabuç da lazım?"

"İpekli bir elbisenin altına ucuz pabuç olmaz. Beş yüz lirayı gözden çıkarmalısınız ki..."

"Çantamla pabuç da uymalı..."

"İyi bir deri çanta için yedi yüz elli liradan aşağı inmemelisiniz..."

"Vay vay... Bana, bir iki etek bluz, sonra, pantolon, spor pabuç... Ay o kadar eksiğim var ki, söylemesi ayıp, doğru dürüst iç çamaşırım da yok... Sonra hani o televizyonda gösterilen, 'Biliktan' geceliklerden de istiyorum, hani sabahlıkla gecelik takım olacak..."

"Biliktan takım yeni terliksiz olur mu?"

"Olmaz, dünyada olmaz... Ay aklım karıştı... Hangisini alsam ki?"

"İsterseniz hesaplayalım. Vakko'dan bir elbise alsanız..."

"Bir taneyle olur mu? İyi giyinmek için sık sık değiştirmek lazım."

"Üç elbise alsanız, pabuç alamazsınız. İki iyi elbise alsanız pabuç alırsınız, ama o zaman pabuca uygun çantayı unutun..."

"Unutulur mu? Dünyada unutmam."

"İsterseniz... Karamürsel'e gidin siz!"

"Ay istemem. Ben zaten oradan giyiniyorum. Bizim daireden bütün kızlar taksitle istediklerini alıyorlar. O zaman benim iyi giyinmem nerede kaldı?"

"Bu parayla, bir seferlik iyi giyinebilirsiniz, ama ayrıntılara inmeyin..."

"Olur mu, sizin gazetenin 'Kadın ve Ev' sütununda, 'kadının giyimini belli eden aksesuardır,' yazıyordu."

"O sizin için değil. Kadın var, kadın var. İyi giyinecek kadar parası olanlar için o..."

"İyi ya işte, ben de iyi giyinmek istiyorum."

"Giyinemezsin. Sen bu sevdadan vazgeç."

"Ayyy. Ben şimdi ne yapacağım?"

"Bu kazandığın parayı yeme, bankaya yatır. Bizim gazete o bankadan kredi alıp daha ikramiye dağıtsın. Sen bekle, Tanrı beklemesini bilenleri nasıl olsa mükâfatlandırıyor. Sabret, bir on bin lira daha çıksın. Ama hep iyi giyinmek için iki on binlik de yetmez. Zengin olacaksın ki... O zaman en iyisi ikinci on bini de yatır bankaya... Bizim gazete yine kredi alsın..."

"Oh, ölme eşeğim ölme!"

"Ayıp ayıp, hani sabırlı bir kızdın sen? Ya Tanrı söylediklerini duyar da seni bir daha mükâfatlandırmazsa..."

"Aman tövbe. Peki ne yapayım kardeş?"

"Ailece, afiyetle yiyin o parayı. İyi bir tatil yapın..."

"Benim de her genç kız gibi iyi giyinmeye hakkım yok mu?"

"Her genç kız iyi giyinse, kiminin adı iyi, kiminin kötü giyinene çıkar mı? Herkes bir değil."

"Sen zengin değilsin, ne yapacaksın, iyi giyinip?"

"Sırtımı dayayacak bir koca bulacağım. Dünya gösteriş dünyası, iyi giyinmeyene iyi talip yok..."

"Hadi bir iyi giyindin, iki iyi giyindin, de arkası gelmeyince senin talip aldandığını anlamaz mı?"

"Ay ne olmuş aldanmışsa! On bin liraya bana ne umutlar verdiniz. Ben de elin herifini aldatmışım, çok mu?"

".....?"

Politika, 19 Temmuz 1976

İnsan Köpeği Isırmaz

Usta gazetecilerin çırak gazetecilere yıllardır bellettikleri bir laf vardır. Efendim, eğer bir köpek bir insanı ısırırsa, bu haber olmazmış, çünkü hep ısırabilirmiş köpek insanı, ancak, bir insan tutar da bir köpeği ısırırsa, söz gelimi, işte buymuş haber.

Oldum olası tutulurum bu görüşe. İnsana, değer vermemenin bundan açık ifadesi olamaz. Her gün, her saat başı bir insan, bir köpek tarafından ısırılırsa da, yine önemli olmalı bu, ısırılan insanlar oldukça.

Ama yok, mademki, insanlar her daim ısırılmakta, üstünde durmaya bile değmez. Ta ki, insan insanlığını şaşırıp köpekleri ısırmaya.

Bu mantığa göre:

Mademki, anayasa her gün çiğnenmektedir, bu haber değildir,

Mademki, pahalılık gün gün artmaktadır, bu haber değildir,

Mademki, öğretmenler sürülüp durmaktadır, bu haber değildir,

Mademki, gençler öldürülmektedir her gün, bu da haber değildir,

Mademki, karakollarda yıllardır vatandaş dövülmektedir, haber değildir bu,

Mademki, işkence yapıldığı bilinmektedir, işkence de haber değildir,

Mademki, rüşvet ve yolsuzluklar, Osmanlı'dan bu yana alıp yürümüştür, kim yolsuzluk yaparsa yapsın, haber değildir,

Mademki, hep hak yenilmekte, dayısız torpilsiz hiçbir iş görüşülmemektedir, artık haksızlıkları konu edinip durmak, habercilik değildir,

Mademki, sömürü düzeni, zorbalık vardır hep, bunların sözünü etmek, hiç haber değildir:

Mademki, emperyalizm vardır ve mademki buna karşı yıllardır kurtuluş savaşları verilmektedir, haber midir bu konular, haber midir?

Evet haberdir.

İnsana ve insanlığa karşı işlenen bütün suçlar, yıllar ve asırlardır her gün işlenmiş ve işlenmekte olsalar da, haberdirler daima. Nasıl olsa ısırıp duruyorlar diye, köpeklerin ve köpekliğin üstünde durmayacak bir basın, neyi oluşturacaktır okuyucularında? İnsanların köpekler tarafından ısırılmasının doğal olduğunu mu? Isırılmanın insanlığın kaderi olduğunu mu?

Şimdi denecek ki, hiç de böyle değil. Bu laftaki murat, "orijinallik". Bir haberin değerli olması için "orijinal" olması gereği.

Peki ne yapacağız şimdi? İnsanlığın acıları, halkların, kendilerini ezenlere karşı verdikleri mücadele, hiç de "orijinal" şeyler değilse, ne yapacağız?

"Orijinallik" adına, işçinin patronu sömürmesini mi bekleyeceğiz? Emperyalist ülkelerin, mazlum ülkelerce işgal edilmelerini mi? Zorbaların gözyaşı krizlerine kapılmalarını, faşistlerin insanların eşitliğine inanmalarını mı yoksa?

Bizim memlekette haber yazmak daha da zor olur bu mantıkla. Demirel istediği kadar Danıştay kararlarına uymasın. Kaleminin ucunu bile açmaya değmez.

Türkeş'in, kan ve intikam ülküsüne kafalarını sokmuş gençleri, kandan sıkılıp barış güvercinleri uçurmaya kalkmadıkça, işledikleri cinayetlerin sözünü etmek usta gazetecilere yakışmaz.

Ticaret ve Sanayi Odaları'nın, Devlet Güvenlik Mahkemele-

ri'nin anayasaya aykırılığı konusunda bildiri yayımlaması, İşverenler Derneği'nin 141-142'ye karşı cephe alması, bakın haber bunlardır işte.

Büyük Millet Meclisi'nden haber yazmak daha da zor. Milletvekili maaşlarının indirilmesine ilişkin kanun maddesinin kabulü gibi haberler gerek.

Ama böylesi "orijinal" haberler nedense olmuyor pek, nedense insanlar köpekleri ısıracağına köpekler insanları ısırıp duruyor.

Bu durumda, ne yapsın bizim basın? Gazetecilik yapabilmek, haksızlık, sömürü, kıyım gibisine, bayatın bayatı konularla mesleklerini körletmemek için, haber yaratmak zorunda kalmaktan başka?

Hatta savaş çıkartmaktan başka?

Ama her gün de Türk-Yunan savaşı, ya da Doğu'da isyan çıkartılmaz ki, en iyisi yine halktan yararlanmak.

Tecavüze uğrayan genç kızları, metreslerini vurarak çocuklarını hem anasız hem babasız kılanları, namus uğruna adam bıçaklayan kadınları, gayrimeşru bebesini boğan anaları, halkımızın içine kitlendiği dramları, rengârenk resimleriyle baş sayfalarda teşhir etmekten başka ne yapsın bu basın. Tabii, cinayetler arasında orijinallerini seçip ayırmak, dramlarının teşhir edilmesine karşı duramayacak zavallılarla yetinmek zorluğu bir yana.

Evet, zor iş gazetecilik, köpek ısıracak insan bulmak, bulamayınca köpek yerine konan insanları ısırıp durmak zor.

Politika, 21 Temmuz 1976

Sağolasın Abdi Bey: Demirel'le Abdi İpekçi'nin konuşmaları, Ankara sıcağında boğulan bizlere az ferahlık getirdi. Her konuya, ya da düşünceye, karından karşılık vermenin bundan iyi örneği görülmüş müdür bilmiyorum. Demirel'in cevaplarının tiryakisi olduk. Demirel için bütün konular, düşünceler sanki eskimiş gömlek yakası. Ters yüz ediverip, eski gömleği yeni diye yutturacak neredeyse.

Karşılıkların hepsi birer vecize. Konuşan Başbakan değil sanki bir meselenin özü, gerçek boyutları hiç ilgilendirmiyor Demirel'i. Tek derdi laf altında kalmamak. Ağzına tıkmak.

Tuluat tiyatrosunu halk sever. Demirel'de bu tür konuşmayı, halkın hoşuna gidiyor düşüncesiyle geliştirmiş olmalı. Niyeti, sadece halkı eğlendirmek, zamanını öldürmek ve de kendisine, ama ne hazırcevap adam dedirtmekse, başka. Bir politikacı olarak halkın hoşuna gitmeye çalışmak, işine gelebilir. Ne var ki, halkın hoşuna gitmekle, halkı sevmek, ona değer vermek bambaşka şeyler.

Demirel, halkı eğlendireyim derken, halk hakkında ne düşündüğünü de belli ediyor:

"Solun sınırını halk çizecektir," demek, eğer biz çizemedik demek değilse, başka hiçbir şey demek değildir," diyor Sa-

yın Başbakan, halkın gücünü, bundan âlâ küçümseyen bir ifade olabilir mi?

Halkın bir konuda ağırlığını koyması, demek sizce, hiçbir şey demek değildir, Sayın Demirel.

Halk, sizin de sınırınızı çizdiği zaman, halkın nasıl sınır çizdiği konusunda, işkembeden atmanın boşluğunu anlarsınız nasıl olsa.

"Siyasi partiler ortaya program koyar, ortaya hedefler koyar, halka da arkamızdan gelin der."

Böyle düşünüyor Sayın Başbakan. Siyasi partiler, programlarını ve hedeflerini nasıl saptarlar peki? Karagöz-Hacivat metinlerini esas alarak mı? Siyasi partiler, program ve hedeflerini, halkın oyunu düşünerek saptarlar. Yani, aslında onların program ve hedeflerinin sınırlarını dolaylı olarak halk çizer. Oyunu vererek çizer, vermeyerek çizer. Halkın peşinden gidense kendileridir. Bir türlü yetişemeden peşinden giden.

Sayın Demirel kendisini Sezar mı sanıyor? Kendi bir büyük komutan, "Haydin!" deyince halk peşine takılacak. Takılmaz ama bu yüzden de sayın politikacılarımız, her seçim döneminde halkın oyunu alabilmek için, dökmedik dil, etmedik vaat bırakmazlar.

Halk uyandıkça, bilinçlendikçe de, kuru vaatlere, göz boyamalara kanmaz olur, o zaman partiler de, varlıklarını sürdürebilmek, ayakta kalabilmek için, sırtını dayadıkları azınlıktan, halk adına tavizler koparmak zorunda kalırlar, programlarına, hedeflerine bu tavizleri de sokuştururlar.

1973 yenilgisinden sonra, kurulan Demirel hükümetinin programına, serpiştirilen çeşitli sosyal güvenlik tedbirleri başka nasıl açıklanır?

Sayın Demirel'in, Feyzioğlu'nun, ya da Türkeş'in ansızın şefkate eren gönülleriyle mi?

Hiçbiriyle değil. Artık peşlerinden gelmeyen halkın, çok geriden de olsa, peşinden gitmek zorunda kaldılar.

Satışı düşen ağa basının, lotaryacılıkla yeniden satışını artırmaya heveslenmesi gibi.

Demirel'in demagojisi çocukları bile kandırmıyor.

"Dünyanın hiçbir yerine, milyonları bir araya toplayıp sınır çizdirildiği görülmemiştir."

Sanki halkın ağırlık koyması, belirli bir yerde toplanıp eline metreyi mezurayı almasıymış gibi.

Demirel'in halk konusunda söylediği en veciz söz ise, şu:

"Efendim, halk çizecektir, halk bunu doğru çizer demek, bir kaçamaktır."

"Halk" sözcüğü, bir kaçamak çünkü Demirel için. Halka ancak yangından mal kaçırmak için başvurulur. Aslında azınlığın çıkarlarını savunduğunu halkın gözünden kaçırmak için.

Ama "halk" bir "kaçamak" değildir. Bir meselede, hem de halkı doğrudan ilgilendiren meselede, halkın ağırlığına önem vermek, bir kaçamaksa, halkı böylesine küçümseyerek, demokrasi şampiyonluğu yapmak nasıl kaçamaktır?

Sayın Demirel, bir siyasi partinin, programında halkı hesaba katmasını, gümrükten mal kaçırmakla bir sayıyor. Belli ki parti programı ve hedefleri sanki sunta, halk da az rüşvetle, suntaya ceviz kaplama diyecek olan gümrük memuru.

Helal Adanalı Celâl!

Politika, 23 Temmuz 1976

Kuyruktan Cosinus'a

Öğle sıcağında, beyinlerimiz yumurta gibi haşlanmışken biri televizyonu açmak gafletinde bulunuyor.

"Yay-Kur" programı.

Tahtaya yapışmış gençten bir adam tebeşirle kargacık burgacık formüller karalayarak, sinek vızıltısı gibi bir sesle bir şeyler anlatıyor.

"Yahu şu vızıltıyı kesin!"

"Dur dur, sözde, Cosinus teoremini anlatıyor."

Gerçekten adamın ne anlattığını izlemek mümkün değil.

Tahta karman çorman, tahtaya bakanların bir şey seçmesi de, anlaması da mümkün değil.

"Galatasaray Lisesi'nde Fransız hocalar, tahtaya formülleri açık seçik yazmayanları doğruya yanlışa bakmadan yerine oturturlardı."

"Burası özel usullerle eğitim yapan okul değil, yaygın eğitim bu, yaygın!"

Televizyon ekranında, tahtaya yapışmış adam, kargacık burgacık formülleri yazıp duruyor sinek vızıltısı açıklamaların desteğiyle.

Odadaki sineklere vızıltı katan televizyonu kapatacağım tam.

"Hay Allah, bu! Bu! ..."

O an tanıyorum, ekranda vızıl vızıl formüller karalayanı...

"Bu bizim kız lisesinde, üç ay zor dayanan matematikçi..."

Anılar canlanıveriyor.

Matematik hocamız, sıfırcı Emine, hastalanmıştı. Boş geçiyordu dersler. Bir gün yine boş geçecek bir derse hazırlanmışken sınıf kapısı açıldı. Kahverengi beyaz çizgili, kruvaze elbise giymiş genç bir adam girdi sınıfa.

Kıpkırmızı bir suratla çıktı kürsüye, ağzını açtı ve bir şeyler vızıldadı.

Tek bir kelime anlamadık. Herhalde, "yeni hocanızım," falan demiş olmalı.

Yeni matematik hocası o anda bütün şansını yitirdi.

Gülüşmeler gırla gitmeye başladı sınıfta.

"Vay! Pabuçlarına bak pabuçlarına!"

"Altı şap, üstü delikli!"

"Çorapları gördün mü?"

"Şanjanlı, pek süslenmiş canım..."

Sınıfta gürültüler ve gülüşmeler artarken, yeni hoca, sınıfa arkasını dönüp, kara tahtaya yapışmakta buldu çareyi.

Aynı, "Yay-Kur programında olduğu gibi, kargacık burgacık formüller karalamaya başladı kara tahtaya. Tahtaya öylesine yapışıyor ki, yazdığı karmaşık şeyleri kendi vücuduyla kapatıyor.

Bir yandan da bir vızıltı duyuluyor. Yeni hocanın açıklamaları.

Lise çağındaki kızların gaddarlığı malum. Ama hoca da dayanılır gibi değil.

Kimse ne anlattığını dinlemiyor.

Sınıfın yaramazlarından Umay, kâğıttan bir uçak yapıp tahtadaki hocaya fırlatıyor.

Hitay, çantasından bir portakal soyup kabuklarını yeni hocanın başına nişanlıyor.

Hoca hâlâ, "mır mır da mır mır, vız vız" kara tahtaya yapışmış, karalıyor ha karalıyor.

Sınıf bu kadarına dayanamıyor artık.

Kâğıtları uç uca ekleyerek, uzun bir kuyruk yapıyoruz. Biri-

miz kalkıp kuyruğu, kahverengi beyaz çizgili ceketin kuyruğuna iğneliyor.

Sınıf kapısı açılıyor o anda, müdire hanım giriyor sınıfa, yeni hocayı kontrole gelmiş olmalı. Nilüfer Hanım'ın görünmesiyle çıt çıkmıyor sınıfta, şaka değil, Nilüfer Hanım bu.

Bizim hoca, durumun farkında değil tahtayı karalamaya, vızır vızır duyulur duyulmaz bir sesle kendi kedine mırıldanmaya devam ediyor. Formül yazmak için kolunu indirip kaldırdıkça, ceketinin ucundaki kâğıt kuyruk sallanıp duruyor.

Nilüfer Hanım, sahtece bir bakıyor duruma. Kuyruğu gördüğünü belli etse ve hocaya haber verse, gülüşülecek, sınıfla yüz göz olacak.

Kapıyı sertçe kapayıp çıkıyor sınıftan. Bizim yeni hoca ise ayına kalmadan alındı liseden.

Televizyon ekranında rastlaştık yine. Ama gülmek gelmedi içimden. Bizim eski hoca, anlattığını en anlaşılmaz biçimde anlatma özelliğini yitirmemiş. Yalnız o eski utangaçlığı gitmiş. Dersini bitirince pişkin pişkin sırıttı ekrana.

Yarım saati "1.250 liraya" televizyon dersi vermek için seçildiğine göre, seçkin bir adam olduğuna karar verilmiş.

Gerçekten, Yay-Kur programlarını izledikçe, seçilen hocaların seçkinliğine karar verdim ben de.

Ne seçkin hocalar var, bir izleseniz, bizim eski hoca gibi, hem seçkin, hem de kuyruklu!

Politika, 28 Temmuz 1976

CHP Ankara İl Kongresi'nden Çizgiler

Atatürk-İnönü-Ecevit üçlüsünün renkli portreleri. Altı oklu, ay yıldızlı bayraklarla süslenmiş üç kürsü. Soldaki başkanlık, sağdaki il başkanlığı kürsüleri. Ortada da konuşmacılarınki.

Teoman Köprülüler'in gazete manşetlerine geçecek cümlesi, "Demirel çağdaş faşisttir."

Ben faşizmi, köpek gibi her kızılana takılacak bir sıfat olarak kullananlardan değilim. Demirel'in sermayenin çıkarına şişirip durduğu büyük Türkiye hayali, faşist özlemlerle çakışıyor, kaba bir müteahhit bakışıyla gözlediği dünyayı, asıl oluşumu içinde kavrayamıyor ve "iki-iki dört" mantığının ilkelliğiyle kavrayamadığı her şeye hayat hakkı tanımıyor Demirel.

Genç ve kariyerist Halk Partililer kürsüde yatırım yapıyorlar. "Ah o eski muhalefet!" sözcükleri alkışlanıyor.

Bırakın şu eski zaman rüyalarını; o eski muhalefet dediğiniz, iktidar mücadelesi veren bürokrasiden başka neydi ki?

Kürsüdeki genç hatipler, "birlik" sözü ediyorlar. İç çekişmelerden yakınıyorlar. "Dışa karşı tek bir yumruk gibi olmalıyız."

Faşizme karşı birleşik cephe son yılların en tutmuş, en de kulak arkasına atılmış sloganı. Kendi dışındaki herkesi bölücü unsur ve fraksiyon sayma tutkusu Halk Partisi'ne de yerleşmiş.

Genç konuşmacılar "özeleştiri" adı altında hizipçilik yapı-

yorlar. CHP dışındaki solun, "Marksizm'den" vazgeçmemesi gibi onların da vazgeçmedikleri tek ortak sözcük: "Umudumuz Ecevit!".

Genç kariyeristler, Dalokay'a çatmakta fayda görür gibiler. Yapılamayanları Dalokay'a yüklemek kolay ve bir yaranma yolu gibi görünüyor.

Kürsüde İbrahim adındaki genç, bir gazete kupürünü sallıyor:

"Bir daha seçime girersem zır deliyim, demiş Dalokay. Söylediği tek doğru söz bu."

Dalokay'a çatılması ön sıralarda memnunluk yaratırken arkada kavga çıkıyor. Militanlarla kavgacılar arkada. Genel Merkez ile sürtüşmeli genç unsurlar içeri alınmayanlar adına kavga çıkarıyorlar arkada.

Cengiz Şenses adında bir partili, kongre salonuna alınmayan gruplar adına konuşuyor:

"Faşistlerin kurşununa köyde olsun, kentte olsun göğüslerini siper edenler içeri giremedi," diyor. Ağzı iyi laf yapan genç kariyeristlerden değil bu. Parti içinde tutunmayı bilen oturaklı gençlerden değil.

Ardından kürsüye çıkan Semih Eryıldız adındaki bir partili, "İlkesiz birlik olmaz arkadaşlar," gibisine cümleler kuramıyor.

İlkesiz birlikten yakınan, istikbali parlak partili genç, parti içi hiziplerden yakınıyor. Parti haberlerini dışarı sızdıranlardan, sosyete gazetelerine haber uçurmaktan, uzlaşmaz ve uzlaşır çelişkilerden ve de parti mukadderatından.

"Kırsal alanlardaki oy depolarını kazanmalıyız." cümlesi alkışlanıyor. Ve uzun uzun savunduğu, "dışa karşı içte birlik" düşüncesini, Dalokay'a çatarak tamamlıyor. Belediyeyi, örgütün sırtında bir kambur olarak niteliyor. "16 yıllık kent planları yapan bürokratların özel tercihlerini örgütün üstüne yıkmaya kimsenin hakkı yoktur," diyerek, belediyenin partililer ve parti yararına tercihler yapması gereğinin üstünde duruyor.

En çok, "dışa karşı birlik" sözünün edildiği kongrede en çok Dalokay eleştirildiğine göre, CHP içindeki birliği bozan Dalokay olmalı.

Sonra, "suyundan ekmeğinden bunalmış" İsmail Yılmaz adında bir vatandaş çıkıyor kürsüye, MC hükümetine çatıyor:

"Hadi İsmail Cem komünist deyip aldınız görevden, peki şu namazında niyazında Lütfi Doğan'ın kusuru neydi? O da mı komünist!" deyince kongrenin gerginliği dağılıyor.

"Girmeyin birbirinize, sizin oylarınızla terbiye edemediğiniz adam yoktur, oylarınızla terbiye edin yaramazları."

Kürsüdeki has vatandaş, suyundan ekmeğinden dertli.

"Çankaya'yla yarışamayız elbet, elbet Çankaya'nın suyu akacak ya. Bizim de suyumuzu akıtıver Dalokay."

Kırıkkale örgütünden bir emekçi çıkıyor kürsüye, feshedilen gençlik örgütlerinden yakınıyor. "Bizler demokratik sol bilinçte değil miydik?" diye soruyor acı acı.

"Bizler tezgâhımızın başında neferiz. Biz bu kürsüye bizden önceki gençler gibi siyasi yatırım yapmak için değil, er olarak çıktık.

Gençliği olmayan siyasi parti, parti değildir. Gençliğe sahip çıkalım." Arka sıralarda artıyor gerginlik.

"Biz emekçiler, ak günlerin hesabını yaparız, herkes seçimlerin hesabını yapar," diyor, Kırıkkaleli genç işçi. Yalnız arka sıralardan alkış alıyor.

Kırıkkale Kadınlar Kolu Başkanı Neriman Genç, tartışmaların ardından kürsüye gelmeyi başarıyor. Ve kürsüye gelir gelmez sol yumruğunu kaldırarak selamlıyor dinleyicileri.

"CHP, DİSK'ten yana olmalıdır."

Heyecan içinde konuşan, bu Kırıkkaleli gencecik kız da arka sıralardan alıyor alkışı. "Görevi teslim almayan gençlik örgütü" adına söyledikleri alkışlanıyor. Sol yumruğunu kaldırarak bitiriyor konuşmasını.

Kendisine sataşma olduğu gerekçesiyle CHP Gençlik Kolu Başkanı Zeki Alçın çıkıyor kürsüye.

"Görevi teslim alamayan gençlik örgütlerinin demokratik yöntemlerle değil zorbalıkla seçildiklerini" haykırıyor kürsüden.

Sabahtan beri dile getirilen "birlik beraberlik" dilekleri de "yuh!"larla noktalanıyor.

"Anti-demokratik yöntemlerle seçim yapmaya kalkan zorba-

lara, Ankara Gençlik Örgütü'nü teslim etmeyeceğiz!" cümlesi taşırıyor bardağı.

Arka sıralar karışıyor iyice.

Dalokay çıkıyor kürsüye. Eleştirilere cevap vermek için.

Ardı ardına kopan kavgaların gerdiği salon, günün esprisiyle gevşiyor:

"Bizim balkonda, çiçeği kurumaya yüz tutmuş bir ufak saksı var. Kongreye gelmeden önce, karıma tembih ettim, 'Aman bu saksıyı içeri al. Bakarsın Erbakan'ın buradan geçeceği tutar, bu saksıya da bir temel atıverir.'"

Politika, 6 Ağustos 1976

Ek

SEVGİ SOYSAL'IN BÜLENT ECEVİT'İN 1975 AMASYA MİTİNGİ'NE DAİR İZLENİMLERİ: "ECEVİT VE KADINLAR"

17 Ekim 1975, *Politika*.

ECEVİT VE KADINLAR

röportaj: **sevgi soysal**

SAĞIMDA SOLUMDA, KÜRSÜDE KONUŞAN ECEVİT'İ BÖYLESİ SÖZLERLE BAĞIRAN KADINLARIN ARASINDA, BU KADINLAR MATİNESİNDEYİM SANKİ. KÜRSÜNÜN ALTINDA TOPLANMIŞ KADINLARDAKİ ÇIĞLIKÇIĞLIK MUHABBETİN ORTA YERİNE DÜŞMÜŞÜM. HERDEM KÜRSÜYE HÜCUM EDİP MAVİ GÖMLEĞİNDEN PARÇALAR KOPARACAKLAR ECEVİT'İN. AMA KADINLAR MATİNESİ FALAN DEĞİL; AMASYA'DAYIZ.

Kadınlar Ecevit'i görmeğe gönüllü mü? yoksa bir seçim numarası mı bu ?

Artık çocukları öldürülmesin diye istiyorlar Ecevit'i...

"Seni istiyorum."
"Sana gurban."
"Cigerim !"
"Cigerlerin içindesin !"
"Ecevit'i seviyok !"

Sağımda solumda, kürsüde konuşan Ecevit'le böylesi sözlerle bağıran kadınların arasında, bir kadınlar matinesindeyim sanki. Kürsünün hemen altında toplanmış kadınlardaki çığlık çığlık muhabbetin orta yerine düşmüşüm. Herdeyse kürsüye hücum edip mavi gömleğinden parçalar koparacaklar Ecevit'in. Ama kadınlar matinesinde falan değil. Amasya'dayız. Seçilmiş, tane tane adaylerle seçim konuşması yapıyor Ecevit. Ambargo, diyor, Amerikan Kongresi, diyor; herşey çok ciddi yani. Bu kadınca muhabbete, kadınlar matinesi, deyip geçmemek, az kurcalamak gerekiyor.

"Koyver, onları da koyver !"

Yüzü, ancak kızgın güneş altında çalışanlarda görülen buruşuklukları yaşlı kadın yanıbaşımda, "onları da koyver, yavrım !" diye bağırınca Ecevit'i dinlemeye koyuluyorum.

"Bana komünistleri, anarşistleri çıkartsın, diyorlar, kimi çıkartmışım? Bu vatanın çocuklarını, çocuklarımızı çıkarttım. Bir daha iktidara geleyim, yine çıkaracağım," diyor. Demeyiş kadınlarda, anaların, bacıların muhabbetiyle yanıbaşımda yakalıyorum.

"Çıkart ! Çıkart gurbanın. Onlar da bu vatanın evladı değil mi ?"

Mapushane dürüşü, çilesi yaban değil bu kadınlara, İslamköylü Demirel, hatkamızamanı aşa damına düşene ne duyduğunu unutmak için köyünü, Ankara'daki kırsal evlerli selamına bir manzara sevgi gibi sarıp almalı, diye düşünüyorum.

Şu yanıbaşımda, hapse düşmüş gençlikler için ağıtlarını yüreği, Ecevit "çıkartacağım !" deyiverince çığlık çığlık ferahlayan ana, resim değil.

"Çıkart yavrım ! Gözüm ! Koyver yavrıları ! "

BİLİYOR MU?

Duygularımızmak mümkün değil. Ama benim işim ve niyetim bu çoşkuya katılmak değil. Günlerdir gazete manşetlerine geçen bir durumu deşmek, kendi gözlerimle görmek, tavrımızı için burdayım. Sorular ardarda : Kadınlar Ecevit'i dinlemeye, görmeye gerçekten öylesine gönüllüler mi? Yoksa sıradan ve anlaşılır bir seçim numarası mı bu? Bu kadınları bunaya örgüt toparlardı diyelim, yol boyunca koşturanlara, el sallayanlara, bağırmalara ne diyelim? Sevgi ve coşku o kadar kolay düzenlenebilir bir şey değildir. Bu sevgi ve coşkudaki içtenlik açık. Yine de yanıltıcı olabilir bu görünüş. Sıralarında, kuyruklarında bekletleriyle saatlerdir burda bekleyen bu kadınlara bu eziyeti seçtiren ne? Herhangi bir seyri aşan bu coşkuda bir bilinç, bir farkındalık var mı?

Çok şey söylüyor Ecevit, Ambargo'dan, Kıbrıs'a Toben fiyatından mobilya yatırımına dek çok çok şey. Bunlarla çevrendeki muhtelif görüntüsü arasında bağlantı kuramıyorum.

Yanıbaşımdaki köylü kadına soruyorum :
"Anlıyor musun bazı ?"
"Biliyorum" diyor.
"Ne biliyorsun ?"
"Biliyorum ya, kocaları aktı, nasıl diye yim."

Ambargoyu, Kongreyi falan mı? demiş ? Nasıl bilsin ? diye düşünürken, Ecevit, "Bir daha iktidara geleyim, düşüncelerden, inançlardan dolayı asılanları yine çıkaracağım" deyince mi, yanımdaki köylü kadın, kocaları için falan böyle diyor.

"Cıkart yavrım !" diye bağırıveriyor. O an neyi bilip neyi anlıyorum.

Bu ürün ortamdan kopan, "Seni istiyorum, onu istiyorum, gurban, cigerimsin içi ! Ağıtçıklar, kocaları evlerinden alınıp götürülüp öldürülen kadınların ağıtlarına dönüşmüş gibiydi.

Bu yüzlerdeki bir sıla not edilmeden nice İslam köylü gülüşçiçeklerine rastlamışlıyorum. Mülkü elerlerinde çekilden yaralanmış ellerini sürüden "Cebecilere" gösterip, diyorum, Nereye? diye otobüse dönecektim.

BEN DE ECEVİT'Çİ YİM.

"Siz de gazeteci misiniz?"

Bayına yanıp, olun diye yanına bağlanmış pantolonlu bir bayan.

"Değilim" deyince bozuluyor. Gazete ve cilerle bir işi olmalı. Özerilli bayan, kadınlar daha kapkaracağın çoğuluk duygusuna iyi geliyor.

"Yine de gazeteci sayılırım."

"Yazın,... Yazın... Ecevit'çiyim ben."

"Yo... Ecevit'çiliniz demek."

Demek siz de Bendex şampuanı kullanıyorsunuz? Beyman'le farkedilirsiniz. Demek siz de Ecevit şampuanı kullanıyorsunuz, Ecevit'le farkedilirsiniz !

Bu kez az önceki bayan kadın girdi araya sorularımın sıkılan elinden değil. Sorulara bir boşlasam tam bir raklam filmi çevirecek. Aslında sormam falan da beklenmiyor.

"Tez Sansün'dan geldik, Mercedes' le Ecevit'in konuştuğu her yere gidiyoruz."

"Yaaa, Ya burdan nereye kaçar?"

"Ay İstanbul'e gideceğim artık. Okul açılıyor da."

"Bahçın hanımı görüdünüz mü?"

Amacım kızdan kurtulmak.

"Ah gömez olur muyum, Ne şeker kadın, beyliyorum."

"Gidip siz de birşey imzalarsanız..."

Kızı Rahşan hanımın başına varıp sıkıştıyorum.

İçtenlik mi içtenlik, coşku mu coşku, kişisel niyetinde değilim. Değilim ya, gençlerden, aydınlardan söz ediyor Ecevit. Söz veriyor, Gençler, aydınlar artık öldürülmeyecek, diye. Yeniden yükseliyor coşku, yeniden etkileniyorum.

DEVAM EDECEK

"BU KADINLARI BURAYA ÖRGÜT TOPARLADI DİYELİM, YOL BOYUNCA KOŞTURANLARA, EL SALLAYANLARA, BAĞIRANLARA NE DİYELİM? BU SEVGİ VE COŞKUDAKİ İÇTENLİK AÇIK."

17 Ekim 1975, *Politika*.

ECEVİT VE KADINLAR

röportaj: **sevgi soysal**

KAHVERENGİ YÜNDEN ŞAL ÖRTÜSÜ YÜZÜNÜ DAHA SOLGUN GÖSTEREN, UFARAK, YAŞI KESTİRİLEMEYEN KÖYLÜ KADINLARINDAN BİRİ, SIRTINDA BİR BEBE, KUCAĞINDA BİR ÇOCUK, KARA KUŞKULU GÖZLERİLE BAKIYOR. SORUŞUNDA HERŞEY VAR, ARAMIZDA NE İŞİN VARDA, GİTİŞİNE KADAR, İŞİME GİTMESİNE GİDECEĞİM AZ SONRA. NASIL OLSA YA... O KADAR RAHATLIKLA SORUYORUM. PAZARA'MI GELDİN? KAŞILIK YOK, ECEVİT'İ DİNLEMEYE'Mİ GELDİN? ... "SEN NİYE GELDİN?"

Bugün Amasya'nın pazarı. Bu kadınların bir kısmı pazar için gelmiştir belki. Sormaya kalkmadan biri soruyor: "Sen necisin?„

GENÇ KADIN KUCAĞINDA BEBESİYLE SAATLERDİR DİKİLİP DURUYORDU

Doktora geldim, Ecevit'e kaldım.

Kucağında bebesiyle genç bir kadın, Bayıyaz yönetici yürekli daha da yiğrip gözüyle "var. Hem Ecevit'i dinliyor hem de emzik vazi- dığını bebesini pişiriyor.

"Bacım, bu bebeyle kış sert... burda sen?"

"Şi beem... Bir çok oldu."

"Çocuk bi'rok hastaydı bu."

"Hıı... Doktora geldim Amasya'ya."

Kâşifli soruyorum, ağzında bir şey çevi- liyor, soruşuyla ilgili yanıyorum, gözüm kaçıkta çocukta.

"Çocuğu doktora götürdün mü?"

Çevrimden "Hıı, susun dinliyoruz" diye yapmadı. Aldırmıyorum.

"Hasta çocukla ne arıyorsun burada?"

Ecevit'i dinliyorum...

"Hasta çocuk bilaki beliterilis mi? Doktora gösterdin mi?"

"Doktor yerinde yok"

Doktor dinleyici kalabalığın arasında alınıl. Çocuk yatıyor. Kadınlar hasta ve bebeyle uğraşıyor. Kadınlar bağırıyor, bebe hali korkudan sesini yükseltiyor. Soruşturma yeni yorgunluklar eklemiş istiyorum, Rahşan Ecevit'le doğru, doğru çok partili siyasetlerini yandığını kadınlara yatıyorum.

"Partili kadınlar sarıyla ilmanlıdır" diye isitgale soruyorum.

"Niçin buradasınız?"

Sanki kimin niçin geldiğini araştırmakla görevli biri, bir polis, bir öyle soruşturmacılı gibiyim. Partili kadın cevapları gebe bir soru bu. "Niçin mi? Ecevit dinlemek için."

Soruş Sağır nizâri girişim.

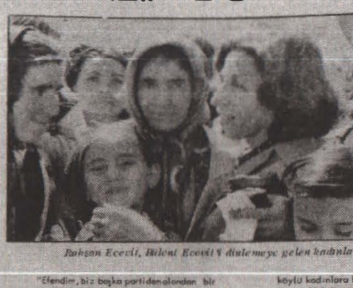
Kadın suç işlemiş gibi sedirsin.

"Kocan da burda mı?"

"Yok, dairede."

Kocası iyi ama dinleyici kalabalığına karışmış gibi bir hali var. Memur karısı olmalı. Üstelemiyorum. Rahşan Ecevit'in arkasında durduğu bana bazı cevapları bir hareket kaynağına pek çekiliyi. "Biz ailece halkçıyız efendim; hep halkçıyız. Sizin halkçıyız. Biz başka partiden olanlardan değiliz efendim. Bizim ailede halkçı olan yoktur efendim. Bizim ailede başka partiden olmaz efendim."

"Bizim ailece içimiz, kanımız yoktur bizim ailenin çocukları mayalları pek terbiyeli çalışkan olur, efendim" cümlelerini bekliyorum. Sözünü bitirme ben de "Kabul günümüz hep Halk Partilileri mi geldi hanfendi?" diye soracağım.

Rahşan Ecevit, Bülent Ecevit'i dinlemeye gelen kadınlarla konuşuyor.

"Efendim, biz başka partidenlerden bir şey varın olmayız."

"Partili elbiselerinizi güle güle aktiniz, hanımefendi" demeden ayrılıyorum bu partili beyanın yanından. İyi de oluyor, Rahşan Ecevit'i soran kadınların hep böyle olmadığını gösteriyorum.

He ya; De Ecevit; Doğru da;

Bugün Amasya'nın pazarı. Bu kadınların bir kısmı pazar için gelmiştir belki. Özellikle

Ecevit'i çalınca alkışlayan kadınlar.

Kucaklarında küçücük bebeleriyle Ecevit'i dinlemeye gelenler Sevgi Soysal'la beraber.

köylü kadınlara bunu soramıyım. Sormaya kalmadan biri dürüyor kolumu.

"Sen necisin?"

Kahverengi yünden şal örtüsü yüzünü daha da solgun gösteren, ufarak, yaşı kestirilemeyen köylü kadınlardan biri, Sırtında bir bebe, kucağında bir çocuk, Kara, kuşkulu gözlerle bakıyor. Soruşunda her şey var. Aramızda ne işin vardan, gitişineye kadar, işime gitmeme gideceğim az sonra nasıl olsa ya, o rahatlıkla soruyorum:

"Pazara mı geldin?"

Karşılık yok.

"Ecevit'i dinlemeye mi geldin?"

Karşılık yok.

"Sen niye geldin?"

"Ben mi?" Soruları hazırlamamışım kendimi. "Ben, Ecevit'i dinliyorum."

Öyleyse bana ne soruyorsun, gibi üstüne bakıyor. Haklı.

"Oyunu kime verecen?"

"Ne yapacan ?"

"Hiç sordum bacı, "

"Sen kime verecen?"

Aldın mı şimdi? Kadını şartlanmanın içine geçiştiriyorum.

"Buranın pazarı iyi midir?"

"İyidir."

Sanki daha az kuşkulu gibi.

"Hep gelir misin?"

"Oluncaa gelirim, "

"Şimdi pazara mı geldin ?"

Baş sallaması.

"Ne aldın?"

"Hiç ne alacam?"

Haydaa :

"Oyunu kime verecen?"

"Bilmem, "

"Geçen seçimde kime verdin?"

"Kimseye vermedim, "

"Niye ?"

"Kart çıkmadıydı, "

"Şimdi kime verecen ?"

"Allahını bilene. "Kumaz bir gülü ya - kalıyorum ağzında. Üstelemeye kanar veriyorum

"Bak bacı, Kınalı mı verecen, Selâmet mi, Halk Partisine mi? Onu soruyorum?" Nerdeyse yalvaracağım.

Sanki deminden beri hiç bir şey anlamış gibi yüzüme dik dik bakıp,

"Onu mu soruyorsun?"

En azından sorunu kabullendi ya, iş bemiş gibi seviniyorum.

"Onu ya bacı, onu soruyorum, hangi partiye oyunu verecağini."

DEVAM EDECEK

18 Ekim 1975, *Politika*.

ECEVİT VE KADINLAR

röportaj: **sevgi soysal**

YENİDEN KESİYORLAR OTOBÜSÜN ÖNÜNÜ. YOLUN YANINDAKİ TEPEDEN AŞAĞI KOŞANLAR, KADINLAR. İÇİNE KADINLARDAN BİRİ KOŞMAK İÇİN ÇOCUĞUNU BİR TANIDIĞI YERE BIRAKIVERDİ, BİRBUÇUK YAŞINDA BİR KIZ ÇOCUĞU. BENİMKİ KADAR. ÇOCUK KORKUYLA AĞLIYOR. SESİNİ DUYURSAM, KADINA, GİT ÇOCUĞUNU AL DİYECEĞİM. KADINLAR OTOBÜSÜ SARDI, BİRİNİN ELLERİNDE TOPLARINDA UN VAR, HAMUR YUĞURMAYI BIRAKIP KOŞMUŞ OLMALI. KİMİ ÇOCUĞUNU, KİMİ YUĞURDUĞU EKMEĞİ BIRAKIP KOŞAN KADINLAR.

Ecevit, "İşçi, köylü, halk iktidarı" derken neyi alkışladıklarına biliyorlarsa eğer, yarın Ecevit'in işi zordur, derim.

NEYİ KAVRAMADIKLARINI ANLIYORUM, NEYİ İSTEMEDİKLERİNİ DE...

Ama bizim bazı sanki bu tür sorgulara alışmamış. Umurunda bile değil.

"Bakalım kartımız çıkacak da hele."

"Kartlar çıktan çıktı. Sizinki çıkmadı ya..."

"Bilmem."

Patlamabilir.

Umudum kalmadı. Umudumuz Ecevit'in dinlemeli bari.

"Bu güzel memleketin her şeyi var, suyu, bereketli toprağı, elmaları..."

Ecevit Amasya'nın doğal zenginliklerini sıralıyor.

"Ama bu bereketli memleketin işçisi, köylüsü niçin yoksul?"

Ecevit bu tür sözleri söylerken hep al - dığı gibi birden coşuyor, içtenleşip şairleşiyor: "İşte bunun için değişmeli bu düzen."

"He ya, doğru ya!"

Bu sözleri söyleyenin demin ağzından bir tek söz sökemediğim kadın olduğunu aklım almıyor. Kadın sanki bana inat, onların bir bulbul; onların hepsi bilmiyormuş gibi, Ecevit coşkusuy. la "İşçi-köylü iktidarı" diyor, bizimki de ardından,

"Yaşa gurban, yaşa!"

Neye "yaşa" diyor? İşçi-köylü iktidarına mı? Ecevit'e mi? Kapıldığı ne? Sözlerin içeriği mi, yoksa Ecevit'i yığınların adamı yapan içteki coşkusu mu? Kestirmek için zamanız, Sırtına bağladığı bebeğin yanağını okşuyorum.

Ecevit'i dinlemek için ön sıralara doğ - ğan kadınlar ve arkada erkekler.

Sevgi Soysal, Ecevit'i dinlemeye gelen kadınlarla konuşuyor.

Bahşan Ecevit, Sevgi Soysal ve Ecevit'i dinlemeye gelen kızlar, kadınlar. . .

"Eleme, Ecevit'i dinleye dinleye uyu - ntu."

Bu "uyuşun" sözünü olumluya mı, olumsuza mı yormalı?

"Evde Darbe"

Ecevit İspanya'dan sözediyor, İspanya' - yla bu kadınların fazla ilgisi olmamalı diya - rum.

Ama Franko'nun adı idamlarla birleşince alkış kopuyor. Neyi istemediklerini de, idamları, gençlerin öldürülmesini istemiyorlar. Bu kadınlarsan, kesen, ezen erkekten yılmışlar. Bunu faşizmle özdeşleştirmişler ve istemiyorlar bunu. Gazetecinin biri, "Evde darbe" diyor. Evde de olsa darbenin zorcana bir şey olduğuna inandığımdan hemen katılmıyorum ona. "Nasıl yani? Yani erkeklerine rağmen mi?"

"Niçin olmasın?" diyor gazeteci, "yıllardır cart curt eden erkeklerinden bezmiş bunlar, Ecevit'in demokratik tavrını tutuyorlar."

"Demokratik" belki bilgiç bir sıfat. Hayvanca tavra insanca tavrı yeğlemek, diyelimyanı.

Ecevit'in konuşması bitti. Zar zor bindik otobüse. Nedense bugünlerde komandolar ortada yok, diyorum. Biri "Üstlerinden öyle emir aldılar" diyor. Komandoları göreceğim az sonra. Gerçekten d'ıaz. çıkmamışlar. Milli kurtuluş'un üst katına kızgın mi kızgın sıralarla yığılmışlar. Bu kızgınlıkla binada kaldıklarına göre, alt- üst ilişkilerine çok sayıgılı olmalılar. Ama binada kalmak onlara yaramamış. Orada geçerken, Ecevit'e, bizlere girkin el hareketleri yapıyorlar. Yani bu da bir tür, sadece erkelerin yapabileceği bir muhalefetse, rüm kadınları Ecevit'çi yapabilir. Kadınlardaki, bizce de böylesi erkeklik gösterilerine muhalefet, böyle erkekliğe karşı darbe, olabilir.

Kıbrıs Fatihi, but bakalım terliğimi!

Yola koyulduk. Kadınlardan kurtulamadık ama. Ecevit de bunun farkında. Pencereden halka seslenirken, özellikle kadınlara da birşeyler söylüyor. Gönül alıcı, gönendirici şeyle Biraz partili, biraz içten. Kadınlara değer verdiği muhakkak. Bu konuda kadınları inandırmak zordur. Ufak, çelimsiz bir kız çocuğu, ufak bir pankartı taşıyarak tepeden aşağı otobüse koşuyor. Pankart'ta "Kıbrıs Fatihi Ecevit" yazıyor. Orgülü sağları uzun zamandır yıkammış. Birşıkasa, hırsıyla yeniden temsil ne zor olur. Artık onun milli varsa, kafasına vura vura saçlarındaki düğümleri çözerken cani iyice ezer. Buruşuk eteğinin altında boşandan şalvar. Ayağında plastik terlikler. Çelimsizliğine bakmadan elindeki pankartıyla otobüsün çevresindeki kalabalığa karşıyor. Az sonra kızlarımız otobüse yetişeceğim derken terliğinin tekini yitiriyor. Çimdi terliğinin tekini yitirdi diye evinde sopa yarsa, artık "Kıbrıs Fatihi, gırt ve terliğimi" diye oğlayadursun.

Ecevit'in işi zor.

Yeniden kesiyorlar otobüsün önünü. Yolun yanındaki tepeden aşağı koşanlar, kadınlar yine. Kadınlardan biri kayınık işte çocuğunu tepede yere bırakıverdi, Birbuçuk yaşında bir kız çocuğu, benimki kadar. Çocuk korkuyla ağlıyor. Sesini duyursam, kadına, git çocuğunu al diyeceğim. Kadınlar otobüsü sardı. Birinin ellerinde kollarında un var. Hamur yuğurmayı bırakıp koşmuş olmalı. Kimi çocuğunu, kimi yuğurduğu ekmeği bırakıp koşan kadınlar.

Ecevit'i dinlemeye gelen kızlar, kadınlar, belki erkeğine rağmen alkış tutan kadınlar. Hangi nedenden kaçtırıp getirtmiş gelmişler? Ecevit, "İşçi, köylü, halk iktidarı" derken neyi alkışladıklarını biliyorlarsa eğer, yarın Ecevit'in işi zordur, derim.

BİTTİ

19 Ekim 1975, *Politika*.

ECEVİT VE KADINLAR

Röportaj: Sevgi Soysal

"Seni istiyorum."

"Sana gurban."

"Ciğerim!"

"Ciğerimin içindesin!"

"Ecevit'i seviyok!"

Sağımda solumda, kürsüde konuşan Ecevit'e böylesi sözlerle bağıran kadınların arasında, bir kadınlar matinesindeyim sanki. Kürsünün hemen altında toplanmış kadınlardaki çığlık çığlık muhabbetin orta yerine düşmüşüm. Nerdeyse kürsüye hücum edip mavi gömleğinden parçalar koparacaklar Ecevit'in. Ama kadınlar matinesinde falan değil Amasya'dayız. Seçilmiş, tane tane sözcüklerle seçim konuşması yapıyor Ecevit. Ambargo, diyor, Amerikan Kongresi, diyor; herşey çok ciddi yani. Bu kadınca muhabbete, kadınlar matinesi, deyip geçmemek, az kurcalamak gerekiyor.

"Koyver, onları da koyver!"

Yüzü, ancak kızgın güneş altında çalışanlarda görülen buruşukluktaki yaşlı kadın yanıbaşımda, "onları da koyver, yavrum!" diye bağırınca Ecevit'i dinlemeye koyuluyorum.

"Bana komünistleri, anarşistleri çıkarttı, diyorlar, kimi çıkartmışım? Bu vatanın çocuklarını, çocuklarımızı çıkarttım.

Bir daha iktidara geleyim, yine çıkartacağım," diyor. Demesiyle kadınlarda, analarda, bacılardaki muhabbeti bir yerinden yakalıyorum.

"Çıkart! Çıkart gurbanım. Onlar da bu vatanın evlâdı değil mi?"

Mapushane görüşü, çilesi yaban değil bu kadınlara. İslamköylü Demirel, halkımızın mapus damına düşene ne duyduğunu unutmak için köyünü, Ankara'daki kristal avizeli salonuna bir manzara resmi gibi aşmış olmalı, diye düşünüyorum.

Şu yanıbaşımda, hapse düşmüş gençlik için acılanmış, yüreği, Ecevit "çıkartacağım!" deyiverince çığlık çığlık ferahlayan ana, resim değil.

"Çıkart yavrum! Gözüm! Koyver yavruları!"

BİLİYOR MU?

Duygulanmamak mükün değil. Ama benim işim ve niyetim bu coşkuya katılmak değil. Günlerdir gazete manşetlerine geçen bir durumu deşmek, kendi gözlerimle görmek, kavramak için burdayım. Sorular ardarda: Kadınlar Ecevit'i dinlemeye, görmeye gerçekten öylesine gönüllüler mi? Yoksa sıradan ve anlaşılır bir seçim numarası mı bu? Bu kadınları buraya örgüt toparladı diyelim, yol boyunca koşturanlara, el sallayanlara, bağıranlara ne diyelim? Sevgi ve coşku o kadar kolay düzenlenebilir birşey değildir. Bu sevgi ve coşkudaki içtenlik açık. Yine de yanıltıcı olabilir bu görüntü. Sırtlarında, kucaklarında bebeleriyle saatlerdir burda bekleyen bu kadınlara bu eziyeti seçtiren ne? Herhangi bir seyri aşan bu coşkuda bir bilinç, bir farkındalık var mı?

Çok şey söylüyor Ecevit, Ambargo'dan Kıbrıs'a Taban fiyatından mobilya yolsuzluğuna dek çok şey. Bunlarla çevremdeki muhabbet görüntüsü arasında bağlantı kuramıyorum.

Yanıbaşımdaki köylü kadına soruyorum:

"Anlıyor musun bacı?"

"Biliyorum" diyor.

"Ne biliyorsun?"

"Biliyorum ya, kocakarı aklı, nasıl diyeyim."

Ambargoyu, Kongreyi falan nasıl desin?

Nasıl bilsin? diye düşünürken, Ecevit, "Bir daha iktidara geleyim, düşüncesinden, inancından içeri atılanları yine çıkaracağım" demiyor mu, yanımdaki köylü kadın, kocakarılığı falan boşlayıp.

"Çıkart yavrum!" diye bağırıveriyor. O an neyi bildiğini anlıyorum.

Bu sözün ardından kopan, "Seni istiyorum, onu istiyorum, gurban, ciğerimin içi!" sözcükleri kadınlar matinesini anımsatmaz oluyor. Bu sözcükleri alt alta not ederken, nice içten şey gibi gülünçleştiklerini sezip sıkılıyorum. Miting alanlarında coşkudan yararlanıp işlerini yürüten "Cepheciler" gibisin, diyorum. Nerdeyse otobüse döneceğim.

BEN DE ECEVİT'ÇİYİM

"Siz de gazeteci misiniz?"

Başına moda olsun diye yazma bağlamış, pantalonlu bir kız bu.

"Değilim" deyince bozuluyor. Gazetecilerle bir işi olmalı. Özentili havası kendimi az daha kaptıracağım suçluluk duygusuna iyi geliyor.

"Yine de gazeteci sayılırım."

"Yazın... Yazın... Ecevitçiyim ben."

"Ya... Ecevitçisiniz demek."

Demek siz de Blendax şampuanı kullanıyorsunuz? Beymen'le fark edilirsiniz. Demek siz de Ecevit şampuanı kullanıyorsunuz. Ecevit'le fark edilirsiniz!

Bu kız az önceki köylü kadın gibi soru sorulunca sıkılan cinsten değil. Sorulara bir başlasam tam bir reklam filmi çevireceğiz. Aslında sormamı falan da beklemiyor:

"Taa Samsun'dan geldik. Mercedes'le Ecevit'in konuştuğu her yere gidiyoruz."

"Yaaa. Ya burdan nereye kısmet?"

"Ay İstanbul'a gideceğim artık. Okul açılıyor da."

"Rahşan hanımı gördünüz mü?"

Amacım kızdan kurtulmak.

"Ah görmez olur muyum. Ne şeker kadın, bayılıyorum."

"Gidip siz de birşey imzalatsanıza..."

Kızı Rahşan Hanım'ın başına sarıp uzaklaşıyorum.

İçtenlik miçtenlik, coşku koşku, kapılmak niyetinde değilim. Değilim ya, gençlerden, oğullardan söz ediyor Ecevit. Söz veriyor. Gençler, oğullar artık öldürülmeyecek, diye. Yeniden yükseliyor coşku, yeniden etkileniyorum.

* * *

Doktora geldim, Ecevit'e kaldım.

Kucağında bebesiyle genç bir kadın. Beyaz yemenisi yüzünü daha da yanmış gösteriyor. Hem Ecevit'i dinliyor hem de arada vızıldayan bebesini pışpışlıyor.

"Bacım, bu bebeyle kaç saattir burdasın?"

"Bilmem... Bir çok oldu."

"Çocuk biraz hasta galiba."

"Hıı. Doktora geldim Amasya'ya."

Köyünü soruyorum, ağzında bir ad geveliyor, sorumu yineliyemiyorum, gözüm hasta çocukta.

"Çocuğu doktora gösterdin mi?"

Çevreden "Hişt, susun, dinliyoruz" diye uyarmalar. Aldırmıyorum.

"Hasta çocukla ne arıyorsun burada?"

"Ecevit'i dinliyorum."

"Hasta çocuk burda bekletilir mi? Doktora gösterdin mi?"

"Doktor yerinde yok."

Doktor dinleyici kalabalığı arasında olmalı. Çocuk vızıldayıp duruyor. Kadın alışkın umursamıyor. Kadınlar bağırdıkça

bebe belki korkudan sesini yükseltiyor. Sorularımla yeni yorgunluklar eklemek istemiyorum. Rahşan Ecevit'e doğru, daha çok partili olduklarını sandığım kadınlara yanaşıyorum.

"Partili kadınlar soruya idmanlıdır" diye rastgele soruyorum.

"Niçin buradasınız?"

Sanki kimin niçin geldiğini araştırmakla görevli biri, bir polis, bir öyle tatsız meraklı gibiyim. Üstelik sıradan cevaplara gebe bir soru bu. "Niçin mi? Ecevit'i dinlemek için."

Sonra. Başarısız bir girişim.

Kadın suç işlemiş gibi tedirgin.

"Kocan da burda mı?"

"Yok, dairede."

Kocası işi asıp dinleyici kalabalığına karışmış olsa böyle demek zorundaymış gibi bir hali var. Memur karısı olmalı. Üstelemiyorum. Rahşan Ecevit'in arkasında durmaya özen gösteren bir hanım konuşmaya pek gönüllü. "Biz ailece halkçıyız efendim! Hep halkçıyız. Silme halkçıyız. Biz başka partiden olanlarla görüşmeyiz, efendim. Bizim ailede halkçı olmayan yoktur efendim. Bizim ailede başka partiden olmaz, efendim."

"Bizim ailece içkimiz, kumarımız yoktur bizim ailenin çocukları maaşallah pek terbiyeli çalışkan olur, efendim" cümlelerini bekliyorum. Sözünü bitirse, ben de "Kabul günümüze hep Halk Partililer mi gelir hanfendi?" diye soracağım.

"Efendim, biz başka partiden olandan bir şey satın almayız."

"Partili elbiselerinizi güle güle eskitin, hanımefendi" demeden ayrılıyorum bu partili bayanın yanından. İyi de oluyor, Rahşan Ecevit'i saran kadınların hep böyle olmadığını görüyorum.

HE YA! DE ECEVİT! DOĞRU DE!

Bugün Amasya'nın pazarı. Bu kadınların bir kısmı pazar için gelmiştir belki. Özellikle köylü kadınlara bunu soracağım. Sormaya kalmadan biri dütüyor kolumu.

"Sen necisin?"

Kahverengi yünden şal örtüsü yüzünü daha da solgun gösteren, ufarak, yaşı kestirilemeyen köylü kadınlardan biri. Sırtında bir bebe, kucağında bir çocuk. Kara, kuşkulu gözlerle bakıyor. Sorusunda her şey var. Aramızda ne işin vardan, git işineye kadar. İşime gitmesine gideceğim az sonra nasıl olsa ya, o rahatlıkla soruyorum!

"Pazara mı geldin?"

Karşılık yok.

"Ecevit'i dinlemeye mi geldin?"

Karşılık yok.

"Sen niye geldin?"

"Ben mi?" Sorulara hazırlamamışım kendimi. "Ben, Ecevit'i dinliyorum."

Öyleyse bana ne soruyorsun, gibisine bakıyor. Haklı.

"Oyunu kime verecen?"

"Ne yapacan?"

"Hiç sordum bacı."

"Sen kime verecen?"

Aldın mı şimdi? Kadını şartlamamak için geçiştiriyorum.

"Buranın pazarı iyi midir?"

"İyidir."

Sanki daha az kuşkulu gibi.

"Hep gelir misin?"

"Olunca gelirim."

"Şimdi pazara mı geldin?"

Baş sallaması.

"Ne aldın?"

"Hiç ne alacam?"

Haydaa!

"Oyunu kime verecen?"

"Bilmem."

"Geçen seçimde kime verdin?"

"Kimseye vermedim."

"Niye?"

"Kart çıkmadıydı."

"Şimdi kime verecen?"

"Allahını bilene." Kurnaz bir gülüş yakalıyorum ağzında. Üstelemeye karar veriyorum.

"Bak bacı, Kırata mı verecen, Selâmete mi, Hak Partisi'ne mi? Onu soruyorum?" Nerdeyse yalvaracağım.

"Sanki deminden beri hiç bir şey anlamamış gibi yüzüme dik dik bakıp,

"Onu mu soruyorsun?"

En azından sorumu kabullendi ya, iş becermiş gibi seviniyorum.

"Onu ya bacı, onu soruyorum, hangi partiye oyunu vereceğini."

* * *

Ama bizim bacı sanki bu tür sorgulara idmanlı. Umurunda bile değil.

"Bakalım kartımız çıksın da hele."

"Kartlar çoktan çıktı. Sizinki çıkmadıysa..."

"Bilmem."

Patlanabilir.

Umudum kalmadı. Umudumuz Ecevit'i dinlemeli bari.

"Bu güzel memleketin her yeri var, suyu, bereketli toprağı, olmaları..."

Ecevit Amasya'nın doğal zenginliklerini sıralıyor.

"Ama bu bereketli memleketin işçisi, köylüsü niçin yoksul?"

Ecevit bu tür sözleri söylerken hep olduğu gibi birden coşuyor, içtenleşip şairleşiyor: "İşte bunun için değişmeli bu düzen."

"He ya, doğru ya!"

Bu sözleri söyleyenin demin ağzından bir tek söz sökemediğim kadın oluşunu aklım almıyor. Kadın sanki bana inat, ansızın bir bülbül, ansızın herşeyi biliyormuş gibi. Ecevit coşku-

suyla "İşçi-köylü iktidarı" diyor, bizimki de ardından,

"Yaşa gurban, yaşa!"

Neye "yaşa" diyor? İşçi-Köylü iktidarına mı? Ecevit'e mi? Kaptırdığı ne? Sözlerin içeriği mi, yoksa Ecevit'i yığınların adamı yapan içten coşkusu mu? Kestirmek için zaman az. Sırtına bağladığı bebeğin yanağını okşuyorum.

"Elleme, Ecevit'i dinleye dinleye uyusun."

Bu "uyusun" sözünü olumluya mı, olumsuza mı yormalı?

"EVDE DARBE"

Ecevit İspanya'dan sözediyor. İspanya'yla bu kadınların fazla ilgisi olmamalı diyorum.

Ama Franko'nun adı idamlarla birleşince alkış kopuyor. Neyi kavradıklarını anlıyorum. Neyi istemediklerini de. İdamları gençlerin öldürülmesini istemiyorlar. Bu kadınlar asan, kesen, ezen erkekten yılmışlar. Bunu faşizmle özdeşleştimişler ve istemiyorlar bunu. Gazetecinin biri, "Evde darbe" diyor. Evde de olsa darbenin zorcana bir şey olduğuna inandığımdan hemen katılmıyorum ona. "Nasıl yani? Yani erkeklerine rağmen mi?"

"Niçin olmasın?" diyor gazeteci." Yıllardır cart curt eden erkeklerinden bezmiş bunlar. Ecevit'in demokratik tavrını tutuyorlar."

"Demokratik" belki bilgiç bir sıfat. Hayvanca tavra insanca tavrı yeğlemek, diyelim şuna.

Ecevit'in konuşması bitti. Zar zor bindik otobüse. Nedense bugünlerde komandolar ortada yok, diyorum. Biri "üstlerinden öyle emir aldılar" diyor. Komandoları göreceğim az sonra. Gerçekten dışarı çıkmamışlar, MHP binasının üst katına kızgın mı kızgın suratlarla yığılmışlar. Bu kızgınlıkla binada kaldıklarına göre, alt-üst ilişkilerine çok saygılı olmalılar. Ama binada kalmak onlara yaramamış. Otobüs geçerken, Ecevit'e, bizlere çirkin el hareketleri yapıyorlar. Yani bu

da bir tür, sadece erkeklerin yapabileceği bir muhalefetse, tüm kadınları Ecevit'çi yapabilir. Kadınlardaki biraz de bölesi erkeklik gösterilerine muhalefet. Böyle erkekliğe karşı darbe. Olabilir.

KIBRIS FATİHİ, BUL BAKALIM TERLİĞİMİ!

Yola koyulduk. Kadınlardan kurtulamadık ama. Ecevit de bunun fakında. Pencereden halka seslenirken, özellikle kadınlara da bir şeyler söylüyor. Gönül alıcı, gönendirici şeyler. Biraz partili, biraz içten. Kadınlara değer verdiği muhakkak. Bu konuda kadınları inandırmak zordur. Ufak, çelimsiz bir kız çocuğu, ufak bir pankart taşıyarak tepeden aşağı otobüse koşuyor. Pankart'ta "Kıbrıs Fatihi Ecevit" yazıyor. Örgülü saçları uzun zamandır yıkanmamış. Bir yıkansa, tarayıp yeniden örmesi ne zor olur. Artık anası mı kimi varsa, kafasına vura vura saçlarındaki düğümleri çözerken canı iyice acır. Buruşuk eteğinin altında basmadan şalvar. Ayağında plastik terlikler. Çelimsizliğine bakmadan elindeki pankartıyla otobüsün çevresindeki kalabalığa karışıyor. Az sonra hızlanan otobüse yetişeceğim derken terliğinin tekini düşürüyor. Şimdi terliğinin tekini yitirdi diye evinde sopa yerse, artık "Kıbrıs Fatihi, geri ver terliğimi" diye ağlayadursun.

ECEVİT'İN İŞİ ZOR

Yeniden kesiyorlar otobüsün önünü. Yolun yanındaki tepeden aşağı koşanlar, kadınlar yine. Kadınlardan biri koşmak için çocuğunu tepede yere bırakıverdi. Birbuçuk yaşında bir kız çocuğu, benimki kadar. Çocuk korkuyla ağlıyor. Sesimi duyursam, kadına, git çocuğunu al diyeceğim. Kadınlar otobüsü sardı. Birinin ellerinde kollarında un var. Hamur yuğurmayı bırakıp koşmuş olmalı. Kimi çocuğunu, kimi yuğurduğu ekmeği bırakıp koşan kadınlar. Kimi belki erkeğine rağmen al-

kış tutan kadınlar. Hangi nedenden koşturup gelirlerse gelsinler, Ecevit, "İşçi, köylü, halk iktidarı" derken neyi alkışladıklarını biliyorlarsa eğer, yarın Ecevit'in işi zordur, derim.

Politika, 17-18-19 Ekim 1979

"EVLAT ACISINA SON" MİTİNGİNE DAİR GAZETE HABERLERİ

Polis, yürüyüşe izin vermedi

"Evlat acısına son" mitingi dün yapıldı

Bir ana, 'Bu işleri bize edenlerden hesap sormanın yollarını arasaydık, bu kadar can kaybetmezdik' dedi

"Evlat acısına son" mitingi dün Taksim meydanında yapılmıştır. Konuşmacıların yaptığı konuşmaları gözyaşları içinde dinleyen dertli analar, iktidarın tutumunu sonuna kadar protesto etmişlerdir. Resimde, bir dertli ana görülüyor. Ne demiş analarımız, "Ağlarız ocağımız ağlar, gayrımız yalan ağlar" diye. (Sami ÖZCOBAN)

Özkaya: 'Sokağı seçenler demokrasiden yana olamaz'

Türk Kadınlar Birliği Genel Başkanı Cevahir Özkaya, dün Ankara'da düzenlenen "Evlat acısına son" mitingi'ne katılmıştır. Özkaya, bir açıklama yaparak, mitingin ülkenin her tarafından ve hangi amaçla düzenlendiğinden bahsetmiştir. Özkaya'nın açıklaması Türk Kadınlar Birliği Genel Başkanı Cevahir Özkaya, bu sözleriyle demokrasi ve Türk anayasa hareketlerinin de belirtmek, sonucu söylemiştir.

(Devamı 7. sayfada)

Bizim evlatlarımız, emperyalizme ve faşizme karşı, bağımsız bir yurdumuz olması için, bağımsız ve mutlu bir ülke uğruna savaştıkları için öldürülüyor" demiştir. Bu arada, birçok annede, göz yaşları arasında, heyecanlı konuşmalar yapmışlar, evlatlarına iş-

(Devamı 7.sayfada)

GÖZ YAŞLARI ARASINDA KONUŞMALAR

Düzenleme komitesi adına, Ümmi Tosun'in açış konuşmasıyla 13.30 da Taksim'de alanında başlayan mitingde birçok ana konuşmuş, evlatlarının, ülkelerinin emperyalizme bağımlılığına dikkat çekmiştir. Konuşmacılardan bazı kısımları, birbiç yıl önceleki olaylara hatırlatarak, "Eğer o dönemde bir araya gelip, eğitimlerini evlatlarımız riyor değiliyoruz, eğitimli bir toplumuz, bu işleri bize edenlerden hesap sormanın yollarını arasaydık, bu kadar can kaybetmezdik." demişler, daha sonra söz alan, Mürvvet Akbey'de istanbulda evlatlarının akıbetini öğrenmeye çalışırken

"Evlat acısına son" mitingi

(Başlarafı 1.sayfada)

kının öldüğünü, tutuklarını düşürüp öldürüldüğünü söylemişlerdir. Dinleyiciler arasındaki anaların pek çoğu bu konuşmalar sırasında göz yaşlarını tutamamış, bir yandan ağlayıp, bir yandan "Kahrolsun Faşizm", "Evlat Acısına son.", "Bağımsız Türkiye." diye bağırmışlardır.

Mitingin sonunda, Sevgi Soysal söz almış ve anaları, duygusallığa kapılmadan, akıllı hareket etmeleri gerektiğini söyleyerek, bundan sonra, evlatlarının yanında, mücadelelerini belirtmiştir. Sevgi Soysal'ın konuşmasından sonra, mitingin bittiği ilân alınamadığı için, yürüyüş yapılmayacağı anonsu yapılmış ve anaların, olaya sebebiyet vermeden dağılmaları istenmiştir.

BİR GURUP DAĞILMAK İSTEMİYOR

Mitingin bittiği ve yürüyüş yapılmayacağı anonsu arasında, bir gurup, dağılmayacaklarını söyleyerek, "Analar yarasını" diye bağırmaya başlamışlardır. Bunun üzerine yürüyüş yapılmayacağını, izin alınmadığı için, yürüyüş sırasında olaylar çıkabileceğini, ve bu olayların, yani evlat acılarının neden olacağını söyleyerek, kesinlikle yürüyüş yapmayacaklarını belirtmişlerdir. Bunlara karşın, sloganlarla Maltepe'ye doğru yürüyüşe geçen grup bunu üzerine, polis tarafından çevrilmiş ve yürüyüşçüler, geri dönmek zorunda bırakılmışlardır. Seyirciler ve Ünlü yöneticiler yolların tutulması üzerine orada kalan grup, Anıtkabir'e doğru yürümüş ve aralara giren polisler tarafından dağıtılmışlardır.

Özkaya

(Başlarafı 1.sayfada)

"Bugün onaura'da düzenlenen mitingin tertipçilerinin kimler olduğunu bilmemekteyiz. Öğrenildiğine kadarı ile hiçbir parti tarafından desteklenmiyor bu mitinge, resmi dernekler de ilgi göstermemiştir. Bu mitinge biz de katılmıyoruz.

Biliyoruz, Türk Kadınlarının sokağa dökülme eylemlerinden yanaçlı değildir.

Herşeyini yetirerek yetiştirdiği evlatlarına mezar olan sokakları, savaş alanı olmaktan kurtarmak istemiyen tek bir Türk anası yoktur.

Biz, her türlü anarşinin karşısında, özgürlükçü demokrasi düzeninin işlerliğini sağlamaktan yanayız.

Tüm kadınlarımızı duygusallıktan öte, akılcı bir yolda saberli olmaya ve son duğumun, sandık başında açılacağı gerçeğini görmeğe davet ediyoruz.

Sokak eylemlerine katılmadığı için, Türk Kadınlar Birliğine, Derneklere ve partilere salıdırarak, sokağı seçenler, demokrasiden yana olamazlar."

"Evlat Acısına Son" mitingine dair *Barış* gazetesinde yer alan 1 Şubat 1976 tarihli haber.

Tandoğan meydanını dolduran anneler sık sık konuşmacıları alkışlamışlar ve "Evlat acısına son, katillerden hesap sorulsun, katil iktidar, okullar açılsın güvenlik sağlansın" şeklinde tezahürat yapmışlardır.

"Evlat acısına son" mitinginde olay çıktı

Murat KILIÇARI

Ankara'lı kadınlar Tandoğan meydanında bir miting düzenleyerek hükümeti protesto etmişler, miting sonunda annelerini desteklemek için gelen gençlere polis dağıtmıştır. Tandoğan meydanında başlayan "Evlat acısına son" mitingine üçbinden fazla kadın katılmıştır.

Tertip komitesi adına konuşan Gönül Aksel şöyle demiştir:

"Analar, içimiz kuşku dolu. Çünkü MC hükümeti evlatlarımızın ölülerini sıkıyönetim ilan edebilmek için kullanıyor. Çünkü faşizm hevesilleri olay çıkararak, çocuklarımıza, saldırarak kan dökerek ortalığı bulandırıyorlar. Birleşen acımız, birleşen hıncımız, birleşen sevgimiz karşısında baskı ve terör hevesilleri gerileyecektir.

Miting arasında çeşitli konuşmalar yapan kadın temsilcileri Milli Yedek Cephe hükümetinin evlatlarının ölülerini kullandığını ileri sürmüşlerdir.

Polis annelerine eşlik eden gençleri Tandoğan meydanı ve Anıt Kabir arasında sıkıştırarak coplamıştır. Fotoğrafta polisler tarafından uzaklaştırılan bir kadın görülüyor.

"Evlat Acısına Son" mitinginde çıkan olaylara dair *Günaydın* gazetesinde yer alan 1 Şubat 1976 tarihli haber.

Ankara Ankara... Ankara Ankara... Ankara Anka

Anaların mitingi anlamlı bir toplantıydı

Analardan analara yüzbin çağrı dağıttıklarını [illegible] mitingi düzenliyenler. Oysa Tandoğan Alanında ancak [illegible] kişi toplandı, ama çok anlamlı bir toplantıydı bu.

Analar konuştular, gecekondulardan gelenler, Çukurova'dan gelenler, İstanbul'dan gelenler, ozan, eczacı, [illegible], ev kadını. Gündelikçi, işçi kadınlar, bizim kadınlarımız bütünleştiler bir kamyonun üstünde. Kürk mantolu Nazan [illegible], örtmeli, afilli Atilla Özkan'ın halası, Hüdai Erkoç'un yaralı anası, İstanbul'dan Zeytinburnundan gelenler, romanları yüzünden uzun süre tutuklu ve sürgün kalan Sevgi Soysal.

Sevgi Soysal ile Prof. Mümtaz Soysal, cezaevinde evlenmişler, sonra birbirleriyle ve avukatları Uğur Alacakaptan ile köşe kapmaca oynar gibi biri girmiş, öteki çıkmıştı cezaevinden.

12 Mart döneminin görevlilerinden biri [illegible] parlayarak şöyle demişti bana bir gün:

— Bu yeni evlilere [illegible] yok, çocuk yapmak olanağı vermeyeceğiz. Bir komünist velet eksik olsun.

Genç bir karı-kocayı bir araya getirmeyi bile vatan görevi sayanlar vardı o günlerde; biri şöyle demişti:

— Ama Sevgi Soysal hamile...

Sevgi Soysal iki çocuğun anası olarak katılıyordu Tandoğan'daki mitinge ve bağırıyordu:

— Ölüm gerçek, asıl olan yaşamak...

Bildiriyi ürpererek dinlediler

Tandoğan mitingine gidenler, gitmeyenler, akşamüstü radyolarda Kadınlar Birliği Genel Başkanı Günseli Özkaya'nın bildirisini dinleyince tepeden tırnağa ürperdiler. Bayan Özkaya anaların direnme hakkını yanlış yorumlayarak taşıdığı görevin sorumluluğundan kurtulma çabasında, diye düşündüler.

— Onu artık hiç kimse Kadınlar Birliğinin Başkanı olarak göremez. Bu bildiri bir istifa niteliğinde, diyorlar.

— Anneler Birliği ve başka dernekler «evlât acısına son verme» mitingini desteklerken Günseli Özkaya'nın suskunluğuna üzülmüştük. Bildiri tüy dikti, diyorlar...

Tandoğan Alanında kadın yazarların, öğretmenlerin, profesörlerin, anarşi nedir, eylem nedir bilmeyen, ama çocuğunu yitirmenin, çocuğu için can güvenliği isteyen kadınların, dertli anaların bulunduğu, böyle bir kalabalığı anarşist eylemli bir kalabalık diye niteleyen, «evlât acısına son» diye bağıranları «demokrasi düşmanı» diye suçlayan Kadınlar Birliği Başkanının bu görevden uzaklaşması isteniyor.

Özellikle Tabii Senatörlerin eşleri çok üzüldüler bayan Özkaya'nın davranışına. Çünkü bayan Özkaya'nın sokağa dökülmekle suçladığı analar arasında Tabii Senatörlerin eşleri ve yakınları da vardı. Acıyla gülümsüyor, şöyle diyorlardı:

— 1960'lardan bu yana kocalarımızla birlikte demokratik savaşta sınav veriyoruz. Günseli Özkaya da bir Tabii Senatör eşi, yakın arkadaşlarını da kapsayan bir suçlamaya girişmesini üzücü ve şaşırtıcı buluyoruz.

Katiller bulunsun, evlat acısına son

Bir yandan genç kızlar delikanlılar vardı. Analar konuşurken bağırıyorlar:

— Katil iktidar, kahrolsun faşizm.

Derken anaların sesi yükseliyor:

— Evlât acısına son, katiller bulunsun!

Sonra bir genç kızın gür sesi:

— Tek yol devrim...

Analar genç kıza dönüyorlar:

— Aman evlâdım biz buraya yalnız anaların sesini duyurmağa geldik.

Neşe Kubat adlı bir kadın alıyor mikrofonu:

— Ben diyor, yumurtasız bırakılan bir erkeğin anasıyım...

Başı örtmeli bir kadın kapıyor mikrofonu:

Gecekonduda 250 lirayla nasıl geçindiklerini, çocuklarını nasıl yetiştirdiklerini, çocukları bir gece nasıl dövdüklerini, ölüm haberlerini nasıl aldıklarını anlatıyor yana yana.

— Kuzularımızı okutmak, yedirmek için çırpınıyoruz, sonra ölüyorlar, kuzusuz hükümet derdimizi anlamıyor.

Eline ilk kez mikrofon almış, ama bırakmıyor, bağırıyor. Okuma yazma bile bilmiyor belki ama yaşamını anlatırken tüm kadınların sesini duyuruyor, tarifsiz kederler içinde ama dik ve vakur, hesap sorar gibi, suçluları yargılar gibi, faşizm nedir bilmiyor, eylem nedir bilmiyor, anarşi nedir bilmiyor, çocuğunun eğilimlerini, özlemlerini bile bilmiyor belki, ama evlâdını yitirmenin acısıyla tüm gerçekleri yansıtıyor.

Bir aralık «analar yürüsün» diye tempo tuttu gençler. Ama Gönül Haksal ve arkadaşları yürüyüşe izin verilmediğini söyliyerek konuşmaları sürdürdüler. Miting boyunca hiç olay çıkmadı güvenlik görevlileri anaların toplantısına büyük önem vermişler, çepeçevre sıralanmışlardı alana. Toplantı sona erince yine çatışmalar oldu. Bir ana şöyle diyordu:

— Evlât acısına son verilsin diye geldik evlâtlarımız dövülüyor yine.

Demirel hesap adamı ama matematik bilmiyor

Başkent çevrelerinde Başbakan Demirel'e dönük sorular yoğunlaştı. İyimser kadınlar şöyle diyor:

«Analar Başbakanlığa yürüseydi Demirel istifa ederdi değil mi?» bir AP'li kadın şöyle diyor:

«Demirel hiç bir zaman istifa etmez. Hatta Cumhurbaşkanı Karataş kararnamesini imzalamasaydı yine istifa etmezdi.

— Ama koltuğu sallanmıyor mu?

— Yok, koltuğun bir bacağı kalsa yine de dikey durarak oturmayı sürdürür.

Bir toplantıda Belediye Başkanı Vedat Dalokay'a sordu kadınlar:

«Demirel gerçekten hesap adamı mı?»

Dalokay eski arkadaşını şöyle tanımladı:

«Süleyman hesap adamı değil, daha doğrusu aritmetik bilir de matematik bilmez, yalnız 226'ya kadar sayar. Oysa matematik sayılar değil, kavramlar hesabıdır.»

HAZIRLAYAN: Müşerref HEKİMOĞLU

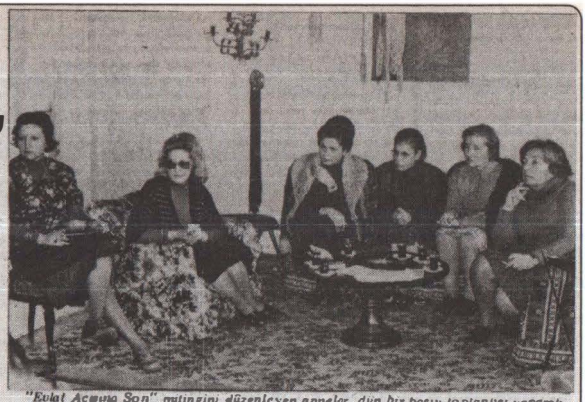
Müşerref Hekimoğlu'nun mitinge dair izlenimleri
(*Cumhuriyet*, 3 Şubat 1976).

Analar Polisin tutumunu kınadı

"Evlat Acısına Son" mitingi'ni düzenleyen analar, dün bir basın toplantısı yaparak polisin miting sonrası tutumunu kınamış, ayrıca Kadınlar Derneği Genel Başkanı Gürseli Özkaya'nın TRT'de yayınlanan demecini de yanıtlamışlardır.

Basın toplantısını düzenleyen analar, miting günü "Çok sayı-

(Devamı sayfa 7'de)

"Evlat Acısına Son" mitingini düzenleyen anneler, dün bir basın toplantısı yaparak, polisin miting günü, mitinge katılan anaları baskı yaptığını öne sürmüşler, ülkenin güvenlik görevlilerinin tutumunu kınamışlardır. (Berat YURDAKUL)

Analar

(Baştarafı 1'de)

da toplum polisi ve arınmaza karışan asıl polisin miting süresince, konuşmacıların, güvenlik kuvvetlerinin taraf tutmaması için yaptıkları sayısız çağrıya kulak vermediği, mitig dağılırken çıkan olaylardan bir kez daha anlaşılmıştır" demişlerdir.

Mitingin dağılması sırasında polisin tuttuğunu ve bu nedenden, bir anda dağılması olanaksız olan kalabalığın, çember içine alınarak saldırıya uğradığını düzenledikleri toplantıda belirten analar, "Ne yanzerlerin önüne atılan anneler, ne göğsünü polise doğru açıp, siz silahınız bizi vursa ana çocuklarınızı doğuramayız diyen anneler, polis saldırının hızını kesemedi" demişlerdir.

Anneler, düzenledikleri basın toplantısında, mitingle ilgili bildirileri dağıtan bir gencin ağır yaralanarak hastahaneye kaldırıldığını, bu gencin kimliğini ve durumunu öğrenmek istediklerini belirtmişlerdir.

Analar ayrıca Beşbahan Süleyman Demirel'in annesine de bir telgraf yollamaya karar altına almışlardır.

Bizim analar olarak, ekibi mücadeleye kararlıyız" demişlerdir.

"Analar Polisin Tutumunu Kınadı" (*Barış*, 3 Şubat 1976).

GÖNÜL HAKSAL VE SEVGİ SOYSAL'IN MİTİNG KONUŞMALARI

ANALARDAN ANALARA

ANALAR! İçimiz kuşku dolu; çünkü anayız, çünkü her gün çocuklarımız ölüyor.

Çünkü her gün, adam olsunlar diye bin bir emekle okuttuğumuz evlatlarımıza pusu kuruluyor.

Çünkü her gün çocuklarımız eve gelmeyiverirse diye yüreğimiz titriyor.

Çünkü her gün içimizden biri gazete sayfasındaki, radyo bültenindeki ölünün adı, benim çocuğumunki olmasın diye dua ediyor.

ANALAR! İçimiz hınç dolu; çünkü bin zahmetle büyüttüğümüz canlarımıza atılan kurşunların hesabı sorulmuyor. Çünkü çocuklarımıza saldıran kiralık katiller serbest dolaşıyor. Çünkü umudumuz çocukların ölümü, "Karşıt gruplar çatışırken bir öğrenci vuruldu," gibisine vurdumduymaz sözcüklerle geçiştiriliyor.

ÇÜNKÜ EVLATLARIMIZIN KATİLLERİ BULUNMUYOR!

ANALAR! İçimiz kuşku dolu; çünkü MC [Milliyetçi Cephe] Hükümeti evlatlarımızın ölülerini sıkıyönetim ilan edebil-

mek için kullanıyor. Çünkü faşizm heveslileri olay çıkararak, çocuklarımıza saldırarak, kan dökerek ortalığı bulandırmak, sonra da "huzur" yalanına sardıkları faşizmi hâkim kılmak istiyorlar. Çünkü olay çıktıkça, çünkü kan döküldükçe, çünkü evlatlarımız öldükçe, iktidarlarını sürdürebileceklerini sananlar var. Çünkü yönetemedikleri ülkemizi, baskı ve terörle yönetebileceklerini umanlar çocuklarımızın canı üzerine hesap yapıyorlar.

ANALAR! İçimiz güven dolu; çünkü anayı baş tacı eden halkımıza güveniyoruz. Çünkü senin, benim, hepimizin, çocuklarımıza beslediğimiz sevgiye, sevginin gücüne inanıyoruz. İnanıyoruz ki sevginin gücü, çocuklarımıza kurulan pusuyu hükümsüz kılacak. İnanıyoruz ki artık içimiz yalnız kendi çocuğumuz için titremeyecek.

Çünkü analar, her ölen çocukta kendi yavrumuzu gördüğümüz gün dökülen kanların hesabı sorulacak. Çünkü o gün, birleşen acımız, birleşen hıncımız, birleşen sevgimiz karşısında baskı ve terör heveslileri gerileyecek, çocuklarımızın kılına bile dokunamayacaklar.

Kanatlarımızı o günler için gerelim, analar!

Tertip Komitesi Adına
Gönül Haksal
EVLAT ACISINA SON MİTİNGİ
31 Ocak 1976 Cumartesi, saat 13.00
TANDOĞAN MEYDANI

ANALAR-BACILAR

Bugün, burada, "Evlat acısına son," diyoruz, çünkü biz anayız, doğumu biliriz. Örümceklenmiş, çağdışı kafalarının kavramadığı her şeye düşman olanlara, yani yeni, ileri ve genç olan her şeye, gençliğe düşman olanlara, "Hayır!" diyoruz; çünkü biz anayız, gençliğe geçen emeği bilir, emeğimizi severiz.

Gazete manşetlerinde, vurulmuş gençlerin resimlerini içleri titremeden seyredenler!

Bombalanmış genç vücutları renkli ofset baskılarla övünerek teşhir edenler!

Gençliği böylesine heder etmeyi, böbürlenilecek bir zafer sayanlar!

Yıllardır içlerinde fosilleştirdikleri dikta heveslerini genç ölülerin üstüne basarak gerçekleştirmeyi umanlar!

Baskı ve terör ortamında, tozu dumana katarak, beceriksizliklerini gizlemeyi uman yöneticiler!

Nasıl ve niçin vurulmuş olurlarsa olsunlar, delikanlı ölülerinin yerlerde sürüklenişine katılıkla bakabilenler!

Gençleri öldürmeyi, vatan hainlerini temizliyoruz, diye yorumlayabilenler!

Kişisel çıkarlarının bekçiliği adına gençleri kıran, kırdıran mezar bekçileri!

Elleri nasırlı anaların gözyaşlarına sırt çeviren yürekleri nasırlılar!

Sizlere bütün yüreğimizle, "Hayır!" diyoruz, çünkü siz ana değilsiniz, asla da olamazsınız!

Çünkü ana doğumdur, yani hayattır. Süren, sizlere rağmen de sürecek olan güzelim oluşumun emekçisidir!

Hayatın ucundan kemiren farelere inat, hayata her şeyini karşılıksız verendir.

İşte bunun için bizler, gençlere, aslında hayata savaş açanlara karşıyız, çünkü analar, her yeni kuşakla yükselen insanlık

mücadelesinin gönüllü savaşçılarıdır. Ana, bir çocuk yüzünün nice umudu, güzelliği, başlangıcı gizlediğini bilendir. Ana, çocuğun, gencin hayatını kendi hayatından üstün tutandır.

Onun için bizler, Azrail'in maskesi ardına gizlenerek, bütün başlangıçları, umutları durduracaklarını umanların yenileceklerini biliyoruz, çünkü ölüm bir gerçektir, evet, ama aslolan hayattır analar, aslolan hayattır.

Sevgi Soysal

MİTİNG ÜZERİNE
SEVGİ SOYSAL İLE SÖYLEŞİ

• *Sayın Soysal, 1 Şubat 1976 günü yapılan "Evlat Acısına Son" mitingine katıldınız. Miting kalabalık mıydı?*

– Çocukları vurulmuş, işkence görmüş kadınlar, sivil ve askerî cezaevi kapılarında beklemiş kadınlar, yürekleri insan ve evlat acısına nasırlaşmamış kadınlar vardı orada. Sımsıcak, tek bir yürek gibi akan bir kalabalıktı. Ama aramızda kalsın. Briç, konken partilerinin ve kabul günlerinin gediklileri olan Sayın Ankara Hanımlarının eksikliği duyuluyordu. Hele kermesler ve defileler, balolar ve fukara çocukları için sünnet düğünleri tertibinde, hüner sahibi hanımefendilerin usta elleri, bu mitinge değseydi, en azından sondaki dayak ve coplama fasılları olmaz, miting daha nezih bir biçimde sona ererdi.

• *"Türk Kadını Sokağa Döküldü" görüşünü paylaşıyor musunuz?*

– Evet, bazıları sokak sever.

• *Türk Kadınlar Birliği'nin Sayın Başkanı Günseli Özkaya da kadınlarımızın sokağa dökülmelerine karşı çıktı biliyorsunuz?*

Sevgi Soysal'la Söyleşi..

SORU: Sayın Soysal, 1 Şubat 1976 günü yapılan "Evlat Acısına Son" mitingine katıldınız. Miting kalabalık mıydı?

CEVAP: Çocukları vurulmuş, işkence görmüş kadınlar, sivil ve askeri ceza evi kapılarında beklemiş kadınlar, yürekleri insan ve evlat acısına nasırlaşmamış kadınlar vardı orada. Sımsıcak, tek bir yürek gibi atan bir kalabalıktı. Ama, aramızda kalsın. Bir, konken partilerinin ve kabul günlerinin gediklileri olan Sayın Ankara Hanımlarının eksikliği duyuluyordu. Hele kermesler ve defileler, balolar ve fukara çocukları için sünnet düğünleri tertibinde hüner sahibi hanımefendilerin usta elleri, bu mitinge değseydi, en azından sandalyelere oturmak sorun olmaz, miting daha nezih bir biçimde sona ererdi.

SORU: "Türk Kadını Sokağa Döküldü" görüşünü paylaşıyor musunuz?

CEVAP: Evet. Bazıları sokak sever.

SORU: Türk Kadınlar Birliği'nin Sayın Başkanı Güneşli Özkaya da kadınlarımızın sokağa dökülmelerine karşı çıktı biliyorsunuz?

CEVAP: Sayın Kadınlar Birliği Başkanesinin, ev sevenlerden olduğunu duyduk. Günaydın Gazetesi'nin yazdığına göre, son verdikleri resepsiyonda, evlerine dökülmüş olan nezih konuklar, antikaları ve daha nice değerli parçaları hayranlıkla seyrederek, Sayın Başkanın ev sevgisi karşısında, dillerini yutmuşlar ve sokağa dökülmenin faydasızlığı konusunda, kendilerine yerden göğe kadar hak vermişler.

SORU: Siz olsaydınız, bu durumda ne yapardınız?

CEVAP: İlk Genel Kurul ve Başkanelik seçiminde "Evlat Acısına evet, sokağa hayır" sloganını patlatırdım.

SORU: Sokağa dökülmüş bir kadın olarak, neler duyuyorsunuz?

CEVAP: Beni sokağa düşüren kaderime küsmekle birlikte, o buz gibi Şubat gününde, sıcacık evcağızlarında oturan nezih ev annelerinden biri olarak yerken, mitinge katılarak sokak anası durumuna düşeceğimi önceden bilseydim yapmazdım. Pişmanım.

SORU: Son pişmanlık fayda vermez Sevgi hanım. Niçin siz de Kadınlar Birliği Sayın Başkanesinin önerdiği akılcılığı seçmediniz?

CEVAP: Evet. Ne yazık ki, mitingte, oğlunu nice mihnetle büyüten anaların ağıdını, oğlu vurulmuş, işkence görmüş anaların acılarını dinlerken duygularıma kapıldım. Oysa Sayın Başkane hanımı dinlemiş olsaydım, kulaklarımı bu ağıtlara, bir güzel tıkayarak, evimde otur, aklımı da soğuktan koruyabilirdim.

SORU: Sayın Özkaya'nın, "Son düğün seçimde çözülür" düşüncesine katılıyor musunuz?

CEVAP: Nasıl katılmam. Son düğün olmasa da, can sıkıcı bir düğüm, bundan sonraki Kadınlar Birliği seçimlerinde çözülecektir. Ve 1978 yılında en çok evinde oturmuş olan bir bayan, yılın anası seçilecektir.

SORU: Sayın Özkaya, "Sokağı seçenler, demokrasiden yana olamazlar" diyor. Bu sözden, ne anlıyorsunuz?

CEVAP: Efendim, bir terazi anlıyorum: Bir kefesinde Anayasal haklarını kullanarak "Evlat acısına son" mitingi yapan analar, öte kefesinde Sayın Özkaya'nın himayelerindeki demokrasi.

– Sayın Kadınlar Birliği Başkanının, ev sevenlerden olduğunu duyduk. *Günaydın* gazetesinin yazdığına göre, son verdikleri resepsiyonda, evlerine dökülmüş olan nezih konuklar, antikaları ve daha nice değerli parçaları hayranlıkla seyrederek, Sayın Başkanın ev sevgisi karşısında dillerini yutmuşlar ve sokağa dökülmenin faydasızlığı konusunda, kendilerine yerden göğe kadar hak vermişler.

• *Siz olsaydınız, bu durumda ne yapardınız?*

– İlk Genel Kurul ve Başkanelik seçiminde "Evlat Acısına Evet, Sokağa Hayır" sloganını parlatırdım.

• *Sokağa dökülmüş bir kadın olarak neler duyuyorsunuz?*

– Beni sokağa düşüren kaderime küsmekle birlikte, o buz gibi şubat gününde, sıcacık evceğizlerinde oturan nazik ev annelerinden biri olmak varken, mitinge katılarak sokak anası durumuna düşeceğimi önceden bilseydim yapmazdım. Pişmanım.

• *Son pişmanlık fayda vermez Sevgi Hanım. Niçin siz de Kadınlar Birliği Sayın Başkanesinin önerdiği akılcılığı seçmediniz?*

– Evet. Ne yazık ki, mitingde, oğlunu nice minnetle büyüten ananın ağıtını, oğlu vurulmuş, işkence görmüş anaların acılarını dinlerken duygularıma kapıldım. Oysa Sayın Başkane Hanımı dinlemiş olsaydım, kulaklarımı bu ağıtlara bir güzel tıkayarak evimde oturur, aklımı da soğuktan korurdum.

• *Sayın Özkaya'nın, "Son düğüm seçimde çözülür" düşüncesine katılıyor musunuz?*

– Nasıl katılmam. Son düğüm olmasa da, can sıkıcı bir düğüm, bundan sonraki Kadınlar Birliği seçimlerinde çözülecektir. Ve 1976 yılında en çok evinde oturmuş olan bir bayan, yılın anası seçilecektir.

• Sayın Özkaya, *"Sokağı seçenler, demokrasiden yana olamazlar"* diyor. Bu sözden ne anlıyorsunuz?

– Efendim, bir terazi anlıyorum: Bir kefesinde anayasal haklarını kullanarak "Evlat Acısına Son" mitingi yapan analar, öte kefesinde Sayın Özkaya'nın himayelerindeki demokrasi.

Yedigün (7 Gün), 17 Şubat 1976

Türkiye'nin Kalbi, Kabul Günleri, *Sevgi Soysal'ın 12 Mart 1971 askerî müdahalesini izleyen günlerde farklı gazetelerde yayımladığı köşe yazılarını bir araya getiriyor. Bu yazılar 12 Mart'ı yoğun kişisel tecrübelerle yaşayan yazarın, döneme dair ilk izlenimleri olarak görülebilir. Sevgi Soysal, sıkıyönetimin boğucu ortamında nefes almaya çalışan bir toplumun arasında gezinerek ona ayna tutarken, bir yandan da her zamanki gibi derin ve muzip sorularıyla olan bitenden hiç etkilenmemişçesine süregiden düşünce ve yaşam biçimlerini sorguluyor. Sevgi Soysal'ın tüm eserleri gibi bu yazılar da, aradan geçen bütün zamana rağmen, güncelliğini hâlâ koruyor.*

Genç yaşından itibaren Ankara'nın 1960'lardaki canlı edebiyat dünyasının içinde çevirileri ve öyküleriyle yer alan Sevgi Soysal, ilk kitabı *Tutkulu Perçem*'i 1962 yılında yayımladı. 12 Mart'ın ardından uzaklaştırılmasına değin TRT Ankara Radyosu'nda program uzmanı olarak çalıştı. Radyo için yazdığı öyküleri kitaplaştırdığı *Tante Rosa* (1968) farklı üslubuyla edebiyat çevrelerini şaşırttı. Çocukluktan itibaren biçimlenen yönleriyle kadın-erkek ilişkilerini işlediği ilk romanı *Yürümek*'le (1970) TRT Sanat Ödülleri Yarışması Başarı Ödülü'nü kazandı. 1973'te yayınlanan *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti*, 12 Mart ile bastırılmaya çalışılan gençlik hareketi ile Ankara'nın gündelik yaşamını devrilen bir kavağın etrafında kesiştirmesiyle büyük ilgi gördü ve 1974 yılı Orhan Kemal Roman Armağanı'nı kazandı. Adana'da sürgünde bulunan bir kadının gözünden 12 Mart'ı eleştirdiği romanı *Şafak*, 1975'te yayımlandı. Önce *Politika* gazetesinde tefrika olarak yayınlanan cezaevi anıları, *Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu* adıyla kitaplaştırıldı (1976). 1968 ile 1976 yılları arasında yazdığı öykülerini *Barış Adlı Çocuk* (1976) adlı kitabında bir araya getirdi. Bu kitaptaki "Bir Ağaç Gibi" adlı öyküsüne de yansıttığı hastalığı nedeniyle, son romanı *Hoş Geldin Ölüm*'ü tamamlayamadan, 22 Kasım 1976'da öldü. *Politika* gazetesinde yazdığı yazılar, *Bakmak* (1977) adlı kitapta toplandı. Londra'dayken BBC Türkçe Servisi için yazdığı Radyo Sohbetleri yıllar sonra kitaplaştırıldı (2005).

THG
0904001
BYL

iletişim

ISBN-13: 978-975-05-1545-3
9 789750 515453